

วารสาร มนุษย์กับสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

JOURNAL OF MAN AND SOCIETY

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (ก.ค. 65 - ธ.ค. 65)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and Social Sciences

Maharakham University

ISSN 2286 6779

วารสารมนุษยกับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (ก.ค. 65 - ธ.ค. 65)

เจ้าของ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
วัตถุประสงค์: เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ และส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต รวมทั้งผู้สนใจได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษาวารสาร: คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ขอบเขตเนื้อหา บทความวิจัยและบทความวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่
อักษรศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์และ
ปรัชญาแห่งศาสตร์ความรู้ การพัฒนา และวัฒนธรรมศึกษา

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารมนุษยกับสังคม ตีพิมพ์เผยแพร่ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)
มกราคม-มิถุนายน
กรกฎาคม-ธันวาคม

ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed)
ในสาขาวิชานั้นไม่น้อยกว่าสองท่าน ทศนะและความคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ส่งบทความตีพิมพ์ได้ที่: <http://human.msu.ac.th/husocjournal>

ติดต่อกองบรรณาธิการวารสารมนุษยกับสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
อีเมล: husoc.msu.journal@msu.ac.th
โทร: 095-167-4698
เว็บไซต์: <http://human.msu.ac.th/husocjournal>

พิมพ์ทั้งหมด 50 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ISSN 2286 6779

พิมพ์ที่: บริษัท มาตา การพิมพ์ จำกัด

77/261 หมู่ 4 ตำบลบางคูรัด

อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม

บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ หรรณภา	
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	ศาสตราจารย์ ดร.บุษบา กนกศิลป์ธรรม	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	ศาสตราจารย์ ดร.ปรีศวรร ยืนแสน	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ อธิศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
	รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษ ทองเลิศ	มหาวิทยาลัยรังสิต
	รองศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ธรรมวัตร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.ดาร์รัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
	รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
	รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธรรณานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.อริยญา ศิริผล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ปัญญาเมธิกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจันทุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศกมล บุญปรากฏ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุมพร มูรพันธุ์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณณินท์ รักวงศ์วาน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพลชัย ชามะรัตน์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสิต ลีนิวา	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
	อาจารย์ ดร.โสภี อุ้นทะยา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ทองสุขแก้ง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง และอาจารย์ ดร.พิมพ์พร ภูครองเพชร	
เลขานุการ	อาจารย์ ดร.มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์	
ผู้ช่วยเลขานุการ	นางสาวปภาวรินทร์ วรหิน	
พิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง	
พิจารณาตรวจสอบภาษาไทย	อาจารย์ ดร.มุจลินทร์ ลักษณะวงษ์ และนางสาวนงนุช บุญทา	
ออกแบบรูปเล่ม ปก/คู่มือ พัฒนาเว็บไซต์ และระบบสารสนเทศ	อาจารย์พงษ์ศักดิ์ สังขมณี	

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยกับสังคมได้เข้าสู่ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา วารสารมนุษยกับสังคมได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์ความรู้สู่สาธารณะ จากการค้นคว้าวิจัย บูรณาการสรรพความรู้ต่าง ๆ ของเหล่านักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหลากหลายแหล่งชุมนุมปัญญาทั่วประเทศ ซึ่งประกอบเป็นผลงานทางวิชาการที่ปรากฏเป็นภาพสะท้อนสู่สังคม และการแสดงบทบาทในการร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในหลากหลายประเด็นตามแนวทางการกำหนด SDGs ของสังคมโลกร่วมกัน เฉกเช่นในวารสารฉบับนี้ มีบทความที่ได้กล่าวถึง การปกป้องรากเหง้าทางวัฒนธรรมด้วยมาตรการทางกฎหมาย การสืบหา และการใช้ภาษาเพื่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การศึกษาประเด็นการพัฒนาสังคมด้านการเป็นอยู่ เช่น บทความที่กล่าวถึงการผลักดันอาชีพเกษตรกรเข้าสู่มาตรฐานการเกษตรแนวใหม่ การศึกษาด้านเยาวชนกับสื่อสังคมออนไลน์ และการขับเคลื่อนองค์ความรู้ให้เกิดการพัฒนาที่ดีผ่านเจ้าหน้าที่บุคลากรในหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสารมนุษยกับสังคมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ประเด็นความรู้ ดังที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้จักสามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งให้ทุกท่านที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสรรค์สร้างความรู้ ท่านผู้อ่าน ท่านผู้ติดตามทุกท่าน สามารถนำมาซึ่งประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แล้วพบกันใหม่ในฉบับต่อไป

ภาคภูมิ พรรณภา
บรรณาธิการ

สารบัญ

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย	7
ตลunya โรจน์ทั้งคำ	
วิธีการสืบหาคำไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์	25
จินดา งามสุทธิ	
กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไทย	51
กัญชลิกา ตรีกกลางตอน, อังคณา สุขวิเศษ และนันท์นลิน อินเสมียน	
การถอดเสียงพยัญชนะภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยโดยใช้หลักการเปรียบเทียบทางภาษา	71
หนึ่งฤทัย จันทระคามิ	
เนื้อหาและรูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลักสูตร	91
ปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563	
ปิยะพงษ์ ยอดอินทร์	
แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	111
แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ	
สุนันทา โรจน์เรืองโร และกรรณวิษณ์ ช่วยอุปการ	
โครงการพัฒนาถนนจากไร่สู่ตลาด (FMR) ในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์: วิเคราะห์สัญลักษณ์	125
ในอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ที่ครอบคลุมยุคหลังประธานาธิบดีมาคอส	
มา โจชิฟิน เทเรส อิมิลี จี ทีเวส	
การศึกษาผลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีความเสี่ยงต่อการมีภาวะซึมเศร้าและแนวโน้ม	149
จะฆ่าตัวตาย กรณีศึกษากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	
ในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม	
สกวาใจ พุ่งจันทร์, ศศิวิภา เสริมศิริ, ศิริลักษณ์ เจริญจิตต์พรชัย, วิชาญ รัตนเมธาวิ และสุจิตตา สุระภี	
ความตระหนักของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	167
พนารัตน์ มาศมมาดล	
บทวิจารณ์หนังสือ สงครามเย็น (ใน) ระหว่าง โบว์ขาว	185
สมชัย ภัทรธนานันท์	
ข้อกำหนดการเสนอบทความวิชาการ/วิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม	191
จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงาน	195

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ ในประเทศไทย

ตุลญา ไรจน์ทั้งคำ
คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
E-mail: saosmoc@gmail.com

วันที่รับบทความ: 11 พฤศจิกายน 2563

วันแก้ไขบทความ: 10 ธันวาคม 2563

วันตอบรับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารในด้านกฎหมายและนำเสนอในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายโบราณสถาน วัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีขอบเขต ข้อจำกัดในการนำมาคุ้มครองย่านชุมชนอันเนื่องมาจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ของการให้ความคุ้มครองที่มุ่งเน้นทรัพย์สินที่เป็นวัตถุโบราณ หรือสถานที่โบราณส่วนใหญ่ที่เป็นของรัฐ แต่ไม่ได้มีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินโดยส่วนใหญ่ที่เป็นเอกชน ดังนั้น กฎหมายโบราณสถานฯ จึงไม่มีความเหมาะสมในอันที่จะนำมาคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ข้อเสนอแนะ จึงควรมีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อให้การคุ้มครองนั้นบังเกิดผลอันดำรงไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมย่านชุมชนประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์และทรงคุณค่าของประเทศไทยสืบไป

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย การให้ความคุ้มครอง ย่านชุมชนประวัติศาสตร์

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

This article is submitted in partial fulfillment of the requirements for the Degree of Doctor of Laws,
Faculty of Laws, National Institute of Development Administration

Legal Measures for Protection of Historical Communities in Thailand

Tunlaya Rojthangkhom
Faculty of Law, MahaSarakhm University
E-mail: saosmoc@gmail.com

Received: November 11, 2020

Revised: December 10, 2020

Accepted: November 29, 2021

Abstract

This article presents a study on legal measures for the protection of historical communities in Thailand. The study was conducted as qualitative research by analyzing law documents and presenting through description. The study found that the Act on Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art and National Museums, B.E. 2504 (1961) as amended by Act (No.2), B.E. 2535 (1992) as the existing main law imposed some limitations on the protection of historical community areas. This was due to the intention of the law aimed at the protection of antiques and most of the ancient sites belongs to the state. The protection did not cover the historical communities surrounding where the majority of private owners or occupants of the properties lived. Therefore, this historical site law was not regarded suitable to protect the historical communities. For this reason, it was suggested that legal measures be issued as specific laws so that such protection can be effective. As a result, the historical communities as unique and valuable cultural heritage of Thailand are sustainably preserved.

Keywords: Legal measures, Protection, Historical community

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเก่าแก่ที่มีย่านชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555: 2) กระจายอยู่ในทั่วทุกภาคของประเทศไทยแทบทุกจังหวัด (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2556: 95) อาทิ ย่านชุมชนริมคลองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ย่านชุมชนเก่าเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ย่านชุมชนวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ ย่านชุมชนวัดสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร เป็นต้น โดยย่านชุมชนเหล่านั้นมีรูปแบบลักษณะที่ต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ บริบทของเมือง หรือชุมชน เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เป็นสัญลักษณ์แสดงออกถึงความเป็นอดีตที่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับการตั้งถิ่นฐานของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตผ่านทางสถาปัตยกรรมเฉพาะ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ปรากฏทางกายภาพที่โดดเด่นตามแต่ละวิถีของการตั้งถิ่นฐานในชุมชนนั้น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ อันสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเมือง แต่ละชุมชน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันย่านชุมชนเก่าดั้งเดิมในหลายแห่งเริ่มประสบกับปัญหาในหลายประการด้วยกัน อาทิ ปัญหาความเสื่อมโทรมทางกายภาพของย่านชุมชน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของตัวสถาปัตยกรรมและผังบริเวณ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิต รูปแบบระเบียบประเพณี และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2556: 95) สืบเนื่องมาจากการพัฒนาพื้นที่ในย่านชุมชนอันเกิดจากภาคเอกชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่เพื่อจะนำพื้นที่มาทำการพัฒนาสู่ความทันสมัยหรือนำที่ดินมาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาในเชิงพาณิชย์กรรม ทำให้เกิดการผลักดันผู้คนเดิมออกไปแทนที่ด้วยคนกลุ่มคนใหม่ รวมถึงการพัฒนาอันเกิดจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การสร้างรถไฟฟ้า การก่อสร้างทางด่วนเพื่อความสะดวกทางด้านคมนาคม (ชลธิรา สัตยวัฒนา และคณะ, 2535-2540: บทคัดย่อ) จึงเกิดการไล่รื้อย้ายย่านชุมชนเก่าดั้งเดิมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อันเป็นแหล่งวัฒนธรรม (Gentrification) โดยขาดการยึดโยงหรือประสานสอดคล้องกับวิถีชีวิตย่านชุมชนเดิม ทำให้เอกลักษณ์ทั้งกายภาพและวิถีวัฒนธรรมอันโดดเด่นที่แสดงถึงความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนย่านเก่าดั้งเดิมค่อย ๆ หายสูญหายหรือถูกกลืนค่าลงไปพร้อมกับความเจริญของพื้นที่ที่เข้ามาแทนในหลาย ๆ ชุมชน และเพื่อมิให้ย่านชุมชนดั้งเดิมทางประวัติศาสตร์เหล่านั้นสูญหายไปจากประเทศไทยจึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการที่จะนำมาคุ้มครองย่านชุมชนเพื่อให้รอดพ้นจากสภาพวิกฤตที่เป็นอยู่ กลับพบว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะโดยตรงในการนำคุ้มครอง

ย่านชุมชนประวัติศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นทำการศึกษาเฉพาะกฎหมายโบราณสถาน วัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เพราะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับคุ้มครองโบราณสถานฯ ของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับย่านชุมชนมากที่สุดเพียงแต่ย่านชุมชนโดยส่วนใหญ่แล้วนั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองจะเป็นเอกชน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการศึกษากฎหมายฉบับดังกล่าวนี้จะทำการศึกษาถึงข้อจำกัดทางกฎหมายอันเป็นอุปสรรคต่อการนำมาคุ้มครองเท่านั้นเพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์และสามารถบังคับได้อย่างครอบคลุมย่านชุมชนประวัติศาสตร์ทั้งหมดต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาข้อจำกัดทางกฎหมายของพระราชบัญญัติโบราณสถาน วัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในอันที่จะนำมาคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์
2. เพื่อได้แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ในรูปแบบที่เหมาะสมและมีความยั่งยืนทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และนำเสนองานด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive) ทางด้านนิติศาสตร์ต่อไป

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาพระราชบัญญัติโบราณสถาน วัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 รวมทั้งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 308 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 พบว่า กฎหมายโบราณสถานฯ มีข้อจำกัดทางกฎหมายอันเป็นอุปสรรคต่อการนำมาคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คำนินยาม

จากการศึกษากฎหมายโบราณสถานฯ ไม่พบประเด็นคำนิยามของความเป็นย่านชุมชนในการให้คำนิยามไว้ในกฎหมายนี้แต่อย่างใด มีเพียงคำนิยามที่เกี่ยวกับ

คำว่า “โบราณสถาน” เท่านั้น จึงเป็นการแสดงให้เห็นแล้วว่ากฎหมายฉบับนี้ มีขอบเขตที่ไม่ครอบคลุมขยายมายังโบราณสถาน หรืออาคาร หรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ รวมถึงพื้นที่สภาพแวดล้อมที่ประกอบอยู่เป็นย่านชุมชนนั้นด้วย จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการคุ้มครองเนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ แต่ย่านชุมชนนั้นจะประกอบไปด้วยอาคารบ้านเรือนทั้งที่เป็นสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่า รวมถึงอาคารเก่าอันเป็นบ้านเรือนธรรมดาที่ไม่มีค่าเพียงแต่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนานบอกเล่าถึงวิถีชีวิตของชุมชนนั้นและส่วนใหญ่จะมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองเป็นเอกชน การตีความให้ต้องมีการควบคุมเหมือนโบราณสถานจึงไม่อาจจะกระทำได้เพราะจะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายโบราณสถาน มาตรา 4 วรรคแรก ที่ได้ให้ความหมายของโบราณสถานไว้ว่า “โบราณสถาน” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528 ซึ่งออกตามความหมายในมาตรา 10 และมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถานวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ได้ให้ความหมายของโบราณสถานไว้ว่า “โบราณสถาน” หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์ นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีและให้หมายรวมถึงศิลปวัตถุที่ติดตั้งประจำกับอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย จากความหมายดังกล่าว สิ่งก่อสร้างใดที่จะเป็นโบราณสถานจะต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์และสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์และโดยส่วนใหญ่แล้วอสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายโบราณสถานนี้ มักจะเป็นอาคารหรือสิ่งก่อสร้างเดี่ยวหรือกลุ่มอาคารที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ในจังหวัดอยุธยา หรือจังหวัดสุโขทัย เป็นต้น ประกอบกับการที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโบราณสถานฯ นั้นต้องผ่านการประเมินคุณค่าว่าเป็นโบราณสถานที่จะได้รับการคุ้มครองหรือไม่เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายโบราณสถานฯ

เห็นได้ว่า มีการพิจารณาตามเกณฑ์ของอายุ ลักษณะของการก่อสร้าง หรือหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นว่า อสังหาริมทรัพย์ที่จะขอขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองเป็นโบราณสถานนั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์

หรือโบราณคดีหรือไม่ แม้ว่าเกณฑ์ที่จะนำมาพิจารณานี้อาจมิได้เป็นเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตายตัวก็ตามแต่อาจเป็นการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจประกอบการเพื่อตีความด้วยก็ตาม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามเจตนารมณ์ของการออกกฎหมายโบราณสถานฯ พบว่า การอนุรักษ์โบราณสถานนั้นมีจุดเริ่มต้นจากความเชื่อความศรัทธาในทางพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ การดูแลรักษาไม่ว่าจะด้วยวิธีการอนุรักษ์ปรับปรุงฟื้นฟู บูรณะต่าง ๆ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์หรือความเชื่อในทางศาสนาหรือเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลักจึงส่งผลให้การดำเนินการให้ความคุ้มครองด้วยการอนุรักษ์ของประเทศไทยนั้นจึงมุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญกับโบราณสถานประเภทวัดและวัง

เมื่อนำคำนิยามดังกล่าวนี้มาพิจารณาเพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นย่านชุมชน จึงก่อให้เกิดข้อจำกัดทางกฎหมายในอันที่จะนำกฎหมายโบราณสถานฯ นั้นมาบังคับได้ด้วยเหตุเพราะย่านชุมชนนั้นล้วนประกอบด้วยอาคาร หรือกลุ่มของอาคารที่สถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าและบ้านเรือนธรรมดาแม้เป็นอสังหาริมทรัพย์แต่บางอาคารบ้านเรือนนั้นกลับมิได้มีรูปทรงหรือรูปลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีแต่อย่างใด ทั้งไม่ใช่พื้นที่เขตเมืองทั้งหมดเนื่องจากย่านเก่าอันเป็นย่านชุมชนนั้นอยู่กระจัดกระจายในแทบทุกจังหวัดโดยปรากฏอยู่ในลักษณะของย่านการค้า ย่านชุมชนริมน้ำ ย่านเมืองเก่า เป็นต้น ลักษณะของย่านชุมชนดังกล่าวนี้จึงมีลักษณะที่ค่อนข้างจะซับซ้อนกว่าอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างตามความหมายของกฎหมายโบราณสถานฯ เมื่อประกอบกับในย่านชุมชนนั้นมีทั้งอาคารที่มีคุณค่าและไม่มีค่าแต่มีคุณค่าในเชิงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในการบอกเล่าเรื่องราวของการตั้งรกรากถิ่นฐานของผู้คนในชุมชนนั้นจึงย่อมเป็นการยากต่อการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายโบราณสถานฯ

ประเด็นที่ 2 การประกาศและขึ้นทะเบียน

ย่านชุมชนส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยอาคาร สิ่งปลูกสร้าง พื้นที่แวดล้อม ย่านและมีผู้คนอาศัยอยู่ วิถีชีวิตประจำวันของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือพื้นที่รอบย่านนั้น จึงอาจเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะจัดให้อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายโบราณสถานฯ เพราะเกิดความยุ่งยากในการดำเนินงานในทางปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างกับโบราณสถานที่เป็นของรัฐ หรือหากเป็นของเอกชนเดี่ยว ๆ รัฐสามารถที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องโดยง่ายในการจัดการควบคุมดูแลมากกว่ากลุ่มอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้างหรือพื้นที่ในย่านชุมชนที่ยังคงมีผู้คนดำเนินชีวิตอย่างปกติ ฉะนั้น การดำเนินการประกาศและขึ้นทะเบียนโบราณสถานที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์

แหล่งโบราณคดี จำพวกวัดหรือวังจึงเป็นการง่ายและสอดคล้องกับการดำเนินการตามกฎหมายโบราณสถานฯ เพราะเป็นอำนาจแต่ผู้เดียวของอธิบดีกรมศิลปากร ในการดำเนินการดูแลในส่วนของการประกาศและขึ้นทะเบียน ประกอบกับขั้นตอนในการดำเนินการที่ค่อนข้างยุ่งยากต่อการจะนำมาใช้กับย่านชุมชนที่ยังคงมีผู้คนดำเนินกิจกรรมทางสังคมอย่างหลากหลายจะเป็นการยาก ส่งผลต่อความล่าช้าในการดำเนินงานได้ แม้ตามกฎหมายโบราณสถานฯ

เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการขึ้นทะเบียนดังกล่าว เห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้ความคุ้มครองทั้งทรัพย์สินที่เป็นโบราณสถานที่ครอบครองโดยรัฐ และให้ความเคารพต่อทรัพย์สินของเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่เป็นเอกชนด้วยก็ตาม โดยพิจารณาจากการขึ้นทะเบียน มาตรา 7 กำหนดไว้ว่า จะต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น และเป็นอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรที่จะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ทั้งมีอำนาจในการกำหนดเขตที่ดินอันเป็นเขตของโบราณสถานตามที่เห็นสมควร สำหรับการให้ความคุ้มครองด้านโบราณสถานของประเทศไทยจะมีวิธีการประกาศขึ้นทะเบียนโดยรัฐและส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ทรัพย์สินของรัฐ มีส่วนน้อยที่เป็นทรัพย์สินของเอกชน แต่ลักษณะของการขึ้นทะเบียนส่วนที่เป็นทรัพย์สินของเอกชนมิใช่มุ่งจะยึดกรรมสิทธิ์ให้ตกเป็นของรัฐ หากแต่เป็นการจำกัดสิทธิบางประการในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เอกชนเป็นเจ้าของหรือครอบครองอยู่ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความไม่สะดวกหรือจำกัดอำนาจในการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองนั้น เนื่องจากการดำเนินการโดยอ้อมจะต้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากรตามที่กฎหมายโบราณสถานฯ กำหนดไว้นั่นเอง การให้ความคุ้มครองโบราณสถานของประเทศไทยจะมีรูปแบบของการประกาศขึ้นทะเบียน โดยการขึ้นทะเบียนนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ประการ

1) กรณีโบราณสถานที่รับการขึ้นทะเบียนนั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบกฎหมายโดยผู้เป็นเจ้าของนั้นอาจเป็นรัฐหรือเอกชนก็ได้

กล่าวได้ว่า กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรที่จะต้องทำหน้าที่สื่อให้แจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นทราบตามสิทธิของตนในการที่จะทราบและสามารถจะใช้สิทธิได้แม้คัดค้านในเวลาต่อมานั่นเอง หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นไม่พอใจย่อมสามารถใช้สิทธิร้องต่อศาลได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่แจ้งให้ทราบ หากศาลมีคำสั่งให้ระงับการขึ้นทะเบียนหรือการกำหนดเขตที่ดิน ย่อมส่งผลให้อธิบดีต้องระงับการขึ้นทะเบียนนั้น แต่หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอต่อศาล หรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้องขออธิบดีย่อมมีอำนาจขึ้นทะเบียนได้ จะเห็นได้ว่าวิธีการขึ้นทะเบียนวิธีการแรกนี้

เป็นการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานในลักษณะที่เป็นการแจ้งเพื่อให้ทราบว่ามีทรัพย์สินดังกล่าวนั้นได้รับการขึ้นทะเบียนตามกฎหมายโบราณสถานฯ แล้ว จึงเป็นการแจ้งสิทธิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบเพื่อจะได้ดำเนินการแต่มีใช้เป็นการเป็นแจ้งเพื่อขออนุญาตดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนแต่อย่างใด จะเห็นว่าวิธีการขึ้นทะเบียนนี้เป็นลักษณะของการบังคับให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ได้รับการขึ้นทะเบียนนั้นต้องปฏิบัติตามที่ได้รับแจ้งมา จึงเป็นลักษณะของการใช้อำนาจของรัฐเป็นผู้ประกาศการขึ้นทะเบียนนั่นเอง โดยไม่ต้องขออนุญาตหรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นก่อนแต่อย่างใด เพียงแต่กฎหมายกำหนดให้ต้องแจ้งเป็นหนังสือไปให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบตามมาตรา 7 เท่านั้นก็เป็นการประกาศการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยชอบแล้ว

2) กรณีการขึ้นทะเบียนโบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของหรือถูกผู้ครอบครองทิ้งร้างไว้ สำหรับโบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของหรือถูกผู้ครอบครองทิ้งร้างไว้ เมื่อตรวจสอบแล้วว่าสมควรจะขึ้นทะเบียนเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียน

เห็นได้ว่า การขึ้นทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ทั้งกรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครอง รวมทั้งกรณีอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองก็ตาม การประกาศขึ้นทะเบียนย่อมเป็นอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรทั้งสิ้น และครอบคลุมรวมไปถึงอำนาจในการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนหรือแก้ไขเพิ่มเติมการขึ้นทะเบียนโบราณสถานนั้นได้ โดยการประกาศขึ้นทะเบียนหรือประกาศเพิกถอนหรือประกาศแก้ไขเพิ่มเติมการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาและโบราณสถานที่ได้จัดทำบัญชีและประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นถือว่าเป็นโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้ว

ดังนั้น การขึ้นประกาศและขึ้นทะเบียนของโบราณสถานในประเทศไทยจะมีลักษณะเดียว คือ การประกาศและขึ้นทะเบียนโดยรัฐเท่านั้น แต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ขึ้นทะเบียนเอง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากกฎหมายโบราณสถานฯ ไม่ได้เปิดช่องทางรองรับไว้นั่นเอง แต่อย่างไรก็ดี การขึ้นทะเบียนนั้น อธิบดีกรมศิลปากรย่อมมีอำนาจกำหนดเขตพื้นที่ตามที่เห็นสมควรให้เป็นเขตของโบราณสถานและให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ซึ่งการขึ้นทะเบียนเช่นนี้จะเป็นผลดีในกรณีเป็นการระงับ ยับยั้งการทำลาย การรื้อถอน หรือทำให้โบราณสถานนั้นเสื่อมค่าลงไปได้นั่นเองจึงจำเป็นต้องอาศัยอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรและผลการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจะทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นถูกจำกัดสิทธิในการกระทำการใด ๆ โดยลำพังหากจะต้องได้รับความยินยอมจากอธิบดีกรมศิลปากร

นอกจากนี้หากพิจารณาตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ยังได้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินแม้ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนแต่หากอสังหาริมทรัพย์นั้นมีคุณสมบัติตรงกับคำนิยามของโบราณสถานก็ย่อมถือว่าเป็นโบราณสถานด้วย กรณีเป็นโบราณสถานประเภทที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนแต่กฎหมายโบราณสถานฯ มีผลบังคับใช้ครอบคลุมไปถึงด้วย ดังนั้น ข้อจำกัดดังกล่าวนี้หากนำมาใช้บังคับกับย่านชุมชนประวัติศาสตร์ โดยที่ย่านชุมชนดังกล่าวยังประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันในย่านชุมชนนั้น เป็นผลให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นโดยเฉพาะส่วนใหญ่เป็นเอกชนย่อมถูกกระทบสิทธิในการดำเนินการในทรัพย์สินของตนหรือที่ดินเป็นผู้ครอบครองในการที่จะมีสิทธิใช้สอย หรือดำเนินการใด ๆ กับทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่ โดยเฉพาะตัวย่านที่สำคัญนั้นประกอบด้วยตัวอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือกลุ่มอาคาร การที่ให้ราชการส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการโดยที่ประเทศไทยนั้นยังไม่มีกระบวนการและการจัดบัญชีคุณค่าความเป็นย่านเพราะการดำเนินการที่ผ่านมาจะเป็นการดำเนินการเฉพาะในส่วนที่เป็นโบราณสถานที่รัฐบาลหรือวัดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เท่านั้น เมื่อมิได้มีการระบุความเป็นย่านกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนหากมีการนำกฎหมายโบราณสถานฯ มาบังคับใช้ย่อมไม่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ได้หากแต่กลับเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของเจ้าของหรือผู้ครอบครองด้วยซ้ำไป

ประเด็นที่ 3 ลักษณะของการให้ความคุ้มครอง

สาเหตุหลักอันเป็นข้อจำกัดในทางกฎหมาย คือ

1) การกำหนดเขตโบราณสถานตามกฎหมายโบราณสถานฯ นั้นมีผลทำให้พื้นที่เหล่านั้นต้องอยู่ภายใต้เขตการควบคุมของอธิบดีกรมศิลปากร การดำเนินการใด ๆ ที่มีผลต่อเขตโบราณสถานต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ย่านชุมชนประวัติศาสตร์นั้นเห็นได้ว่าในพื้นที่ดังกล่าวประกอบไปด้วยทั้งอาคารที่มีคุณค่าและอาคารธรรมดาที่ไม่มีคุณค่าในเชิงสถาปัตยกรรม เพียงแต่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนานบอกเล่าถึงวิถีชีวิตของชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี การตีความให้ต้องมีการควบคุมเหมือนโบราณสถานจึงไม่อาจกระทำได้เพราะเป็นการขัดแย้งกับคำนิยามของกฎหมายโบราณสถานมาตรา 4 นั้นที่มีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายในการให้ความคุ้มครองสถานที่อันเป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นผลให้ในส่วนบริเวณของพื้นที่ย่านชุมชนประวัติศาสตร์ รวมทั้งอาคารเก่าที่ทรงคุณค่าหลายแห่งในประเทศไทยที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ไม่เข้าข่ายในอันที่จะได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นโบราณสถานตามกฎหมายโบราณสถานฯ นี้

2) การกำหนดเขตโบราณสถานมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ กรณีที่โบราณสถานนั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 7 วรรคสอง กำหนดให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรต้องทำหนังสือแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายทราบ เมื่อพิจารณาถึงย่านชุมชนประวัติศาสตร์หรือพื้นที่แวดล้อมย่านชุมชนดังกล่าวนี้มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองในลักษณะหลายรายด้วยกันและหากได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโบราณสถานฯ ย่อมต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กรณีเป็นการยากที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเหล่านั้นจะให้ความยินยอมด้วย ทั้งมีโอกาสนในการโต้แย้งและคัดค้านการขึ้นเป็นโบราณตามกฎหมายโบราณสถานฯ นี้สูงมากเพราะลักษณะของกฎหมายเป็นการจำกัดสิทธิของความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในอันมีอำนาจเหนือตัวทรัพย์สินของตนในการดำเนินการได้อย่างอิสระประกอบกับการที่กฎหมายให้เป็นอำนาจอธิบดีกรมศิลปากรแต่เพียงผู้เดียวในการขึ้นทะเบียนโบราณสถานเพื่อให้ความคุ้มครอง จึงเป็นผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานอันเนื่องมาจากข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินการ อาทิ ขั้นตอนกระบวนการในการประกาศที่ค่อนข้างยุ่งยากมีหลายขั้นตอน การขาดงบประมาณ และความไม่เพียงพอด้านอัตรากำลังของพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น และในตัวกฎหมายเองไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่อธิบดีกรมศิลปากรในการพิจารณาอนุญาตไว้ หากเป็นการพิจารณาอนุญาตซ่อมแซมอาคารปลูกสิ่งสร้างต่าง ๆ ส่งผลให้อาคารต่าง ๆ เหล่านั้นเสื่อมโทรมหรือเสียหายจนยากจะเยียวยาแก้ไขได้ทันเป็นผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจตามมา กล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะของกฎหมายโบราณสถานฯ นี้เป็นลักษณะของกฎหมายที่มีการบังคับแบบเข้มงวดโดยมีการบังคับให้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถานหรืออาจเข้าข่ายเป็นโบราณสถานแต่ยังไม่ได้ขึ้นเป็นโบราณสถานก็ตาม ย่อมต้องปฏิบัติตามกฎหมายแม้ในความเป็นจริงตนจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือเป็นผู้ครอบครองอันมีแดนกรรมสิทธิ์เหนือตัวทรัพย์สินก็ตาม แต่รัฐได้ออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิในพึงจะมีสิทธิตามกฎหมายให้ต้องปฏิบัติตาม โดยเห็นได้ว่าหากไม่ปฏิบัติตามหรือมีการฝ่าฝืนย่อมมีบทลงโทษตามกฎหมายตามมา ดังนั้น กฎหมายโบราณสถานฯ ดังกล่าวนี้นี้ หากนำมาใช้บังคับในการให้ความคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ย่อมเกิดความยุ่งยากในขั้นตอนปฏิบัติตามเป็นอันมาก

ประเด็นที่ 4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

การให้ความคุ้มครองด้านโบราณสถานฯ ตามกฎหมายโบราณสถานฯ นั้น ได้แบ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็น 2 หน่วยงาน คือ

1) หน่วยงานหลัก คือ กรมศิลปากร ซึ่งเป็นราชการส่วนกลาง มีอธิบดีกรมศิลปากรเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาและขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยมีคำแนะนำจากคณะกรรมการวิชาการเพื่อการอนุรักษ์ ทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาและคำแนะนำเท่านั้น

2) หน่วยงานท้องถิ่น คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการจัดการในพื้นที่ของท้องถิ่นนั้นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

นอกจากนี้ ในบางพื้นที่อาจมีหน่วยงานสนับสนุน คือ องค์การเอกชน เข้ามา มีบทบาทและทำหน้าที่ในระดับให้ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรม แต่ไม่ได้มีบทบาทใด ๆ ร่วมกับหน่วยงานหลักและหน่วยงานท้องถิ่นแต่อย่างใด

จากการที่กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่ในการคุ้มครองโบราณสถานฯ จึงเกิดปัญหาที่สำคัญเกิดขึ้น อันได้แก่

4.1 ปัญหาการดำเนินงานที่ซับซ้อนกันระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานท้องถิ่น

เมื่อกรมศิลปากรอันเป็นหน่วยงานกลาง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอันเป็นหน่วยงานท้องถิ่นต่างมีอำนาจในการจัดการดูแลพื้นที่โบราณสถาน กรณีอาจนำมาซึ่งปัญหาในการดำเนินงานที่ซับซ้อนกันและเป็นผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดแบ่งกรอบความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนว่า หน่วยงานใดต้องรับผิดชอบครอบคลุมในขอบเขตใดบ้าง เช่น กรณีกรมศิลปากรเมื่อกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจในการคุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ บำรุงรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์ เผยแพร่ ค้นคว้า วิจัย พัฒนา สืบทอดศิลปะ และมรดกวัฒนธรรมของชาติ จึงส่งผลให้กรมศิลปากรมีอำนาจควบคุมดูแลทั่วราชอาณาจักร จึงเกิดการซ้ำซ้อนกับหน่วยงานท้องถิ่นที่กฎหมายกำหนดขอบเขตให้มีหน้าที่จัดการดูแลในพื้นที่ของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังเช่นคดีความที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดลพบุรี เนื่องจากที่ดินที่มีปัญหาอยู่เขตรับผิดชอบของเทศบาลเมืองลพบุรีแต่อำนาจในการดูแลโบราณสถานเป็นอำนาจของกรมศิลปากร (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ.463/2547 คดีหมายเลขแดงที่ อ.296/2551) การที่กฎหมายกำหนดอำนาจในการจัดการดูแลจึงย่อมส่งผลต่อการทำงานที่บางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนหรือบางครั้งเป็นการเกี่ยงการดำเนินงานของทั้งสองหน่วยงานจึงส่งผลกระทบต่อความล่าช้าในการปฏิบัติงาน และยังส่งผลให้ทรัพย์สินที่ควรจะได้รับ การอนุรักษ์ได้เสื่อมโทรม หรือเกิดความเสียหายไม่สามารถจะรักษาหรือฟื้นฟูไว้ได้ทันเวลาที่

อย่างไรก็ดี การที่จะออกกฎหมายมาเพื่อกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นเอกภาพเด็ดขาดก็ย่อมส่งผลต่อปัญหาตามมาเช่นกัน

ในประเด็นของความไม่ชำนาญหรือขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการดูแล รวมทั้งขาดความพร้อมทั้งในด้านวิชาการ ทั้งด้านบุคลากร และขาดงบประมาณในการดำเนินการอนุรักษ์โดยปัญหาในประเด็นนี้ยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกหน่วยงานแม้กระทั่งกับหน่วยงานกลางเองก็ตาม เนื่องจากการจัดการดูแลโดยการให้ความคุ้มครองในด้านโบราณสถานต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาดำเนินการให้คำแนะนำและวิธีการอนุรักษ์ในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับย่านชุมชนประวัติศาสตร์นั้นในบางพื้นที่อาจไม่ได้มีคุณค่าในเชิงสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญมากนักดังเช่นโบราณสถานจำพวกอนุสรณ์สถาน วัดวาอาราม หรือวัง เนื่องจากประกอบไปด้วยอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้างทั้งที่มีคุณค่าและไม่มีคุณค่าในเชิงสถาปัตยกรรม ดังนั้น ความเข้มงวดในการจัดการดูแลจึงอาจไม่จำเป็นต้องเข้มข้นขนาดโบราณสถาน

4.2 ปัญหาการขาดหน่วยงานอิสระผู้มีความรู้ความชำนาญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ

จากการที่กฎหมายโบราณสถานฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมศิลปากรแต่เพียงผู้เดียวในการใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจว่าควรมีการประกาศขึ้นทะเบียนหรือไม่ตามมาตรา 7 โดยมีความเห็นของ “คณะกรรมการวิชาการเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน” เป็นเพียงแค่ข้อแนะนำและให้คำปรึกษา ซึ่งอธิบดีจะนำไปประกอบในการตัดสินใจเท่านั้น เป็นผลให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นถูกกระทบสิทธิหรือสิทธิในแดนกรรมสิทธิ์อาจถูกระงับได้ ในส่วนประเด็นดังกล่าวนี้เห็นได้ว่าอำนาจการตัดสินใจของอธิบดีกรมศิลปากรในการขึ้นทะเบียนหรือไม่นั้นเป็นการใช้หลักเกณฑ์ประกอบกับดุลพินิจของอธิบดีกรมศิลปากรอันเป็นแนวทางปฏิบัติภายในกรมศิลปากรเองที่จะใช้ดุลพินิจได้ตามความเหมาะสม หากแต่ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจนตามกฎหมายจึงส่งผลให้เมื่อมีการดำเนินการไปตามคำสั่งของอธิบดีกรมศิลปากร จึงกลายเป็นคำสั่งทางปกครองเป็นฝ่ายให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นถูกกระทบสิทธิได้ จึงจำต้องนำคดีดังกล่าวขึ้นสู่ศาลปกครองเพราะการประกาศขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโบราณสถานฯ เป็นผลให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองถูกจำกัดสิทธิในการดำเนินการตามลำพังโดยปราศจากความยินยอมของหน่วยงานของรัฐก่อนได้ เมื่อถึงศาลปกครองศาลเพียงแต่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบถึงดุลพินิจการใช้อำนาจว่ากระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เท่านั้น แต่หากมีสิทธิก้าวล่วงไปถึงการตรวจสอบถึงความเหมาะสมของการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองได้

เห็นได้ว่า เป็นกรณีที่ประเทศไทยนั้นขาดองค์กรเอกชนที่มีความรู้ความชำนาญ หรือในบางพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนที่มีการทำงานอย่างอิสระเข้ามาร่วม ในการพิจารณาตรวจสอบและช่วยกลั่นกรองในการที่จะขึ้นทะเบียนความเป็น โบราณสถานด้วยทั้งที่ในประเทศไทยเองมีองค์กรเอกชนที่มีความรู้ความสามารถในการที่ จะเข้าร่วมดำเนินการเพื่อการพิจารณากลั่นกรองได้ เช่น สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและ สิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น

ประเด็นที่ 5 ข้อจำกัดสิทธิของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินย่านชุมชน

กฎหมายโบราณสถานฯ กำหนดไว้ว่าเมื่อมีการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน จะมีผลให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นจะถูกจำกัดสิทธิในการกระทำการใด ๆ แก่ตัวทรัพย์สินนั้นและเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้แก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สิน กล่าวคือ

1) กรณีที่โบราณสถานนั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 7 วรรคสอง กำหนดให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมศิลปากรที่จะต้องทำหนังสือแจ้ง ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายทราบ

2) กรณีกำหนดห้ามมิให้ทำการปลูกสร้างอาคารลงในเขตโบราณสถาน ที่ขึ้นทะเบียนแล้วตามมาตรา 7 ทวิ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และหากมีการฝ่าฝืนทำการปลูกสร้างโดยมิได้รับอนุญาต ย่อมเป็นอำนาจของอธิบดี ที่จะสั่งระงับการก่อสร้างและให้รื้อถอนภายใน 60 วัน นับแต่ที่ได้รับคำสั่ง นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าหากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น กฎหมายกำหนดให้อธิบดีดำเนินการ รื้อถอนหรือส่วนแห่งอาคารนั้นได้ ทั้งตัดสิทธิในการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือ ผู้ปลูกสร้างที่จะเรียกค่าเสียหายหรือจะดำเนินคดีกับผู้รื้อถอน และจะหากเจ้าของไม่ ดำเนินการขยับย้ายสมารถออกจากเขตโบราณสถานในกำหนด 15 วัน แต่วันรื้อถอนเสร็จ อธิบดีย่อมมีอำนาจจัดการให้ดำเนินการขายทอดตลาดสมารถนั้น และให้นำเงินดังกล่าว ไปหักค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและหากมีส่วนเหลือเท่าใดย่อมคืนแก่เจ้าของสมารถ จึงเป็นการที่กฎหมายได้กำหนดโดยมีลักษณะพิเศษเพราะมีทั้งมาตรการทางแพ่งและ ทางอาญา โดยเฉพาะในทางอาญาที่มีความผิดฐานขัดคำสั่งของเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 368 ส่วนมาตรการทางแพ่งจะเป็นไปในลักษณะของตัดสิทธิ ไม่ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่ให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดี แก่ผู้รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใด ๆ จึงเห็นได้ว่า ตามกฎหมายโบราณสถานฯ นี้ นอกจาก เป็นการจำกัดสิทธิของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นแล้วย่อมมีบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งด้วย อันเป็นการรอนสิทธิทั้งยังเป็นการลงโทษอีกด้วย

3) กำหนดให้มีหน้าที่จะต้องแจ้งการชำรุด บกพร่อง หักพัง หรือเสียหายไม่ว่าด้วยประการใด ๆ โดยทำเป็นหนังสือไปยังอธิบดีกรมศิลปากรภายใน 30 วัน (มาตรา 9) นับแต่วันที่โบราณสถานนั้นชำรุด หักพัง หรือเสียหาย หากไม่มีดำเนินการใด ๆ จะต้องรับโทษ (มาตรา 34)

4) กรณีการกำหนดห้ามมิให้ทำการซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถานหรือส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถาน หรือขุดค้นโบราณสถานโดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้หรือไม่ได้ขึ้นทะเบียนก็ตาม (มาตรา 10 และมาตรา 15)

5) กรณีการกำหนดให้มีหน้าที่ต้องแจ้งการโอนโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วไปยังอธิบดี โดยให้ (มาตรา 12)

5.1) ผู้โอนกรรมสิทธิ์มีหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือระบุชื่อและที่อยู่ของผู้รับโอนและวันเดือนปีที่โอน ภายใน 30 วัน นับแต่วันโอน

5.2) ผู้ที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ไม่ว่าจะโดยทางมรดกหรือพินัยกรรมจะต้องมีหน้าที่แจ้งการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในโบราณสถานนั้นภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับกรรมสิทธิ์นั้น

6) กรณีการกำหนดการเข้าไปดำเนินการหาผลประโยชน์ในโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว และมีใช้เป็นโบราณสถานที่มิใช่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบกฎหมาย ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี (มาตรา 13 ทวิ)

เห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดไว้เช่นนี้เป็นไปเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดการทำลายโบราณสถาน หรือทำให้โบราณสถานนั้นเสื่อมค่าหรือบดบังทัศนียภาพของโบราณสถานนั่นเอง แต่เมื่อพิจารณาถึงย่านชุมชนประวัติศาสตร์หรือพื้นที่แวดล้อมย่านชุมชนดังกล่าวนี้มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองในลักษณะหลายรายด้วยกันและส่วนใหญ่จะเป็นเอกชน ดังนั้น หากได้รับการคุ้มครองและต้องปฏิบัติตามกฎหมายโบราณสถานฯ ฉบับดังกล่าวนี้ จึงเป็นการยากที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเหล่านั้นจะยินยอมด้วย จึงมีโอกาสนในการโต้แย้งและคัดค้านการขึ้นเป็นโบราณตามกฎหมายโบราณสถานนี้สูงมากเพราะลักษณะที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นจะมีลักษณะการจำกัดสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีอำนาจเหนือทรัพย์สินของตน หรือเป็นการลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งให้ความคุ้มครองเจ้าของสิทธิครอบครองให้มีอำนาจใช้สอยทรัพย์สิน ให้ปลดปล่อยการรบกวนการครอบครอง เรียกเอาคืนซึ่งการครอบครอง ได้ดอกผลและโอนสิทธิการครอบครองได้ และสามารถใชสิทธินั้นยันต่อบุคคลอื่นได้ (บัญญัติ สุชีวะ, 2556: 267-268)

นอกจากนี้ ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้กำหนดให้
ผู้เป็นเจ้าของมีแดนกรรมสิทธิ์ทั้งในเหนือพื้นดินและใต้ดินในอันที่จะกระทำใด ๆ
ในพื้นที่ดินของตนได้อีกด้วย จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความคุ้มครองถึงความเป็น
เจ้าของกรรมสิทธิ์ในอันที่จะมีสิทธิเหนือทรัพย์สิน รวมถึงคุ้มครองความเป็นเจ้าของสิทธิ
ครอบครองในอันที่จะมีอำนาจทำกาใด ๆ แก่ตัวทรัพย์สินที่ตนมีสิทธิครอบครองนั้นด้วย

เห็นได้ว่า แม้เจ้าของอาคารหรือที่ดินจะเป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินก็ตาม รัฐยังคง
มีอำนาจในการกำหนดสิทธิในทรัพย์สินด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ตามระบบหลักแห่งกรรมสิทธิ์นั้น
ทรัพย์สินทุกชนิดต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ว่าทุกคนมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินของตนได้ตราบที่
ไม่ทำความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นและสังคมและรัฐย่อมมีอำนาจออกกฎหมายเพื่อกา
ควบคุมการใช้สอยทรัพย์สินของเอกชนได้ภายใต้เหตุผลหลักเพื่อป้องกันความมั่นคง
ปลอดภัย สาธารณะและส่งเสริมสวัสดิการอันดีของรัฐ สวัสดิภาพ ความดีงามร่วมกันและ
ศีลธรรมอันดีของชุมชน เมื่อพิจารณาประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายโบราณสถานฯ
จึงเกิดสภาพความขัดแย้งในเรื่องของกรรมสิทธิ์ในความเป็นเจ้าของที่จะดำเนินการใด ๆ
กับทรัพย์สินของตน อันเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์
เอกชน (สมยศ เชื้อไทย, 2552: 40-42) โดยประโยชน์สาธารณะ (Public interest) นั้น
เป็นการดำเนินงานหลักของฝ่ายปกครองที่จะต้องดำเนินกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เป็นไป
เพื่อประโยชน์ของสาธารณะเท่านั้น มิฉะนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
หรือเอกชนรายใดรายหนึ่ง หลักการประโยชน์สาธารณะจึงเป็นหลักการที่สำคัญของ
กฎหมายมหาชนอันเป็นเรื่องของรัฐ อำนาจอรรถและการปกครองของรัฐ โดยกิจกรรม
การดำเนินการดังกล่าวของรัฐนี้จะเพิ่มมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม

การดำเนินการคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ไม่ว่าด้วยวิธีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู
หรือพัฒนาก็ตาม ย่อมเป็นอำนาจของรัฐเช่นกัน จึงเป็นการขัดแย้งกันด้านสิทธิระหว่างรัฐ
กับเจ้าของกรรมสิทธิ์ ฉะนั้น การดำเนินการตามหลักการประโยชน์สาธารณะย่อมต้องมีการ
สร้างดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะที่มีรัฐและหน่วยงานของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบฝ่าย
หนึ่งกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกฝ่ายหนึ่งด้วย อันเป็นการประสานประโยชน์ให้ได้
สัดส่วนที่เหมาะสม มิฉะนั้นอาจจะก่อให้เกิดเป็นข้อพิพาทในทางปกครองได้ กล่าวคือ
การดำเนินงานต้องคำนึงถึงหลักได้สัดส่วนในการใช้อำนาจและก่อความเสียหายที่อาจ
กระทบต่อเอกชนให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้หรือเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมในกรณี
ที่มีความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ของสาธารณะกับประโยชน์ของเอกชนเพื่อให้ประโยชน์
ของเอกชนต้องเสียสละเกินความจำเป็นในการดำเนินการ ดังเช่นกรณีการออกกฎหมาย
ขึ้นมาเพื่อให้ความคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์และในย่านชุมชนประวัติศาสตร์นั้น

ประกอบทั้งตัวอาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือพื้นที่แวดล้อม อันมีเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเอกชนและเป็นเอกชนหลายรายร่วมกัน ในขอบเขตพื้นที่ย่านชุมชนดังกล่าวนั้น การที่จะมีกฎหมายได้ออกมาบังคับยอมเป็นการจำกัดสิทธิความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น รวมทั้งเป็นการจำกัดสิทธิของผู้มีสิทธิครอบครองด้วย แม้กฎหมายมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินอันสำคัญ ในอันที่จะเป็นมรดกชาติสืบต่อไปก็ตาม แต่เมื่อมีการจำกัดสิทธิเกิดย่อมผลตามมา คือ การเกิดความขัดแย้งหรือเกิดการต่อต้านในการที่จะปฏิบัติตามกฎหมายนั้นได้ ดังเห็นได้ อย่างชัดเจนจากกฎหมายโบราณสถานฯ ที่มีข้อจำกัดแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองในหลาย ๆ ประการ แต่ในเหตุการณ์ที่ผ่านมาไม่ค่อยเกิดปัญหามากนักเนื่องจากโบราณสถาน ส่วนใหญ่เป็นของรัฐ

อย่างไรก็ดี หากนำกฎหมายโบราณสถานฯ มาบังคับกับย่านชุมชนอันเป็น ทรัพย์สินของเอกชนย่อมก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์สาธารณะ กับประโยชน์ของเอกชนขึ้นได้ แม้จะดำเนินการอย่างไรก็ตาม สิทธิของเอกชนในฐานะ ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ย่อมถูกระทบกระเทือนเสมอ จากการถูกจำกัดสิทธิบางประการ ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาควรเป็นการจำกัดสิทธิของ บุคคลในทรัพย์สินในลักษณะข้อผูกมัดกรรมสิทธิ์มากกว่าจะเป็นการเวนคืนทรัพย์สิน เนื่องจากใช้วิธีการเวนคืนย่อมอาจส่งผลกระทบต่อรัฐในการที่ต้องรับภาระในการดำเนินการ ทั้งหมด ส่งผลต้องงบประมาณจำนวนมากในการที่ต้องดำเนินการ ดังนั้น เมื่อเกิด ข้อจำกัดสิทธิการแก้ไขปัญหาก็มักเป็นไปในลักษณะการกำหนดข้อผูกมัดกรรมสิทธิ์ โดยรัฐยินยอมให้เอกชนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่อไปได้แต่มีการวางเงื่อนไข อันจำเป็นบางประการโดยผ่านนิติบัญญัติเพื่อจำกัดตรอนสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน และ บางกรณีเป็นการที่เจ้าของทรัพย์สินมีการยินยอมให้ผู้อื่นเข้าไปใช้สอยทรัพย์สินของตนด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น ในการแก้ไขปัญหาข้อจำกัดสิทธิทางกฎหมาย ที่เกิดขึ้นและเพื่อเป็นทางออกในการนำไปสู่การให้ความคุ้มครองต่อไป อย่างไรก็ดี สิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ คือ ความซับซ้อนในทางปฏิบัติและการจัดเตรียมรองรับอาจจะไม่ มีความพร้อมเพียงพอ แต่เมื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินในเขตพื้นที่ย่านชุมชน ถูกจำกัดสิทธิในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนและหากมีกฎหมายออกมา บังคับเป็นการเด็ดขาดก็ยิ่งสร้างแรงต้าน หรือความกดดันให้กับภาครัฐที่จะสามารถ ดำเนินการได้ ดังนั้น ความจำเป็นในการหามาตรการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ ดังกล่าวมีความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งที่ค่าทางประวัติศาสตร์ของชาติเพื่อให้ดำรงอยู่ ต่อไป เพื่อทดแทนบรรเทาเยียวยาให้กับเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

เมื่อมาตรการทางกฎหมายโบราณสถานฯ ที่มีอยู่เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากมีข้อจำกัดทางกฎหมายในอันนำมาใช้ ดังนั้น ทางออกที่จำเป็น คือ การสร้างมาตรการทางกฎหมายใหม่ขึ้นมาอันเป็นกฎหมายเฉพาะโดยตรงเพื่อคุ้มครองย่านชุมชนประวัติศาสตร์ โดยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ควรมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดนิยามและประเภทของความเป็นย่านชุมชนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยให้ชัดเจนเพื่อต่อการคุ้มครอง

2. การประกาศและขึ้นทะเบียน ควรมีการกำหนดขอบเขตของความเป็นย่านชุมชนว่า ย่านลักษณะใดที่ควรเป็นย่านชุมชนประวัติศาสตร์และมีลักษณะการขึ้นทะเบียนกำหนดออกได้เป็นกี่ประเภท เช่น การขึ้นทะเบียนโดยรัฐ การขึ้นทะเบียนโดยท้องถิ่น หรือการขึ้นทะเบียนโดยประชาชน เป็นต้น

3. การกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีทั้งหน่วยงาน หน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักและหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานรอง รวมทั้งควรมีหน่วยงานสนับสนุนเข้ามารองรับต่อการทำงานหรือไม่

4. การกำหนดลักษณะของการให้ความคุ้มครองให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการจำกัดสิทธิของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ครอบครองทรัพย์สิน

5. แนวทางการสร้างมาตรการจูงใจในกรณีเกิดข้อจำกัดสิทธิเกิดขึ้น รวมทั้งแรงจูงใจในการให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายเพื่อป้องกันปัญหาการฟ้องร้องดำเนินคดีในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชลธิรา สัตยวิวัฒนา และคณะ. (2553-2540). **คุณค่าชุมชนเก่า: กรณีศึกษาชุมชน**

บ้านครัว. โครงการวิจัยที่ 3 สิทธิชุมชนบ้านครัว: กรณีการสร้างทางด่วนทับชุมชน.

สมยศ เชื้อไทย. (2552). **หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2555). **โครงการจัดทำ**

มาตรฐาน คุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทย่านชุมชนเก่าในพื้นที่

ภาคกลางและภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: บริษัท พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์ จำกัด.

บัญญัติ สุชีวะ. (2556). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ:

บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด. เนติบัณฑิตยสภา.

ยงธนินทร์ พิมลเสถียร. (2556). ย่านเมืองเก่าและชุมชนดั้งเดิมกับการอนุรักษ์. วารสาร
เมืองโบราณ, 39(2).

.....

วิธีการสืบหาคำไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์

จินดา งามสุทธิ

นักวิชาการอิสระ

E-mail: chinda50@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 3 มีนาคม 2565

วันแก้ไขบทความ: 24 พฤษภาคม 2565

วันตอบรับบทความ: 25 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประมวลและวิเคราะห์แนวทางวิธีการสืบหาคำไทย ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบจากผลงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ รวมทั้งแบบเรียนภาษาไทยและวรรณคดีไทยบางเรื่อง ผลงานทั้งหมดศึกษาวิจัยและวิเคราะห์คำไทย คำร่วมเชื้อสาย และคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไท วิธีการสืบหาคำไทยสามารถดำเนินการได้ 5 วิธีคือ 1) การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ 2) คำพื้นฐาน 3) คำศัพท์ในศิลาจารึก หนังสือแบบเรียนและวรรณคดีไทยบางเรื่อง 4) คำศัพท์ภาษาไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย และ 5) ห นำ และ อ นำ เป็นคำไทย

คำสำคัญ: คำไทย คำร่วมเชื้อสาย ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ ภาษาตระกูลไท

Inquiry Method in Thai words: Linguistic Approach

Chinda Ngamsutdi
Independent Scholar
E-mail: chinda50@hotmail.com

Received: March 3, 2022

Revised: May 24, 2022

Accepted: May 25, 2022

Abstract

This academic article aimed to codify and analyze the Thai words inquiry method by using the historical and comparative linguistic approach and the research results of Thai and foreign linguists. In addition, Thai words in some Thai textbooks and literature are included. All the works studied and analyzed Thai words, cognate words, and proto-words in the Tai language family. Therefore, the Thai words inquiry method could proceed by 5 principles, 1) historical and comparative linguistic studies, 2) basic vocabularies, 3) Thai words in the stone inscription, some Thai textbooks and literature, 4) the cognate Thai words in the research of Thai and foreign linguists and 5) <ห> and <อ> precede the other initial consonants are Thai words.

Keywords: Thai word, cognate word, historical and comparative linguistics, Tai family

บทนำ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสืบาคำไทย เนื่องจากภาษาของเรามีคำที่รับมาจากภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเรื่องปกติของภาษาต่าง ๆ ทั่วไปที่จะมีคำภาษาต่างประเทศเข้าไปปะปนในภาษาของตนตามทฤษฎีภาษาเหนือกว่า (superstratum theory) ที่มีแนวคิดที่ว่าภาษาของชาติที่มีอิทธิพลเหนือกว่าทางด้านวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง หรืออดีตเป็นชาติที่ชนะสงคราม คำต่างประเทศจากภาษาเหนือกว่าจะนำมาใช้ปะปนอยู่ในภาษาไทยจนบางครั้งเราอาจแยกไม่ออกกว่าเป็นคำไทยหรือคำเทศ แต่บางครั้งภาษาเหนือกว่า ก็อาจจะรับคำจากภาษาพื้นเดิมเข้าไปใช้ในภาษาของตนตามทฤษฎีภาษาพื้นเดิม (substratum theory) ที่มีความเชื่อว่าภาษาพื้นเดิมอาจส่งผลให้ภาษาเหนือกว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบเสียงของภาษา หรือรับคำภาษาพื้นเดิมไปใช้

การที่ภาษาไทยรับคำจากภาษาต่างประเทศมาใช้ มิได้หมายความว่าภาษาต่างประเทศดีกว่าภาษาไทย เพราะตามหลักภาษาศาสตร์ถือว่าทุกภาษามีความดีเท่ากัน เนื่องจากภาษาทุกภาษามีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการสื่อสารในกลุ่มชนหรือในชาติของตน ภาษาไทยรับคำมาจากภาษาต่างประเทศที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 11) ระบุไว้จำนวน 14 ภาษา ได้แก่ ภาษาเขมร จีน ขวา ญวน ญี่ปุ่น ตะเลง เบงกาลี ปาลิ (บาลี) ฝรั่งเศส มลายู ละติน สันสกฤต อังกฤษ และฮินดี และมีการเพิ่มเติมอีก 1 ภาษา คือภาษาเกาหลี ในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) รวมมีคำมาจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานจำนวน 15 ภาษา โดยมีอักษรย่อในวงเล็บท้ายบทนิยาม บอกที่มาของคำ ส่วนคำที่ไม่มีอักษรย่อในวงเล็บท้ายบทนิยามบอกที่มาของคำซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก อาจทำให้เข้าใจได้ว่าทุกคำเป็นคำไทย แต่ในคำนำพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 เมื่อพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง (2493: ฐ) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับประวัติของคำว่า

“ในเรื่องประวัติของคำนั้น พจนานุกรมที่สมบูรณ์จริง ๆ จะต้องให้ประวัติของคำที่ละเอียด เช่นว่า คำนี้ใช้กันในสมัยใด มาจากภาษาอะไร ข้อนี้เป็นข้อที่ยากมากในการทำพจนานุกรมนี้ เพราะไม่สามารถสอบสวนค้นหาหนังสืออ่านได้ทุกยุคทุกสมัย ประกอบทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสืบค้นและให้ตัวอย่างก็มีไม่พอ ถึงกระนั้นก็ดี คณะกรรมการก็ได้พยายามที่สุดที่จะให้พจนานุกรมนี้สมบูรณ์ในด้านประวัติของคำ แต่ก็ยังมีคำอีกมากคำที่สืบค้นประวัติไม่ได้ว่ามาจากภาษาอะไร หรือเป็นภาษาอะไรกันแน่ บางคำก็สืบและวินิจฉัยได้แต่เพียงราง ๆ ยังลงเนื้อเห็นไม่ได้แน่แท้ก็ไม่อาจนำมาลงไว้ในพจนานุกรมนี้ เพราะยังเป็นเพียงข้อสันนิษฐานชั่วคราวซึ่งจะต้องหาหลักฐานต่อไป”

จะเห็นว่าคณะกรรมการชำระปทานุกรมหรือพจนานุกรมฉบับนี้ได้ใช้เวลาในการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2475 ถึง วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2493 เป็นระยะเวลา 17 ปีเศษ และผู้ที่เป็นประธานคณะกรรมการชำระปทานุกรมตั้งแต่การตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2493 ถึงการตีพิมพ์ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2507 คือ พระยาอนุมานราชธน ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาภาษาศาสตร์ของไทยที่ท่านกล่าวไว้ในคำนำว่า “ในด้านประวัติของคำจะต้องมีการหาหลักฐานกันต่อไป” ที่ท่านกล่าวเช่นนี้เพื่อจะให้ผู้รู้ได้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป ซึ่งปัจจุบันสามารถที่จะดำเนินการได้เพื่อสืบค้นหาคำไทยและคำเทศตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (historical linguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (comparative linguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคล้ายคลึงและความแตกต่างของภาษาระหว่างสองภาษาหรือมากกว่าในช่วงเวลาเดียวกัน ภาษาที่นำมาเปรียบเทียบกันนี้จะต้องเป็นภาษาร่วมตระกูลเชื้อสายเดียวกัน นอกจากภาษาศาสตร์สองสาขานี้แล้ว อาจจะต้องใช้ข้อมูลการศึกษาของภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษาและชาติพันธุ์วิทยา หรือภาษาศาสตร์มานุษยวิทยา (anthropological linguistics) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

การที่คำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ไม่มีการระบุว่คำใดเป็นคำไทยบ้าง มีแต่ระบุท้ายบทนิยามคำศัพท์ที่เป็นคำยืมบางคำว่ามีมาจากภาษาอะไร ทำให้ผู้ใช้พจนานุกรมไม่ทราบชัดเจนว่าคำใดเป็นคำไทย ซึ่งแตกต่างจากพจนานุกรม (ร.ศ. 120) ฉบับกรมศึกษาธิการที่มีคำบอกภาษาที่มาของคำศัพท์ โดยใช้อักษรย่อ ท. ต่อจากคำศัพท์ที่เป็นคำภาษาไทยทุกคำ ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาวิธีการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบหาคำที่ขึ้นต้นด้วย ข และ ค ที่ปัจจุบันในหนังสือที่เกี่ยวกับหลักภาษาไทยบางฉบับได้มีการให้ตัด ข และ ค ออกจากระบบพยัญชนะไทยในปัจจุบัน สรุปว่าพยัญชนะไทยมี 42 ตัว ซึ่งการสืบหาคำไทยจะพบว่าเสียงพยัญชนะ ข และ ค ยังคงปรากฏอยู่ในภาษาตระกูลไทหลายภาษา จึงควรให้ ข และ ค คงไว้ในพยัญชนะไทย ผู้สอนภาษาไทยจะต้องรู้จักอธิบายแก่นักเรียนว่า รูปพยัญชนะทั้งสองเป็นพยัญชนะที่แสดงและรักษาเสียงพยัญชนะไทยดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี และจะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับพยัญชนะเดิม พยัญชนะเดิมและพยัญชนะกลางของภาษาไทยดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาสืบหาคำไทยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาให้ทราบวิธีการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบเพื่อศึกษาคำไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีการศึกษาค้นคว้า

วิธีการศึกษาสืบทอดคำไทยใช้วิธีการประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสืบทอดคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ จากผลการศึกษาวิจัยภาษาไทยในศิลาจารึกหลักที่ 1 หนังสือแบบเรียนภาษาไทยและวรรณคดีบางเรื่อง และจากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำไทยและการศึกษาหาคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ นำมาวิเคราะห์ให้เห็นแนวทางการสืบทอดคำไทย โดยจำแนกเป็นข้อมูลหลักฐานการศึกษาคำไทยและวิธีการสืบทอดคำไทย

ข้อมูลหลักฐานการศึกษาคำไทย

ข้อมูลการศึกษาคำไทยของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศที่ศึกษาวิจัยและผลงานอื่น ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือแบบเรียนและวรรณคดีไทยบางเรื่องที่กล่าวถึงภาษาไทยและคำไทยในลักษณะต่าง ๆ ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบมีเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนได้เลือกผลงานที่แสดงไว้เกี่ยวกับคำไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นศิลาจารึกที่บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช รัชสมัยองค์ที่ 3 สมัยสุโขทัย ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น ในปี พ.ศ. 1826 ซ่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ (2526: 151) กล่าวว่า

“เราควรระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพ่อขุนรามคำแหงที่ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ ถึงแม้ว่าเค้าเอามาจากอักษรของชาติอื่นหลายชาติ แต่ก็ได้ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะกับลักษณะของภาษาไทย มีทั้งเพิ่มอักษร ประดิษฐ์วรรณยุกต์ขึ้น เพื่อให้ออกเสียงได้ชัดเจน ทั้งดัดแปลงตัวอักษร ทั้งสระและพยัญชนะให้มีความสูงเสมอกันเป็นระเบียบ และวิธีการเขียนก็วางสระไว้บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะแบบยุโรป ต่างกับยุโรปที่ยุโรปวางสระไว้หลังพยัญชนะ แต่พ่อขุนรามคำแหงวางสระไว้หน้าพยัญชนะ ทั้งนี้ต่างกับวิธีเขียนของตัวอักษรที่เป็นต้นเค้า นับว่าเป็นความคิดที่ก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง”

ราตรี ธันวารชร (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคำในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช” พบว่าคำศัพท์ทุกคำที่ได้ศึกษามีทั้งสิ้น 451 คำ สามารถแบ่งออกได้ตามที่มาของรากศัพท์ดังนี้ คือ คำไทย 346 คำ คำเขมร 37 คำ คำมอญ 8 คำ คำบาลี 11 คำ คำสันสกฤต 20 คำ คำบาลีสันสกฤต 28 คำ และคำเปอร์เซีย 1 คำ การมีคำไทย 346 คำ คิดเป็นร้อยละของคำไทยทั้งหมดได้ถึง 76.7 ซึ่งสูงมาก อาจกล่าวได้ว่าศิลาจารึกหลักนี้เป็นหลักฐานที่ใช้คำไทยมากที่สุด ผู้วิจัยได้เลือกเสนอคำไทยที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 เป็นตัวอย่างไว้ 40 คำ คือ กลวง กว๋ กินดี ภู แกกม แกล้ง ขา เข้า ขาย ข่า ขั่น แคะ ไครใจ คุ่ม ช่อย ชั่ว ไซ ภู่ ฌ่ง ฌืน ตินนอน ตู เตียมแง๋ ท่วย นบ บ้าน

ปว พื่อ พาย, พ่าย แพ้ รอด ลายสือ หลวก หวว (หมายถึง ทาง, ทิศ, ด้าน) หวว (หมายถึง หัวเราะ) หววนอน หา (คือคำว่า หาก ในปัจจุบันแปลว่า เอง) หา (หมายถึง คั่น, สืบ, เสาะ, แสวง) อย้าว อยีน

ราตรี ธีนวารช ได้ยกตัวอย่างคำไทยไว้ 40 คำข้างต้น นอกจากจะให้ความหมายของคำแต่ละคำไว้แล้วยังอธิบายเปรียบเทียบกับคำที่ใช้ในภาษาถิ่นของไทยในบางแห่ง เช่น ภาษาอีสาน ภาษาพายัพ ภาษาเชียงใหม่ ภาษานครศรีธรรมราช และภาษากลุ่มไทนอกประเทศ เช่น ภาษาไทลื้อ ไทขาว ไทดำ ไทแดง ลุงโจว เมื่อเราได้ศึกษาผลงานวิจัยเรื่องนี้แล้ว จะรู้ถึงวิธีการศึกษาค้นคว้าคำไทย การเปลี่ยนแปลงของคำ และการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำไทยที่ใช้มาแต่สมัยสุโขทัยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบที่ชัดเจนอีกด้วย

2. จินตามณิ เป็นตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรก พระโหราธิบดีได้แต่งขึ้นถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นายธนิต อยู่โพธิ์ สันนิษฐานว่าแต่งขึ้นราวปี พ.ศ. 2215 ถึง 2414 ถูกยกเลิกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นตำราเรียนภาษาไทยที่ใช้กันมาถึง 200 ปี

จินตามณิเล่มนี้นับได้ว่าเป็นตำราเรียนที่ดีเล่มหนึ่งของไทยเพราะยังไม่เคยปรากฏว่ามีใครทำได้ในเวลานั้น แต่พระโหราธิบดีสามารถคัดเลือกแบบแผนวิธีการเรียนอักษรศาสตร์ ได้แก่ แบบแผนอักษรวิธภาษาไทยและแบบแผนแต่งคำประพันธ์ไทยขึ้นมาได้อย่างมีระบบ แม้แต่สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพยังทรงออกพระโอษฐ์ว่าจินตามณิ เป็นตำราเรียนหนังสือไทย แต่งไว้พิสดาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507: 18) จินตามณิ เป็นตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรกและเป็นแบบแผนวิธีการเรียนด้านอักษรวิธของไทยที่เป็นแบบอย่างของหนังสือ ตำรา และแบบเรียนภาษาไทยในสมัยต่อมาเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีบัญชีหนังสือรายชื่อและเอกสารโบราณแบบเรียนของหอสมุดแห่งชาติเรื่องจินตามณิถึง 123 ฉบับ คล้ายคลึงกับในอินเดียโบราณที่มีผลงานการศึกษาภาษาที่ดีที่สุดและมีอิทธิพลต่อการศึกษาของชาติตะวันตกเป็นอย่างมาก คือหนังสือไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตของปาณินิ (Pāṇini) เรื่องอัษฎาধ্যายี (Aṣṭādhyāyī) ซึ่งหมายถึงหนังสือแปดเล่ม ไม่เป็นที่แน่นอนว่าปาณินิได้เขียนหนังสือไวยากรณ์นี้ไว้เมื่อใดแต่อาจจะประมาณได้ว่าอยู่ระหว่าง 600-300 ปีก่อนคริสตกาล เป็นหนังสือที่อธิบายไวยากรณ์ของภาษาสันสกฤตได้อย่างละเอียดยอดเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเสมอได้จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ เป็นผลการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เรื่องแรกของภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน แม้แต่เลนาร์ด บลูมฟิลด์ (Leonard Bloomfield, 1964: 11) ยังกล่าวไว้ว่า “เป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของความรู้ความสามารถของมนุษย์”

ในเบื้องต้นของหนังสือจินตามณีได้กล่าวถึงอักษรศัพท์ที่เป็นคำจากภาษาบาลี และสันสกฤตมีตัวอย่างคำที่ใช้ ส ศ และ ข ตามลำดับ ส่วนที่เป็นคำไทย คือการใช้ไม้้วน 20 คำ ที่แต่งเป็นกาพย์ยานี 11 ดังนี้

ไฝไฉแลให้ทาน	ทั้งนอกในแลไหมใส
ใครใครแลยองโย	อันใดใช่แลไหลหลง
ใส่กลสไฟไ้	ทั้งใต้เหนือแลใหญ่่ง
ไกล้ไบแลไช้ง	ญี่สิบม้วนคือวาจา

การใช้ไม้้วน 20 คำนี้ปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยในสมัยต่อ ๆ มา จนถึงปัจจุบัน เช่น ในหนังสือมูลบทบรรพกิจ (2521: 58) ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้กล่าวไว้ว่า “อนึ่ง พึงให้รู้จักคำที่ต้องใช้ไม้้วน โดยกำหนดไว้ 20 คำ ดังนี้ ไฝฝืน สมใจ ให้ทาน ภายใน ผ้าใหม่ สดใส ใครไปมา จะใครได้ ยองโย สิ่งใด ของใช้ หลงไหล ใส่ไคล้ หลึงสะไ้ เป็นไ้ ภายใต้ ผู้ใหญ่ ทางไกล้ มิใช่ ดอกแกมใบ”

หนังสือจินตามณี ได้กล่าวถึงคำที่ใช้ไม้มลาย 80 คำ ที่เป็นคำไทยและคำเทศ ตามด้วยจำแนกอักษรเป็น 3 หมู่ แจกลูกผันอักษร และอธิบายวิธีแต่งกาพย์ กลอน โคลง และฉันท

3. กาพย์พระไชยสุริยา ผู้แต่งคือพระสุนทรโวหาร หรือที่คนทั่วไปเรียกขานนาม ท่านว่าสุนทรภู่ กวีรัตนโกสินทร์ เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 ในโอกาสครบรอบ 200 ปีชาตกาลของสุนทรภู่ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ยกย่องให้ท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวรรณกรรม ผลงานของสุนทรภู่มีเป็นจำนวนมาก เรื่องที่เกี่ยวข้องกับ คำไทยคือเรื่องกาพย์พระไชยสุริยา แต่งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2383-2385 เป็นนิทานที่แต่งด้วย คำประพันธ์ประเภทกาพย์ คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 เป็นนิทานที่แต่งขึ้นเพื่อสอนเด็กเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนคำตัวสะกดในภาษาไทย ตามมาตราตัวสะกด แม่ ก กา กน กง กก กต กบ กม และเกย ตามลำดับ แม้ว่าสุนทรภู่ อาจจะไม่ได้มุ่งหวังใช้คำไทยที่ไม่ใช่คำต่างประเทศ แต่ก็มิใช่คำไทยปรากฏอยู่ในร้อยกรอง แต่ละบทเป็นจำนวนมาก บางบทเป็นคำไทยทุกคำ และบางบทมีคำต่างประเทศปนอยู่ เพียงหนึ่งหรือสองคำเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

กาพย์ยานี 11	
บ้านช่องคลองเล็กใหญ่	บ้างตื่นไฟตกใจโจน
ปลุกเพื่อนเตือนตะโกน	ลูกโลดโผนโดนกันเอง
กาพย์ฉับ 16	
ป่าสูงยางช้างช้างโขลง	อึ้งคะนึ่งผิงผิง
โยกกันเล่นน้ำคล้าไป	

ภาพยານี 11

ลูกนกยกปีกป้อง
แม่นกปกป้องเคียง

อ้าปากร้องร้องแซ่เสียง
เลี้ยงลูกอ่อนป้อนอาหาร

ผลงานของสุนทรภู่เรื่องภาพยี่ พระไชยสุริยานี้เป็นวรรณคดีสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นข้อมูลหลักฐานการใช้คำไทยในสมัยดังกล่าวที่ควรแก่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำไทยต่อไป

4. มุลบทบรรพกิจ ผู้แต่งคือ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2414 กล่าวถึงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การผันอักษร การแจกอักษร 3 หมู่ (อักษร 3 หมู่ เรียกว่า ไตรยางศ์) การใช้ไม้ยมวน 20 คำ (ดังที่กล่าวไว้ใน 3.2) และได้กล่าวไว้ด้วยว่า “คำใช้ไม้ยมวนในจินตามณีกำหนดกว่า 80 แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าจะไม่สิ้นเชิง ควรจะกำหนดว่า คำนอกจากที่บังคับไม้ยมวน 20 คำแล้ว ก็ควรใช้ไม้ยมวนสิ้น” (พระยาศรีสุนทรโวหาร, 2521: 58) ส่วนที่พอจะเป็นพื้นฐานการค้นคว้าหาคำไทยคือเรื่องตัวสะกดที่กล่าวไว้ว่า “ตัวสะกดนั้น ถ้าจะว่าย่อ ๆ พอสำเนียงใช้ในภาษาไทย ก็ได้กำหนดแต่ย่อดังนี้ก่อน คือ กน สะกด น กง สะกด ง กก สะกด ก กต สะกด ต กบ สะกด บ กม สะกด ม เกย สะกด ย ว อ เท่านั้น พอใช้สะกดในคำภาษาไทย ที่ตัวสะกดที่ต่างออกไปนั้น เพื่อที่จะใช้สะกดให้ต้องกับอักษรอื่น คือ ภาษามคร เป็นต้น” (พระยาศรีสุนทรโวหาร, 2521: 64)

พระยาศรีสุนทรโวหาร (2521: 343-344) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพิศาลการันธ์เกี่ยวกับคำที่ไม่ใช่คำไทยที่ว่า “วิธีใช้ถ้อยคำขบวนหนึ่งมีอักษรเพิ่มไว้ข้างท้ายคำแต่ไม่ใช่ตัวสะกด เติมลงไว้เพื่อจะให้เต็มคำซึ่งมาแต่ภาษามคร และเสียงภาษาอื่นบ้าง เสียงไทยอ่านไม่ตลอดถึงจึงลงไม้ - ไม้ เป็นที่สังเกตว่าไม่อ่าน ควรเรียกชื่อว่าการันต์ ยักย้ายตามตัวที่เติมท้ายคำ คือ (ก)การันต์ (ข)การันต์ (ค)การันต์ เป็นต้น” ฉะนั้นจึงสรุปเป็นข้อพิจารณาได้ว่าคำที่มีเครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับอยู่เกือบทุกคำไม่ใช่คำไทย

5. ข้อสันนิษฐานว่าด้วย “ตัว” กับ “ตน” บทความวิชาการของ เมธาวิยุทธพงษ์ธาดา (2555: 237) คำว่า “ตัว” และ “ตน” เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงมาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ระบุที่มาของคำว่า “ตัว” และ “ตน” ว่าเป็นคำภาษาไทย แต่ผู้เขียนสนใจว่าทั้งสองคำเป็นคำไทยแท้หรือไม่ และตั้งข้อสันนิษฐานว่าเดิมภาษาไทยคงมีคำว่า “ตัว” ใช้อยู่เดิม และรับคำว่า “ตน” มาจากคำว่า “ตนุ” [tanu] ซึ่งเป็นภาษาบาลีสันสกฤต ผู้เขียนจึงได้รวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมสมัยต่าง ๆ เอกสารสมัยสุโขทัย ได้แก่ ศิลาจารึก และไตรภูมิพระร่วง ภาษาไทยถิ่น และภาษาอื่น ๆ และได้พบคำว่า “ตัว” และ “ตน” มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำว่า “ตน” นั้น มีปรากฏเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเนื้อหาในจารึกทุกหลักยกเว้นจารึกหลักที่ 1 และไตรภูมิพระร่วง

เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนา และจากการศึกษาภาษาถิ่นอื่น ๆ พบว่า มีคำว่า “ตัว” แต่ไม่พบข้อมูลคำว่า “ตน” นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้หาหลักฐานจากภาษาเขมรเพิ่มเติมพบว่า ภาษาเขมรมีคำว่า “ยูลวน” หมายถึง ตัว ร่างกาย และมีคำว่า “ตฺนุ” ใช้ด้วย จึงเป็นหลักฐานสนับสนุนว่า “ตน” มาจาก “ตฺนุ” และมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทย สอดคล้องกับที่ขุนวิจิตรมาตราได้ตั้งสันนิษฐานว่าคำว่า “ตน” มาจากภาษาบาลีสันสกฤต คือคำว่า “ตฺนุ”

เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา ได้ใช้แนวทางของภาษาศาสตร์เชิงประวัติ พิสูจน์ข้อสันนิษฐานคำว่า “ตัว” และ “ตน” โดยกล่าวว่าพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้รับที่มาจากคำว่า “ตฺนุ” และ “ตัว” ว่าเป็นคำภาษาไทย แต่พจนานุกรมที่มีการระบุคำใดเป็นคำภาษาไทยนั้นคือพจนานุกรมของกรมศึกษาธิการ (ร.ศ. 120) ตามที่เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา กล่าวไว้ ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ในส่วนของ “คำชี้แจงหลักการและวิธีใช้พจนานุกรม” ในหัวข้อประวัติของคำว่า “ที่มาของคำได้บอกไว้ท้ายค่านั้น ๆ โดยเขียนไว้ในวงเล็บเป็นอักษรย่อพิมพ์ด้วยตัวธรรมดา” (หน้า 14) และ “คำที่เป็นภาษาไทยกับคำที่ยังไม่ทราบแน่ว่าเป็นภาษาอะไร ไม่ได้บอกประวัติของคำไว้” (หน้า 16) ฉะนั้น เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา จึงใช้ข้อมูลที่มาของคำว่า “ตฺนุ” และ “ตัว” ว่าเป็นคำภาษาไทย จากพจนานุกรมกรมศึกษาธิการ (ร.ศ. 120) ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2541 และได้มีการวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ คำว่า “ตน” เป็นคำที่มาจากคำว่า “ตฺนุ” ในภาษาบาลีสันสกฤต วิธีการศึกษาของเมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา จึงเป็นแนวการสืบหาคำไทยและคำที่ไม่ใช่คำไทยตามวิธีการของนิรุกติศาสตร์ (etymology) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

6. ภาษาไทยดั้งเดิมสู่ภาษาถิ่นปัจจุบัน (From Ancient Thai to Modern Dialects) เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ เจ. มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965) ที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2505 งานวิจัยเรื่องนี้บราวน์ ได้ศึกษาข้อมูลภาษาไทยที่มีผู้พูดในที่ต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาจากภาษาไทยโบราณถึงภาษาถิ่นในปัจจุบัน และความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นต่าง ๆ ของไทย โดยรวบรวมคำภาษาไทยจาก 7 กลุ่ม คือ

- 1) ฉาน เป็นภาษาที่พูดในรัฐฉานของเมียนมา
- 2) ไทยเหนือ เป็นภาษาที่พูดในภาคเหนือของไทย
- 3) พวน เป็นภาษาที่พูดในบางหมู่บ้านกระจ่ายกันอยู่ในภาคกลางของไทย ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณจังหวัดลพบุรี
- 4) ไทยกลาง เป็นภาษาที่พูดในภาคกลางของไทย

- 5) ผู้ไท เป็นภาษาที่พูดในหลายหมู่บ้านของจังหวัดสกลนครและนครพนม
- 6) ลาว เป็นภาษาที่พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และประเทศลาว
- 7) ไทยใต้ เป็นภาษาที่พูดในภาคใต้ของไทย

การศึกษาคำครั้งนี้บรวมนำได้เริ่มจากการรวบรวมคำศัพท์จากพจนานุกรมไทยจำนวน 2,870 คำ โดยตัดคำยืมออกไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำยืมจากภาษาบาลีและสันสกฤต แล้วเลือกคำร่วมเชื้อสาย (cognate) จากภาษาถิ่นที่อยู่ในไทยใต้ (นครศรีธรรมราช) และลาว (อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด) เพื่อศึกษาหาคำไทยดั้งเดิมเปรียบเทียบกับภาษาถิ่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อตัดคำยืมออกแล้วเหลือคำที่ร่วมเชื้อสายจำนวน 1,387 คำ คำเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคำมาจากคำไทยดั้งเดิม ข้อมูลนี้เป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะศึกษาหาคำไทยได้ตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ แต่เราต้องตัดคำบางคำออกที่เป็นคำยืมมากกว่าที่จะเป็นคำมาจากคำไทยดั้งเดิม เช่น ครู คุณ จักร เจ็ก โจร ตรวจ เป็นต้น ตัวอย่างคำไทยจากงานวิจัยเรื่องนี้ เช่น กบ กระต่าย กระเทียม กล้วย กวาง ขมิ้น ขวด ขา ข่า ข้าว ควาย (หญ้า)คา เคี้ยว ไค้ ฆ่า งอก ฐู เจ็ด ใจ ฉาย ฉีก ช้าง ชู้ ช้าย ชั่ว ชื้อ เฒ่า ดัง ดิบ ดี แดง ตอ ตอก ตัด เต่า ถาง ถู ไถ ทอ ทอง ทาง นก นม นอน น้ำ บัว บ้า บาด บ้าน ประทุ ปอด ป่า ปาก ผง ผม ผัว ผี ผ่น ผ่าย ไฟ พก พริก ฟัน ไฟ มด มะม่วง มะลิ เมีย แมว ย่อง ยา ยิ้ม ยุง ร้อง รัก ราก ไร่ ลม ลัก ลาน ลิง ลุง วัน วา ไว ศอก สึก ส้ม สาก สาว สิบ เสือ หก หงอก หนวด หนวก หนอน หนึ่ง หลาน หู อยู่ อ้อย อาย โอง เป็นต้น

บรวมนำได้แสดงแผนภูมิความสัมพันธ์ของภาษาที่จะเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบคำที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยดังนี้

จากแผนภูมินี้ แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยกลางมีความสัมพันธ์ที่ห่างไกลจากภาษาฉานมากที่สุด (มีเส้นแบ่ง 5 เส้น) และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไตมากที่สุด (ไม่มีเส้นแบ่ง) คำร่วมเชื้อสายที่แสดงไว้ในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นคำไทยและแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาจะช่วยเป็นแนวทางในการค้นคว้าหาคำไทยต่อไป

7. ภาษาไทและภาษากัม-ซุย (The Tai and the Kam-Sui Languages) เป็นผลงานวิจัยของ ฟิง-กวย ลี (Li, 1965) เผยแพร่ในวารสารเมื่อปี พ.ศ. 2508 เป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบภาษาไท 3 กลุ่ม คือ ไทเหนือ ไทตะวันออก และไทกลาง กลุ่มภาษากัม-ซุย 4 ภาษา คือ กัม (Kam) ซุย (Sui) มัก (Mak) และเทน (T'en) ซึ่งใช้พูดกันในบางแคว้นของจีน งานวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลภาษาทั้งหมดมาเปรียบเทียบกัน 8 ภาษา คือ ภาษาลั๊ม จุงเซียง โปว มัก เทน ไทย ลุงโซว และโปไอ โดยรวบรวมคำร่วมเชื้อสายทั้งหมด 375 คำ แต่มีบางคำปรากฏในบางภาษาเท่านั้น คำร่วมเชื้อสายจำนวนนี้ไม่ปรากฏในภาษาไทย 13 คำ ตัวอย่างคำที่แสดงให้เห็นว่าเป็นคำไทยจากงานวิจัยนี้เช่น ผัก สวนมือ ไก่บ่อ เหลือง กา หัว(เราะ) หนูดำ ห่าน ท้องมึง เหา ขวาน ถั่ว สะตือ ขวัญ ไคล ฟิน หอย เหา เขย ดำ(นา) ฟาง ร้าง(กาย) ดง แห คั้น(นา) ลิ่น หน(ทาง)(นก) เขา เรือน เหงื่อ ปลา เห็ด มะเขือ ไข่ หมัด(สัตว์) ปร้า เขี้ยว เหล้า เชือก ขวาก (น้ำ)มูก เป็นต้น

ในงานวิจัยเรื่องนี้มีอยู่คำหนึ่ง คือ เติ่น ที่รวมอยู่ในคำเหล่านี้ด้วย ซึ่งคำนี้เป็นคำยืมจากภาษาเขมรต้องตัดออก คำไทยก็มีใช้อยู่ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันคือคำว่า อย่าง (เท่า) และยังปรากฏในภาษาอีสานด้วย

ผลงานวิจัยนี้จะมีข้อมูลเกี่ยวกับคำไทยที่น่าเชื่อถือซึ่งส่วนใหญ่เป็นศัพท์พื้นฐาน (basic vocabulary) และกระบวนการวิจัยก็จะเป็นแนวทางในการค้นหาคำไทยอีกด้วย

8. ระบบสระภาษาไทดั้งเดิม (The Proto-Tai Vowel System) เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ แมรี่ อี. สารวิทย์ (Sarawit, 1973) เสนอต่อมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) เมื่อ พ.ศ. 2516 ผู้วิจัยตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่าเพื่อสืบสร้างระบบสระของภาษาไทดั้งเดิม โดยศึกษาข้อมูลทางภาษาจากภาษาตระกูลไทจำนวน 115 ภาษาถิ่น ภาษาตระกูลนี้เป็นภาษาที่ใช้พูดกันส่วนใหญ่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภาษาชนกลุ่มน้อยในประเทศเมียนมาและเวียดนาม งานวิจัยเรื่องนี้เป็นผลงานด้านภาษาศาสตร์เปรียบเทียบศึกษาจากคำในภาษาตระกูลไทจำนวน 1,170 คำ จะเป็นข้อมูลทางภาษาที่ทำให้นักภาษาศาสตร์สามารถสืบค้นประวัติและการเปลี่ยนแปลงของคำไทยได้เป็นอย่างดีทั้งด้านสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ โครงสร้างคำ และความหมายของคำ

9. การเปรียบเทียบคำของภาษาไทถิ่นเหนือ (A Comparative Word List of Tai NÜa Dialects) บทความวิชาการของ จิมมี จี. ฮาร์ริส (Harris, 1975) ในหนังสือการศึกษาภาษาศาสตร์ภาษาไทย (Studies in Tai Linguistics) ผู้เขียนได้ศึกษาภาคสนามเพื่อรวบรวมคำในโอกาสต่าง ๆ ระหว่างเดือนมกราคมและธันวาคม พ.ศ. 2517 นำมาเปรียบเทียบกับภาษาไทย ภาษาไทถิ่นกลุ่มแรก คือ ไทลื้อ (Tai Lue) ใช้พูดกันในเมืองเซฝาง (Chefang) มณฑลยูนนานของจีน กลุ่มที่สอง คือ ไทเมา (Tai Maw) ใช้พูดกันในเมืองน้ำคำของเมียนมา และกลุ่มที่สามคือ ไทเหนือ (Tai NÜa) ใช้พูดกันในหมู่บ้านวานปุงตอง ในเมืองสิบสองปันนา มณฑลยูนนานของจีน ภาษาถิ่นทั้งสามภาษานี้มีพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ แตกต่างจากภาษาไทยเล็กน้อย ผลงานเปรียบเทียบคำของภาษาไทถิ่นเหนือสามภาษาถิ่นกับภาษาไทย เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าคำไทยเพราะได้รวบรวมคำไว้ 906 คำ แม้จะมีคำเพียงเล็กน้อยในภาษาไทยบางถิ่น แต่ข้อมูลผลการศึกษาศาสนามนี้สามารถที่จะช่วยวิเคราะห์ว่าคำทั้งหมดนี้เป็นคำไทยที่ใช้กันในอีกสามภาษาถิ่นตัวอย่างคำไทยที่ปรากฏในบทความนี้ เช่น อาบ(น้ำ) อืม ออก ออก อ่อน อ้อย ไข่ ไบ เบ็ด บิน จ้าว เจ็บ เจ็ด จุง ดาว กะได แดด เตือน ฝา ฝัก ฝิง ฝน ห้า หาง หาม หัก ให้ แก้ว แก่ กลาง ไกล่ เกล็ด คำ คำ คำ ไข่ ความ ล้าง หลาย เหล่า เหลน ไม้ แมง หมี่ มีด หนาม หนาว หนัก หนึ่ง นก ไป เปิด ปลา ปลุก แพะ พี่ มะพร้าว เรา เรือ ร่ม ร้อน สาว ช้ำ เสียง สูง ใต้ เต็ม ตื่น ตีน ถาก ท้อง ถอด ถ้วย แมงวัน ย่า ยาก ใหญ่ อบ อาน เอ็น อ้า บาง เบา บก บอด จ้ม จีบ จอบ ช้าง ชั่ง ต่าง ดาบ ดำ(นา) ดิด ฟาง ฝัน ฟิน ฝี่ หาม ห่ม แห หุง กิ่ง ไกล คำ คาง คาย เครือ เป็นต้น

คำในภาษาไทถิ่นเหนือสามกลุ่ม ปรากฏว่าเหมือนกับคำในภาษาไทยเกือบทุกคำ ส่วนฮาร์ริสระบุว่าไม่พบในภาษาไทยจำนวน 25 คำนั้น ปรากฏว่ามีอยู่ในภาษาไทยจำนวน 6 คำคือ เอาตาย หนาว(เส้นเป็นไข) ดั่ง(จุมูก) ซ้อย (เส้น)ไหม และมน อย่างไรก็ตาม คำในภาษาไทยที่สอดคล้องกับคำภาษาไทเหนือทั้งสามกลุ่มนั้นก็ข้อมูลยืนยันได้ว่า คำเหล่านี้เป็นคำไทยที่ใช้ร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน

10. ระบบเสียงของภาษาไทดั้งเดิม (The Phonology of Proto-Tai) เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) ที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ (Cornell University) เมื่อเดือนสิงหาคม 2552 ข้อมูลภาษาจาก 68 กลุ่ม (dialect) ตระกูลไทซึ่งเป็นภาษากลุ่มย่อยของตระกูลกระ-ไต (Kra-dai) ที่แต่ก่อนเรียกตระกูลกะไต (Kadai) ใช้พูดกันในจีน เวียดนาม ลาว ไทย กัมพูชา เมียนมา มาเลเซีย และอินเดีย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงของภาษาไทดั้งเดิมมีผลงานอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะด้านเสียงพยัญชนะ หรือ สระ

หรือวรรณยุกต์ ผลงานบางเรื่องศึกษาวิเคราะห์เรื่องคำภาษาตระกูลไทแต่ไม่มีวรรณยุกต์
ทั้ง ๆ ที่ภาษาตระกูลไททุกภาษาเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น แต่ผลงานวิจัยของ
พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ เรื่องนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียงภาษาไทยที่สมบูรณ์ทั้งด้าน
เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ มีการสืบสร้างเสียงดั้งเดิมของภาษาตระกูลไทครบ
ทั้งสามด้าน รวบรวมข้อมูลคำศัพท์ในภาษาตระกูลไทและสืบสร้างคำดั้งเดิมไว้มากถึง 788 คำ
ตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ แสดงไว้ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ที่เป็นคำร่วม
เชื้อสายของภาษา 8 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ภาษาเบาเยน (Bao Yen) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม
- 2) ภาษาเซาบัง (Cao Bang) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม
- 3) ภาษาหลุงโจว (Lungchow) ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของกวางซี
- 4) ภาษาแซก (Saek) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และลาวตอนกลาง
- 5) ภาษาสะปะ (Sapa) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม
- 6) ภาษาซังสี (Shangsi) ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของกวางซี
- 7) ภาษาสยาม (Siamese) ในภาคกลางของไทย
- 8) ภาษาโย (Yay) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม

คำร่วมเชื้อสายของภาษา 8 กลุ่มจำนวน 788 คำนี้ ทุกคำมีการสืบสร้าง
หาคำภาษาไทยดั้งเดิมที่จะเป็นข้อมูลที่ดีในการศึกษาหาคำไทย และมีการแบ่งกลุ่ม
คำร่วมเชื้อสายของภาษาทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็น 9 ประเภท ดังจำนวนคำและตัวอย่างคำในภาษาไทย
แต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

- 1) ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จำนวน 74 คำ เช่น หัว ผม ขน (หน้า)ผาก หน้า ตา
ปาก ลิ้น ฟัน เหงือก เป็นต้น
- 2) สัตว์ จำนวน 79 คำ เช่น หมา ควาย ม้า ช้าง กวาง ลิง ไก่ เป็ด ห่าน นก
 เป็นต้น
- 3) ต้นไม้ จำนวน 52 คำ เช่น ไม้ ใบ (ใบ)ตอง ดอก (หัว)ปลี เปลือก หนาม
หมาก(ผลไม้) ราก ฟาง เป็นต้น
- 4) ธรรมชาติ จำนวน 57 คำ เช่น น้ำ ควัน ฟืน เหล็ก เกลือ ดิน ทราย ดง ป่า
ดอย เป็นต้น
- 5) สังคม จำนวน 42 คำ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ตา ยาย ลูก หลาน เหลน เป็นต้น
- 6) เครื่องใช้สอย จำนวน 86 คำ เช่น เหล้า ยา เรือน (ประ)ตุ (บัน)ได เส้า (หน้า)
ต่าง ของ มิด เชือก เป็นต้น
- 7) คำขยาย จำนวน 105 คำ เช่น แดง ดำ มืด รุ่ง ผอม ฟ้า หลวง หนัก ใหม่ เก่า
 เป็นต้น

8) คำกริยา จำนวน 220 คำ เช่น เย็บ ปลูก ยิง นับ ชั่ง ขาน ถาม ขอ สั่ง เฝ้า เป็นต้น

9) คำประเภทอื่น ๆ จำนวน 73 คำ เช่น ภู มิ่ง หนึ่ง ร้อย คู่ หลาย ครั้ง อัน เส้น วัน เป็นต้น

คำจำนวน 788 คำนี้ บางคำไม่ปรากฏคำร่วมเชื้อสายในภาษาไทย แต่ก็มีข้อมูลคำไทยเป็นจำนวนมากที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าหาคำไทยและเป็นแบบอย่างที่ดีของการศึกษาคำร่วมเชื้อสายในภาษาตระกูลไทตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลของคำในภาษาตระกูลไทที่เป็นคำดั้งเดิมอีกด้วย

11. ภาษาไทเหนือ เป็นผลงานวิจัยของ ปราณี กุลละวณิช (2544) ในโครงการศึกษาวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ไท-กะได ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2544 ในคำนำของหนังสือเล่มนี้ วิจิตร ภาณุพงศ์ ได้กล่าวโดยสรุปว่า ภาษาไทเหนือเป็นภาษาตระกูลไทในเขตปกครองตนเองได้คัง ในบริเวณทางตอนใต้ของแม่น้ำคงหรือแม่น้ำสาละวินในมณฑลยูนนาน ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ที่บอกภาษาไทเหนือที่มาศึกษาภาษาไทยที่กรุงเทพฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังไปตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมที่เมืองซอน ในเขตปกครองตนเองได้คังอีกด้วย

หนังสือภาษาไทเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาค 1 เป็นการให้ความรู้ของภาษาไทเหนือ ทั้งด้านเสียง ตัวเขียน คำ และประโยค ภาค 2 ผู้วิจัยได้กล่าวถึง การศึกษา ลักษณะบางลักษณะของภาษาไทเหนือ 4 เรื่อง คือ 1) วรรณยุกต์ในพยางค์คำถามในภาษาไทเหนือเมืองซอน 2) ลักษณะหนึ่งของภาษาไทใต้ 3) ภาษาไทใต้เมืองกิ่งหมา และ 4) หน่วยเสริมท้ายประโยคในภาษาไทเหนือเมืองซอน

ผลงานวิจัยของปราณี กุลละวณิช (2544) เรื่องนี้ นอกจากจะอธิบายถึงวิธีรวบรวมข้อมูลภาษาไทเหนือ ทั้งจากผู้บอกภาษาและการศึกษาภาคสนามที่เมืองซอนแล้วยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาวิจัยที่มีคุณค่าต่อการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงปัจจุบัน ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รวบรวมคำศัพท์ไทเหนือเมืองซอนที่เป็นตัวสัทอักษรไว้ในภาคผนวกจำนวน 265 คำ ที่จะประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ

12. ผลงานอื่น ๆ ที่เป็นแนวทางในการค้นคว้าหาคำไทย มีนักภาษาศาสตร์และปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาอีกเป็นจำนวนมากที่ศึกษาวิจัยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบที่มีผลงานเป็นแนวทางให้เราศึกษาค้นคว้าต่อไปเกี่ยวกับคำไทยโดยมีการเปรียบเทียบภาษาไทยกับภาษาต่าง ๆ ในตระกูลความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย (genetic relationship) ไม่ว่าจะเป็นตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan)

ตระกูลออสโตร-ไทย (Austro-Thai) ตระกูลไท-กะได (Tai-Kadai) หรือตระกูลไท (Tai) ที่ภาษาไทยมีส่วนสัมพันธ์ด้วยนั้น ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ นี้สามารถจะนำไปศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับคำไทยได้อีกมาก ดังตัวอย่างผลงานที่เพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1) ภาษาจีนและภาษาถิ่นเป็นประโยชน์เพียงใดในการค้นคว้าที่มาของคำในภาษาไทย ของ ช่อนกลิน พิเศษสกลกิจ (2489)

2) คำยืมภาษาของอินเดียในภาษาพูดของไทย (Indic Loanwords in Spoken Thai) ของวิลเลียม เจ. เก็ดเนย์ (Gedney, 1947)

3) อิทธิพลของภาษาสยามต่อห้าภาษาถิ่นของลาว (The Influence of Siamese on Five Lao Dialects) ของ วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (Khanitthanan, 1973)

4) การศึกษาความสอดคล้องของคำศัพท์ตระกูลสาขาจีน-ไทย (A Study of Sino-Thai Lexical Correspondences) ของ ประพิน มโนมัยวิบูลย์ (Manomaivibool, 1975)

5) ภาษาและวัฒนธรรมภาษาตระกูลออสโตร-ไทย พร้อมด้วยรากศัพท์ (Austro-Thai : Language and Culture with a Glossary of Roots) ของ พอล เค. เบเนดิกต์ (Benedict, 1975)

6) การศึกษาเบื้องต้นคำดั้งเดิมสัตว์วิทยาภาษาตระกูลไท (An Introduction to Proto-Tai Zoology) ของ เจมส์ อาร์. แชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1977)

7) หนังสือนำคู่มือคำภาษาตระกูลไทเปรียบเทียบ (Handbook of Comparative Tai) ของ ฟิง-กวย ลี (Li, 1965)

8) ภาษาถิ่นตระกูลไทย ของ เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์ (2525)

9) การศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทยและภาษาตากาล็อก (A Study of Sanskrit Loanwords in Thai and Tagalog) ของ จินดา งามสุทธิ (Ngamsutdi, 1993)

10) ภาษาไทเปรียบเทียบ ของ ปราณี กุลละวณิช (2527)

11) ข, ค หายไปไหน ? ของ สุริยา รัตนกุล (2537)

วิธีการสืบหาคำไทย

ข้อมูลหลักฐานการศึกษาและการใช้คำไทยมีเป็นจำนวนมากดังที่กล่าวไว้ใน 3.1 ถึง 3.12 จะเป็นแนวทางให้ค้นคว้าหาคำไทยได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้นโดยวิธีการและผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ ภาษาศาสตร์เชิงประวัติเป็นสาขาแรกของภาษาศาสตร์ที่เริ่มมีการศึกษาพื้นฐานวิชาการที่เข้มแข็งก่อนที่จะมีการศึกษาภาษาศาสตร์ทั่วไป ภาษาศาสตร์เชิงประวัติเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งด้านเสียง คำ ประโยค และความหมาย โลyle แคมป์เบลล์ (Lyle Campbell, 2006) กล่าวถึงความหมายของภาษาศาสตร์เชิงประวัติสรุปได้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงประวัติบางทีก็เรียกว่าภาษาศาสตร์ข้ามสมัย (diachronic linguistics) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาในระยะเวลาต่าง ๆ ตรงกันข้ามกับภาษาศาสตร์เฉพาะสมัย (synchronic linguistics) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับภาษาในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ตัวอย่างเช่น นักภาษาศาสตร์อาจจะพยายามเขียนไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษในปัจจุบันที่พูดเฉพาะในชุมชนหนึ่ง จะมีลักษณะเป็นภาษาศาสตร์เฉพาะสมัย ในลักษณะเดียวกันถ้าเขียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษโบราณที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ก็จะเป็นภาษาศาสตร์ข้ามสมัย ภาษาศาสตร์เชิงประวัติอาจจะศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยการเปรียบเทียบภาษาที่สัมพันธ์กันก็จะเรียกว่าภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ เป็นวิธีที่จะศึกษาโดยการเปรียบเทียบคำที่ใช้อยู่ในภาษาตระกูลเดียวกัน ที่เป็นตระกูลภาษาด้านความสัมพันธ์ โดยขั้นแรกต้องตัดคำที่เป็นคำยืมออกไปก่อนแม้ว่าคำ นั้น ๆ จะปรากฏในภาษาที่นำมาเปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยมากคือ ภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร ที่ใช้อยู่ในภาษาไทยมานานและเกิดความเคยชินจนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นคำยืมจากภาษาอื่นเหมือนดังที่ปรากฏอยู่ในภาษาอังกฤษที่มีคำยืมจากภาษากรีกและละตินเป็นจำนวนมาก จนผู้ใช้ภาษาอังกฤษมีความรู้สึกคุ้นชินเหมือนเป็นคำในภาษาของตน หลังจากตัดคำยืมออกแล้วจึงหาคำร่วมเชื้อสายที่ต้องพิจารณาทั้งด้านรูปคำ เสียง และความหมาย ที่อาจจะมีความแตกต่างกันบ้างตามระยะเวลาและบริบทของสังคมแต่สามารถศึกษาวิเคราะห์หาลักษณะของความแตกต่างนั้นได้ เช่น เกิดจากการตัดคำ หรือการกลายเสียง หรือ การเปลี่ยนแปลงความหมาย วิธีการนี้นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบจะใช้ศึกษาเพื่อหาภาษาดั้งเดิม (proto-language) จนสามารถพบการเปลี่ยนแปลงของคำที่เป็นระบบ อาจจะเป็นกฎการกลายเสียง เช่น กฎของกริมม์ (Grimm's Law) กฎของเวอร์เนอร์ (Verner's Law) และกฎของกราสส์มันน์ (Grassmann's Law) ในภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European) การศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบที่เกี่ยวกับภาษาไทยมีผลงานการศึกษาเป็นจำนวนมากที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าหาคำไทย

ผลการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบที่อธิบายกระบวนการศึกษาไว้อย่างชัดเจนและเกี่ยวข้องกับภาษาไทยด้วย คือ หนังสือ “ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ” ของดุชฎีพร ชำนิโรศานต์ (2526) หนังสือเล่มนี้

แบ่งเป็น 2 ภาค ภาค 1 ภาษาเชิงประวัติ อธิบายความหมายของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงของภาษาแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ได้แก่ การสูญเสียง การเพิ่มเสียง และการเปลี่ยนเสียง 2) การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ ได้แก่ การสูญศัพท์ และการเพิ่มศัพท์ ด้านไวยากรณ์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงหน้าที่คำระเบียบของถ้อยคำ ลำดับคำ วิธีแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ และกฎเกณฑ์ในภาษาด้านความหมาย ได้แก่ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย่ำที่ และ 3) การเปลี่ยนแปลงของภาษา ด้านกลไก ได้แก่ การใช้แนวเทียบคำ และเทียบไวยากรณ์ ด้านกระบวนการ ได้แก่ การยืมโดยตรง การยืมโดยการแปล และการยืมโดยการประสานสาเหตุและการกระจาย ได้แก่ เหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการกระจายของลักษณะภาษา นอกจากนี้ยังอธิบายถึงกระบวนการศึกษาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ ได้แก่ การสืบสร้างภาษาต้นกำเนิด การสืบสร้างจากภายใน ระเบียบวิธีเปรียบเทียบและตระกูลภาษา ส่วน ภาค 2 ภาษาไทเปรียบเทียบ: การสืบสร้างพญูชนะวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม กล่าวถึง การแบ่งกลุ่มภาษา ระเบียบวิธีเปรียบเทียบ การสืบสร้างวรรณยุกต์ (พญูชนะบางเสียง) ในภาษาไทยดั้งเดิม วรรณยุกต์ในคำตาย พญูชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม สรุปการสืบสร้างพญูชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม ความไม่สม่ำเสมอของเสียงปฏิภาคและการเปลี่ยนแปลงของเสียงในภาษาไทยดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยดั้งเดิมเป็นภาษาไทถิ่น สรุปการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์และพญูชนะต้นจากภาษาไทยดั้งเดิมเป็นวรรณยุกต์และพญูชนะต้นในภาษาไทยปัจจุบัน สระในภาษาไทยดั้งเดิม และภาษาตระกูลไท

หนังสือภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ นอกจากจะมีการอธิบายวิธีการของการศึกษาของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบในภาษาตระกูลไทอย่างละเอียดและชัดเจนแล้ว ยังมีการยกตัวอย่างภาษาไทยและภาษาเปรียบเทียบคำศัพท์ในตระกูลไทประกอบการอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของภาษาตระกูลไทที่กล่าวถึงในภาษาไทยเปรียบเทียบ ได้แก่ ภาษาไทย ลาว ไทดำ ชาน ลื้อ ไทขาว อาหม ไท ไท่ นุง ลุงเจา เทียนเปา ยุงซุน วูหมิง เซียนเจียง เซะเฮง ลิงยูน ซีหลิน เทียนเจา และโป๊อ้าย

ดุชฎิพร ขำนิโรคานต์ ได้อธิบายวิธีการศึกษาของภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจน สามารถเป็นเครื่องมือในการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี และยังมีตัวอย่างคำไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสายกับภาษาตระกูลไทในภาษาต่าง ๆ อีกด้วย อันจะเป็นแบบอย่างและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบหาคำไทยต่อไป

2. คำพื้นฐาน (basic vocabulary) เป็นสมมติฐานหรือแนวทางเบื้องต้นของการค้นคว้าหาคำไทยเนื่องจากปกติคำพื้นฐานจะใช้คำในภาษาของตนที่ไม่ใช่คำยืม

ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะสำคัญที่จะพบได้ในทุกภาษา คำพื้นฐานในแต่ละภาษา เช่น คำสรรพนาม คำตัวเลขจำนวนน้อย คำเครือญาติ คำส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย คำเรียกสัตว์ คำขยายทั่วไป คำปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คำเรียกสิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น

ตัวอย่างคำพื้นฐาน 100 คำในภาษาอังกฤษ ของ มอริส สวาเดช (Swadesh, 1955)

I	you	we	this
that	what	who	not
all	many	one	two
big	long	small	woman
man	person	fish	bird
dog	louse	tree	seed
leaf	root	bark	skin
flesh	blood	bone	egg
grease*	horn	tail	feather
hair	head	ear	eye
nose*	mouth	tooth	tongue
claw	foot	knee	hand
belly	neck	breast	heart
liver	drink	eat	bite
see	hear	know	sleep
die	kill	swim	fly
walk*	come	lie	sit
stand	give	say	sun*
moon*	star	water	rain
stone	sand	earth	cloud
smoke	fire	ash	burn
path	mountain	red	green
yellow	white	black	night
hot	cold	full	good
new	round	dry	name

(Campell, 2006: 201-202)

คำศัพท์ 100 คำนี้ในภาษาอังกฤษเป็นคำพื้นฐานได้ทุกคำ แต่เมื่อแปลมาเป็นคำในภาษาไทยจะมีปัญหาในคำที่มีเครื่องหมาย * คือ grease จาระบี ไม่มีลักษณะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในสังคมไทย คำว่า nose แปลเป็นคำในภาษาไทยว่า จมูก จะไม่ใช่คำพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาเขมร แต่คำนี้เป็นคำเรียกส่วนของร่างกาย ซึ่งจะตรงกับคำว่า ดั่ง ในภาษาอีสาน ส่วนภาษาไทยกลางคือคำว่า ตั้ง ซึ่งหมายถึงส่วนบนของจมูกที่มีความหมายสัมพันธ์กัน คำว่า walk แปลเป็นคำในภาษาไทยว่า เดิน จะไม่ใช่คำพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาเขมร แต่คำนี้เป็นคำกริยาทั่วไปซึ่งคำในภาษาไทยมีใช้คำว่า ย่าง(เท้า) คำว่า sun แปลเป็นคำในภาษาไทยว่าดวงอาทิตย์ จะไม่ใช่คำพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาสันสกฤต แต่คำนี้เป็นคำประเพณีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งคำในภาษาไทยมีใช้คำว่า ตะวัน เช่นเดียวกับคำว่า moon ถ้าแปลเป็นคำในภาษาไทยว่า ดวงจันทร์ จะไม่ใช่คำพื้นฐานเนื่องจากเป็นคำยืมจากภาษาสันสกฤต คำในภาษาไทยก็มีใช้คำว่า เดือน จะเห็นว่าคำพื้นฐานทั้ง 100 คำข้างต้นก็มีปรากฏในภาษาไทยเกือบทุกคำ คำพื้นฐานจึงเป็นที่ที่จะพิจารณาได้ว่า เป็นคำไทยในเบื้องต้น

3. คำศัพท์ในศิลาจารึก หนังสือแบบเรียนและวรรณคดีไทยบางเรื่อง จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาคำไทย เช่นคำในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่มีการใช้คำไทยเป็นจำนวนมากถึง 346 คำจากคำทั้งหมด 451 คำ คิดเป็นร้อยละ 76.7 ของคำที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 นี้ หรือคำที่ใช้สระโอะไม่ม้วน 20 คำที่เป็นคำไทย ปรากฏหลักฐานเป็นครั้งแรกในหนังสือจินตามณีและวรรณคดีไทย เรื่อง กาพย์พระไชยสุริยา โดยใช้แนวทางการศึกษาวิจัยของ ราตรี ธันวารชร (2541) ที่ศึกษาวิจัยศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

4. คำศัพท์ภาษาไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสายที่ปรากฏในผลงานการวิจัยของ นักภาษาศาสตร์ ไทยและต่างประเทศ เป็นข้อมูลยืนยันว่าคำต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นคำไทย ซึ่งมีข้อมูลอยู่เป็นจำนวนมากจากผลงานการวิจัยดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ผลงานการวิจัยของ เจมส์ อาร์. เชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) เรื่องการศึกษาเบื้องต้นคำดั้งเดิม สัตววิทยาภาษาตระกูลไท (An Introduction to Proto-Tai Zoology, 1977) ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการเปรียบเทียบและประวัติของการศึกษาภาษาตระกูลไทว่ามีการศึกษาและก้าวหน้ามากกว่า 30 ปี งานวิจัยเรื่องนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะด้านความหมายของคำสัตววิทยาภาษาตระกูลไท คำสัตววิทยา หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์มีมุมมองต่อสัตว์ทั้งด้านชื่อ ความเกี่ยวข้อง ความนึกคิด และด้านอื่น ๆ ตามแนวทางของภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) ที่เกี่ยวกับความเชื่อการจัดแบ่งสัตว์ออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ (folk taxonomy) และระบบภาษาตระกูลไท (the Tai system) ข้อมูลภาษาจำนวน 52 ภาษา

จาก 7 กลุ่ม คือ ภาษากลุ่มตะวันออกเฉียงใต้ 21 ภาษา (ภาษาไทยรวมอยู่ในกลุ่มนี้) ภาษากลุ่มตอนกลาง 7 ภาษา ภาษากลุ่ม ตอนเหนือ 7 ภาษา ภาษาที่สัมพันธ์กับภาษาตระกูลไท 7 ภาษา ภาษากลุ่มที่ไม่ใช่ตระกูลไทประกอบด้วยกลุ่มออสโตรเอเชียติก 5 ภาษา กลุ่มจีน 3 ภาษา และกลุ่มแม้ว-เย้า 2 ภาษา ข้อมูลคำชื่อสัตว์ที่เป็นคำร่วมเชื้อสายและความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เปรียบเทียบให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างทางด้านภาษาและคติชนวิทยา ชื่อสัตว์ที่เป็นคำไทยจากงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 44 คำ เช่น แมงดา กิ้งก่า จิ้งจก ลิง ชะนี กวาง เลียงผา เม่น เป็นต้น

5. ห นำ และ อ นำ เป็นคำไทย เรื่องอักษรนำได้กล่าวไว้ในหนังสือบรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 1 (2545: 93-94) ดังนี้ อักษรนำคือพยัญชนะสองตัวเรียงกันและตัวหน้ามีอิทธิพลนำเสียงวรรณยุกต์ของตัวที่ตามมา ตัวหน้าจะเป็นอักษรสูงหรืออักษรกลาง ตัวที่ตามมาเป็นอักษรต่ำเดี่ยวเท่านั้น อ่านออกเสียงเป็นพยางค์เดี่ยว เมื่อ ห นำ อักษรเดี่ยว หรือ อ นำ ย ไม่ออกเสียงตัว ห หรือ อ นั้น แต่เสียงวรรณยุกต์ของพยางค์เป็นไปตามเสียงตัว ห หรือ อ ที่นำ เช่น หงาย ใหญ่ หนู หยัก หรือ หลาน หวาน อย่า อยู่ อย่าง อยาก เป็นต้น

คำที่มี ห นำ ตัว ห จะมีอิทธิพลนำเสียงวรรณยุกต์ของตัวที่ตามมา ทำให้ชาวต่างชาติที่เขียนหนังสือไวยากรณ์ไทยเข้าใจผิดว่า ตัว ห เป็นเครื่องหมายของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยด้วย ดังที่ปรากฏในหนังสือไวยากรณ์ไทยเล่มแรกของไทย A Grammar of The Thai or Siamese Language ของ ร้อยเอกเจมส์ โลว์ (Low, 1828: 23) ดังข้อความที่ว่า “เครื่องหมายของวรรณยุกต์คือ 1) ฟินหนู ฟินเอก รูปวรรณยุกต์ - 2) ผัดไม้ห้วนก ฟินโท รูปวรรณยุกต์ - 3) ห่อหมักหน้า รูปวรรณยุกต์ ห”

คำที่มี ห นำ และ อ นำ ในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นคำไทย ผลจากการศึกษาของ เจ. มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965: 33-34) พบว่าภาษาไทยดั้งเดิมมีเสียง *hm, *hn, *hk, *h, *hw, *hl, *hr และ ?ก ได้แก่คำว่า หมา หนู หล้า เหงือก หวี หลัง เหยี่ยว และอยู่ ตามลำดับ

คำที่มี ห นำปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่เป็นคำหลักมีจำนวนประมาณ 388 คำ และมีคำศัพท์เพิ่มเติมที่มี ห นำอีก 18 คำที่มีวงเล็บท้ายบทนิยาม บอกที่มาของคำว่าเป็นคำยืมจากภาษาขวา จีน มาลาญ อังกฤษ และพม่า ประกอบด้วยภาษาขวา 3 คำ ได้แก่ หนากาสรี หยั่งหยัง และ หวันยิหาว ภาษาจีน 11 คำ ได้แก่ หนาลี๊บบ หมี่ หลงจู หลิน หลิว หลี หลีโก หลีฮื้อ เหลา เหลียน และไหหล่า ภาษามลายู 1 คำ ได้แก่ หมา (ภาษาสำหรับดักน้ำขึ้นจากบ่อ) ภาษาอังกฤษ 2 คำ ได้แก่ หรีด และ ไหวต และภาษาพม่า 1 คำ ได้แก่ หม่อง สำหรับคำที่มี ห นำในพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) ที่ไม่มีวงเล็บว่าเป็นคำยืมจำนวน 8 คำ คือ หน่อมแน้ม

หือหว่า แหล (ตัดจากคำว่า ต่อหล) แหลก (หมายถึงมากหรือไม่น่าเชื่อ) แหล้น แหลม (หมายถึง แสร้งคนอื่น) โหล (หมายถึง ยืวนกวนประสาท) และโหลยโหลย มีคำที่มีวงเล็บเป็นคำยืมอีก 9 คำ ประกอบด้วยภาษาจีน 3 คำ ได้แก่ หย่าฉ่า หลงจิ้งเก๋เจ้ง (หลงจิ้งเก๋เจ้ง) หละ เหล่าเต็ง (เล่าเต็ง) ภาษาอังกฤษ 5 คำ ได้แก่ หลิด เหลตติง เหลต เหลส และ แฮมิตซ

การที่คำ ห นำในภาษาไทยปัจจุบัน สอดคล้องกับคำภาษาไทยดั้งเดิมที่มี ห นำ และยังสอดคล้องกับคำร่วมเชื้อสายที่มี ห นำอีกด้วย จึงสรุปได้ว่าคำที่มี ห นำที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ทั้ง 388 คำเป็นคำไทยรวมทั้งคำที่มี อ นำ ทั้ง 4 คำ คือ อย่า อยู่ อย่าง และอยาก ลักษณะของคำไทยที่มี ห นำและ อ นำ จึงเป็นลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของคำไทย

สรุปผลและอภิปรายผล

การสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์ ใช้วิธีการประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสืบหาคำไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบจากผลการศึกษาวิจัยคำภาษาไทยในศิลาจารึกหลักที่ 1 หนังสือแบบเรียนภาษาไทยและวรรณคดีบางเรื่อง และจากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำไทยและการศึกษาหาคำดั้งเดิมในภาษาตระกูลไทของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ ผู้เขียนนำผลงานดังกล่าวมาวิเคราะห์ให้เห็นเป็นแนวทางวิธีการสืบหาคำไทย โดยจำแนกเป็นข้อมูลพื้นฐานการศึกษา คำไทยจำนวน 11 เรื่อง และวิธีสืบหาคำไทย สรุปได้ 5 วิธี คือ 1) การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ 2) คำพื้นฐาน 3) คำศัพท์ในศิลาจารึก หนังสือแบบเรียน และวรรณคดีไทยบางเรื่อง 4) คำศัพท์ภาษาไทยที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย ที่ปรากฏในผลงานการวิจัยของนักภาษาศาสตร์ไทยและต่างประเทศ และ 5) ห นำ และ อ นำ เป็นคำไทยจากผลงานต่าง ๆ และวิธีการสืบหาคำไทยจะทำให้ทราบกระบวนการศึกษาคำไทย และมีคำไทยเป็นจำนวนมากที่ปรากฏในผลงานวิจัยของนักภาษาศาสตร์ และยังเป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัยตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบในการรวบรวมคำร่วมเชื้อสายจากภาษาตระกูลไท ซึ่งเบื้องต้นจะต้องศึกษาพิจารณาว่าคำนั้นเป็นคำยืมหรือไม่ เพราะบางครั้งคำยืมดังกล่าวอาจนำมาใช้ในภาษาไทยเป็นระยะเวลาจนเกิดความเคยชินเข้าใจว่าเป็นคำไทย การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบต้องพิจารณาตัดคำยืมออกจากบัญชีคำศัพท์ที่จะศึกษา นอกจากนี้จะเป็นแนวคิดในการนำคำยืมมาใช้ในภาษาไทย ตัวอย่างเช่น คำยืมจากภาษาอังกฤษที่ยืมมาใช้ในภาษาไทยโดยกำหนดใช้อักษร ห นำ ในภาษาไทย เพื่อจะได้ออกเสียงได้ใกล้เคียงกับภาษาเดิม อาจจะต้องมีการทบทวนการเขียนคำศัพท์ในลักษณะนี้ต่อไป เพราะคำที่มี ห นำ เป็นจำนวนมากที่ปรากฏในภาษาไทยเป็นคำไทย

ไม่ใช่คำยืม ตัวอย่างคำยืมมาจากภาษาอังกฤษที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และพจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถานที่เป็นคำหลักมีคำยืมมาจากภาษาอังกฤษที่ใช้ ห นำ จำนวน 7 คำ โดยระบุไว้ในวงเล็บท้ายคำนิยาม ดังนี้ หรีด (wreath) โหวต (vote) หลีด (lead) เเรตติ้ง (rating) เหลด (late) เหลส (ตัดมาจาก stainless) และ แฮ้มตช (match) ถ้าจะให้คำเหล่านี้ในภาษาไทยก็ควรพิจารณาตัวอักษร ห นำ ตัดออกจากคำต่าง ๆ ข้างต้น และอาจจะต้องพิจารณาใส่รูปวรรณยุกต์กำกับไว้เพื่อให้อ่านออกเสียงในภาษาไทยเหมือนหรือใกล้เคียงกับคำในภาษาเดิม

การสืบหาคำไทยอาจพิจารณาเพิ่มเติมคำศัพท์ที่เป็นคำไทย จากพจนานุกรม (ร.ศ. 120) ฉบับกระทรวงศึกษาธิการ (2541) ซึ่งได้ระบุคำที่เป็นคำไทยโดยใช้อักษรย่อ ท. ต่อจากคำศัพท์ที่แสดงว่าเป็นคำภาษาไทยไว้ทุกคำ นำไปเปรียบเทียบกับคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่ไม่มีการระบุตัวอักษรย่อไว้ในวงเล็บท้ายนิยามศัพท์ว่าเป็นคำยืมจากภาษาต่าง ๆ แล้วจึงพิจารณาเทียบกับผลงานงานการวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาตระกูลไทเพื่อสรุปว่าเป็นคำไทย ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบว่าเป็นคำไทยแล้ว จะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงคำและความหมายอีกด้วย ในกรณีที่ไม่ปรากฏในผลงานวิจัยต่าง ๆ ปรากฏทางภาษาไทยและนักภาษาศาสตร์รวมทั้งนิสิต นักศึกษาอาจจะต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติมตามแนวทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ และในอนาคตราชบัณฑิตยสถานอาจจะพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงความรู้ด้านประวัติที่มาของคำไทย และด้านภาษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบ เพื่อจัดทำพจนานุกรมนิรุกติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่ทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาภาษาไทยของเราต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2545). **บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 1: ระบบเสียง อักษรไทย**

การอ่านคำ และการเขียนสะกดคำ. กรุงเทพฯ: สำนักภาษา กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ.

กำธร สิริกุล. (2526). **ลายสือไทย 700 ปี.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

จินดา งามสุทธิ. (2524). **ภาษาศาสตร์ภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ. (2529). **ภาษาจีนและภาษาถิ่นเป็นประโยชน์เพียงใดในการ**

ค้นคว้าที่มาของคำไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- _____. (2526). “ศึกษาจากหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง,” ใน **ภาษาไทย
เอกลักษณ์ไทย**. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 120-154.
- ดุขฎิพร ขำนิโรศานต์. (2526). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ**.
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เทอดศักดิ์ นิสังกาศ. (2532). **การวิเคราะห์จินตตามณ์เล่ม 1**. ปริญญานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. (2550). **วิวัฒนาการแบบเรียนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2527). **ภาษาไทยเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). **ภาษาไทยเหนือ**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พ. ณ ประมวลูมารค. (2499) . **ประวัติคำกลอนสุนทรภู่ เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แพร่พิทยา.
- เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. (2555). “ข้อสันนิษฐานว่าด้วย ตัว กับ ตน”. **วารสารดำรงวิชาการ**,
11(2), 237-256.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2507). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493**.
พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- _____. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ:
สหมิตรพริ้นต์.
- _____. (2546). **ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ:
สหมิตรพริ้นต์.
- _____. (2550). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ:
สหมิตรพริ้นต์.
- ราตรี ธีนวารชร. (2541). **การศึกษาคำในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหง
มหาราช**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2525). **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีสุนทรโวหาร, พระยา. (2521). **มูลบทบรรพกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

ศิลปากร, กรม. (2504). **จินตามณีเล่ม 1-2 กับบันทึกเรื่องหนังสือจินตามณี ฉบับพระเจ้าบรมโกศ**. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2507). **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535-2507**. กรุงเทพฯ: องค์การคำครุสภา.

_____. (2541). **พจนานุกรม (ร.ศ.120)**. กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (2560). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุริยา รัตนกุล. (2537). **ข, ข หายไปไหน ?**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

Benedict, P. K. (1975). **Austro-Thai: Language and Culture with a Glossary of Roots**. New Haven: HRAF Press.

Bloomfield, L. (1964). **Language**. Delhi: Motilal Banarsidass.

Brown, J. M. (1965). **From Ancient Thai to Modern Dialects**. Bangkok: The Social Science Association Press of Thailand.

Campbell, L. (2006). **Historical Linguistics: An Introduction**. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Chamberlain, J. R. (1977). **An Introduction to Proto-Tai Zoology**. Ph.D. dissertation, University of Michigan.

Gedney, W. J. (1947). **Indic Loanwords in Spoken Thai**. Ann Arbo: University Microfilm.

Harris, J. G. (1975). "A Comparative Word List of Three Tai Nüa Dialects," in **Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney**. Ed. by Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain. Bangkok: Central I institute of English Language, Office of State Universities, p. 202-230.

Khanitthanan, Wilaiwan. (1973). **The Influence of Siamese on Five Lao Dialects**. Ph.D. dissertation, University of Michigan.

Li, Fang-Kuei. (1965). "The Tai and the Kam-Sui Languages," **Lingua**, 14: 148-179.

_____. (1977). **A Handbook of Comparative Tai**. Hawaii: The University Press of Hawaii.

- Low, J. (1828). **A Grammar of the Thai or Siamese Language**. Calcutta: Baptist Mission Press.
- Manomaivibool, Prapin. (1975). **A Study of Sino-Thai Lexical Correspondences**. Ph.D. dissertation, University of Washington.
- Ngamsutdi, Chinda. (1993). **A Study of Sanskrit Loanwords in Thai and Tagalog**. Ph.D. dissertation, University of the Philippines.
- Pāṇini. (1977). **The Aṣṭādhyāyī of Pāṇini Volume II**. Edited and Translated into English by Śrī Śa Chandra Vasu. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Pittayaporn, Pittayawat. (2009). **The Phonology of Proto-Tai**. Ph.D. dissertation, Cornell University.
- Sarawit, M. E. (1973). **The Proto-Tai Vowel System**. Ph.D. dissertation, University of Michigan, Ann Arbor.
- Swadesh, M. (1955) Towards greater accuracy in in lexicostatistic dating. **International Journal of American Linguistics**, 21, 121-137.
-

กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไทย

กัญชลิกา ตรีกลางดอน¹ อังคณา สุขวิเศษ² และ นันทน์ลิน อินเสมียน³
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา^{1,2,3}
E-mail: kanchalika.tr@ssru.ac.th¹, aungkana.su@ssru.ac.th², nannalin.in@ssru.ac.th³

วันที่รับบทความ: 23 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่ตอบรับบทความ: 1 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดประเภทคำทางวัฒนธรรม และศึกษาการใช้คำทางวัฒนธรรมภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากคอลัมน์ Thai Passage ในนิตยสารอีเล็กทรอนิกส์ สวิสตี ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ใช้เกณฑ์ของไนด้า (Nida, 1975) ในการวิเคราะห์และจัดประเภทคำทางวัฒนธรรม และวิเคราะห์กลวิธีการสื่อความข้ามวัฒนธรรมตามแนวทางของเบเคอร์ (Baker, 1992) ผลการวิจัย พบคำทางวัฒนธรรมจำนวน 265 คำ สามารถแบ่งคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ 2) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ 3) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา และ 4) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคม กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไทย แบ่งออกเป็น 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้คำยืม หรือการใช้คำยืมร่วมกับการอธิบายขยายความ 2) การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง 3) การใช้คำสื่อความหมายตรงตัวตามตัวอักษร 4) การแทนที่ด้วยวัฒนธรรมของภาษาแปล 5) การละข้อความ 6) การใช้คำกว้าง ๆ ทั่วไป แทนที่คำเฉพาะตัวทางวัฒนธรรม 7) การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง และ 8) การใช้คำกลาง ๆ และคำที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง

คำสำคัญ: การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม คำทางวัฒนธรรม บริบทวัฒนธรรมไทย

The Use of English Language in Expressing Thai Cultural Words

Kanchalika Treeklangdorn¹ Aungkana Sukwises² and Nannalin Insamien³

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University^{1,2,3}

E-mail: kanchalika.tr@ssru.ac.th¹, aungkana.su@ssru.ac.th², nannalin.in@ssru.ac.th³

Received: October 23, 2021

Revised: February 6, 2022

Accepted: March 1, 2022

Abstract

This research aims to categorize cultural words and study strategies of using English cultural words to convey Thai culture. The data is collected from “Thai passage” in “Sawasdee” E-magazine, an in-flight magazine of Thai Airways International Public Company Limited. The researchers adopt Nida’s framework (1975) in analyzing and categorizing cultural words. Also, the cross-cultural communication strategies used in this study were based on Baker’s framework (1992). For the findings, 265 cultural words were found and can be categorized into 4 groups including ecology cultural words, material cultural words, linguistic cultural words, and social cultural words. The uses of English language to express Thai cultural words were 1) using a loan word or loan words plus explanation 2) paraphrasing by using unrelated words 3) using literal meaning 4) cultural substitution 5) omission 6) using more general words 7) paraphrasing by using related words and 8) using more neutral or less expressive words.

Keywords: cross cultural communication, cultural word, Thai cultural context

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นผลผลิตที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม แต่ละวัฒนธรรมล้วนมีเอกลักษณ์และความแตกต่างเฉพาะตัว สิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจไม่ปรากฏในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural communication) เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมของประเทศที่ตนเองอาศัยอยู่ และวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ อีกทั้งสามารถใช้ความเข้าใจดังกล่าวในการสื่อสาร ให้ข้อมูลสร้างความตระหนักให้กับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้อย่างราบรื่น การแปลมีบทบาทอย่างยิ่งในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากการแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่ง นอกเหนือจากการรู้ความหมายของคำ และประโยค ผู้แปลต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของภาษาต้นทางและปลายทางด้วย เพื่อให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายและสามารถสื่อความได้อย่างครบถ้วน วัฒนธรรมไทยมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และได้รับความสนใจจากคนทั่วโลกเป็นอย่างมาก อาทิ อาหาร เทศกาลสำคัญ สถาปัตยกรรม สถานที่ท่องเที่ยว การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยออกไปในวงกว้างต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ภาษาอังกฤษได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษานานาชาติที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (พงศกร เมธีธรรม, 2560: 1) อย่างไรก็ตามเมื่อต้องถ่ายทอดรายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยโดยใช้ภาษาอังกฤษมักพบอุปสรรคต่าง ๆ อันเนื่องมาจากความแตกต่างของวัฒนธรรมในภาษาต้นทางและปลายทาง ตัวอย่างเช่น สำนวน สุภาษิต ที่ไม่สามารถแปลตามตัวอักษรได้ อุปกรณ์เครื่องใช้ที่ไม่มีในวัฒนธรรมปลายทาง อีกทั้งภาษาปลายทางไม่มีคำเฉพาะที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาต้นทาง หนังสือแนะนำข้อมูลการท่องเที่ยวเป็นแหล่งข้อมูลหนึ่งที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ และอาหารของไทยให้ชาวต่างชาติที่มีจุดหมายในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้องและชัดเจน นิตยสารสวัสดีของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์สองภาษาที่ให้บริการผู้โดยสารบนเครื่องบินที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลก จากรางวัลที่ได้รับ อาทิ รางวัลยอดเยี่ยมด้านการออกแบบ ประจำปี 2555 (Excellence in magazine design) จาก The Society of Publishers in Asia (SOPA) รางวัลเหรียญทองแดงประเภทนิตยสารที่มีพัฒนาการด้านการออกแบบ (Design: Most Improved Publication, B2C) จากการประกวดรางวัลเพิร์ล อวอร์ด (Pearl Awards) ซึ่งจัดโดยยูเอส-เบส คัสตอม คอนเท้นท์ เคาน์ซิล (US-based Custom Content Council) ของสหรัฐอเมริกา สวัสดี เป็นนิตยสารที่นำเสนอความเป็นไทยในแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และดึงดูดให้อ่านอยากมาสัมผัส

บรรยากาศด้วยตัวเอง Thai Passage เป็นคอลัมน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว อาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงเลือก ข้อมูลดังกล่าวเพื่อศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษในการถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ด้วยเหตุที่วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมตะวันตกมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนในหลายด้าน การถ่ายทอดความหมายของสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมไทยจึงมีความละเอียดอ่อน เนื่องจากสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมไทยไม่มีปรากฏในวัฒนธรรมตะวันตก ลักษณะเช่นนี้เป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความหมายให้ชาวต่างชาติเข้าใจ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการสื่อความหมายของคำทางวัฒนธรรมใน นิตยสาร สวีตี้ ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนภาษาจากบริบททางวัฒนธรรม (Cultural context) และเป็นแนวทางในการสร้างคำภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมภาษาอังกฤษที่ใช้ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คอลัมน์ Thai Passage ในนิตยสารอีเล็กทรอนิกส์ สวีตี้ ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ฉบับเดือนมกราคม ถึง ธันวาคม 2562 จำนวน 11 คอลัมน์ นิตยสารออกเป็นประจำทุกเดือน (เดือนเมษายนและพฤษภาคม นิตยสารออก 1 ฉบับ) ผู้วิจัยคัดเลือกคำทางวัฒนธรรมตามเกณฑ์ของไนด้า (Nida, 1975) ซึ่งแบ่งคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- 1) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ
- 2) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ
- 3) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคม
- 4) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนา
- 5) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคำทางวัฒนธรรมมาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม ตามแนวทางของเบเคอร์ (Baker, 1992) ดังนี้

- 1) การใช้คำกว้าง ๆ ทั่วไปแทนที่คำเฉพาะตัวทางวัฒนธรรม
- 2) การใช้คำกลาง ๆ และคำที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 3) การแทนที่ด้วยวัฒนธรรมของภาษาแปล
- 4) การใช้คำยืม หรือการใช้คำยืมร่วมกับการอธิบายขยายความ
- 5) การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง
- 6) การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง
- 7) การให้ตัวอย่าง
- 8) การละข้อความ

การสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์คำทางวัฒนธรรมแต่ละประเภท และกลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไทย มารายงานผลเป็นจำนวนตัวเลขและคำนวณเป็นร้อยละ จากนั้นเขียนสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

1. วัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ ผลรวมของความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ กฎหมาย จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลอันเกิดมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม (Tylor, E. B., 1871: 1) เราสามารถทราบได้ว่าชนชาติใดมีวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่อย่างไหน ขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่คนเหล่านั้นสร้างขึ้น และมีลักษณะปรากฏให้เห็นได้ในแต่ละชนชาติ อันได้แก่ ศิลปะ ประเพณี วรรณคดี ความเชื่อ ศาสนา จรรยา การปกครอง กฎหมาย การศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏภายนอกเท่านั้น ส่วนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งอาจมองไม่เห็นได้โดยง่าย ทั้งนี้วัฒนธรรมได้แพร่กระจายอยู่ในหลายศาสตร์และหลายสาขาของมานุษยวิทยา ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาแง่มุมต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคม เพื่ออธิบายวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญา ภาษา และด้านอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาศาสตร์ (Linguistics) โบราณคดี (Archeology) และชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) โดยแต่ละสาขาย่อยมีประเด็นสำคัญที่แตกต่างกัน แต่ข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา คือ ข้อมูลทางวัฒนธรรม (Cultural data)

2. คำทางวัฒนธรรม

คำทางวัฒนธรรม หมายถึง คำอธิบายถึงสิ่งที่มีอยู่ในวัฒนธรรม โดยคำที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมหนึ่ง แต่อาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏอยู่ในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมอาจมีสิ่งที่ใกล้เคียงกัน แต่จะไม่มีลักษณะปรากฏเหมือนกันทุกประการ (วราพัชร ชาลีกุล, 2560: 14) ตามเกณฑ์ของไนด้า (Nida, 1975: 66-78) คำทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท ดังนี้ 1) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ (ecology culture) หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ตามที่ตั้งของภาษานั้น ๆ เช่น สภาพอากาศ ฤดูกาล ภูมิประเทศ ชื่อเรียกพันธุ์พืชหรือสัตว์ท้องถิ่น เป็นต้น 2) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ (material culture) หมายถึง สิ่งของและเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ทำหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างไปในแต่ละสังคม เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยานพาหนะ เป็นต้น 3) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคม (social culture) หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมายของโครงสร้างทางสังคม ประเพณี กฎหมาย แบบแผนและจารีตต่าง ๆ เช่น ความเป็นทางการ การใช้คำสรรพนาม หรือการเรียกขาน โดยแต่ละภาษาจะเป็นไปตามการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม บางพื้นที่อาจมีเกณฑ์การแบ่งชนชั้นทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางสังคมของแต่ละพื้นที่ 4) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนา (religious culture) หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการอธิบายศาสนาของแต่ละสังคม เช่น หลักธรรม คำสอน หรือความเชื่อ เป็นต้น 5) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา (linguistic culture) หมายถึง คำ โครงสร้างและการใช้ระบบภาษาที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์เฉพาะในการใช้ภาษาของตนเอง เช่น การอ้างถึงหรือการใช้ภาษาภาพพจน์ในการเปรียบเทียบ เป็นต้น เกณฑ์ดังกล่าวเหมาะแก่การนำมาใช้ในการคัดเลือกและจัดประเภทคำทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาที่แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2531: 6) สภาพแวดล้อม และสิ่งของเครื่องใช้ อยู่ในกลุ่มของวัฒนธรรมทางวัตถุ ส่วนสังคม ศาสนา และภาษาอยู่ในกลุ่มของวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ

3. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งมีความเชื่อ ค่านิยมทางวัฒนธรรม หรือรูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (ฉัตรระวี สุคนธรัตน์, 2542: 43) ผู้ใช้ภาษาแต่ละคนย่อมมีวัฒนธรรมที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของตนเอง ดังนั้น ผู้ใช้ภาษาจึงต้องเรียนรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่สื่อสาร ซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น หมายถึง ความแตกต่างทางภูมิภาค จริยธรรม ศาสนา เพศ ยุคสมัย และชนชั้น (Hofstede & Hofstede, 2005: 34) เห็นได้ว่า ภาษาเป็นสื่อกลางที่มนุษย์ใช้ใน

การติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้ไม่เฉพาะแค่ด้านเนื้อหาหรือรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เท่านั้น แต่ภาษายังเป็นเครื่องแสดงความหมายในมิติด้านวัฒนธรรมด้วย

4. การแปล

การแปล คือ การสื่อความหมายข้ามภาษาจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทาง อย่างไรก็ตาม สำหรับนักแปล คำว่า ภาษา นอกจากจะหมายความถึง คำ ประโยค การประกอบเข้าเป็นประโยค และการประกอบของประโยคเข้าเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้นแล้วยังหมายรวมถึงวัฒนธรรมของสังคมที่ใช้ภาษานั้น ๆ ด้วย (สัญญาวิ สายบัว, 2560: 4) เห็นได้ว่าภาษาและวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลกับคุณภาพของงานแปล เนื่องจากต้นทางและปลายทางมีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

เบเกอร์ (Baker, 1992 อ้างถึงใน สุพรรณิ ปันมณี, 2562: 54-55) อธิบายว่า คำหรือข้อความที่มีความหมายเฉพาะทางวัฒนธรรมเป็นปัญหาสำคัญประการหลักในการถ่ายทอดจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทาง เนื่องจากอาจไม่สามารถหาคำที่มีความหมายเทียบเคียง และสื่อความหมายได้ครบถ้วนตามเจตนาของภาษาต้นทางได้ ผู้แปลจึงไม่ใช่ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความหมายตามตัวอักษรเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ตัดสินใจคัดเลือก วิเคราะห์คำ ข้อความ ความหมาย รวมถึงศึกษาค้นคว้าเพื่อถ่ายทอดมุมมอง ความเชื่อ แนวคิดของสังคมในภาษาต้นฉบับ ให้ผู้รับสารในสังคมภาษาปลายทาง ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเกิดความเข้าใจ จึงนำเสนอวิธีการแปล ดังนี้

1) การใช้คำกว้าง ๆ ทั่วไปแทนที่คำเฉพาะตัวทางวัฒนธรรม หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าคำในต้นฉบับหรือคำที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปมาใช้ในการแปล เช่น คำว่า ผ้าแถบ ผู้แปลอาจแปลได้ว่า cloth เป็นต้น

2) การใช้คำกลาง ๆ และคำที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลางหรือมีความหมายทางอารมณ์น้อยกว่าต้นฉบับ เช่น คำว่า พ่อของแผ่นดิน แปลว่า King ซึ่งคำว่า King มีความหมายถึง กษัตริย์ผู้ปกครองประเทศ ซึ่งคำนี้ไม่สามารถถ่ายทอดถึงความรักความเคารพได้เท่าเทียมกับคำว่า พ่อของแผ่นดินในต้นฉบับ

3) การแทนที่ด้วยวัฒนธรรมของภาษาแปล คือ การนำคำทางวัฒนธรรมในต้นฉบับไปเทียบเคียงหาคำที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง อย่างไรก็ตาม คำแปลที่มีในวัฒนธรรมปลายทางนั้นอาจไม่สามารถสื่อความถึงคำทางวัฒนธรรมในต้นฉบับได้ทุกประการ แต่อาจมีลักษณะบางประการที่มีความคล้ายกันและสามารถสื่อความได้ เช่นเดียวกับที่ต้นฉบับต้องการจะถ่ายทอด เช่น การใช้คำว่า Chinese opera house เพื่อสื่อความถึง โรงงิ้ว

4) การใช้คำยืม หรือการใช้คำยืมร่วมกับการอธิบายขยายความ ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำยืมในภาษาต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า Valentine's Day ว่า วันวาเลนไทน์ นอกจากนี้ ผู้แปลยังสามารถเพิ่มเติมคำอธิบายเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของบทแปลได้มากขึ้น

5) การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง โดยผู้แปลจะแปลคำทางวัฒนธรรมโดยใช้คำที่มีความหมายคล้ายกับคำในต้นฉบับ แต่มีรูปแบบการใช้แตกต่างไปจากเดิม เช่น คำว่า สวย อาจแปลได้ว่า ไม่ซ้ำเหร่ (not ugly) เป็นต้น

6) การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง ผู้แปลอาจใช้หน่วยคำมาขยายคำจากกลุ่ม เพื่อสร้างภาพความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น เช่น เรืออีแปะ แปลว่า a little flat-bottomed boat คำว่า boat เป็นคำจากกลุ่ม ส่วนวลี little flat-bottomed เป็นคำขยายบอกถึงลักษณะของเรือ

7) การให้ตัวอย่าง กลวิธีนี้จะใช้ในกรณีที่ไม่สามารถหาคำแปลของคำทางวัฒนธรรมได้ ผู้แปลสามารถใช้ภาพเพื่อสื่อถึงความหมายของคำทางวัฒนธรรมนั้น ซึ่งการใช้รูปภาพจะทำให้ผู้อ่านเห็นถึงภาพ สิ่งของ หรือบุคคลที่กล่าวถึงอย่างชัดเจน

8) การละข้อความ คือ การละ ไม่แปลคำในต้นฉบับ ซึ่งสามารถใช้วิธีนี้ในกรณีที่คำทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้มีความสำคัญกับบริบทมาก และหากละหรือไม่แปลคำนั้นก็ไม่ได้ทำให้เสียรรถรสหรือสีสันของเนื้อเรื่องไป อีกทั้งบริบทโดยรวมยังสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะถ่ายทอดได้ เช่น การแปลประโยค “บางทีก็ให้พระมาอยู่กรรมจะได้ทบทวนความผิดพลาดที่อาจจะเผลอทำไว้” ว่า “Sometimes other monks will come here to ponder about any wrong doings that they might have done.” ในตัวอย่างนี้ได้อธิบายถึงจุดประสงค์ของการอยู่กรรมไว้ในประโยคแล้ว ว่าการอยู่กรรมเป็นการให้พระสงฆ์ทบทวนความผิดพลาดที่ทำไว้ดังนั้นการละไม่แปลคำว่า อยู่กรรม จึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความหมายที่ต้นฉบับต้องการจะถ่ายทอด (วราพัชร ชาติกุล, 2560: 15)

ผลการศึกษา

1. คำทางวัฒนธรรมภาษาอังกฤษที่ใช้ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบคำทางวัฒนธรรม จำนวน 265 คำ ผู้วิจัยแบ่งประเภทตามเกณฑ์ของไนดา (Nida, 1975) โดยจัดคำทางวัฒนธรรมเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาและคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคม รายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 1 ประเภทคำทางวัฒนธรรม

ประเภทคำทางวัฒนธรรม	จำนวน	ร้อยละ
คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ	153	57.74
คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ	62	23.40
คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา	35	13.20
คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคม	15	5.66
รวม	265	100

คำทางวัฒนธรรม จำนวน 265 คำ แบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

1.1 คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ (ecology culture) หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ตามที่ตั้งของภาษานั้น ๆ เช่น สภาพอากาศ ฤดูกาล ภูมิประเทศ ชื่อเรียกพันธุ์พืชหรือสัตว์ท้องถิ่น เป็นต้น พบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.74 สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

1.1.1 สถานที่ ซึ่งมีทั้งสถานที่ในอดีต และสถานที่ที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

โรงภาษี	customs house
เยาวราช	Chinatown
อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ	Victory Monument
ตลาดน้ำ	floating markets
โรงบ่อนหลวงบางรัก	casino
พระบรมมหาราชวัง	Grand Palace
ระนอง	Ranong

1.1.2 ภูมิประเทศ ลักษณะต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ คลอง รวมถึงภูมิภาคในประเทศ ดังตัวอย่าง

แม่น้ำเจ้าพระยา	Chao Phraya River
คลองบางกอกน้อย	Bangkok Noi Canal
ภาคกลาง	central plains
ภาคใต้	southwards

1.2 คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ (material culture) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ทำหรือสร้างขึ้น พบร้อยละ 23.40 สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทย่อย คือ

1.2.1 อาหาร ซึ่งหมายถึงอาหารและเครื่องดื่ม ตัวอย่างเช่น

ข้าวซอย	khao soi
ข้าวห่าสี	layered triangles of multi-coloured rice
ปลาหมึกย่าง	skewers of grilled squid
แกงพะแนง	Panang curry
น้ำอัญชัน	anchan (butterfly pea flowers) juice

1.2.2 เครื่องมือเครื่องใช้ หมายถึงสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ

ตัวอย่างเช่น

เครื่องพิมพ์ดีดสมัยเก่า	vintage typewriters
เครื่องเบญจรงค์	Benjarong porcelain
เครื่องปั้นดินเผา	ceramics
ผงสี	powdered paint
หมอนอิงสไตล์ไทย	Thai-style pillows

1.2.3 ผลงานศิลปะ ดังตัวอย่าง

ผนังกรุไม้	wood paneled walls
ลวดลายนกยูง	peafowl decorations
ลวดลายทางพุทธศาสนา	Buddhist designs

1.2.4 สถาปัตยกรรม หมายถึง สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน

อาคาร เป็นต้น ดังตัวอย่าง

บ้านไม้เนื้อแดงอายุ 70 ปี	70-year-old rosewood house
เรือนไทยไม้สักกริมน้ำ	traditional Thai teak Villa
บันไดวนสไตล์วินเทจ	spirally vintage staircase
บ้านดิน	a mud hut, abode bricks
บ้านริมน้ำ	Baan Rim Nam

1.2.5 ยานพาหนะ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับ

วัตถุ ประเภทยานพาหนะ 1 คำ คือ

ตุ๊กตุ๊ก	tuk-tuk
----------	---------

1.3 คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา (linguistic culture) หมายถึง คำ โครงสร้าง และการใช้ระบบภาษาที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์เฉพาะในการใช้ภาษาของตนเอง พบร้อยละ 13.20 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทย่อย คือ

1.3.1 ชื่อของบุคคล หมายถึงชื่อบุคคลทั่วไป ชื่อตระกูล และพระนาม
ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ดังตัวอย่าง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว King Rama V

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ HRH Prince

Chula Chakrabongse

คุณอรุณ นียมวานิช Aroon Niyomvanich

คุณยศ ธนยศ คชคง Thanayot “Yot” Kochkong

ตระกูลทั้งสมบัติ Thangsombat family

1.3.2 คำราชาศัพท์ ในสังคมไทย มีทำเนียบภาษาหรือระดับภาษา
ต่าง ๆ ตามสถานภาพ จึงมีคำราชาศัพท์สำหรับพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ รวมถึง
พระสงฆ์ ดังตัวอย่าง

ที่ประทับ permanent residence

พระราชกรณียกิจ staunch supporter

เดือนเฉลิมพระชนมพรรษา her birthday anniversary
this month

1.3.3 ภาษาภาพพจน์ หมายถึง ถ้อยคำเปรียบเทียบกับที่ทำให้ผู้รับสาร
เกิดมโนภาพหรือความรู้สึก ตัวอย่างเช่น ปอดแห่งกรุงเทพมหานคร (Bangkok’s green
lung) ใช้สื่อความถึงบางกะเจ้า ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ เนื่องจากแวดล้อมไปด้วย
ต้นไม้หนาพันธุ์

1.4 คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคม (social culture) หมายถึง ภาษาที่ใช้ใน
การสื่อความหมายของโครงสร้างทางสังคม ประเพณี กฎหมาย แบบแผนและจารีต
ต่าง ๆ เช่น ความเป็นทางการ การใช้คำสรรพนาม หรือการเรียกขาน โดยแต่ละภาษาก็จะ
เป็นไปตามการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม บางพื้นที่อาจมีเกณฑ์การแบ่งชนชั้นทางสังคม
ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางสังคมของแต่ละพื้นที่ พบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับ
สังคมเป็นจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.66 สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทย่อย คือ

1.4.1 สถานะทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในสังคมซึ่งได้มา
จากการเป็นสมาชิกในสังคม โดยแต่ละสังคมมีการแบ่งและกำหนดสถานภาพทางสังคมที่
แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง

ราชวงศ์หมิง Ming Dynasty

พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ Thai Royal Family and
aristocrats*

สามัญชน everyone

*Thai Royal Family and aristocrats (O'Connell, 2019: 50) เนื่องจาก aristocrat มีความหมายว่า ขุนนาง ทั้งนี้ เพื่อให้การสื่อความตรงกับความหมายของภาษาต้นทาง ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถปรับได้เป็น monarch and royal family

1.4.2 กิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ตัวอย่างเช่น

ไบค์อุ่นไอรัก	Bike Un Ai Rak
การแสดงงิ้ว	Chinese opera

1.4.3 อาชีพ ตัวอย่างเช่น

ช่างฝีมือชาวไทย	Thai artisans
เชฟ	chef

1.4.4 ความเชื่อ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ และเชื่อถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากข้อมูลพบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสังคมที่เกี่ยวกับความเชื่อ 1 คำ คือ

ความซึ้ง	- (ละซื่อความ)
----------	----------------

1.4.5 รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล ตัวอย่างเช่น

การเกษตรแบบยั่งยืน	sustainable eating
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	local wisdom

(Inveen, 2019: 58)

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า คำที่เหมาะสมและสามารถใช้ถ่ายทอดได้ตรงกับความหมายของภาษาต้นทาง การเกษตรแบบยั่งยืน ควรเป็น sustainable agriculture

2. กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

จากแนวคิดของเบเคอร์ (Baker, 1992) เรื่องการถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีการถ่ายทอดความหมายของคำทางวัฒนธรรม

กลวิธีการสื่อความ	จำนวน	ร้อยละ
การใช้คำยืม หรือการใช้คำยืมร่วมกับการอธิบายขยายความ	123	45.05
การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง	53	19.41
การแปลแบบตรงความหมาย	41	15.02
การแทนที่ด้วยวัฒนธรรมของภาษาแปล	22	8.06
การละข้อความ	16	5.86
การใช้คำกว้าง ๆ ทั่วไปแทนที่คำเฉพาะตัวทางวัฒนธรรม	8	2.93
การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง	6	2.02
การใช้คำกลาง ๆ และคำที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง	4	1.47
รวม		100

ในการถ่ายทอดและสื่อความหมายข้อมูลทางวัฒนธรรมไทยโดยใช้ภาษาอังกฤษ พบกลวิธีทางภาษา ดังนี้

2.1 การใช้คำยืม หรือคำยืมร่วมกับการอธิบายขยายความ พบร้อยละ 45.05 เป็นการยืมคำในภาษาต้นทาง (ภาษาไทย) มาใช้ เมื่อต้องสื่อความชื่อเฉพาะ ซึ่งเป็นชื่อ บุคคลหรือชื่อสถานที่ต่าง ๆ เช่น

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์	HRH Prince Chula Chakrabongse
บางกะเจ้า	Bang Kachao
ถนนเพชรบุรี	Petchaburi Road

เป็นลักษณะของการถ่ายทอดความเทียบเท่าของภาษาโดยไม่ผ่านการแปล เมื่อไม่สามารถหาคำในภาษาปลายทางที่ตรงกันมาแทนได้เนื่องจากคำทางวัฒนธรรมที่พบและใช้กลวิธีนี้ในการสื่อความหมายเป็นชื่อเฉพาะในภาษาไทย โดยเฉพาะเป็นชื่อของเชื้อพระวงศ์ที่มีพื้นฐานของคำมาจากภาษาบาลี สันสกฤต การถ่ายทอดความหมายในรูปแบบของการใช้คำยืมจึงมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดเสียง ซึ่งคำยืมในภาษาบาลี สันสกฤต มักมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเสียงสระและพยัญชนะ สามารถเกิดจากกระบวนการกลายเสียง ซึ่งประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสัทศาสตร์ในด้านการสูญเสีย และการเพิ่มเสียง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโครงสร้างพยางค์ (สาโรจน์ บัวพันธุ์งาม, 2564: 188) นอกจากนี้ พบการเพิ่มเติมคำอธิบายเพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

ย่านปากคลองตลาด	Pak Klong Talad flower market
ร้านเจ๊ไฝ	(Bangkok's only Michelin-starred street food at) Jay Fai
ข้าวยำ	khao yum (rice salad)

เห็นได้ว่าการเพิ่มเติม flower market เพื่อช่วยอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าปากคลองตลาด เป็นแหล่งจำหน่ายดอกไม้ ส่วนคำอธิบาย Bangkok's only Michelin-starred street food เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าร้านเจ๊ไฝเป็นร้านอาหารริมทางเพียงร้านเดียวที่ได้รับมาตรฐานร้านอาหารคุณภาพยอดเยี่ยม

2.2 การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง คือ การถอดความหมายของคำทางวัฒนธรรมและปรับให้เป็นเรื่องทั่วไปมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

ข้าวห้ำสี	layered triangles of multi-coloured rice
วัดวาอาราม	historic temples

เห็นได้ว่าการใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น layered และ triangles มาอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพรูปร่างและสีของข้าวที่เรียงเป็นชั้น ๆ นอกจากนี้ พบการใช้คำว่า multi-coloured เพื่ออธิบายว่าข้าวนั้นมีหลากหลายสี เช่นเดียวกับการใช้คำว่า historic ซึ่งผู้แปลมีการใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้อง โดยปรับใช้คำให้มีความหมายทั่วไป เพื่อแสดงถึงความสำคัญของวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

2.3 การใช้คำตรงความหมาย ซึ่งผู้ถ่ายถอดมุ่งเน้นความถูกต้อง และความครบถ้วนของความหมายต้นทางเป็นสำคัญ เช่น

ผนังกรุไม้	wood panelled walls
ภาพยนตร์ขาว-ดำ	black and white films
เตาเผา	kiln

2.4 การแทนที่ด้วยวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง คือ การนำคำในวัฒนธรรมต้นทางไปเทียบเคียงหาคำที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง อย่างไรก็ตาม คำที่มีในวัฒนธรรมปลายทางนั้นอาจไม่สามารถสื่อความถึงคำทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทางได้ทุกประการ แต่อาจมีลักษณะบางประการที่คล้ายกันและสามารถใช้สื่อความได้ เช่น

โรงบ่อนหลวงบางรัก	casino
-------------------	--------

จากตัวอย่าง โรงบ่อนหลวงบางรัก เป็นสถานที่สำหรับเล่นการพนัน เมื่อถ่ายถอดเป็นภาษาอังกฤษใช้คำว่า casino ซึ่งนัยยะทางสังคมที่แฝงอยู่ในความหมายของโรงบ่อนตามวัฒนธรรมไทย คือ สถานที่เล่นการพนันโดยรัฐบาลอนุญาตให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการเพื่อหารายได้เข้ารัฐ โดยเอกชนที่สามารถประมูลได้ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนและได้รับการแต่งตั้งให้มีบรรดาศักดิ์เป็นขุนพัฒน์สมบัติ ซึ่งเป็นนายอากรบ่อนเบี้ย โดยโรงบ่อนหลวงมีลักษณะที่แตกต่างจากโรงบ่อนผูกขาด ในลักษณะที่โรงบ่อนหลวงเป็นบ่อนที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดให้พระคลังมหาสมบัติตั้งขึ้น โดยมีการอนุญาตให้ชาวจีนสามารถเล่นการพนันได้โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยมีนายบ่อนเป็นผู้เก็บหัวเบี้ยไว้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในโรงบ่อน (คู่มือเหรียญสะสมและธนบัตร, 2557) รายละเอียดดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในความหมายของภาษาต้นทาง เมื่อเทียบกับภาษาปลายทางซึ่งไม่ปรากฏรูปแบบวัฒนธรรมในลักษณะเดียวกัน นัยยะที่แฝงอยู่ในคำจึงขาดหายไป

2.5 การละข้อความ ซึ่งสามารถใช้ได้ในกรณีที่คำทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้มีความสำคัญกับบริบทมาก และหากละค่านั้นก็ไม่ได้ทำให้เสียอรรถรสหรือสีสันทของเนื้อเรื่องบริบทโดยรวมยังสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนภาษาต้นทางต้องการจะถ่ายทอดได้ ตัวอย่างเช่น

ร้านดอกไม้บนถนน

shop called Napasorn

ย่านเก่าของกรุงเทพมหานคร

city's Old Town

เห็นได้ว่าในภาษาอังกฤษไม่ปรากฏคำว่า ร้านดอกไม้ และคำว่า กรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม การละข้อความไม่ส่งผลต่อความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาปลายทาง เนื่องจากบริบทมีการกล่าวถึงตลาดดอกไม้และเมืองกรุงเทพมหานคร ผู้อ่านจึงสามารถเข้าใจความหมายได้จากบริบท

2.6 การใช้คำกว้าง ๆ ทั่วไปแทนที่คำเฉพาะตัวทางวัฒนธรรม คือ การใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าคำในต้นฉบับหรือคำที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปมาใช้ในการถ่ายทอดในภาษาปลายทาง เช่น

ที่ประทับ

residence

สามัญชน

everyone

ที่ประทับ เป็นคำราชาศัพท์ หมายถึง ที่อยู่ของพระมหากษัตริย์ แม้ว่าการถ่ายทอดความหมายจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ โดยทั่วไปมักพบว่าการเพิ่มหรือทดแทน ด้วยคำว่า royal เพื่อสื่อความหมายให้ผู้รับสารเข้าใจว่าเป็นสิ่งของเครื่องใช้สำหรับพระมหากษัตริย์หรือเชื้อพระวงศ์ แต่รูปแบบการถ่ายทอดความหมายของคำราชาศัพท์นั้นขึ้นอยู่กับบริบทของผู้อ่าน ในบริบทนี้ความเป็นราชาศัพท์ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะทางภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความไพเราะ สะท้อนความสูงส่ง เป็นที่เข้าใจสำหรับกลุ่มผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เมื่อถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ไม่มีมีโนทัศน์ในลักษณะเดียวกัน ผู้ถ่ายทอดภาษาจึงปรับระดับของภาษา กล่าวคือ เลือกใช้คำว่า residence หมายถึง ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความหมายกว้าง เพื่อให้บรรลุผลด้านการสื่อสารให้ผู้รับสารปลายทางที่ต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจความหมายได้ เช่นเดียวกับการเลือกใช้คำว่า everyone ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าคำว่า สามัญชน ที่มีนัยสื่อถึงชนชั้นในสังคม

2.7 การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่เกี่ยวข้อง คือ การเลือกใช้คำที่มีความหมายคล้ายกับคำในต้นฉบับ แต่รูปแบบการใช้แตกต่างไปจากเดิม ตัวอย่างเช่น

ลวดลายสมัยใหม่

modern styles

ลวดลายนกยูง

peafowl decorations

ในภาษาอังกฤษ คำที่มีความหมายตรงกับคำว่า ลวดลาย คือ pattern จากตัวอย่างผู้ถ่ายทอดเลือกใช้คำว่า style และ decoration ซึ่งมีความหมายคล้ายกับคำในต้นฉบับเพื่อสื่อความให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและเห็นภาพลวดลายลักษณะต่าง ๆ

2.8 การใช้คำกลาง ๆ และคำที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การใช้คำที่มีความหมายเป็นกลางหรือมีความหมายทางอารมณ์น้อยกว่าภาษาต้นฉบับ

เช่น เมืองกรุง ที่สื่อถึงเมืองที่มีความเจริญ ศิวีไลซ์ พบว่า เมื่อถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า Bangkok ซึ่งเป็นชื่อของกรุงเทพมหานคร เห็นได้ว่าความหมายทางอารมณ์ ถูกลดทอนลงไป

สรุปผลและอภิปรายผล

จากเกณฑ์การจำแนกคำทางวัฒนธรรมของไนด์ (Nida, 1975) ซึ่งแบ่งคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศ วัตถุ สังคม ศาสนา และภาษา งานวิจัยนี้พบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศมากที่สุด ซึ่งเป็นคำที่กล่าวถึงสถานที่ เช่น ยาวราช (Chinatown) ตลาดน้ำ (floating markets) พระบรมมหาราชวัง (Grand Palace) และคำที่กล่าวถึงภูมิประเทศ เช่น ภาคมกลาง (central plains) คลองบางกอกน้อย (Bangkok Noi Canal) เป็นต้น เนื่องจากนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ สวิสตี เป็นสื่อที่มีเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับประเทศไทย อีกทั้งนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ อยากมาท่องเที่ยวและสัมผัสบรรยากาศด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ไม่พบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนา

งานวิจัยของวราพัชร ชาลีกุล (2560) ใช้เกณฑ์ของไนด์ (Nida, 1975) จำแนกคำทางวัฒนธรรมที่พบในนวนิยายเรื่อง เรื่องของจัน ดารา ออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิเวศ 2) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 3) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม 4) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 5) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวราพัชร ชาลีกุล (2560) ในส่วนของประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบ โดยนวนิยายเรื่อง เรื่องของจัน ดารา พบคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษามากที่สุด ในขณะที่คอลัมน์ Thai Passage ของนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ สวิสตี พบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศมากที่สุด

งานวิจัยของกบิธิตา งามศรี (2560) จัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในนิยายเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดยอิงคำจำกัดความทางวัฒนธรรมของนิวมาร์ก (Newmark, 1988) ได้ออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับค่านิยม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ ความเชื่อและศาสนา กับ ประเพณีและสังคม 2) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ชื่อเฉพาะพืช และชื่อเฉพาะสัตว์ 3) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทย่อย คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยานพาหนะ สิ่งปลูกสร้าง และของใช้ 4) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษา ประกอบด้วย คำที่แสดงชนชั้นทางสังคม แสดงความสัมพันธ์ และแสดงการใช้ภาษา

5) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับท่าทางและลักษณะนิสัย 6) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับองค์กร เนื่องจากการวิจัยนี้ใช้เกณฑ์การจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากงานวิจัยของ อธิศา งามศรี (2560) ประเภทของคำทางวัฒนธรรมจึงแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ประเภทย่อยของคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ประกอบด้วย อาหาร ยานพาหนะ สิ่งปลูกสร้าง และของใช้ เช่นเดียวกัน ส่วนเครื่องนุ่งห่ม ไม่พบในงานวิจัยนี้

งานวิจัยของฮัฟซารีและเซตยานิงส์ฮี (Hapsari & Setyaningsih, 2013) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทาง (ภาษาอังกฤษ) และภาษาปลายทาง (ภาษาอินโดนีเซีย) โดยศึกษาคำทางวัฒนธรรมในนิยายเรื่อง Twilight ที่แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาอินโดนีเซีย ใช้เกณฑ์ของนิวมาร์ก (Newmark, 1988) แบ่งคำทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม 2) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ 3) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสังคม 4) คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับองค์กร โดยพบคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุมากที่สุด สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภทย่อย คือ อาหาร เครื่องใช้ บ้านเรือน ยานพาหนะ เสื้อผ้า และอุปกรณ์ติดต่อสื่อสาร ในขณะที่คอลัมน์ Thai Passage ของนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ สวิสตี พบคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศมากที่สุด และคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุไม่พบเสื้อผ้า และอุปกรณ์ติดต่อสื่อสาร

ด้านกลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อความหมายคำทางวัฒนธรรม พบการใช้คำยืมและใช้คำยืมร่วมกับการอธิบายขยายความมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.05 โดยเฉพาะเมื่อต้องสื่อความถึงคำนามเฉพาะ ซึ่งเป็นชื่อบุคคลหรือชื่อสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ การเพิ่มคำอธิบายจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น เนื่องจากสถานที่ หรือสิ่งของบางอย่างไม่มีในวัฒนธรรมปลายทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลวรรณ อังสุวรรณ (2550) ศึกษาปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางความหมายของคำและกลวิธีที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “The Happiness of Kati” ของ Prudence Borthwick ผลการวิจัยพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีที่แตกต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางความหมายของคำและความแตกต่างทางวัฒนธรรม กลวิธีที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำยืมหรือการใช้คำยืมกับคำอธิบาย นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินาถ บุรณพงษ์ (2544) ซึ่งศึกษากลวิธีที่ปรับบทแปลศัพท์ทางพุทธศาสนา ในการแปลวรรณกรรมพุทธศาสนาจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ถึงแม้ว่ารูปแบบของแหล่งข้อมูลจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์คำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในงานวรรณกรรมซึ่งมีบริบทเกี่ยวข้อง

กับพุทธศาสนา กับคำศัพท์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิตยสาร ซึ่งมีบริบทด้านการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีรูปแบบในการนำเสนอ วัตถุประสงค์ และผู้รับสารแตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้กลวิธีการถ่ายทอดภาษาที่สอดคล้องกัน คือ การเพิ่มคำอธิบายในภาษาปลายทางซึ่งเป็นภาษาอังกฤษ เห็นได้ว่า แม้คำทางวัฒนธรรมไทยจะปรากฏในแหล่งข้อมูลและบริบทที่ต่างกัน ยังคงมีอุปสรรคในการหาคำที่มีความหมายที่ตรงกันในภาษาอังกฤษได้ จึงจำเป็นต้องเพิ่มการอธิบายขยายความ เพื่อให้ผู้อ่านภาษาอังกฤษเข้าใจความหมายได้ครบถ้วน ลำดับต่อมา คือ การอธิบายใหม่โดยใช้คำที่ไม่เกี่ยวข้องคิดเป็นร้อยละ 19.41 กลวิธีนี้เป็นการถอดความหมายของคำทางวัฒนธรรมและปรับให้เป็นเรื่องทั่วไปมากขึ้น กลวิธีนี้ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ แม้คำทางวัฒนธรรมบางคำไม่สามารถทดแทนได้ด้วยภาษาปลายทาง นอกจากนี้พบกลวิธีการใช้คำตรงความหมายร้อยละ 15.02 เนื่องจากผู้ถ่ายทอดมุ่งเน้นความถูกต้อง และความครบถ้วนของความหมายต้นทางเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีขอบข่ายการศึกษาเฉพาะคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในคอลัมน์ Thai Passage ของนิตยสารอีเล็คทรอนิคส์ สวิสตี เท่านั้น ผู้สนใจต่อยอดงานวิจัยสามารถศึกษางานเขียนประเภทอื่น ที่มีเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เช่น บทโฆษณา บทสารคดี สคริปต์รายการการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ ควรใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสหสาขาวิชา เพื่อให้ผู้สนใจสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยในมุมมองอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- คู่มือเหรียญสะสมและธนบัตร. (2557). **ความรู้เรื่องปั๊มบ่อนและบ่อนเบี้ย**. [ออนไลน์].
 ได้จาก: <https://www.facebook.com/771046806295057/posts/787357924663945/> [สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2564].
- งามพิศ สัตย์สรวง. (2531). มานุษยวิทยา: มโนภาพ “วัฒนธรรม”. **วารสารสังคมศาสตร์**, 26(1), 1-27.
- ฉัตรระวี สุคนธรัตน์. (2542). **บทบาทในการสื่อสารระหว่างประเทศของนักการทูต**.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ
 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พงศกร เมธีธรรม. (2560). **ภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ: มายาคติ อำนาจ และการครอบงำ**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรารักษ์ ชาลีกุล. (2560). **กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษกรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เฟื่องธรรม**. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลภาษาอังกฤษ และไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลวรรณ อังสุวรรณ. (2550). ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางความหมายของคำและกลวิธีการแปลที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “The Happiness of Kati” ของ Prudence Borthwick. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 26(1), 172-187.
- ศิรินาถ บุรณพงษ์. (2544). **กลวิธีการแปลวรรณกรรมพุทธศาสนาจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สัณณวี สายบัว. (2560). **หลักการแปล**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สาโรจน์ บัวพันธุ์งาม. (2564). การเปลี่ยนแปลงภาษาของคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต ในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา. **วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ**, 28(1), 188-227.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2562). **ภาษา วัฒนธรรมกับการแปล: ไทย-อังกฤษ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หนึ่งฤทัย ลาที. (2556). **การวิเคราะห์การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจากหนังสือเรื่องแอตแลนติก มหาสมุทรข้ามกาลเวลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการพัฒนาอาชีพ คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อติศา งามศรี. (2560). **กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนไค**. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแปลภาษาอังกฤษและไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Hapsari, N. D. & Setyaningsih, R. W. (2013). Cultural Words and the Translation in Twilight. **Anglicist**, 2(2), 75-81.
- Hofstede, G & Hofstede, G. J. (2005). **Cultures and Organizations: Software of the mind Revised and Expanded** (2nd edition). USA.: McGraw-Hill.

- Inveen, V. (2019). Single and ready to travel. **Sawasdee**, 56-61.
- Nida, E. A. (1975). **Exploring Semantic Structures**. Munchen: Wilhelm Fink.
- O'Connell, R. (2019). Thailand's gilded glory. **Sawasdee**, 48-53.
- Tylor, E. B. (1871). **Primitive Culture**. London: John Murray.

การถอดเสียงพยัญชนะภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย โดยใช้หลักการเปรียบเทียบทางภาษา

หนึ่งฤทัย จันทระคามิ

อาจารย์ประจำสาขาภาษาเวียดนาม หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Email: nuengruethai.c@msu.ac.th

วันที่รับบทความ: 22 มิถุนายน 2565

วันแก้ไขบทความ: 30 สิงหาคม 2565

วันตอบรับบทความ: 6 กันยายน 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการถอดเสียงพยัญชนะภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย จากการศึกษา พบว่า ภาษาเวียดนามและภาษาไทยมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่เหมือนกัน 17 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงที่ไม่พบในภาษาไทย 8 หน่วยเสียง ดังนั้นเพื่อที่จะเลือกใช้รูปอักษรพยัญชนะต้นภาษาไทยในการถอดเสียงภาษาเวียดนามได้อย่างถูกต้อง การถอดเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยจะต้องให้ความสำคัญในเรื่อง ไตรยางศ์ นอกจากนี้ หน่วยเสียงพยัญชนะควบในภาษาเวียดนามมีความแตกต่างจากภาษาไทย คือ สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในภาษาไทย การถอดเสียงเป็นภาษาไทยจึงจำเป็นต้องใช้อักษรวิธีที่ไม่ปกติ ประการสุดท้าย พยัญชนะภาษาเวียดนามบางตัวสามารถปรากฏด้วยรูปเดียวกันทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายแต่มีหน่วยเสียงต่างกัน หากถอดเสียงโดยยึดรูปและเสียงที่ปรากฏตามพยัญชนะต้นจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการถอดเสียงพยัญชนะท้าย

คำสำคัญ: การถอดเสียง พยัญชนะภาษาเวียดนาม การวิเคราะห์เปรียบเทียบทางภาษา

The Vietnamese Consonant transcription into Thai using linguistic contrastive analysis

Nuengruethai Chanthakhani

Lecturer in Vietnamese major, ASEAN languages and culture Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Email: nuengruethai.c@msu.ac.th

Received: June 22, 2022

Revised: August 30, 2022

Accepted: September 6, 2022

Abstract

This academic article presents guidelines for transcribing Vietnamese consonants into Thai using contrastive linguistic analysis. The study found that Vietnamese and Thai have 17 consonant phonemes that are the same, though eight phonemes in Vietnamese do not occur in Thai. The transcription of Vietnamese consonants into Thai is related to three classes of Thai consonant letters to choose the correct Thai alphabet. In addition, Vietnamese consonant clusters can appear with initial consonant phonemes that cannot occur in Thai. Transcriptions unusually require characters. Finally, some final consonants appear with the same form as the initial but have different phonemes. The initial consonant phonemes will cause transcription errors in the final sound consonants.

Keywords: phonetic transcription, Vietnamese consonants, contrastive linguistic analysis

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารเพื่อแสดงถึงความคิด ความรู้สึกให้ผู้อื่นเข้าใจ ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ของมนุษย์ ทุกภาษาในโลกไม่ได้มีความเป็นพิสุทธินิยมหรือเป็นสิ่งบริสุทธิ์ ที่ปราศจากอิทธิพลการผสมผสานโดยภาษาอื่น หากแต่ในทุกภาษาล้วนมีความหลากหลายและผสมกลมกลืนไปด้วยภาษาและวัฒนธรรมอื่นเสมอ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการอพยพเคลื่อนย้าย มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา จนเป็นสังคมที่มีความเป็นพหุลักษณะทางภาษาและวัฒนธรรม (อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์, 2550: 80-87)

ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคไร้พรมแดนทำให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ทางไกลและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ต ผู้คนในสังคมที่ทางไกลกัน มีโอกาสเข้าถึงภาษาและวัฒนธรรมอื่นได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องเดินทาง ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อความหลากหลายทางภาษา เกิดการใช้คำยืมจากภาษาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำยืมที่เกิดจากการถอดเสียงทับศัพท์ ปรากฏการณ์ยืมคำหรือมีลักษณะ คำภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนในภาษาไทยใดภาษาหนึ่ง เรียกว่า การยืมภาษา (linguistic borrowing) ซึ่งเป็นการรับเอาลักษณะบางประการของภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาของตน โดยถูกเปลี่ยนแปลงรูปคำ หน่วยเสียงให้เหมาะสม โดยใช้วิธีการบัญญัติศัพท์ การแปลศัพท์ และการทับศัพท์ในภาษาไทยมีการนำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ปะปนเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาจีน ภาษามลายู ภาษาชวา และภาษาอังกฤษ โดยกลวิธีในการสร้างคำยืมโดยการทับศัพท์ คือ ใช้อักษรในภาษาไทยแทนเสียงของคำในภาษาอื่น โดยคงเสียงของคำนั้นไว้ให้ใกล้เคียงที่สุด ทั้งนี้ หากคำใดสามารถถอดเสียงได้เหมือนกันก็จะถูกนำไปใช้โดยตรงไม่เปลี่ยนแปลง (ปราณี กุลละวณิชย์, 2545: 384-399)

กรณีภาษาเวียดนาม มีการใช้คำทับศัพท์ในภาษาไทยโดยวิธีการถอดเสียงมา ตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับญวนที่มีมาตั้งแต่ สมัยกรุงศรีอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์เรื่อยมาจนปัจจุบัน (Goscha, 1999: 16-18) ดังหลักฐานที่ได้จากบันทึกลายลักษณ์ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2412 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เป็นผู้รวบรวมขึ้นและ มีการตรวจสอบชำระในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2443 แสดงถึงการมีและใช้คำทับศัพท์ภาษาเวียดนามในภาษาไทย ในพระราชพงศาวดารมีเนื้อหาเกี่ยวกับเวียดนาม จำนวน 24 เรื่อง จากทั้งหมด 142 เรื่อง ในจำนวน 24 เรื่อง พบว่า

มีการใช้คำทับศัพท์เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการทับศัพท์คำวิสามานยนาม คำเรียกชื่อบุคคลและสถานที่ โดยใช้วิธีการถอดเสียงให้ใกล้เคียงคำเดิม โดยถอดเสียงจากสำเนียงถิ่นอันนัมหรือเวียดนามกลาง และใช้วิธีการถอดตัวอักษร โดยไม่ใช้รูปวรรณยุกต์ เช่น คำว่า เลเลยแม่น้ำดงเฮย เจ้าเมืองกวางหน่า เมืองเวืองลองเอียง เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2531) ทั้งนี้ การถอดเสียงดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อนจากระบบเสียงและระบบการเขียนในภาษาเวียดนามมาตรฐาน (ฮานอย) เป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดความสับสนและความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเรื่องชื่อบุคคลและสถานที่

ในปี พ.ศ. 2555 ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติหลักเกณฑ์การเขียนทับศัพท์ภาษาเวียดนามในภาษาไทย เพื่อเป็นหลักเกณฑ์สำหรับเขียนทับศัพท์คำภาษาเวียดนามที่เขียนด้วยอักษรเวียดนามปัจจุบัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 7) โดยใช้หลักการทับศัพท์ตามสัทอักษรสากล (International Phonetic Alphabet–IPA) สำเนียงมาตรฐานฮานอย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความเป็นมาตรฐานในการเขียนคำทับศัพท์ภาษาเวียดนามในภาษาไทย แต่ด้วยภาษาเวียดนามมีหลายสำเนียง ประกอบกับความแตกต่างทางระบบเสียงในภาษาไทยกับภาษาเวียดนาม ซึ่งมีหน่วยเสียงจำนวนหนึ่งไม่สามารถถอดเสียงด้วยอักษรในภาษาไทยได้ นอกนั้นยังพบว่า การถอดเสียงพยัญชนะท้ายบางหน่วยเสียงมีความคลาดเคลื่อน ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อการแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องถอดเสียงทับศัพท์คำนามเฉพาะที่ยังไม่เคยมีการถอดเสียงมาก่อน อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในบทแปลและนำไปสู่การอ้างอิงที่ไม่ถูกต้อง

บทความนี้ต้องการนำเสนอการถอดเสียงพยัญชนะภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย โดยใช้หลักการเปรียบเทียบทางภาษาตามแนวภาษาศาสตร์เพื่อการถอดเสียงภาษาเวียดนามในภาษาไทยให้ถูกต้องใกล้เคียงที่สุด ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักแปลภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยตลอดจนวงวิชาการด้านภาษาเวียดนามในประเทศไทย

การเปรียบเทียบทางภาษากับการถอดเสียงทับศัพท์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษา (contrastive analysis หรือ CA) เป็นสาขาหนึ่งของภาษาศาสตร์ประยุกต์และเป็นพื้นฐานของวิชาภาษาศาสตร์ โดยศึกษาวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างสองภาษาหรือมากกว่าสองภาษาขึ้นไป โดยมุ่งเน้นที่การศึกษาความแตกต่างทางด้านระบบเสียง (phonology) ระบบหน่วยคำ (morphology) ระบบไวยากรณ์ (syntax) ความหมายทางภาษา (semantics) ที่เกิดจากระบบทางความคิด (Concept) และเงื่อนไขทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Condition) ในระยะแรกนักภาษาศาสตร์โครงสร้างเป็นผู้นำกลวิธีเปรียบเทียบภาษานี้มาตัวช่วย

ในการสอนภาษา เพื่อชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดในการเรียนภาษา ต่อมาในระยะหลัง การเปรียบเทียบภาษาถูกนำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบทางภาษา ทั้งนี้การวิเคราะห์เปรียบเทียบทางภาษาจำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นสากลของภาษาที่จะนำมาวิเคราะห์ เปรียบต่างว่ามีความเป็นสากลร่วมกันในประเด็นใดบ้าง (วิลโล คิลปะอาซา และฌองส์ ฮวัน ซิง, 2536: 16-22)

การนำหลักการวิเคราะห์เปรียบเทียบทางภาษามาใช้ในการถอดเสียง (transcription) เป็นการถ่ายถอดเสียงจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่ง โดยใช้วิธีการถ่ายเสียง (transcription) และการถอดอักษร (transliteration) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนทางภาษา (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2551: 72) เป็นการนำรูปแบบของภาษาต้นทางมาวิเคราะห์ความเหมือนและความคล้ายคลึงกับภาษาเป้าหมายแล้วถอดเสียงทับศัพท์ให้ตรงหรือใกล้เคียงกับภาษาต้นทางที่สุด ทั้งนี้จะต้องระมัดระวังการถ่ายโอนเชิงลบ ที่อาจเกิดจากการนำรูปแบบของภาษาเป้าหมายไปใช้แทนภาษาต้นทางอย่างไม่เหมาะสม อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านระบบเสียงและระบบตัวอักษร ทำให้เกิดการถอดเสียงที่ผิดพลาด

บทความนี้มุ่งที่จะใช้วิธีการถ่ายเสียง (transcription) โดยใช้หลักการเปรียบเทียบระบบเสียงมาเป็นข้อพิจารณาในการถอดเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย ทั้งนี้ในกระบวนการถอดเสียงแล้วทับศัพท์เป็นอักษรภาษาไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับอักษรวิธภาษาไทย เพื่อให้ได้การถอดเสียงที่เที่ยงตรงและใกล้เคียงภาษาเวียดนามมากที่สุดโดยไม่ขัดแย้งกับอักษรวิธและธรรมชาติของภาษา

พยางค์ในภาษาเวียดนาม

พยางค์เป็นหน่วยหนึ่งของโครงสร้างเสียงในถ้อยคำ เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาพูด ในทุกถ้อยคำจะต้องมีพยางค์อย่างน้อยหนึ่งพยางค์ ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระ ซึ่งสามารถแบ่งส่วนประกอบย่อยเป็นพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายอีกด้วย (อภิสิทธิ์ ธรรมทวีธิกุล, 2547: 90-92)

ภาษาเวียดนามจัดอยู่ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก เป็นภาษาคำพยางค์เดี่ยว (Mono syllable) และมีระบบเสียงวรรณยุกต์ พยางค์ในภาษาเวียดนามมีความคล้ายคลึงกับพยางค์ในภาษาไทย คือ ในหนึ่งพยางค์จะประกอบไปด้วยหน่วยเสียงที่มาประกอบกันเข้าเป็นพยางค์ ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น (อาจเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หรือเสียงพยัญชนะต้นตันควบ) หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายซึ่งอาจมีหรือไม่มีก็ได้ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ “พยางค์” ในภาษาเวียดนาม คือ เสียงที่เปล่งออกมาหนึ่งครั้งแล้ว

มีความหมาย สามารถเป็นได้ทั้งหน่วยคำและคำ (Đoàn Thiện Thuật, 2003: 53)

องค์ประกอบของพยางค์ในภาษาเวียดนาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

1. หน่วยเสียงพยัญชนะต้น (phụ âm đầu) คือ หน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดในตำแหน่งต้นพยางค์สามารถเป็นได้ทั้งเสียงโฆชะและอโฆชะ และเกิดจากฐานกรณ์ที่แตกต่างกัน ในภาษาเวียดนามหน่วยเสียงที่เกิดในตำแหน่งนี้ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว การปรากฏรูปพยัญชนะมีทั้งที่ปรากฏรูปและไม่ปรากฏรูป ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ที่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ไม่ปรากฏรูป คือ หน่วยเสียง /ʔ/ เช่น คำว่า ăn /ən⁴⁴/ คำว่า uóng /ʔuɔŋ³⁵/ พยางค์ประเภทนี้จะไม่ปรากฏรูปพยัญชนะต้น

2. หน่วยเสียงพยัญชนะควบ (âm đệm) คือ หน่วยเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงติดต่อกันกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ทำหน้าที่เป็นเสียงหลัก ในภาษาเวียดนามเสียงควบมีเพียงหน่วยเสียงเดียว คือ หน่วยเสียง /w/ เป็นเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ปรากฏได้ 2 รูป คือ รูป o และ u

3. หน่วยเสียงสระ (âm chính) คือ หน่วยเสียงที่เกิดในตำแหน่งแกนกลางของพยางค์ เป็นเสียงโฆชะหรือ เสียงแท้ ในภาษาเวียดนามมีทั้งสระเดี่ยวเสียงสั้น สระเดี่ยวเสียงยาว และสระประสม

4. หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย (âm cuối) คือ หน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดในตำแหน่งท้ายพยางค์ ในภาษาเวียดนามหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายสามารถเป็นได้ทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะประเภเสียงกักและเสียงนาสิก

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ (thanh điệu) คือ ระดับเสียงของพยางค์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในพยางค์ เช่นเดียวกับเสียงพยัญชนะและเสียงสระ การเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในพยางค์เสมอ ภาษาเวียดนามจัดเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ โดยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์สำเนียงมาตรฐาน (สำเนียงฮานอย) มี 6 หน่วยเสียง และสามารถปรากฏรูปวรรณยุกต์ได้ 5 รูป

ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาเวียดนามเปรียบเทียบกับภาษาไทย

ภาษาเวียดนามเขียนด้วยอักษรละติน เรียกว่า “อักษรแห่งชาติ” (chữ quốc ngữ) ทั้งนี้การปรากฏรูปอักษรภาษาเวียดนามมีความสัมพันธ์กับเสียงโดยพื้นฐานแล้วตัวอักษรหนึ่งตัวอักษรจะใช้แทนหนึ่งหน่วยเสียง ซึ่งในภาษาเวียดนามมี 29 รูป ใช้แทน 29 หน่วยเสียง นอกจากนั้นยังใช้ตัวอักษรสองตัวอักษรถือเป็น 1 รูปแทน 1 หน่วยเสียง ลักษณะเช่นนี้มี 9 รูป 9 หน่วยเสียง นอกจากนั้นยังมีตัวอักษรที่ปรากฏร่วมกันสามตัวอักษร เป็น 1 รูป แทนหนึ่งหน่วยเสียง ซึ่งมี 1 รูป 1 หน่วยเสียง (หนึ่งฤทัย จันทราคม, 2564: 101)

ภาษาเวียดนามมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 25 หน่วยเสียง จัดเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 23 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบ 1 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง (Nguyễn Văn Huệ, 2010: 13-40; Đoàn Thiện Thuật, 2012: 195) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงและการปรากฏรูปพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายระหว่างภาษาเวียดนามกับภาษาไทย

ที่	ภาษาเวียดนาม				ภาษาไทย				
	หน่วยเสียง	สภาพช่องเสียง / ฐานกรณ	รูปพยัญชนะต้น	รูปพยัญชนะท้าย	หน่วยเสียง	รูปพยัญชนะต้น	หน่วยเสียง / ใกล้เคียง	รูปพยัญชนะต้น	รูปพยัญชนะท้าย
1	/b/	อโหส / bilabial	b	-	/b/	บ			
2	/p/	โหส / bilabial	p	p	/p/	ป			บ, ป, ท, ภ, ฟ
3	/t/	อโหส / dental	t	t	/t/	ด, ถ			ด, ต, ถ, ช, ฑ, จ, ศ, ษ, ฏ, ฐ, ฑ, ฒ, ฒ, ษ, ฎ
4	/d/	โหส / alveolar	đ	-	/d/	ต, ฎ			
5	/th/	อโหส / dental	th	-	/th/	ท, ธ, ฒ, ฑ, ฒ			
6	/ʈ/	อโหส / retroflex	ʈr	-	-	-	/c/	จ	
7	/c/	อโหส / palatal	ch	-	/c/	จ			
8	/k/	อโหส / velar	c	c, ch	/k/	ก			ก, ค, ข, ฆ
			k	-					
			q	-					
9	/ʔ/	อโหส / glottal	ไม่มีรูป	ไม่มีรูป	/ʔ/	อ			
10	/m/	โหส / bilabial	m	m	/m/	ม			ม
11	/n/	โหส / alveolar	n	n	/n/	น, ณ			น, ณ, ญ, ณ, ฑ, ฬ
12	/ŋ/	โหส / velar	ng	ng, nh	/ŋ/	ง			ง
			ngh	-					
13	/ɟ/	โหส / palatal	nh	-	ไม่มี	-	/j/	ย, ญ	
14	/f/	อโหส / labio-dental	ph	-	/f/	ฟ, ฝ			
15	/v/	โหส / labio-dental	v	-	ไม่มี	-	/w/	ว	

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงและการปรากฏรูปพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายระหว่างภาษาเวียดนามกับภาษาไทย (ต่อ)

ที่	ภาษาเวียดนาม				ภาษาไทย				
	หน่วยเสียง	สภาพช่องเสียง / ฐานกรณ์	รูปพยัญชนะต้น	รูปพยัญชนะท้าย	หน่วยเสียง	รูปพยัญชนะต้น	หน่วยเสียงใกล้เคียง	รูปพยัญชนะต้น	รูปพยัญชนะท้าย
16	/s/	อโลหะ / dental	x	-	/s/	ซ, ศ, ษ, ส			
17	/z/	โลหะ / dental	d	-	ไม่มี	-	/s/	ซ, ศ, ษ, ส	
			gi	-					
18	/ʃ/	อโลหะ / retroflex	s	-	ไม่มี	-		ซ, ศ, ษ, ส	
19	/ʒ/	อโลหะ / retroflex	r	-	ไม่มี	-		ซ, ศ, ษ, ส	
20	/χ/	อโลหะ / velar	kh	-	ไม่มี	-	/kh/	ค, ข, ฅ, ค, ฅ	
21	/y/	โลหะ / velar	g	-	ไม่มี	-	/k/	ก	
			gh	-					
22	/h/	โลหะ / glottal	h	-	/h/	ท, ฮ			
23	/l/	โลหะ / alveolar	l	-	/l/	ล, พ			
24	/j/	โลหะ / palatal	-	i	/j/	ย, ญ			ย
			-	y					
25	/w/	โลหะ / bilabial	-	o	/w/	ว			ว
			-	u					

จากตารางที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามที่มีตรงกับในภาษาไทย มีจำนวน 17 หน่วยเสียง โดยมีหน่วยเสียงที่ปรากฏด้วยรูปอักษรพยัญชนะเพียงรูปเดียว และหน่วยเสียงที่ปรากฏด้วยรูปพยัญชนะได้หลายรูป และมีหน่วยเสียงจำนวนหนึ่งที่ไม่ใช่ในภาษาไทยแต่เป็นหน่วยเสียงใกล้เคียงและสามารถถอดเสียงเป็นอักษรไทยได้ จำนวน 8 หน่วยเสียง ในจำนวนนี้มีหน่วยเสียงที่ไม่มีในภาษาไทยมาตรฐานและต้องถอดรูปเป็นอักษรไทยในหน่วยเสียงใกล้เคียง คือ หน่วยเสียง /ɲ/ อนุโลมให้ใช้อักษร ญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 8) นอกจากนี้ ทั้งภาษาเวียดนามและภาษาไทยมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเหมือนกัน

การถอดเสียงทับศัพท์เสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามในภาษาไทย

การปรากฏรูปของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาเวียดนามนั้น โดยปกติ 1 หน่วยเสียง จะปรากฏ 1 รูป ยกเว้นมี 4 หน่วยเสียง ที่ปรากฏ 2 หรือ 3 รูปในหน่วย

เสียงเดียวกัน ได้แก่ /y/, /ŋ/, /k/ และ /z/ ทั้งนี้เป็นไปตามกฎการปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงสระเป็นสำคัญ ดังนี้ หน่วยเสียง /y/ ปรากฏได้ 2 รูป คือ g และ gh หน่วยเสียง /ŋ/ เมื่อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น สามารถปรากฏด้วยรูป ng และ ngh โดยจะปรากฏด้วยรูป ngh เมื่อปรากฏร่วมกับสระ -i/i/ , ia /ie/, -ê/e/, iê /ie/ นอกจากนั้นหน่วยเสียง /z/ ปรากฏได้ 2 รูป คือ d และ gi และหน่วยเสียง /k/ สามารถปรากฏด้วยรูป k และ c และ q เมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น โดยจะปรากฏด้วยรูป q เมื่อมีเสียงควบ /w/ กลายเป็นหน่วยเสียง /kw/ จึงต้องเขียนด้วยรูป qu- เสมอ

สำหรับภาษาไทย มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง (กาญจนา นาคสกุล, 2545: 69) ปรากฏรูปอักษรพยัญชนะได้ 44 รูป สามารถจัดเป็นหมวดหมู่เป็นสามกลุ่ม โดยใช้เสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์และยึดตามหน้าที่ในการเกิดที่ต้นคำหรือเสียงพยัญชนะต้นซึ่งสามารถผันเสียงวรรณยุกต์ได้แตกต่างกัน เรียกว่าไตรยางศ์ ได้แก่ อักษรสูง อักษรกลางและอักษรต่ำ ดังนั้นการถอดเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาในเรื่องไตรยางศ์ร่วมด้วย

เมื่อพิจารณาหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาเวียดนามโดยเปรียบเทียบกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏตรงกับพยัญชนะอักษรกลางในภาษาไทย สามารถเทียบเสียงและรูปอักษรได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาเวียดนามที่ปรากฏตรงกับพยัญชนะอักษรกลางในภาษาไทย

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น	/k/	/c/	/d/	/t/	/b/	/p/	/ʔ/
อักษรพยัญชนะต้น ภาษาเวียดนาม	k, c, q	ch, tr	đ	t	b	p	ไม่มีรูป
อักษรพยัญชนะต้นภาษาไทย (อักษรกลาง)	ก	จ	ด	ต	บ	ป	อ

จากตารางที่ 2 พบว่า มีหน่วยเสียงในภาษาเวียดนาม 2 หน่วยเสียงที่สามารถปรากฏได้หลายรูป แต่เมื่อถอดเสียงเป็นพยัญชนะภาษาไทยพบว่าใช้เพียงรูปเดียว ได้แก่ หน่วยเสียง /k/ ปรากฏรูปเป็น k, c, q ถอดเสียงเป็นภาษาไทย คืออักษร ก หน่วยเสียง /c/ ปรากฏรูปเป็น ch, tr ถอดเสียงเป็นอักษร จ กรณีนี้เมื่อถอดเสียงภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยจึงไม่เกิดความสับสนเนื่องจากหนึ่งหน่วยเสียงสามารถใช้ตัวอักษรเพียงหนึ่งรูป

อีกกรณีหนึ่ง หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏเป็นอักษรภาษาเวียดนามเพียงรูปเดียว แต่เมื่อถอดเสียงเป็นภาษาไทยพบว่าสามารถปรากฏได้หลายรูป คือ หน่วยเสียง

/t/ ปรากฏด้วยรูป ต, ถ และ ฏ ในกรณีนี้ควรใช้อักษรพยัญชนะต้น ต ในการถอดเสียงเท่านั้น เนื่องจากหน่วยเสียง /t/ อักษรตัว ต นิยมใช้เป็นอักษรพยัญชนะต้นมากที่สุด เมื่อเทียบกับการใช้อักษรตัว ถ และ ฏ ทั้งนี้ในภาษาไทยมีคำที่ขึ้นต้นด้วย ฏ อยู่คำเดียวคือ ฏีกา นอกเหนือจากนั้นใช้ประกอบกับคำที่มาจากภาษาบาลีหรือสันสกฤต ส่วนตัว ฏ ไม่พบคำใดที่ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวนี้ (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2550: 19)

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามที่สามารถถอดเสียงตรงกับพยัญชนะในหมู่อักษรสูงและอักษรต่ำในภาษาไทย สามารถปรากฏได้หลายรูปหากไม่พิจารณาเรื่องไวยากรณ์จะทำให้เกิดความสับสนและความผิดพลาดในการถอดเสียง ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของอักษรสูงและอักษรต่ำที่ผันเสียงวรรณยุกต์ได้ไม่ครบ 5 เสียง ซึ่งมีข้อพิจารณาย่อยเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่หน่วยเสียงนั้นสามารถถอดเสียงเป็นอักษรสูงและอักษรต่ำที่จัดเป็นอักษรคู่ และกรณีที่หน่วยเสียงนั้นสามารถถอดเสียงเป็นอักษรต่ำเดี่ยว ซึ่งทั้ง 2 กรณีดังกล่าวมีหลักการผันเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันและส่งผลกระทบต่อการถอดเสียงเป็นภาษาไทย

กรณีแรก เมื่อหน่วยเสียงนั้นสามารถถอดเสียงเป็นอักษรสูงและอักษรต่ำที่มีหน่วยเสียงตรงกัน ถูกจัดเป็นอักษรคู่ การผันเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรคู่หน่วยเสียงเดียวกัน จำเป็นต้องผันร่วมกันจึงจะได้เสียงวรรณยุกต์ครบ 5 เสียง ดังนั้น ในการถอดเสียงพยัญชนะต้นกลุ่มนี้จะต้องพิจารณาเสียงวรรณยุกต์ก่อนแล้วจึงใช้อักษรพยัญชนะที่สามารถผันเสียงวรรณยุกต์ได้ใกล้เคียงภาษาเวียดนามมากที่สุด ประการสำคัญเนื่องจากอักษรกลุ่มนี้ในภาษาไทยมีหลายรูปการพิจารณาใช้ตัวอักษรจำเป็นต้องเลือกใช้อักษรที่มีความนิยมมากใช้ในภาษาไทย เพื่อให้เกิดความครอบคลุมของรูปคำที่สามารถปรากฏได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามที่สามารถถอดเสียงตรงกับพยัญชนะอักษรสูงและอักษรต่ำในภาษาไทย

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น		/x/	/s/	/th/	/f/	/h/
อักษรพยัญชนะต้นภาษาเวียดนาม		kh	x, d, gi s, r	th	ph	h
อักษรพยัญชนะต้นภาษาไทย	อักษรสูง	ข, ช	ศ, ส, ซ	ฐ, ถ	ฝ	ท
	อักษรต่ำ	ค, ค, ฅ	ช	ฑ, ฒ, ฑ, ฒ	ฟ	ฮ

จากตารางที่ 3 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาเวียดนามที่ปรากฏหนึ่งรูปเมื่อถอดเสียงเป็นพยัญชนะภาษาไทยสามารถปรากฏได้หลายรูป ได้แก่ หน่วยเสียง /x/ มีความใกล้เคียงกับหน่วยเสียง /kh/ เมื่อถอดเสียงเป็นภาษาไทย ในกรณีที่คำนั้นเทียบเสียง

วรรณยุกต์เป็นเสียงเอก โท และจัตวา จะต้องเลือกใช้อักษรสูง พยัญชนะตัว ข มากกว่า ฃ (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2550: 18) และในกรณีทีค้านั้นเทียบเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงสามัญ โท และตรี จะต้องเลือกใช้อักษรต่ำ พยัญชนะตัว ค มากที่สุดเมื่อเทียบกับอักษร ค และ ฃ (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2550: 18)

ข้อพิจารณาการเลือกใช้ตัวอักษรที่กล่าวมาข้างต้น นำมาใช้ในการณิอักษร พยัญชนะต้นสำหรับถอดเสียงหน่วยเสียง /s/ และ /th/ ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ หน่วยเสียง /s/ จะต้องเลือกใช้อักษรพยัญชนะตัว ส และ ซ หน่วยเสียง /th/ จะต้องเลือกใช้อักษรพยัญชนะตัว ถ และ ท

อย่างไรก็ตาม หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่มักพบปัญหาการถอดเสียงเป็นภาษาไทย คือหน่วยเสียง /h/ ทั้งนี้ในการถอดเสียงนี้จะต้องพิจารณาเทียบเคียงเป็นเบื้องต้น ก่อนว่าคำนั้นสามารถจัดเป็นคำเป็นหรือคำตายในภาษาไทย และมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงใด แล้วจึงเลือกใช้อักษร ห หรือ ฮ ให้เหมาะสมตามหลักไวยากรณ์ในภาษาไทย

กรณีคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h/ ที่เทียบได้กับคำเป็น คือ มีสระเสียงยาว และไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย หรือคำที่มีสระเสียงสั้นหรือเสียงยาวและมีเสียงพยัญชนะท้าย เป็นเสียง /ŋ/, /n/, /m/, /j/ และ /w/ หากมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเอกและจัตวา ต้องใช้อักษรพยัญชนะ ห อักษรสูงเป็นพยัญชนะต้น เช่น คำว่า Hài /haj³²/ เทียบเคียงภาษาไทย คือคำเป็น มีเสียงเอก ต้องใช้อักษร ห เป็นอักษรสูง ถอดเสียงเป็นภาษาไทยเป็น “หาย” ทั้งนี้ไม่สามารถใช้ ฮ เนื่องจากเป็นอักษรต่ำ ไม่สามารถผันเป็นเสียงเอก ส่วนกรณีที่เทียบได้กับคำเป็นและมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงสามัญ จะต้องใช้อักษรพยัญชนะ ฮ ซึ่งเป็นอักษรต่ำ เป็นพยัญชนะต้น เช่น คำว่า Hai /haj⁴⁴/ เทียบเคียงภาษาไทยคือคำเป็น วรรณยุกต์เสียงสามัญ ต้องใช้อักษร ฮ ถอดเสียงเป็นภาษาไทยเป็น “ฮาย”

กรณีคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h/ ที่เทียบได้กับคำตาย คือ มีสระเสียงสั้น และไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย หรือคำที่มีสระเสียงสั้นหรือเสียงยาวและมีเสียงพยัญชนะท้าย เป็นเสียง /k/, /t/ และ /p/ หากมีเสียงวรรณยุกต์เทียบได้เป็นเสียงเอกหรือไกล่เคียงเสียงเอก จะต้องใช้อักษร ห ซึ่งเป็นอักษรสูง เช่น คำว่า Hiệp /hiep^{32/} ถอดเสียงเป็นคำว่า “เหียบ” และหากเป็นคำตายมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงโทและเสียงตรี จะต้องใช้อักษร ฮ ซึ่งเป็นอักษรต่ำ เช่น คำว่า Hiép /hiep³⁵/ ถอดเสียงเป็นคำว่า “เฮียบ”

กรณีที่สอง หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาเวียดนามเมื่อถอดเสียงเป็นพยัญชนะต้นภาษาไทยที่ไม่มีอักษรคู่ สามารถปรากฏได้ 1 รูปให้เลือกใช้ตามความสามารถในการผันเสียงวรรณยุกต์ที่มีความใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเวียดนาม กล่าวคือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามที่สามารถถอดเสียงตรงกับพยัญชนะในหมู่

อักษรต่ำเดียว เนื่องจากอักษรกลุ่มนี้ไม่มีเสียงคู่กับอักษรสูง ผันเสียงวรรณยุกต์ได้เพียง 3 เสียง คือ เสียงสามัญ โท และตรี การที่จะผันให้ครบทั้ง 5 เสียง จะต้องใช้อักษรพยัญชนะ ห เป็นอักษรนำ เพื่อให้เป็นเสียงเอกและจัตวา เช่น มา - หม่า - ม่า - ม้า - หมาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาเวียดนามที่ถอดเสียงด้วยอักษรต่ำเดียวในภาษาไทย

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น	/m/	/n/	/ŋ/	/v/	/l/	/ɲ/
อักษรพยัญชนะต้นภาษาเวียดนาม	m	n	ng, ngh	v	l	nh
อักษรพยัญชนะต้นภาษาไทย (อักษรต่ำเดียว)	ม	น, ณ	ง	ว	ล, พ	ญ

จากตารางที่ 4 เมื่อต้องถอดเสียงคำในภาษาเวียดนามที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /m/, /n/, /ŋ/, /v/ และ /l/ หากคำนั้นเทียบเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเอกและจัตวา จะต้องใช้อักษร ห เป็นอักษรนำ กรณีหน่วยเสียง /n/ ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยปรากฏได้หลายรูป ควรเลือกใช้อักษรพยัญชนะตัว น และหน่วยเสียง /l/ ควรเลือกใช้อักษรพยัญชนะตัว ล เนื่องจากตรงรูปตรงเสียงและเป็นอักษรที่นิยมใช้ในภาษาไทยมากที่สุด เมื่อเทียบกับตัวอักษร ณ และ อักษร พ

สำหรับหน่วยเสียง /ɲ/ อนุโลมให้ใช้อักษร ญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 8) ทั้งนี้เนื่องจากในภาษาไทยไม่มีหน่วยเสียงนี้จึงไม่มีตัวอักษร และถึงแม้ว่าหน่วยเสียง /ɲ/ จะเป็นเสียงโฆษะและมีฐานกรณ์ที่เพดานแข็งในตำแหน่งเดียวกับหน่วยเสียง /j/ แต่ในการถอดเสียงจะไม่ใช้อักษรตัว ย เนื่องจากทำให้เกิดความสับสนในเรื่องหน่วยเสียงและนำไปสู่ความผิดพลาดในการทับศัพท์ เช่น คำว่า *nhà* /ɲa³²/ ถอดเสียงเป็น หย่า ไม่ถอดเสียงเป็น หย่า /ja³²/ เป็นต้น

การถอดเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย

ในภาษาเวียดนามมีเสียงควบเพียงหน่วยเสียงเดียว คือ หน่วยเสียง /w/ เป็นเสียงกึ่งสระ สามารถปรากฏได้ 2 รูป คือ รูป u และรูป o ทั้งนี้ในการปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียง /w/ จะไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่มีฐานกรณ์ที่ริมฝีปากทุกหน่วยเสียง ได้แก่ /b/, /m/, /f/, /v/ นอกจากนี้ยังไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะนาสิก /n/ และหน่วยเสียงเกิดที่เพดาน /z/ ยกเว้นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาอื่น เช่น *buýt, voan*

ในการปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงสระ หน่วยเสียง /w/ จะไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงสระห่อปาก และการปรากฏด้วยรูป u หรือรูป o นั้นยังมีความสัมพันธ์กับเสียงสระ กล่าวคือ จะปรากฏด้วยรูป u เมื่อปรากฏร่วมกับสระแคบ ได้แก่ y /i/, ya /ie/, yê /ie/, ê /e/, ø /ə/ และ â /ɤ/ เช่น คำว่า *thuỷ* /thwi³²³/, *khuya* /χwie⁴⁴/, *huê* /hwe³¹/, *tuần* /twɤn³²/ และจะปรากฏด้วยรูป o กรณีหน่วยสระกว้าง ได้แก่ e /e/, a /a/ และ ă /ɐ/ เช่น คำว่า *loè* /lwe³²/, *xoài* /swaj³²/, *khoa* /χwa⁴⁴/, *khỏe* /χwe³²³/, *xoăn* /swɤn⁴⁴/

นอกจากนี้ กรณีปรากฏร่วมกับหน่วยเสียง /k/ แต่จะปรากฏด้วยรูป u ร่วมกับอักษรพยัญชนะต้นรูป q เท่านั้น เช่น คำว่า *qua* /kwa³²³/, *quê* /kwe⁴⁴/ และหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /n/ ที่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วยเสียง /w/ ได้มีเพียง 2 คำเป็นคำที่มีรากภาษาฮั่น (Hán-Việt) คือ คำว่า *noa* /nwa⁴⁴/ และ *noăn* /nwan³²⁵/

สำหรับภาษาไทย คำควบกล้ำ หมายถึง คำที่มีพยัญชนะสองตัวเขียนเรียงติดกันอยู่ต้นพยางค์และใช้สระเดียวกัน เวลาอ่านออกเสียงกล้ำเป็นพยางค์เดียวกัน เสียงวรรณยุกต์ของพยางค์นั้นจะเป็นไปตามเสียงพยัญชนะตัวหน้า ในภาษาไทยมีเสียงควบจำนวน 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /r /, /l / และ /w/ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับภาษาเวียดนาม ที่มีเสียงควบเพียงหน่วยเสียงเดียวคือ หน่วยเสียง /w/ ในภาษาไทย เสียงควบ /w/ สามารถเกิดร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้เพียง 2 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียง /k/ ปรากฏด้วยรูป กว /kw/ และหน่วยเสียง /kh/ ปรากฏด้วยรูป ขว และ คว /khw/

ในการถอดเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะควบ /w/ สามารถปรากฏด้วยรูปอักษรพยัญชนะตัว ว แต่เนื่องจาก ในภาษาเวียดนาม หน่วยเสียงพยัญชนะควบ /w/ สามารถเกิดร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นมากกว่าในภาษาไทย และมีหลายหน่วยเสียงที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในภาษาไทย ความแตกต่างดังกล่าวจึงเป็นปัญหาในการถอดเสียงเป็นภาษาไทยเป็นอย่างมาก ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นกับหน่วยเสียงพยัญชนะควบ /w/ ในภาษาเวียดนามและการถอดเสียงเป็นภาษาไทย

ที่	รูปพยัญชนะต้นภาษาเวียดนาม	หน่วยเสียงพยัญชนะต้น + เสียงควบ	ถอดเสียงเป็นพยัญชนะภาษาไทย	ตัวอย่างคำ	ถอดเสียงเป็นภาษาไทย
1	b	/ bw /	บว	buýt	บ๊วยต์
2	t	/ tw /	ตว	toa	ตวา
3	đ	/ đw /	ดว	đoan	ดวาน
4	th	/ thw /	ทว ถว	thủê thuyền	ทเว เถวียน
5	tr	/ trw /	จว	truyền	เจวียน

ตารางที่ 5 แสดงการปรากฏร่วมของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นกับหน่วยเสียงพยัญชนะควบ /w/ ในภาษาเวียดนามและการถอดเสียงเป็นภาษาไทย (ต่อ)

ที่	รูปพยัญชนะต้นภาษาเวียดนาม	หน่วยเสียงพยัญชนะต้น + เสียงควบ	ถอดเสียงเป็นพยัญชนะภาษาไทย	ตัวอย่างคำ	ถอดเสียงเป็นภาษาไทย
6	ch	/cw/	จว	choang	จวาง
7	q	/kw/	กว	qua	กวา
8	/ʔ/ ไม่มีรูป	/ʔw/	อว	oan	อวาน
9	nh	/ɲw/	ญว	nhoe	ญวเว
11	ph	/fw/	ฟว	phuy	ฟวี
12	x	/sw/	สว / ซว	xoai	สหว้าย
13	d	/zw/	สว / ซว	doan	ซวาน
14	s	/ɬw/	สว / ซว	suê sơn	ซเว สหว่าน
15	r	/ʐw/	สว / ซว	roa	ซวา
16	kh	/xw/	ขว / คว	khoa	ควา
17	g	/ɣw/	กว	goá	กัว
18	h	/hw/	ทว / ฮว	hoa hoá	ฮวา ทหว้า
19	m	/mw/	มว	moay	มว้ย
20	n	/nw/	นว	noa	นวา
21	ng	/ɲw/	งว	ngoá	งวา
22	v	/vw/	วว	voan	ววาน
23	l	/lw/	ลว	loa	ลวา

ปัญหาในการถอดเสียงควบที่สำคัญ คือ การปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ไม่พบในภาษาไทยซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากอย่างมากในการถอดเสียง กล่าวคือกรณีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเป็นหน่วยเสียง /m/, /n/, /ɲ/, /v/ และ /l/ ซึ่งเมื่อถอดเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวเป็นภาษาไทย จะต้องใช้อักษรอักษรต่ำเดี่ยว และหากพยักขณนั้นมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเอกและจัตวา ก็จะต้องใช้อักษรพยัญชนะ ห เป็นอักษรนำเพื่อให้ผันเสียงวรรณยุกต์ได้ครบทั้ง 5 เสียง ดังตัวอย่างที่ 12, 14 และ 18 ในตารางที่ 5 ทั้งนี้ในพยางค์ที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นกลุ่มนี้หากมีเสียงควบหน่วยเสียง /w/ การถอดเสียงเป็นภาษาไทยยิ่งพบว่าจำเป็นต้องใช้อักษรวิธีที่ไม่ปกติและเกิดความสับสนในการออกเสียง

กรณีข้างต้น ตามประกาศราชกิจจานุเบกษาเรื่องการเขียนทับศัพท์ภาษาเวียดนามในภาษาไทยประกาศ ณ วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ได้กำหนดว่า

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

กรณีคำที่มีอักษรควบกล้ำ จะไม่ถือว่าอักษร ห เป็นส่วนหนึ่งของพยัญชนะควบกล้ำ เพราะอักษร ห เป็นเพียงอักษรที่ใช้กำกับให้เป็นเสียงสูงเท่านั้น ตัวอย่างคำว่า ngoan ngoãn ออกเสียง /ŋwan^{44/} - /ŋwan^{325/} ให้ถอดเสียงเป็น งวาน-งหวาน และในกรณีที่มีสระหน้าให้เลื่อนสระหน้าไปไว้หน้าอักษร ห เพื่อช่วยในการอ่าน ตัวอย่างเช่น คำว่า ngoen ngoẽn ออกเสียง /ŋwen^{44/} - /ŋwen^{323/} ให้ถอดเสียงเป็น แงวน-งแหวน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 7)

เห็นได้ว่า คำว่า ngoãn /ŋwan^{325/} สามารถถอดเสียงเป็น งหวาน มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงจัตวา ต้องเขียนอักษร ห ไว้หน้าอักษรควบ ว เพื่อทำหน้าที่ในการบังคับเสียงวรรณยุกต์ให้เป็นเสียงจัตวา ทั้งนี้ในทางสัทศาสตร์ เสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงที่ไม่สามารถเปล่งออกมาได้โดยลำพัง หรือ เรียกว่า segmental sounds ซึ่งจะปรากฏร่วมกับเสียงก้องเสมอซึ่งอาจเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะโฆษะหรือหน่วยเสียงสระก็ได้ เสียงวรรณยุกต์จึงเป็นเสียงก้องและปรากฏกลางพยางค์ (อภิลักษณ์ ธรรมพิริกุล, 2547) ดังนั้น การที่อักษร ห ปรากฏหน้า อักษร ว จึงเป็นการทำหน้าที่เป็นเสียงวรรณยุกต์ให้แก่พยางค์ ngoãn /ŋwan^{325/} หากถอดเสียงเป็นภาษาไทยด้วยอักษรวิธีปกติเป็น หหวาน อาจทำให้เกิดความสับสนในการออกเสียงเป็น หง-วาน ซึ่งไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ ในภาษาเวียดนามพบการเกิดเสียงพยัญชนะต้นควบ /hw/ ซึ่งไม่พบในภาษาไทย ในการถอดเสียงพยัญชนะต้นควบนั้นนอกจากจะต้องพิจารณาเทียบเคียงคำเป็นคำตายและเสียงวรรณยุกต์ดังที่ได้อธิบายในเรื่องการถอดหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ภาษาเวียดนามที่ตรงกับพยัญชนะไทยในหมู่อักษรสูงและอักษรต่ำแล้ว ในกรณีคำที่มีเสียงพยัญชนะต้นควบ /hw/ และมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเอก เสียงโท หรือเสียงจัตวา จะต้องใช้อักษร ห เป็นอักษรนำปรากฏหน้า อักษร ว เพื่อทำหน้าที่เป็นเสียงวรรณยุกต์ให้แก่พยางค์นั้นอีกด้วย เช่น คำว่า Huyèn /hwien^{32/} จัดเป็นคำเป็น มีวรรณยุกต์เสียงเอก เมื่อถอดเสียงต้องใช้อักษรพยัญชนะต้น ห ซึ่งเป็นอักษรสูง และใช้อักษร ห เป็นอักษรนำปรากฏหน้า อักษร ว ซึ่งจะถอดเสียงได้เป็น “หเหี่ยน” ไม่ถอดเสียงเป็น “เหี่ยน” /wien^{32/} หรือ “เฮี่ยน” เป็นอักษรต่ำคำตาย วรรณยุกต์เสียงโท ซึ่งไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างการถอดคำที่เทียบเคียงได้กับคำเป็น มีเสียงวรรณยุกต์จัตวา เช่น คำว่า Hoán /hwan^{45/} ถอดเสียงโดยใช้อักษรพยัญชนะต้น ห ซึ่งเป็นอักษรสูงเป็น “หหวาน” ไม่สามารถถอดเสียงเป็น “หวาน” /wan^{45/} หรือ “ฮวาน” ซึ่งผิดอักษรวิธีภาษาไทย

อีกกรณีหนึ่ง คำที่เทียบเคียงกับภาษาไทยเป็นคำเป็น วรรณยุกต์เสียงสามัญ จะต้องใช้อักษรต่ำ ตัว ฮ เป็นพยัญชนะต้นเท่านั้น โดยที่ไม่ต้องใช้อักษร ห เป็นอักษรนำ เช่น คำว่า Hoan /hwan^{44/} ถอดเสียงเป็น “ฮวาน” หรือ คำว่า Huynh /hwiŋ^{44/} ถอดเสียงเป็น “ฮวิง” เป็นต้น

การถอดเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย

ในภาษาเวียดนาม มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง สามารถปรากฏเป็นรูปพยัญชนะท้ายได้ 12 รูป โดยมีหน่วยเสียงที่ปรากฏ 1 รูปจำนวน 4 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียง /p/ รูป p หน่วยเสียง /t/ รูป t หน่วยเสียง /m/ รูป m และหน่วยเสียง /n/ รูป n

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ปรากฏ 2 รูปจำนวน 4 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียง /k/ ปรากฏด้วยรูป -c , -ch หน่วยเสียง /ŋ/ ปรากฏด้วยรูป -ng , -nh และหน่วยเสียง /j/ ปรากฏด้วยรูป -i , -y ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในพยางค์เป็นสำคัญ (Nguyễn Văn Phúc, 2006: 191-192)

ในภาษาไทย มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายจำนวน 9 หน่วยเสียง เหมือนในภาษาเวียดนาม โดยเป็นพยัญชนะเสียงกัก ได้แก่ หน่วยเสียง /p/, /t/, /k/, /ʔ/ พยัญชนะเสียงนาสิก ได้แก่ หน่วยเสียง /m/, /n/, /ŋ/ และอัมสระ /w/, /j/ (จินดา เสงสมบุรณ์, 2542: 119) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงการถอดเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย

หน่วยเสียง	รูปภาษาเวียดนาม	รูปภาษาไทย	ตัวอย่าง	(IPA)	การถอดเสียง	ข้อสังเกต
/p/	p	บ, ป, พ, ภ, ฟ	khiep	/xiep ³⁵ /	เคียบ	
/t/	t	ด, ต, ถ, ช, ท, จ, ช, ซ, ฏ, ฐ, ฏ, ฎ, ฒ, ฑ, ษ, ฏ	liet	/liet ³⁵ /	เลียด	
/k/	c	ก, ค, ข, ฆ	cac	/kak ³⁵ /	ก้าก	
	ch		cach	/kək ³⁵ /	แก็ก	หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /k/ ใช้รูป ch เมื่อตาม หน่วยเสียงสระ /i/, e /e/, e /e/ และ เสียง / ญ / ที่เขียนด้วยรูป a
/ŋ/	ng	ง	ngang	/ŋaŋ ⁴⁴ /	งาง	

ตารางที่ 6 แสดงการถอดเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย (ต่อ)

หน่วยเสียง	รูปภาษาเวียดนาม	รูปภาษาไทย	ตัวอย่าง	(IPA)	การถอดเสียง	ข้อสังเกต
	nh		chính	/ciŋ ³⁵ /	จิ้ง	หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /ŋ/ ใช้รูป nh เมื่อตามหน่วยเสียงสระ /i/, ê /e/, e /e/ และ เสียง / ẽ / ที่เขียนด้วยรูป a
/m/	m	ม	em	/ʔem ⁴⁴ /	แอม	
/n/	n	น, ถ, ณ, ณ, ร, พ	bản	/ban ²¹ /	บัน	
/w/	o	ว	lao	/law ⁴⁴ /	ลาว	ปรากฏด้วยรูป o เมื่อตามหน่วยเสียงสระ /e/, /a/
	u		thiếu	/thiew ³⁵ /	เลี้ยว	
/j/	i	ย	mai	/maj ⁴⁴ /	มาย	
	y		may	/mej ⁴⁴ /	มัย	พยางค์ที่มีเสียงสระ /e/ และ /r/
/ʔ/	ไม่มีรูป	ไม่มีรูป	mẹ	/mẽ ^{23:17} /	แมะ	พยางค์ที่มีเสียงสระสั้น ไม่มีรูปพยัญชนะท้าย และมีเสียงวรรณยุกต์หนึ่ง ได้แก่ /๕/, /๕/, /๕/, /๕/ และหน่วยสระ /i/

จากตารางที่ 6 อักษรพยัญชนะในภาษาเวียดนามบางตัวเมื่อปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายจะมีหน่วยเสียงที่แตกต่างจากการปรากฏเป็นพยัญชนะต้น หากถอดเสียงโดยยึดรูปและเสียงที่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้น จะทำให้เกิดความผิดพลาดในการถอดเสียง ได้แก่ อักษรตัว ch และ nh กล่าวคือ อักษรตัว ch เมื่อเป็นพยัญชนะต้น คือหน่วยเสียง /c/ ถอดเสียงเป็นอักษร จ เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายมีหน่วยเสียง /k/ จะต้องถอดเสียงเป็นอักษร ก ตัวอย่าง คำว่า cách /kə̌k³⁵/ ถอดเสียงเป็น แก็ก ไม่ใช่ แกจ ซึ่งในภาษาไทยพยัญชนะท้าย จ มีหน่วยเสียง /t/ และอักษรตัว nh เมื่อเป็นพยัญชนะต้น คือ หน่วยเสียง /p/ ถอดเสียงเป็นอักษร ณ เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายมีหน่วยเสียง /ŋ/ ถอดเสียงเป็นอักษร ง ตัวอย่าง คำว่า chính /ciŋ³⁵/ ควรถอดเสียงเป็น จิ้ง ไม่ใช่ จินห์ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเสียง /m/ ซึ่งเป็นการถอดเสียงที่ไม่ตรงกับภาษาเวียดนาม ลักษณะเช่นนี้พบในหลักการ

เขียนทับศัพท์ภาษาเวียดนามในภาษาไทยที่กำหนดขึ้นโดยราชบัณฑิตยสถาน คำว่า *lênh* ถอดเสียงเป็น เหล่ญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555: 7) มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเสียง /n/ ซึ่งไม่ตรงกับภาษาเวียดนาม ทั้งนี้อักษรพยัญชนะตัว *nh* เมื่อปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย มีหน่วยเสียง /ŋ/ นอกจากนั้นอักษร *-i* , *-y* ปรากฏเป็นสระเสียง /i/ เมื่อเป็นพยัญชนะท้ายมีหน่วยเสียง /j/ ถอดเสียงเป็นอักษร ย และอักษร *-o* และ *-u* เป็นพยัญชนะท้าย มีหน่วยเสียง /w/ ถอดเสียงเป็นอักษร ว

นอกจากนั้น ในกรณีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาเวียดนาม ที่ตรงกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยและเมื่อถอดเสียงสามารถปรากฏ ได้หลายรูป การเลือกใช้อักษรพยัญชนะภาษาไทยควรเลือกใช้รูปที่ตรงมาตราตัวสะกด และในกรณีหน่วยเสียง /p/ และ /t/ เมื่อถอดเสียงเป็นภาษาไทยควรใช้อักษรตัวสะกดตรงมาตรา ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /p/ ควรใช้อักษร บ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /t/ ควรใช้อักษร ด และหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /k/ ที่เขียนด้วยรูป *ch* ควรใช้อักษร ก เพื่อจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดในการออกเสียง ซึ่งในกรณีนี้จำเป็นต้องนำหลักการด้านอักษรวิธีในภาษาไทยมาพิจารณาร่วมกับ เรื่องระบบเสียงและการถ่ายเสียง

บทส่งท้าย

การถอดเสียงทางภาษาเป็นการถ่ายถอดเสียงจากภาษาหนึ่งเป็นตัวอักษร ในอีกภาษาหนึ่งที่มีหน่วยเสียงตรงกันหรือใกล้เคียงกัน กรณีการถอดเสียงภาษา เวียดนามเป็นภาษาไทย หน่วยเสียงพยัญชนะคือระบบเสียงที่มีปัญหาในการถอดเสียง มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ความแตกต่างทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของหน่วยเสียง พยัญชนะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับฐานที่เกิดของเสียงและลักษณะของเสียง (place and manner articulation) นอกจากนั้น การปรากฏรูปอักษรพยัญชนะในภาษาเวียดนาม ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหน่วยเสียงสระ ดังนั้น ในการถอดเสียงพยัญชนะภาษา เวียดนามเป็นภาษาไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจในเรื่องระบบเสียง การทำหน้าที่ ของหน่วยเสียงนั้นในพยางค์ และการปรากฏรูปพยัญชนะในการถอดเสียงพยัญชนะต้น ภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทย นอกจากจะเปรียบต่างหน่วยเสียงพยัญชนะให้ได้หน่วยเสียง ที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันเพื่อให้สามารถถอดเสียงเป็นพยัญชนะภาษาไทยที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องคำนึงเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่จะถอดเสียงเพื่อเป็นข้อพิจารณาในการใช้ ตัวอักษรภาษาไทยที่ถูกต้อง ทั้งนี้การปรากฏรูปพยัญชนะต้นในภาษาไทยมีความสัมพันธ์ กับเรื่องไตรยางค์และการผันเสียงวรรณยุกต์

อีกประการหนึ่ง ในการถอดเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะควบ /w/ ในภาษาเวียดนามที่สามารถเกิดร่วมกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ไม่สามารถปรากฏในภาษาไทย ได้แก่ หน่วยเสียง /m/, /n/, /ŋ/, /v/ และ /l/ ดังนั้นในการถอดเสียงเป็นภาษาไทยจึงเขียนด้วยรูปที่ไม่พบในคำภาษาไทย นอกจากนี้ ในกรณีที่พยางค์นั้นมีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงเอกและจัตวา จะต้องใช้อักษรพยัญชนะ ห เป็นอักษรนำ เพื่อให้ผันเสียงวรรณยุกต์ได้ครบทั้ง 5 เสียง การถอดเสียงจึงจำเป็นต้องใช้อักษรวิธีที่ไม่ปกติเพื่อไม่ให้เกิดการออกเสียงผิดพลาด นอกจากนี้ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเป็นหน่วยเสียงที่มักพบปัญหาในการถอดเสียงเนื่องจากพยัญชนะในภาษาเวียดนามบางตัวปรากฏด้วยรูปเดียวกันในตำแหน่งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายแต่มีหน่วยเสียงต่างกัน หากถอดเสียงโดยยึดรูปและเสียงที่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้นจะทำให้เกิดความผิดพลาดในการถอดเสียง นอกจากนี้ในการถอดเสียงจำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักการด้านอักษรวิธีในภาษาไทยร่วมกับเรื่องระบบเสียงและการถ่ายเสียงด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2545). **ระบบเสียงภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินดา เสงสมบุญ. (2542). **ภาษาศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาเกาหลี และภาษาเวียดนาม. (16 กรกฎาคม 2555). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 112 ง หน้า 1-9.
- ปราณี กุลละวณิช. (2545). **กลไกที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลง**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไล ศิลปะอาชา และมองส์ ฮวัน ชิง. (2536). **การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาเกาหลี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2550). **อักษรวิธีไทยและการถอดเสียงภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หนึ่งฤทัย จันทระคามิ. (2564). **ระบบเสียงและอักษรภาษาเวียดนาม**. มหาสารคาม: อินทนิล.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). **ภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิสิทธิ์ ธรรมทวีธิกุล. (2547). สัทวิทยา: การวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Goscha, C. E. (1999). *Thailand and the Southeast Asian networks of the Vietnamese revolution, 1885-1954*. Curzon Press.

Đoàn Thiện Thuật. (2003). *Ngữ âm học tiếng Việt*. NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội. Hà Nội.

Đoàn Thiện Thuật. (2012). *Ngữ âm tiếng Việt*. NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội. Hà Nội.

Nguyễn Văn Phúc. (2006). *Ngữ âm tiếng Việt thực hành - Giáo trình cho sinh viên cử nhân nước ngoài*. NXB Đại Học Quốc Gia. Hà Nội.

Nguyễn Văn Huệ. (2010). *Giáo Trình Tiếng Việt Cho Người Nước Ngoài tập 1*. NXB Đại Học Quốc Gia.

.....

เนื้อหาและรูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563

ปิยะพงษ์ ยอดอินทร์
หมวดวิชาภาษาไทยแผนกวิชาสามัญสัมพันธ์วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ
สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4
Email: yong.2345678@gmail.com

วันที่รับบทความ: 29 มีนาคม 2564
วันที่แก้ไขบทความ: 9 มิถุนายน 2564
วันที่ตอบรับบทความ: 15 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของเนื้อหา และรูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 โดยใช้แนวคิดเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประกอบของหนังสือเรียน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเด่นของเนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตร ปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 ได้แก่ 1. เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา เช่น การใช้ภาษาไทยในการสื่อสารการวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่าสารส่วนเนื้อหาเพิ่มเติมที่ไม่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชา เช่น การเขียนประชาสัมพันธ์ในงานอาชีพ การเขียนและสำนวนภาษา เช่น การเปรียบเทียบคำและความหมาย 2. ลักษณะเด่นของรูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 ได้แก่ รูปเล่มหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย เช่น ภาพหน้าปกที่สัมพันธ์กับการสื่อสารและวัฒนธรรมไทย เครื่องช่วยประกอบเนื้อหา เช่น ภาพประกอบเนื้อหา ภาพแผนภูมิ และกิจกรรมเสนอแนะและแบบฝึกหัดของหนังสือเรียน เช่น การกำหนดกิจกรรมงานกลุ่ม เป็นต้น

ลักษณะเด่นของหนังสือเรียนแต่ละประเภทจะช่วยให้ครูคัดสรรหนังสือที่มีองค์ประกอบครบถ้วนเป็นสื่อการสอนให้กับนักเรียนนักศึกษาต่อไปอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: ลักษณะเด่น เนื้อหา รูปแบบของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตร ปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563

Salient Characteristics of Contents and Patterns of Thai Language Textbooks Of High Vocational Education based on Curriculum 2014-2020

Piyapoung Yourd-Inne

Thai Language, Department of General Relations, Sisaket Technical College

Institute Of Vocational Education: Northeastern Region 4

Email: yong.2345678@gmail.com

ent, Mahidol University

E-mail: 'sarun.kun@mahidol.ac.th

Received: March 29, 2021

Revised: June 9, 2021

Accepted: June 15, 2021

Abstract

This study aimed to investigate salient characteristics of contents and patterns of Thai language textbooks of High Vocational Education based on curriculum 2014-2020 using the concepts pertaining to contents and patterns.

The findings indicate that the salient characteristics of contents and patterns of Thai language textbooks of High Vocational Education based on curriculum 2014-2020 include contents which correspond to the course description. For instance, using Thai language for communication, analysis, synthesis, and substance assessment. Additional contents which are not included in the course description and writing together with idioms. For instance, the comparison between words and word meanings. The salient characteristics of the Thai language textbooks of High Vocational Education based on curriculum 2014-2020 include the layout of the Thai language textbooks, such as cover photos related to communication and Thai culture. Content materials, such as content illustrations, charts photos, and suggested activities. And exercises of the textbooks, such as determination of group activities.

Each of the salient characteristics assists teachers in selecting books with all necessary contents to be used for effective teaching.

Keywords: Salient Characteristics, Contents, Patterns of Thai Language Textbooks, High Vocational Education based on Curriculum 2014-2020

บทนำ

หลักสูตรการอาชีวศึกษาเป็นหลักสูตรหนึ่งของการศึกษาไทย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ นับเป็นหลักสูตรที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งการผลิตนักศึกษาแต่ละระดับมีสมรรถนะ มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพที่ดี โดยมุ่งเน้นเพื่อสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระ โดยหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น และมุ่งฝึกฝนฝีมือให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน หลักสูตรนี้เปิดโอกาสให้สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของภูมิภาค เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนากำลังคนระดับเทคนิคให้มีสมรรถนะ มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เน้นสมรรถนะเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริงสามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะในการประกอบอาชีพมีความรู้เต็มภูมิ ปฏิบัติได้จริง มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดีเป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพยุทธศาสตร์ของภูมิภาค เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

รายวิชาภาษาไทยจัดอยู่ในหมวดวิชาทักษะชีวิต เป็นกลุ่มวิชาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่ เห็นคุณค่าของตนเองและการพัฒนาดตน มีความใฝ่รู้ แสวงหาและพัฒนาความรู้ใหม่มีความสามารถในการใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการจัดการ มีทักษะในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ รวมถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ในระดับประกาศนียบัตร

วิชาชีพชั้นสูง ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และวิชาทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 รหัส 3000-1101 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563) ซึ่งมีคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

คำอธิบายรายวิชาภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ อธิบายว่าศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสารในชีวิตประจำวันและในงานอาชีพจากสื่อประเภทต่าง ๆ การนำเสนอข้อมูลหรือบรรยายสรุป การพูดในงานอาชีพและในโอกาสต่าง ๆ ของสังคม การเขียนเพื่อติดต่อกิจธุระ และธุรกิจ และการเขียนรายงานวิชาการหรือรายงานการวิจัยส่วน

คำอธิบายรายวิชาทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพอธิบายว่า ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียนภาษาไทย การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสารในงานอาชีพจากสื่อประเภทต่าง ๆ การพูดนำเสนอข้อมูลเพื่อสื่อสารในงานอาชีพและในโอกาสต่าง ๆ การเขียนเพื่อกิจธุระ การจดบันทึกข้อมูลและเขียนรายงาน การปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพและจรรยาบรรณในการใช้ภาษาไทยเชิงวิชาชีพ

ด้วยวิธี รูปแบบการสอนที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยขึ้นหลายสำนักพิมพ์ โดยแต่ละสำนักพิมพ์มีความแตกต่าง คล้ายคลึงกันบ้าง แต่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ รูปแบบหนังสือที่มีความแตกต่างกันในเรื่องการกำหนดลำดับเนื้อหาก่อนหลัง เช่น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบหลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และพุทธศักราช 2563 โดยใช้คำอธิบายรายวิชาเป็นกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการเปรียบเทียบครั้งนี้ จากการศึกษาพบว่ามีเนื้อหาของหนังสือดังนี้

หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 สำนักพิมพ์อสมพันธ์ หนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ	หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริม วิชาการหนังสือเรียนทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ
หน่วยที่ 1 การใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ	หน่วยที่ 1 ภาษาไทยเพื่ออาชีพ
หน่วยที่ 2 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสารในชีวิตประจำวันและงานอาชีพจากสื่อต่าง ๆ	หน่วยที่ 2 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
หน่วยที่ 3 การพูดในงานอาชีพและการนำเสนอข้อมูลหรือการบรรยายสรุป	หน่วยที่ 3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสาร
หน่วยที่ 4 การเขียนบันทึก	หน่วยที่ 4 การพูดในงานอาชีพ
หน่วยที่ 5 การเขียนโครงการ	หน่วยที่ 5 การพูดในโอกาสต่าง ๆ
หน่วยที่ 6 การเขียนรายงาน	หน่วยที่ 6 การเขียนเพื่อกิจธุระ
หน่วยที่ 7 การเขียนรายงานการประชุม	หน่วยที่ 7 การจดบันทึกข้อมูล และการเขียนรายงานการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบหลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และพุทธศักราช 2563 โดยใช้คำอธิบายรายวิชาเป็นกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการเปรียบเทียบครั้งนี้ จากการศึกษพบว่ามื่อนื้อหาของหนังสือ (ต่อ)

หลักสูตรปีพุทธศักราช2557 สำนักพิมพ์เอมพันธ์หนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ	หลักสูตรปีพุทธศักราช2563 สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการหนังสือเรียนทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ
หน่วยที่ 8 การเขียนรายงานทางวิชาการหรือรายงานวิจัย	หน่วยที่ 8 จริยธรรม จรรยาบรรณในการใช้ภาษาไทย
หน่วยที่ 9 การเขียนจดหมายสมัครงาน	
หน่วยที่ 10 การกรอกแบบฟอร์มเอกสารเพื่อกิจธุระ	
หน่วยที่ 11 การเขียนประชาสัมพันธ์ในงานอาชีพ	
หน่วยที่ 12 การเขียนโฆษณา	

เมื่อดังข้อสังเกตเนื้อหาของหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยทั้งสองหลักสูตรนี้จะพบว่าเนื้อหา มีความคล้ายคลึงกันเพื่อให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา แต่หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 มีการแยกย่อยหน่วยการเรียนรู้มากกว่า จะเห็นว่าผู้เรียบเรียงมุ่งเน้นเรื่องการเขียนมากกว่าการทักษะด้านอื่น ๆ ในทางตรงกันข้าม หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ ผู้เรียบเรียงจัดวางเนื้อหาให้มีความกระชับและมีการกระจายเนื้อหาที่เท่ากัน โดยเนื้อหาเดิมที่ตัดออก คือ การเขียนโครงการ การเขียนรายงานการประชุม การเขียนรายงานทางวิชาการหรือรายงานวิจัย การกรอกแบบฟอร์มเอกสารเพื่อกิจธุระ การเขียนโฆษณา และการเขียนประชาสัมพันธ์ในงานอาชีพ ส่วนเนื้อหาใหม่ queเพิ่มเติม คือ จริยธรรม จรรยาบรรณในการใช้ภาษาไทย ประเด็นดังกล่าวนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รายวิชาภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพหลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และรายวิชาทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 ว่ามีลักษณะเด่นและมีรูปแบบเนื้อหาที่เหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นองค์ความรู้ต่อยอดให้กับอาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชา ได้คัดสรรเนื้อหาที่มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ที่สุด มาใช้เป็นสื่อการสอนให้กับนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาและรูปแบบของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือเรียนนั้นมีความสำคัญต่อระบบการศึกษาของสังคมไทยในทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้แขนงวิชาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง โดยผ่าน การกลั่นกรองและเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยของผู้เรียนโดยตรง สอดคล้องกับ UNESCO (2005 อ้างถึงใน สาณูรักษ์ พองวาริน, 2552) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนว่า หมายถึง แกนกลางในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ข้อความหรือภาพที่ออกแบบไว้เพื่อนำมาใช้เฉพาะทางการศึกษา โดยจัดอยู่ในรูปการพิมพ์แบบหนังสือดั้งเดิมหรือหนังสือรวมภาพประกอบ มีคำแนะนำในการอำนวยความสะดวกในการใช้ ด้วยการลำดับของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ (instructional media) สื่อการเรียนรู้ คือ อุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อสำหรับการสอน เป็นเครื่องมือช่วยจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนรู้ที่ดี เช่น ตำรา หนังสือเรียน โสตทัศนูปกรณ์ ทรัพยากรจาก ชุมชน รวมถึงการศึกษานอกสถานที่ การสาธิตและการทดลอง (Shores, 1960; Brown et al., 1985 อ้างถึงใน สาณูรักษ์ พองวาริน, 2552) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้โดยสรุป สำคัญว่าจะต้องประกอบด้วย องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และพลังการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ตามหลักสูตร คุณลักษณะของสื่อที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) ต้องเป็นสื่อที่เน้นการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ 2) ครูสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองได้ 3) รูปแบบของสื่อมีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน และ 4) สื่อการเรียนรู้ต้องตรงกับจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้ อย่างประหยัดและคุ้มค่า

แนวคิดเกี่ยวกับส่วนประกอบของหนังสือเรียน ครูผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจว่าส่วนประกอบสำคัญ ๆ ของหนังสือเรียนนั้นมีอะไรบ้าง และส่วนประกอบ เหล่านั้นมีบทบาทสำคัญอย่างไรต่อการเรียนการสอน การจะช่วยให้ผู้ใช้หนังสือเรียน ตัดสินได้ว่าหนังสือเรียนนั้น ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างไรหรือไม่ จะประกอบด้วย คำนำหรือคำชี้แจง สารบัญเรื่อง เนื้อหา คำอธิบายศัพท์ หรืออภิธานศัพท์ รายชื่อหนังสืออ้างอิงหรือรายชื่อหนังสือที่ผู้เขียนแนะนำให้ผู้อ่านไปศึกษาเพิ่มเติม และ บรรณานุกรม (นภลัย สุวรรณธาดา, 2548; บันลือ พฤกษ์วัน, 2533; กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

หลักสูตรอาชีวศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 เป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนากำลังคนระดับเทคนิคให้มีสมรรถนะ มีคุณธรรม จริยธรรมและ

จรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความสามารถของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งในระดับชุมชน และระดับชาติ (สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา, 2557)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 เป็นหลักสูตรที่เปิด โอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เน้นสมรรถนะเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริงสามารถ เลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอน ผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระทั้งนี้เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้สำเร็จ การศึกษามีสมรรถนะในการประกอบอาชีพ มีความรู้เต็มภูมิ ปฏิบัติได้จริงมีความเป็นผู้นำ และสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 หมวดวิชาสมรรถนะ แกนกลาง

รหัสวิชา	ชื่อวิชา	ท-ป-น
30000-1101	ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ	3-0-3
30000-1102	การเขียนและการพูดเชิงวิชาชีพ	3-0-3
30000-1103	การฟังและการพูดเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ	3-0-3
30000-1104	ทักษะภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์	3-0-3
30000*1101 ถึง 30000*1199	รายวิชาในกลุ่มวิชาภาษาไทยที่สถานศึกษา อาชีวศึกษา	

ดังนั้น สื่อการเรียนรู้นี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเสริมประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้ของครู ตลอดจนการกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใน 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระ 2) ทักษะกระบวนการ และ 3) คุณลักษณะ ที่คนคิดและค่านิยมที่ดีต่อศาสตร์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยเหตุดังกล่าวครูจึงต้องพิจารณาเลือกสรรสื่อที่จะนำมา ประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยสิ่งที่ครูจะต้องระมัดระวังในเรื่องของสื่อการเรียนรู้คือ การใช้สื่อนั้นต้องตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นทั้งการใช้ของครูและผู้เรียนอย่าง เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 ทั้งหมด 14 เล่ม คือ หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 หนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ ได้แก่ สำนักพิมพ์ ศูนย์หนังสือเมืองไทย ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ เอ็มพันธ์ และ เจ ดับเบิลยู จิตรวัฒน์ ส่วนหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 หนังสือเรียนทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ ได้แก่ สำนักพิมพ์ ศูนย์หนังสือเมืองไทย ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ และเอ็มพันธ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของบทความนี้คือ เพื่อศึกษาลักษณะเด่นของเนื้อหาและรูปแบบของหนังสือเรียนภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ (instructional media) และแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประกอบของหนังสือเรียน มุ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของหนังสือเรียนแต่ละเล่มได้อย่างชัดเจน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาหนังสือเรียนให้ลึกซึ้งแล้วเบื้องต้นจะเห็นว่า “เนื้อหา” เป็นส่วนสำคัญของหนังสือเรียน การจะวิเคราะห์หนังสือเรียนจึงต้องเริ่มต้นจากการศึกษาเนื้อหา ก่อนว่าผู้เขียนหนังสือเรียนต้องการส่งสารใดมีความหมายอย่างไรไปถึงนักศึกษา นอกจากเนื้อหาแล้ว การวิเคราะห์ส่วนประกอบอื่น ๆ ของหนังสือเรียนก็มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น รูปเล่ม ลักษณะภายนอกของตัวอักษร ภาพประกอบ สีเส้น ผลการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของหนังสือเรียน จำแนกได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. เนื้อหาทางวิชาการของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลักสูตรปีพุทธศักราช 2557

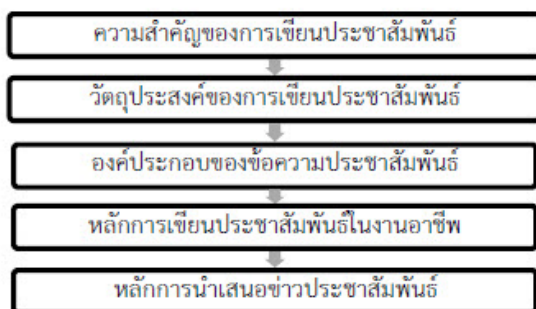
จากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาภาษาไทยเพื่อสารในงานอาชีพและรายละเอียดของเนื้อหาเบื้องต้นทำให้ทราบว่าเนื้อหาที่มีลักษณะที่ตรงตามหลักสูตรกำหนด และเนื้อหาเพิ่มเติม รวมถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของเนื้อหา เช่น การเขียนและภาษา เครื่องช่วยประกอบเนื้อหา และกิจกรรมเสนอแนะ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 หน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา ได้แก่

1) การใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร 2) การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่าสาร

3) การนำเสนอข้อมูลและการบรรยายสรุป 4) การพูดในงานอาชีพ 5) การพูดในโอกาสต่าง ๆ 6) การเขียนเพื่อติดต่อกิจธุระ 7) การเขียนเพื่อติดต่อกิจธุระและ 8) การเขียนรายงานวิชาการและรายงานวิจัย จากการศึกษาเบื้องต้นทำให้เห็นว่าเนื้อหาที่มีลักษณะเด่นที่สุดของเรื่องนี้ ได้แก่ หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์เอมพันธ์ที่เรียบเรียงโดยราตรี โพธิ์เต็ง

1.2 หน่วยการเรียนรู้เพิ่มเติมในหนังสือเรียน ได้แก่ 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาไทย 2) การเขียนโฆษณา และ 3) การเขียนประชาสัมพันธ์ในงานอาชีพ เช่น

ภาพที่ 1 หน่วยการเรียนรู้เพิ่มเติม

ที่มา: ราตรี โพธิ์เต็ง. (2558). ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ. กรุงเทพฯ: เอมพันธ์. หน้า 224.

เนื้อหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ถือเป็นเนื้อหาที่เพิ่มเติมในหลักสูตรที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการสื่อสารในงานอาชีพของนักศึกษา ดังนั้นจึงถือว่าเนื้อหาทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้นี้จะช่วยเสริมทักษะให้นักศึกษามีความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.3 การเขียนและสำนวนภาษา จากการศึกษาพบว่าหนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพที่เรียบเรียงโดย ทิพย์ภทริยา ฉัตรสุวรรณ มีการใช้หลักการเขียนที่เป็นระบบและใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย จึงถือว่าหนังสือเล่มนี้มีลักษณะเด่นกว่าหนังสือเล่มอื่น ๆ นอกจากนี้ ก่อนเข้าสู่เนื้อหาผู้เรียบเรียงได้กำหนดให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อเป็นการวัดความรู้ในเรื่องที่กำลังจะเข้าสู่เนื้อหา ส่วนสำนวนภาษาผู้เรียบเรียงจึงได้ยกตัวอย่างให้เห็นถึงสำนวนภาษาที่มีความงดงามดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขารื่นชอบอาหารไทย ตัดใจขนมไทยและผลไม้ไทย แฝมยังพอใจที่ได้เดินชมตลาดในยามเช้าและโปรดปรานการซื้ออาหารมาทำรับประทานเองที่บ้าน

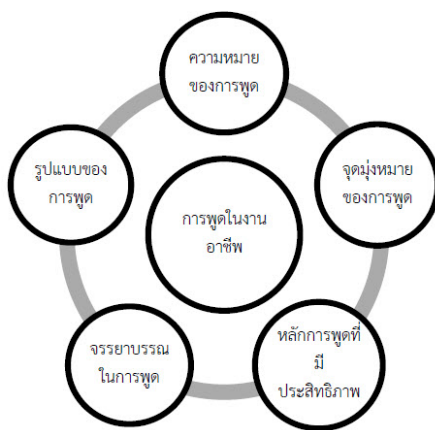
(ทิพย์ภทริยา ฉัตรสุวรรณ, 2559: 21)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาในการยกตัวอย่างให้เห็นวิธีการหลอกคำ โดยผู้เรียบเรียงเลือกคำที่มีลักษณะเด่นแตกต่างไปจากคำเดิม แต่ให้ความหมายคล้ายกันหรือใกล้เคียงกันมาก ภาษาในลักษณะนี้ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายให้นักศึกษามีความเข้าใจถึงคำและความหมายมากยิ่งขึ้น ถือเป็นทักษะหรือองค์ความรู้หนึ่งที่จะทำให้นักศึกษาใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เนื้อหาทางวิชาการของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563

จากการศึกษาค้นคว้าสามารถวิเคราะห์รายละเอียดได้ดังนี้

2.1 หน่วยการเรียนรู้ที่ปรากฏในหนังสือเรียนรายวิชาทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ พบว่าหน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาทั้งหมด ประกอบด้วย 1) การฟัง การดู และการอ่านสารในงานอาชีพ 2) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า 3) การนำเสนอข้อมูล 4) การพูดในงานอาชีพ 5) การพูดในโอกาสต่าง ๆ ของสังคม 6) การเขียนจดหมายกิจธุระ 7) การจดบันทึกข้อมูล และ 8) การเขียนรายงานการประชุม โดยมีรายละเอียดเนื้อหาตัวอย่างหน่วยที่ 4 การพูดในงานอาชีพ ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนผังโครงสร้างตัวอย่างของหนังสือทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ

ที่มา: อมรรัตน์ ฉายศรี. (2563). ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ. นนทบุรี: เมืองไทย. หน้า 59.

จากแผนผังโครงสร้างตัวอย่างของหนังสือทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ ทำให้เห็นถึงรายละเอียดและเนื้อหาที่ผู้เรียบเรียงได้กำหนดไว้ในหนังสือเรียน ซึ่งเรียงลำดับเนื้อหา ได้แก่ ความหมายของการพูด จุดมุ่งหมายของการพูด หลักการพูดที่มีประสิทธิภาพ จรรยาบรรณในการพูด และรูปแบบของการพูด เนื้อหาดังกล่าวมุ่งแสดงให้เห็นว่า

หลังจากนักศึกษาได้เรียนรู้ในหน่วยที่ 4 แล้ว นักศึกษาจะสามารถพูดสื่อสารได้อย่างถูกต้องตามหลักการ

2.2 การเขียนและสำนวนภาษาของหนังสือเรียนทักษะภาษาไทย
เชิงวิชาชีพพบว่าการเขียนในเนื้อหาผู้เรียบเรียงแบ่งสัดส่วนของเนื้อหาได้อย่างกระชับชัดเจน
รวมถึงการใช้ในรูปแบบของสีมาประกอบเพื่อให้เห็นถึงหัวข้อหลักหัวข้อรอง และหัวข้อย่อย
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.

การสื่อสารด้วยภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ใช้คำให้ถูกต้องตรงตามความหมาย

เนื่องจากภาษาไทยมี
ถ้อยคำใช้ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก หากผู้ส่งสารขาดการศึกษาและสังเกต
อาจทำให้ใช้คำผิดความหมายได้ คำและความหมายของคำที่น่าสังเกต มีดังนี้

1.1 คำที่มีรูปคล้ายกัน - ความหมายต่างกัน เช่น
ผ่อนผัน (ก.) ลดหย่อนตาม, ลดหย่อนให้

ภาพที่ 3 รูปแบบการเขียน

ที่มา: สุริพร พูลประเสริฐ. (2563). ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. หน้า 2.

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเขียนหนังสือเล่มนี้ผู้เรียบเรียงให้ความสำคัญกับประเด็นเนื้อหาโดยใช้สีมาช่วยสนับสนุนให้หัวข้อเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
ทำให้นักศึกษาไม่รู้สึกสับสนในหัวข้อแต่ละหัวข้อ ดังตัวอย่างที่ปรากฏคือ หัวข้อหลัก
ใช้รูปแบบของสีรองพื้นบวกกับสีตัวอักษรได้แก่ สีฟ้าและสีชมพู การเขียนในลักษณะนี้ถือเป็นการ
การออกแบบหนังสือเรียนให้มีลักษณะที่น่าอ่าน และเป็นจุดสังเกตของเนื้อหาได้ง่าย
เหมาะสำหรับนักศึกษาในช่วงวัยนี้เป็นอย่างดี จากรูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเด่นแล้ว
จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามความหมาย
และปรากฏว่า ตัวอย่างยกประเด็นความหมายของ คำว่า ผ่อนผัน มีการเขียนผิดดังปรากฏ
คำว่า รถ เนื่องจากเป็นตัวอย่างของคำที่มีรูปเสียงที่คล้ายกันแต่ให้ความหมายต่างกัน
สิ่งเหล่านี้จะช่วยย้ำเตือนให้นักศึกษาเกิดความกระจำชัดในความหมายมากขึ้น นอกจากนี้
ความลักษณะเด่นของหนังสือยังปรากฏในรูปแบบของการแทรกในเนื้อหาเกี่ยวกับบท
ประพันธ์ไว้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ เช่น

ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์
แม่นพุดชั่วตัวตายทำลายมิตร

มีคนรักสล้อยอรรยจิต
จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจา

กลอนสุนทรภู่ บางตอนจาก “นิราศภูเขาทอง”
(กรรณา โพธิ์เต็ง, 2563: 43)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏอยู่ในเนื้อหาเรื่อง ความสำคัญของการพุด ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะงดงาม ให้ความลึกซึ้งกินใจ ดังนั้นผู้เรียบเรียงจึงได้นำตัวอย่างที่เกี่ยวกับบทประพันธ์มาประกอบให้เห็นถึงความสำคัญของการพุด จากตัวอย่างข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่าบทประพันธ์ของสุนทรภู่ แสดงให้เห็นว่าคำพุดหากใช้ไม่ถูกอาจทำให้ประสบปัญหาต่าง ๆ เช่นในปัจจุบันคำพุดสามารถทำลายอนาคตการทำงานได้ ลักษณะของการยกตัวอย่างดังนี้อธิบายเป็นความลักษณะเด่นอีกรูปแบบที่ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้และเข้าถึงเนื้อหาอย่างลึกซึ้งจึงถือได้ว่าผู้เรียบเรียงมีความสามารถออกแบบเนื้อหาได้เป็นอย่างดีจากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น การเขียนและสำนวนภาษา นับว่าเป็นรูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเด่นและแตกต่างไปจากหนังสือเล่มอื่น ๆ ทำให้นักศึกษามีความสนใจมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเข้าใจเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลของเนื้อหาทั้ง 2 หลักสูตรทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมคือ หลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการติดต่อสื่อสาร เดิมหลักสูตรมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสื่อสารด้วยการเขียนเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันการสื่อสารด้วยการพุดมีบทบาทเพื่อมากขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 มุ่งพัฒนาทักษะการพุดให้กับผู้เรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

3. รูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557

ส่วนประกอบสำคัญ ๆ ของรูปเล่มหนังสือเรียนนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน การจะช่วยให้ผู้ใช้หนังสือเรียนตัดสินใจได้ว่าหนังสือเรียนนั้น ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหรือไม่อย่างไร จะต้องประกอบไปด้วย หน้าปก คำนำหรือคำชี้แจงสารบัญเรื่อง คำอธิบายศัพท์ หรืออภิธานศัพท์ รายชื่อหนังสืออ้างอิงหรือรายชื่อหนังสือที่ผู้เขียนแนะนำให้ผู้อ่านไปศึกษาเพิ่มเติม และดรชนี (นภลัย สุวรรณธาดา, 2548; บันลือ พฤกษ์วัน, 2533; กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) จากการศึกษาพบว่าลักษณะเด่นของรูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย มีทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้

ภาพที่ 4 ภาพประกอบหน้าปกที่มีลักษณะเด่น หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557

ที่มา: อลงกรณ์ อธิติพล. (2558). ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ. กรุงเทพฯ: จิตร์วัฒน์. หน้าปก.

3.1 ลักษณะเด่นของหน้าปกหนังสือเรียน ได้แก่ ภาพประกอบหน้าปก การสื่อสารที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์ไทยของสำนักพิมพ์จิตร์วัฒน์ พบว่าหลักสูตรปี 2557 นำเสนอถึงความสำคัญของการสื่อสารทางด้านภาษาไทย อาทิ การสนทนา การติดต่อธุรกิจ รวมถึงการประชุม นอกจากนี้ หน้าปกยังสอดแทรกเอกลักษณ์ไทยเข้ามาประกอบให้หนังสือดูมีความลักษณะเด่นมากยิ่งขึ้น เช่น ภาพของพ่อขุนรามคำแหงหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 พระบรมมหาราชวัง ที่นับว่าเป็นสิ่งที่ลักษณะเด่นที่แสดงถึงความงดงามทางด้านวัฒนธรรมในสังคมไทย

3.2 ลักษณะเด่นของคำนำหรือคำชี้แจงของหนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพพบว่าลักษณะเด่นของคำนำมีลักษณะที่คล้ายกัน ทั้งในหลักสูตรปี 2557 และหลักสูตรปี 2563 อาทิ ย่อหน้าแรกการกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดทำหนังสือเรียนโดยมีความสอดคล้องกับหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ย่อหน้าที่ 2 กล่าวถึงหัวข้อของเนื้อหาว่ามีหัวข้อใดบ้าง ส่วนย่อหน้าที่ 3 เป็นความแตกต่างที่สำนักพิมพ์กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือ เช่น บางสำนักพิมพ์กล่าวถึงบุคคลที่มีพระคุณต่อการจัดทำหนังสือ และบางสำนักพิมพ์กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ท้ายนี้ผู้เรียบเรียงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง
ที่เคยอบรมสั่งสอนให้ความรู้ รวมทั้งเพื่อนอาจารย์ที่ได้แสดงความคิดเห็น
และให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียงหนังสือ
เล่มนี้จนสำเร็จเป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์

(คณินิจ จานโอ และมณี จานโอ, 2559: คำนำ)

หลังจากศึกษาเนื้อหาคำนำในส่วนท้ายพบว่า ในย่อหน้าคำนำสุดท้ายของ
ตัวอย่างที่สองมิได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือหากแต่กล่าวถึงการขอบคุณผู้ให้
การสนับสนุนของหนังสือแต่ละเล่ม อาทิ การขอบคุณอาจารย์ผู้ให้คำแนะนำตลอดจนที่มา
ของเนื้อหาอ้างอิงต่าง ๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาแต่ละส่วน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คำนำ คือ ส่วนแรก
ที่เราได้เห็นเมื่อเปิดหนังสือ คำนำโดยส่วนมากจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของเนื้อหา
ของหนังสือ อาจมีการเขียนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ หรือกล่าวขอบคุณผู้สนับสนุนคล้งปัญหา
ให้หนังสือสำเร็จผล เมื่อเขียนเสร็จมักลงท้ายด้วยชื่อผู้จัดทำหรือคณะผู้จัดทำรายงาน
นับเป็นส่วนที่สำคัญในการเข้าถึงหนังสือเรียน

3.3 รายชื่อหนังสืออ้างอิงของหนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงาน
อาชีพจากการศึกษาพบว่าผู้เรียบเรียงหนังสือได้นำเนื้อหาหรือเอกสารจากเล่มต่าง ๆ
มาประกอบหนังสือเรียนสนับสนุนให้หนังสือเรียนมีความน่าเชื่อถือสามารถเป็นหนังสือ
เรียนให้นักศึกษาได้ จึงสามารถสรุปได้ว่าหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เรียบเรียง
นำมาอ้างอิงสนับสนุนนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 92 เล่ม สามารถจำแนกได้ 13 ประเภท ได้แก่
หนังสือประเภท การนำเสนอ การวิเคราะห์ การพูด การเขียน การโฆษณา การใช้ภาษาไทย
การฟังและการดู การวิจัย การอ่าน การคิด เรียงความ พจนานุกรม ภาษาไทยเพื่ออาชีพ
ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และอื่น ๆ พบว่า หนังสือที่ใช้อ้างอิงเนื้อหามากที่สุดเป็นหนังสือ
ที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเขียนจำนวนทั้งหมด 13 เล่ม เช่น การเขียนเชิงปฏิบัติการ หรือศาสตร์
การเขียน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เรียบเรียงมุ่งเน้นเรื่องของการเขียนมากที่สุด

ภาพที่ 5 เครื่องช่วยประกอบเนื้อหา หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557
ที่มา: เรื่องอุไร อินทรประเสริฐ และคณะ. (2560). ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. หน้า 78.

3.4 เครื่องช่วยประกอบเนื้อหาของหนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ ปรากฏรูปภาพถือเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย ซึ่งจากการศึกษาประวัติการสื่อความหมายของมนุษย์ พบว่ามนุษย์ใช้รูปภาพในการติดต่อระหว่างกัน แทนการใช้ภาษาพูดและการเขียนมาก่อนภาพอาจมิได้แสดงให้เห็นถึงเสียงที่พูด แต่การใช้ท่าทางลักษณะต่าง ๆ ในภาพก็จะช่วยให้นักศึกษาเห็นตัวอย่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.5 กิจกรรมเสนอแนะและแบบฝึกหัดของหนังสือเรียนภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้เพื่อศึกษาว่า กิจกรรมเสนอแนะและแบบฝึกหัด สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อเรื่องหรือไม่ทำให้เข้าใจเนื้อหาและมีลักษณะเพิ่มขึ้นอย่างไร ทำทหายความสนใจและความสามารถในการคิด ไม่เน้นความรู้ความจำ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร จากการศึกษาเบื้องต้น หนังสือที่มีลักษณะเด่น ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ เรียบเรียงโดย เรื่องอุไร อินทรประเสริฐ ผู้เรียบเรียง ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ของเนื้อหา แต่ละหน่วยซึ่งจะปรากฏกิจกรรมในลักษณะนี้ทุกหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าการออกแบบกิจกรรมในหนังสือเรียนได้อย่างลักษณะเด่นและมีความน่าสนใจ

4. รูปแบบหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563

ภาพที่ 6 ภาพประกอบหน้าปกที่มีลักษณะเด่น หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563
ที่มา: สุรพร พูลประเสริฐ. (2563). ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. หน้าปก.

4.1 ลักษณะเด่นของหน้าปกหนังสือเรียนทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ ได้แก่ ภาพประกอบหน้าปกการสื่อสารที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์ไทยภาพประกอบหน้าปกที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ และภาพประกอบหน้าปกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงวิชาชีพ เช่น หนังสือที่เรียบเรียงโดยอมรรัตน์ ฉายศรี พบว่าลักษณะเด่นของภาพหน้าปกเป็นการใช้รูปภาพเกี่ยวกับการสื่อสารทางธุรกิจหรือเชิงวิชาชีพ เพราะในหลักสูตรนี้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนหรือนักศึกษาเกิดทักษะของการสื่อสารในเชิงธุรกิจหรือเชิงวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 7 เครื่องช่วยประกอบเนื้อหา หลักสูตรปีพุทธศักราช 2563
ที่มา: สุรพร พูลประเสริฐ. (2563). ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. หน้า 3.

4.2 เครื่องช่วยประกอบเนื้อหาของหนังสือเรียนทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ ลักษณะเด่น นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงรูปภาพที่ปรากฏในเนื้อหาและมีการยกตัวอย่างภาพให้เห็นในหลายมิติ เช่น แผนภูมิ ผู้เรียบเรียงนำภาพแผนภูมิ สื่อความหมายให้เห็นถึงการเปรียบเทียบได้ชัดเจนยิ่งขึ้นพบว่าภาพแผนภูมิช่วยประกอบเนื้อหาให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้นนั้นผู้เรียบเรียงได้นำแผนภูมิที่เป็นการสื่อสารเปรียบเทียบของยอดการขายบ้านแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นที่มีความเป็นสากลเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหลักสูตรมีความมุ่งหมายที่จะเปิดกว้างองค์ความรู้เพื่อเป็นประสบการณ์ให้กับนักศึกษา

4.3 กิจกรรมเสนอแนะและแบบฝึกหัดของหนังสือเรียนทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ พบว่าหนังสือที่เรียบเรียงโดย กรธนา โพธิ์เต็ง มีลักษณะเด่นมากที่สุด จากการศึกษาพบว่า ผู้เรียบเรียงได้กำหนดกิจกรรมเสนอแนะเพื่อให้นักศึกษาหรือผู้เรียนมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นในการฝึกเป็นพิธีกรจัดงานสัมมนา รวมถึงการสร้างโอกาสให้นักศึกษามีทักษะในการพูดสาธิต โดยกำหนดเรื่องให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ในโอกาสต่าง ๆ เช่น การพูดสาธิต การทำดอกไม้ การชงกาแฟ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้ถือเป็นลักษณะเด่นที่ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของเนื้อหาแต่ละหน่วย จะทำให้นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาหลักสูตร ปีพุทธศักราช 2563 พบว่ามีหนังสือหลายเล่มมีได้กำหนดหัวข้อนี้ไว้ในเนื้อหา

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาลักษณะเด่นของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตรปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรปีพุทธศักราช 2563 หลักสูตรการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ แสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของหนังสือเรียนทั้งสองหลักสูตร โดยในแต่ละเล่มมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ได้แก่ เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา เนื้อหาเพิ่มเติมที่ไม่ปรากฏในคำอธิบายรายวิชา การเขียนและสำนวนภาษา 2) ด้านรูปแบบของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ได้แก่ รูปเล่มหนังสือ เช่น หน้าปก คำนำ และรายชื่อหนังสืออ้างอิง เครื่องช่วยประกอบเนื้อหา เช่น รูปภาพ แผนภูมิ กิจกรรมเสนอแนะและแบบฝึกหัดของหนังสือเรียน องค์ประกอบของหนังสือที่กล่าวมานี้ จะช่วยสนับสนุนการอาชีวศึกษาไทย สอดคล้องกับ ดวงนภา มกรานักษ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พุทธศักราช 2554-2564) ผลการศึกษาแนวโน้มการอาชีวศึกษายาวใน 10 ปีข้างหน้า 8 ด้าน ควรมีแนวโน้มการพัฒนาดังต่อไปนี้ 1) คุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน 3) ด้านครูผู้สอน

4) ด้านความร่วมมือต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) ด้านมาตรฐาน ต้องมีการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ 6) ด้านการสนับสนุนของรัฐบาล 7) ด้านค่านิยมในการเรียน และ 8) ด้านการบริหารจัดการจะเห็นได้ว่าความเชื่อมโยงร่วมมือกันในทุกภาคส่วนและทุกด้านที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจะส่งผลให้อนาคตการอาชีวศึกษาไทยเกิดการพัฒนากำลังแรงงานของชาติให้มีมือคุณภาพ สามารถสนองความต้องการของสถานประกอบการทั้งในและต่างประเทศสามารถแข่งขัน

นอกจากเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือที่กำหนดไว้ตามคำอธิบายรายวิชาแล้วนั้น ยังปรากฏความงดงามทางด้านของวรรณศิลป์ เช่น บทประพันธ์ที่สอดแทรกไว้ในหน่วยการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการพูด รวมถึงการใช้รูปแบบการเน้นตัวหนังสือด้วยสีมาประกอบ เพื่อให้เกิดความลักษณะเด่นของประเด็นหัวข้อลักษณะเด่นของหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทั้ง 2 หลักสูตร ทำให้เห็นว่าผู้เรียบเรียงใช้ทักษะและองค์ความรู้ในการเรียบเรียงเนื้อหาให้มีลักษณะลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไป จึงถือว่าความลักษณะเด่นของหนังสือแต่ละเล่มมีความน่าสนใจที่สามารถนำไปสู่การเป็นแบบเรียนของครูได้

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาในบทความเรื่องนี้ จะช่วยให้ครูใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงต่อไปในอนาคตได้ รวมถึงเป็นข้อมูลที่จะสามารถใช้ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาให้มีประเด็นในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเด็นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการเปรียบเทียบเนื้อหาทั้งสองหลักสูตรว่ามีลักษณะคล้าย หรือแตกต่างกัน เพื่อเป็นการพัฒนาแบบเรียนในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาลย์ คำแสน. (2557). **การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทย**. เอกสารประกอบ การสอนรายวิชา. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (ไม่ได้ตีพิมพ์).
- กรธนา โพธิ์เต็ง และธิดาพร สังข์รัตน์. (2563). **ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: เอ็มพันธ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- คณินิจ จานโอ และมณี จานโอ. (2559). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมอาชีว.
- จินตนา ใบกาชุย. (2542). **การเขียนสื่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี.

- ดวงนภา มกรานุรักษ์. (2554). **อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554 – 2564)**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารสถานศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิพย์ภัทริยา ฉัตรสุวรรณ. (2559). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ.
- นภาลัย สุวรรณธาดา และคณะ. (2548). **การเขียนผลงานทางวิชาการและบทความ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บันลือ พุกกะวัน. (2533). **เทคนิคและประสบการณ์การเขียนตำราวิชาการ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พรรณอร ทองช่วง. (2558). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. นนทบุรี: เมืองไทย. _____ . (2563). **ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ**. นนทบุรี: เมืองไทย.
- ราตรี โพธิ์เต็ง. (2558). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. กรุงเทพฯ: เอมพันธ์.
- เรืองอุไร อินทรประเสริฐ และคณะ. (2560). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ลัคนา เอื้อถาวรพิพัฒน์. (2559). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. นนทบุรี: เมืองไทย.
- ลัคนา เสาวภา. (2563). **ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ลือชัย แก้วสุข. (2554). **การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวรรณ มองเพชร. (2558). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ. _____ . (2563). **ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ.
- สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และคณะ. (2544). **ระบบสื่อการสอน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ บุญหนู. (2540). **สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยพลศึกษาเขตภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาณัฐก์ ฟองวาริน. (2552). **การวิเคราะห์ผลของการเลือกหนังสือเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). **หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557**. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://bsq2.vec.go.th/course/>. [สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2563].

_____. (2563). **หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

สุริพร พูลประเสริฐ. (2563). **ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

อนรรักษ์ วงศ์แก้ว. (2552). **การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในการใช้หนังสือเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมผู้เรียน: การวิจัยแบบผสม**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรรัตน์ ฉายศรี. (2561). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: เมืองไทย.

_____. (2563). **ทักษะภาษาไทยเชิงวิชาชีพ**. นนทบุรี: เมืองไทย.

อมรรัตน์ หัสดดี. (2552). **การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องวังนารายณ์ราชนิเวศน์**. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Sec_Ed/Amornrat_R.pd. [สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2563].

อลงกรณ์ อิทธิพล. (2558). **ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในงานอาชีพ**. กรุงเทพฯ: จิตร์วัฒน์.

.....

แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรเข้าสู่การรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายเกษตร อินทรีย์วิถีชัยภูมิ

สุนันทา ใจรุ่งเรืองไร¹, กรรณวิชณ์ ช่วยอุปการ²
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ^{1,2}
E-mail: sunanthakoongfoyo@gmail.com¹, maikow_9@hotmail.com²

วันที่รับบทความ: 14 ธันวาคม 2564
วันที่แก้ไขบทความ: 10 พฤษภาคม 2565
วันที่ตอบรับบทความ: 17 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (พีจีเอส) ของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเพื่อพัฒนา เทคนิคสอนวิธีศึกษาเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร 108 คน ระยะที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์ และระยะที่ 3 เป็นการสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นแบบเจาะจง คือ เกษตรกรและภาคีพัฒนา จำนวน 21 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน จากการใช้แบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย คือ ($\bar{X} = 2.19$) ส่วนสภาพปัญหาปานกลาง ได้แก่ ข้อที่ 13 ($\bar{X} = 2.80$) ข้อที่ 8 ($\bar{X} = 2.57$) และข้อที่ 7 ($\bar{X} = 2.51$) บทเรียนและข้อเสนอแนะ พบความล่าช้าในการประกาศใช้พีจีเอสมาจากคณะทำงานมีความเห็นไม่ตรงกัน ในกติกาข้อ 1 จากการสัมภาษณ์พบข้อสงสัยต่อนิยามศัพท์และแนวทางปฏิบัติ หลายข้อ สำหรับแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรให้แก่นิยามศัพท์ข้อที่ 1 และปรับปรุงนิยามศัพท์เฉพาะ แนวปฏิบัติโดยภาพรวมให้หมดความสงสัย จัดทำคลิปวิดีโอ เร่งประกาศใช้พีจีเอส เร่งรับรองแปลง ประชาสัมพันธ์ ควรเสนอเป็นนโยบายสาธารณะ ผลกระทบจากการวิจัยเกิดการพัฒนากฎเข้าสู่การรับรอง เกิดการยอมรับและประกาศใช้พีจีเอส ข้อเสนอแนะ ควรศึกษาการเลี้ยงสัตว์ ด้วยระบบเกษตรอินทรีย์พื้นบ้านในเรื่องขอบเขตการใช้ยาปฏิชีวนะและสมุนไพร

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์ การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร การรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พีจีเอส เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

The guidelines for enhancing farmers' potential towards the participatory guarantee system of Chaiphum Organic Farmers Network

Sunantha Roatruengrai^{1*}, Kannawish Chuai-uppakan²

Department of Developmental Strategy, Faculty of Political Science,
Chaiphum Rajabhat University^{1,2}

E-mail: sunanthakoongfoyt@gmail.com¹, maikow_9@hotmail.com²

Received: December 14, 2021

Revised: May 10, 2022

Accepted: May 17, 2022

Abstract

This research aimed to examine the problem conditions and approaches to empower farmers to enter the participatory organic agriculture standard (PGS) certification of the Chaiphum Organic Farming Network. A mixed-methods design was employed to gather quantitative and qualitative data. The study was divided into three phases: 1) collecting questionnaire responses from 108 farmers, 2) interviewing 21 farmers, and 3) focusing group discussions with 21 members from the farmer-development group selected by purposive sampling. The statistics used in the quantitative data analysis were percentage, mean, and standard deviation and qualitative data using content analysis methods. The results showed that the problem condition of entering the standard certification was at a low level on average ($\bar{X} = 2.19$), while the moderate problem condition were Item 13 ($\bar{X} = 2.80$), Item 8 ($\bar{X} = 2.57$), and Item 7 ($\bar{X} = 2.51$). As one crucial lesson and suggestion, the participants reported the committee's delay in the announcement to use PGS because of disagreement in rule no.1.

The interview revealed the participants' questions to specific definitions of terms and guidelines. To solve the problems, several actions were initiated to support the farmers. For example, definitions of terms and guidelines, especially for item 1, were improved to be clear, a video clip presentation was created, the announcement to use PGS and the guarantee of plantation plots were accelerated, and policies were publicized. The research impacts were the development of standards for the assurance and the acknowledgement and the announcement of to use of PGS. Further research should be conducted to increase knowledge on raising livestock

in local organic systems, especially using antibiotics and herbs to cure sick animals.

Keywords: Organic agriculture, enhance farmers' potential, Participatory guarantee system, PGS, Chaiyaphum Organic Farmers Network

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีความต้องการที่จะบรรลุการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 มีวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยตั้งเป้าหมายภายในปี 2564 ขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 600,000 ไร่ เพิ่มจำนวนเกษตรกรไม่น้อยกว่า 30,000 ราย เพิ่มสัดส่วนสินค้าเกษตรในตลาด รวมถึงยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านมากขึ้น

ในระดับการปฏิบัติกลับพบว่า ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีปริมาณนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกชนิดเท่ากับ 134,377,000 กิโลกรัม มูลค่ารวม 19,357 ล้านบาท ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยต่อพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในระหว่างปี พ.ศ. 2554-2558 มีมากถึงร้อยละ 30.57-34.32 (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2557) สถานการณ์การใช้สารเคมีและผลกระทบด้านสุขภาพ ได้แก่ ตาพร่ามัว แสบจมูก อ่อนเพลีย ผื่นคัน ปวดแสบปวดร้อน เจ็บหน้าอก หมดสติ พบผู้ป่วยเป็นโรคหนึ่งเน่าตายและต้องตัดขาเพิ่มขึ้น สัมพันธ์กับการใช้สารเคมีที่มากขึ้นของคนในชุมชน (ณรงค์ฤทธิ์ จันทน์นาหว้า และคณะ, 2561)

อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ นายณรงค์ วุ่นซิ้ว มีนโยบายให้พื้นที่จังหวัดเป็นโซนหุบเขาเกษตรอินทรีย์ เพราะมีทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับในพื้นที่มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ มีการขับเคลื่อนของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมหลักสิทธิธรรมชาติดี และการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory guarantee systems: PGS) เครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2559-2560 มีสมาชิกช่วงเริ่มต้น จำนวน 40 คน จากการติดตามการจัดประชุมเครือข่ายเป็นระยะพบว่าการจัดทำารรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ถัดมาในปี 2560 ได้มีคำสั่งจังหวัดชัยภูมิ แต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมและพัฒนาการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมจังหวัดชัยภูมิ โดยหน่วยงานและภาคีเครือข่าย

ในจังหวัดร่วมกันผลักดัน ทำให้เกิดหลักการทั่วไปของการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม 13 ข้อ เทียบเคียงมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แห่งประเทศไทย

จากการประชุมของแกนนำเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ได้อภิปรายถึงปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วไปของการตรวจรับรองมาตรฐานจากที่อื่น ๆ ที่อาจเกิดกับเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ได้แก่ การนำผลผลิตภายนอกมาปะปน ไม่สามารถตรวจสอบย้อนกลับ จากการที่ผู้วิจัยติดตามศึกษาภาคสนามของเกษตรกรในเครือข่ายฯ พบปัญหาของแนวกันชน สถานที่จัดเก็บอุปกรณ์ การจดบันทึก ข้อเสนอต่อกติกา 13 ข้อ ความล่าช้าในการประกาศใช้ PGS บทความนี้จึงต้องการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางหนุนเสริมให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งกติกา 13 ข้อเป็นประเด็นสำคัญของการรับรอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร เข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พบปัญหาว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังเข้าใจไม่ชัดเจนในนิยามศัพท์และแนวทางปฏิบัติตามกติกาแต่ละข้อ รวมทั้งในระดับคณะทำงานยังไม่ประกาศใช้ PGS ไม่เกิดการรับรองแปลงมาเป็นเวลา 4 ปีตั้งแต่เริ่มมี PGS ในปี 2560 อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ศึกษา คือ การศึกษาสภาพปัญหาการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ตามกติกา 13 ข้อ และนำไปสู่การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกร โดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักพัฒนา นักวิชาการ และผู้บริโภค

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. แบบสอบถามเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ตอนที่ 2 คำถามเรื่องสภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองตามกติกา 13 ข้อ ตอนที่ 3 บทเรียนและข้อเสนอแนะ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นสภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน

โดยกำหนดช่วงคะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีสภาพปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีสภาพปัญหามาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีสภาพปัญหามากกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีสภาพปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีสภาพปัญหาน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองตามกฎหมาย 13 ข้อ

3. ประเด็นสนทนากลุ่มแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรเข้าสู่การรับรอง

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ตามกฎหมาย 13 ข้อ จากการตอบแบบสอบถามของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 108 คน มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับสภาพปัญหาการเข้าสู่ PGS ของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ	ระดับสภาพปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	แปลผล
ข้อ 1 ผ่านการอบรมหลักสูตรกิจกรรมธรรมชาติ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์เกษตรกรอื่น ๆ ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์	1.90	1.04	น้อย
ข้อ 2 ไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด ไม่ใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ หรือสิ่งดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ในแปลง	2.15	0.95	น้อย
ข้อ 3 มีการจัดการสถานที่จัดเก็บอุปกรณ์และวัสดุเหลือใช้จากการทำเกษตรให้มีระเบียบเรียบร้อย และสะอาด	2.06	1.06	น้อย
ข้อ 4 เครื่องมือการทำเกษตรและเครื่องพ่นน้ำหมักชีวภาพต้องไม่ใช้ร่วมกับการใช้สารเคมีทุกชนิด และวัสดุบรรจุภัณฑ์กับการขนส่งต้องไม่ใช้ร่วมกับผลผลิตที่ใช้สารเคมี	1.99	1.06	น้อย
ข้อ 5 ทราบแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่มาจากภายนอกแปลงที่นำมาใช้ในพื้นที่การเกษตร	2.22	1.12	น้อย

ตารางที่ 1 ระดับสภาพปัญหาการเข้าสู่ PGS ของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ (ต่อ)

ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ	ระดับสภาพปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	แปลผล
ข้อ 6 มีความประณีตในการเก็บเกี่ยวผลผลิต จัดระบบคัดคุณภาพ	2.11	1.09	น้อย
ข้อ 7 มาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง	2.50	1.41	น้อย
ข้อ 8 กรณีใช้แหล่งน้ำจากภายนอกที่อาจปนเปื้อน สารเคมี ต้องมีขั้นตอนในการบำบัดน้ำหรือมีแหล่งบำบัดน้ำก่อนใช้	2.57	1.21	ปานกลาง
ข้อ 9 สัตว์เลี้ยงในฟาร์ม ต้องเลี้ยงตามหลักการผลิตปศุสัตว์	2.17	1.13	น้อย
ข้อ 10 มีการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ภายในแปลง ให้มีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่	1.94	1.04	น้อย
ข้อ 11 มีตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงระบบนิเวศในแปลง	2.00	1.19	น้อย
ข้อ 12 มีระยะปรับเปลี่ยนจากการใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์	2.10	1.09	น้อย
ข้อ 13 มีการบันทึกข้อมูลการผลิตในฟาร์มสามารถ ตรวจสอบได้	2.80	1.42	ปานกลาง
รวม	2.19	1.14	น้อย

จากตารางที่ 1 สภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีสภาพปัญหาระดับปานกลางเรียงสามลำดับแรก คือ ข้อ 13 มีการบันทึกข้อมูลการผลิตในฟาร์ม สามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 2.80$) ข้อ 8 กรณีใช้แหล่งน้ำจากภายนอกที่อาจปนเปื้อนสารเคมี ต้องมีขั้นตอนในการบำบัดน้ำหรือมีแหล่งบำบัดน้ำก่อนใช้ ($\bar{X} = 2.57$) ข้อ 7 มาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง ($\bar{X} = 2.51$) และข้อที่มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยในลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 1 ผ่านการอบรมหลักสูตรกิจกรรมธรรมชาติ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์เกษตรกรอื่น ๆ ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ($\bar{X} = 1.90$)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับค่าเฉลี่ยที่ได้ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมือใหม่เริ่มทดลองทำโดยมีประสบการณ์ด้านการเกษตรระหว่าง 1-5 ปี มีพื้นที่ 1-5 ไร่ แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีพื้นที่ไม่มาก มีแรงบันดาลใจมาจากปัญหาสุขภาพ ตลอดจนมีสำนึกที่จะฟื้นฟูดินน้ำป่า เกษตรกรส่วนมากมีอายุระหว่าง 51-55 ปี ประกอบกับกติกา 13 ข้อ จึงทำให้สภาพปัญหาโดยรวมยังอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.19$) การบันทึกข้อมูลมีสภาพปัญหาระดับปานกลาง เพราะหลงลืมอายุเริ่มมากขึ้น

บทเรียนและข้อเสนอแนะของแบบสอบถาม พบว่า ควรประกาศการใช้ PGS ในระดับจังหวัดอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเกษตรกรรอคอยใบรับรองไปใช้ในการแก้ปัญหา การตลาด สาเหตุความล่าช้ามาจากคณะทำงานมีความคิดเห็นที่ต่างกันต่อกติกาข้อ 1

สภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของ เกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีสยามิ ประมวลจากการสัมภาษณ์ พบข้อสงสัย หลายเรื่องต่อกติกา 13 ข้อ เรียงลำดับสภาพปัญหาตามแบบสอบถามจากปานกลาง ไปหาน้อยได้ดังนี้

ข้อ 13 มีปัญหาความสับสนในการบันทึก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ ลืมจดบันทึก ไม่เข้าใจว่าให้บันทึกอะไรบ้าง แบบฟอร์มไม่ตอบโจทย์ คิดว่าการทำบันทึก รายรับรายจ่ายคือการทำบันทึกเพื่อตรวจสอบย้อนกลับ เกษตรกรบางคนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ จึงบันทึกไม่ได้

ข้อ 8 มีปัญหาการบำบัดน้ำ มีแหล่งบำบัดน้ำก่อนใช้ การพักน้ำไม่ได้พักถึง 3 วัน เนื่องจากมีความจำเป็นในการใช้น้ำ เกษตรกรไม่มีบ่อพักน้ำ เพราะไม่มีเงินทุนขุดสระ

ข้อ 7 มีปัญหาความเข้าใจในการเลือกปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น มีปัญหาแนวกันชนลำแดนเพื่อนบ้าน พืชโตช้ายังใช้งานไม่ได้ มีพื้นที่น้อย ชนิดของพืชกันชน ต้องสูงกว่าพืชอินทรีย์ที่ปลูก รวมทั้งการเปลี่ยนชนิดพืชที่ใช้เป็นแนวกันชน จะเสียเวลาทุน และแรงงาน

ข้อ 5 มีปัญหาความกังวลในแหล่งที่มาของวัตถุดิบ เกิดความรู้สึกว่าปฏิบัติยาก เพราะมูลสัตว์ ฟางต่าง ๆ ที่นำเข้ามาใช้ อาจมีสารเคมีปนเปื้อนจากการที่สัตว์กินหญ้า ปนเปื้อนสารเคมี

ข้อ 9 มีปัญหาการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ตามหลักการ ผลิตปศุสัตว์ การใช้ยาปฏิชีวนะ ยาที่อนุญาตให้ใช้การใช้สมุนไพรรักษา เพื่อประโยชน์ ในการลดต้นทุน

ข้อ 2 มีปัญหาการตรวจสอบรับรองปุ๋ยอินทรีย์ การเข้าถึงองค์ความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการใช้เชื้อราไตรโครเดมา ฮอโมนสังเคราะห์ สิ่งดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) การปรับปรุงพันธุ์ มีปัญหาการสร้างความรู้ความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และการรับรองสินค้า ผลผลิตตลอดและไม่สวยงามในช่วงปีแรก

ข้อ 6 มีปัญหาการกำหนดนิยามความประณีตในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการจัดระบบคัดคุณภาพสามารถตีความได้กว้างขวาง

ข้อ 12 มีปัญหาความต้องการย่นระยะเวลาปรับเปลี่ยนให้เร็วขึ้น การปลูกพืช บางชนิดไม่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาปรับเปลี่ยนนาน

ข้อ 3 มีปัญหาเชิงปฏิบัติ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำไม่ได้ สาเหตุเกิดจากความเหนียวล่า รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา ไม่เห็นความสำคัญ

ข้อ 4 มีปัญหาความวิตกกังวลเกี่ยวกับการใช้ถึงพ่นยา อุปกรณ์การเกษตร เครื่องจักรกลต่าง ๆ ร่วมกันกับแปลงเกษตรเคมี

ข้อ 11 มีตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงระบบนิเวศในแปลง พบว่า มีปัญหาทำให้ผลผลิตเสียหาย ได้แก่ โรคและแมลงต่าง ๆ การไม่รู้ชนิดพืชและสัตว์ที่เป็นตัวชี้วัด

ข้อ 10 ไม่สามารถปลูกไม้ยืนต้นได้ เนื่องจากเกษตรกรที่มีพื้นที่ไม่มาก ไม่มีความรู้เรื่องระบบรากและทรงพุ่มที่เอื้อประโยชน์กัน ไม่มีกล้าไม้ เข้าไม่ถึงแหล่งกล้าไม้ของภาครัฐ

ข้อ 1 มีปัญหาขาดแคลนน้ำ สุขาชายยังไม่เพียงพอ ที่พักชายไม่สะดวกปลอดภัย การเน้นย้ำความรู้ในการใช้อินทรีย์ การปรับปรุงบำรุงดินยังไม่เพียงพอ

2. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร เข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ประมวลจากการสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นแบบเจาะจง คือ เกษตรกรและภาคีพัฒนา จำนวน 21 คน โดยการนำเสนอจะเรียงลำดับสภาพปัญหาตามแบบสอบถามจากปานกลางไปหาน้อย ดังนี้

ข้อ 13 ควรปรับเปลี่ยนนิยามศัพท์ว่า หมายถึง การบันทึกข้อมูลแผนผังแปลง การทำปัจจัยการผลิต ช่วงเวลาการใช้ปัจจัยการผลิต ควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) สิ่งที่ต้องบันทึก จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ 1. การใช้ปัจจัยการผลิตทุกชนิด หลักการบันทึก คือ หากทำเองให้บันทึกวันที่ทำ ชนิดของสิ่งที่ทำ ปริมาณการทำ แหล่งที่มา หากต้องซื้อให้บันทึกวันที่ซื้อ ชนิดของสิ่งที่ซื้อ ปริมาณการซื้อ แหล่งที่มา และ 2. การจัดการฟาร์ม หลักการบันทึก คือ ให้บันทึกวันที่และปริมาณการไถ การปลูก การใช้ปุ๋ย การใช้สารกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและข้อมูลผังแปลง ควรเพิ่มเวลาให้เกษตรกรได้ฝึกปฏิบัติการจดบันทึกทุกวัน และสรุปบทเรียนในแต่ละวัน

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกการใช้ปัจจัยการผลิต การจัดการฟาร์ม

วันเดือนปี	กิจกรรม	ปริมาณ	แหล่งที่มา

ภาพที่ 1 ตัวอย่างแบบฟอร์ม บันทึกการใช้ปัจจัยการผลิต การจัดการฟาร์ม
ที่มา: วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรอินทรีย์ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ
จังหวัดชัยภูมิ (2564)

ข้อ 8 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง การใช้แหล่งน้ำจากภายนอก หากมีการปนเปื้อนจากสารเคมี ต้องมีการบำบัดน้ำก่อนนำมาใช้ และควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) รูปแบบของการบำบัดน้ำ ได้แก่ การขุดบ่อกักน้ำ หรือระบบบำบัดพร้อมการจ่ายน้ำ กรณีบ่อกักน้ำ ให้พักน้ำอย่างน้อย 7 วันก่อนนำมาใช้ โดยอาจจะมีพืชเป็นตัวกรองสารเคมี กรณีไม่มีการบ่อกักน้ำ ให้มีระบบบำบัดพร้อมกับการจ่ายน้ำ โดยเติมจุลินทรีย์น้ำหมักสัจดี ในแท่งค้ำน้ำ หรือในช่วงของการปั้มน้ำเข้าแปลง 2) น้ำประปาที่มีคลอรีน ควรมีการสูบน้ำ ขึ้นถึง พักไว้ 1 วันก่อนนำมาใช้ 3) น้ำบาดาลที่มีตะกอนหินปูนทำให้พืชแคะแกร็น ดินแข็ง ควรพักน้ำอย่างน้อย 7 วันก่อนนำมาใช้ และ 4) ควรมีตัวชี้วัดคุณภาพน้ำ โดยใช้พืช ในการบำบัดน้ำหลักเลี้ยงกรณีน้ำหลาก หรือน้ำข้างนอกเข้ามาในแปลง

ข้อ 7 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง เกษตรกรควรดำเนินการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง ด้วยการจัดทำแนวกันชนซึ่งมี 2 ประเภท ได้แก่ แนวกันชนน้ำ เป็นการทำคันดินเพื่อป้องกันน้ำที่มีสารเคมีหลากเข้ามาในแปลง และแนวกันชนอากาศเป็นการปลูกต้นไม้เพื่อป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง และควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) แนวกันชนอากาศ ให้เว้นระยะห่างจากแปลงเคมีอย่างน้อย 2 เมตร โดยปลูกพืชกันสารเคมีจะต้องสูงประมาณ 2 เมตรหรือสูงกว่าพืชที่ขอรับรอง ทนแล้งได้ พืชที่ปลูกเป็นแนวกันชน ไม่สามารถขอรับรองเป็นพืชอินทรีย์ ระหว่างการอบรมหลักสูตร ควรมีกิจกรรมให้เกษตรกรวาดแผนที่แปลงและกิจกรรมการใช้ที่ดินพื้นที่ข้างเคียงโดยรอบ แล้วให้แลกเปลี่ยนความเสียด้าน

ข้อ 5 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง เกษตรกรต้องทราบแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่มาจากภายนอกแปลงเกษตรอินทรีย์ และควรเพิ่มเติมแนวปฏิบัติ ให้นำวัตถุดิบทางการเกษตรจากภายนอกแปลงมาใช้ได้ ยกเว้นมูลไก่ไข่ที่เลี้ยงแบบกรงตับ หรือที่เรียกว่า “มูลไก่กรงตับ”

ข้อ 9 ควรมินิยามศัพท์คงเดิม และควรเพิ่มเติมแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) พื้นที่เลี้ยงสัตว์ควร ให้มีอาณาบริเวณที่เหมาะสมกับธรรมชาติของสัตว์ เพื่อป้องกันภาวะเครียด ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะ ยกเว้นเกิดการระบาด และ 2) เน้นการป้องกันโรคโดยนำสมุนไพร มาทำเป็นน้ำหมัก

ข้อ 2 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง การไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด ไม่ใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ หรือสิ่งดัดแปลงพันธุกรรม (GMO) ในแปลง และสิ่งที่อนุญาตให้ใช้ได้นั้น ให้อิงตามเกณฑ์มาตรฐาน IFOAM และควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) ห้ามใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ สารเคมีทุกชนิด และมูลไก่จากฟาร์มไก่กรงตับ 2) ให้ใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์ต่าง ๆ ใช้ปุ๋ยหมัก ฮอร์โมนต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเอง หรือผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร และ

3) เน้นการป้องกันโรคและแมลงตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ อนุญาตให้ใช้พันธุ์พืชที่มีการปรับปรุงพันธุ์

ข้อ 6 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง การเก็บเกี่ยว การคัดสรรผลผลิตที่ดี การล้างหนัสดอก การบรรจุถุงกระสอบหรือบรรจุภัณฑ์ ที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมี ไม่ส่งผลเสียต่อคุณภาพผลผลิต และสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตลอดจนสถานที่เกี่ยวข้องจะต้องสะอาดและปราศจากสารเคมี และควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) ต้องใช้ถุงกระสอบหรือบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมี หลีกเลี่ยงการใช้กระสอบเคมี และจัดบันทึกความเป็นมาของกระสอบเคมี และ 2) มีสถานที่ล้างหนัสดอกที่ปลอดภัยจากสารเคมี

ข้อ 12 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง การมีระยะปรับเปลี่ยนจากการใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ คือ 1) พืชล้มลุก มีระยะเวลา 12 เดือน และ 2) พืชยืนต้น เช่น ไม้ผล มีระยะเวลา 18 เดือน นับตั้งแต่วันที่สมัคร และเพิ่มเติมแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) ถ้าเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์มานานแล้ว หรือพื้นที่รกร้างไม่เคยปลูกอะไร สามารถลดระยะเวลาปรับเปลี่ยนได้โดยมีหลักฐานอ้างอิง และ 2) ช่วงระยะปรับเปลี่ยน เกษตรกรสามารถปลูกพืช มีผลผลิต สร้างรายได้ตามปกติ โดยผลผลิตเป็นสถานะทั่วไป จนกว่าจะผ่านการรับรอง

ข้อ 3 ควรมีนิยามศัพท์คงเดิม ควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) การจัดเก็บที่ดีสามารถหยิบใช้ได้ง่าย เป็นระเบียบสวยงาม มีส่วนช่วยลดต้นทุนทางการเกษตร และช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้ รวมทั้งลดการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานในฟาร์ม

ข้อ 4 ควรมีนิยามศัพท์คงเดิม ควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) เครื่องพ่นน้ำหมักห้ามใช้ปะปนกับการผลิตแบบเคมี โดยให้แยกการจัดเก็บออกจากกันอย่างชัดเจน และ 2) อุปกรณ์การเกษตรและเครื่องจักรกลต่าง ๆ หากจำเป็นต้องใช้ร่วมกัน ให้ล้างทำความสะอาดก่อนนำมาใช้

ข้อ 11 ควรมีนิยามศัพท์คงเดิม ควรเพิ่มแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการควบคุมการระบาดของโรคและแมลง 2) ควรมีภาพประกอบตัวอย่างของตัวชี้วัดธรรมชาติ

ข้อ 10 ควรปรับเพิ่มนิยามศัพท์ว่า หมายถึง มีการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง เพื่อความพออยู่พอกิน เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางธรรมชาติและสร้างระบบนิเวศและควรเพิ่มแนวปฏิบัติดังนี้ 1) สามารถปลูกไม้ 3 ประโยชน์ 4 อย่างเพื่อใช้เป็นแนวกันชนที่เหมาะสมกับขนาดของพื้นที่ คำนึงถึงความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงควบคู่กัน และ 2) หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนด้านวิชาการ โดยเฉพาะข้อมูลพืชและพันธุ์ไม้ที่เกี่ยวข้องกัน

ข้อ 1 มีความเห็นไม่ตรงกันเรื่องเงื่อนไขการขอ PGS ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรกสิกรรมธรรมชาติเท่านั้นจริงหรือไม่ โดยคณะทำงานบางท่านเสนอให้การขอ PGS ได้ขยายไปสู่ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักกสิกรรมธรรมชาติแต่ไม่ผ่านการอบรม ขณะที่คณะทำงานส่วนใหญ่ไม่สามารถยอมรับได้ แต่ในที่สุด ได้เกิดการยอมรับแนวคิดการขยายไปสู่ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักกสิกรรมธรรมชาติที่มีประสบการณ์มาไม่น้อยกว่า 5 ปี ในเวลาต่อมาพบว่า การแก้ไขนิยามศัพท์

ข้อ 1 มีผลให้เกิดการยอมรับต่อการประกาศใช้ PGS และเกิดการรับรองแปลงตามมา สรุปผลการแก้ไขข้อที่ 1 มีดังนี้

ข้อ 1 ควรปรับเปลี่ยนนิยามศัพท์ว่า หมายถึง ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรกสิกรรมธรรมชาติ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์เกษตรกรอื่น ๆ ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ หรือปฏิบัติตนตามหลักกสิกรรมธรรมชาติมาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เช่น ภาพถ่ายในอดีต การรับรองจากผู้นำชุมชน และควรเพิ่มเติมแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) ควรมีหลักสูตรการป้องกันกำจัดโรคและแมลง การปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มเวลาปฏิบัติจริงมากขึ้น 2) ค้นหาตัวแบบปฏิบัติที่มีศักยภาพ ควรสร้างส่วนร่วมในการตรวจแปลงไขว้กันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กลุ่มสนทนายังได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร ได้แก่ การเร่งประกาศ PGS การแก้ไขปรับปรุงนิยามศัพท์เฉพาะ แนวปฏิบัติในคู่มือให้เกษตรกร คลายความสงสัย การจัดทำสื่อคลิปวิดีโอให้เห็นภาพพจน์ที่ชัดเจน เพิ่มการประชาสัมพันธ์ การรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน การขึ้นทะเบียนคณะกรรมการตรวจประเมินแปลงของ PGS การสร้างทีมนักสื่อสารทางการตลาด การสร้างเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา และการเสนอเป็นนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น

สรุปผลและอภิปรายผล

สภาพปัญหาการเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ตามกฎกติกา 13 ข้อ จากการตอบแบบสอบถามพบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับสภาพปัญหาจากปานกลางไปหาน้อย คือ ข้อ 13, ข้อ 8, ข้อ 7, ข้อ 5, ข้อ 9, ข้อ 2, ข้อ 6, ข้อ 12, ข้อ 3, ข้อ 11, ข้อ 4, ข้อ 10, และข้อ 1 ข้อที่มีสภาพปัญหาน้อยที่สุดคือข้อ 1 แต่จากบทเรียนและข้อเสนอแนะพบว่าเป็นปัญหาที่สำคัญกล่าวคือยังไม่มี การประกาศใช้ PGS

สภาพปัญหาประมวลจากการสัมภาษณ์ ระดับปานกลางเรียงสามลำดับแรก คือ ข้อ 13 มีการบันทึกข้อมูลการผลิตในฟาร์ม สามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 2.80$) ข้อ 8 กรณีใช้แหล่งน้ำจากภายนอกที่อาจปนเปื้อนสารเคมี ต้องมีขั้นตอนในการบำบัดน้ำหรือมีแหล่งบำบัดน้ำก่อนใช้ ($\bar{X} = 2.57$) ข้อ 7 มาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง ($\bar{X} = 2.51$) และข้อที่มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยในลำดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 1 ผ่านการอบรมหลักสูตรกิจกรรมธรรมชาติ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์เกษตรกรอื่น ๆ ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ($\bar{X} = 1.90$)

ทั้งนี้ข้อที่มีสภาพปัญหามานกลาง ได้แก่ การหลงลืมการบันทึกข้อมูลขาดความเข้าใจต่อเรื่องที่ต้องบันทึก เป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-55 ปี ซึ่งมีอายุมากขึ้น ส่วนมาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง เพราะต้องใช้เวลาในการปลูกไม้ยืนต้น และการใช้แหล่งน้ำจากภายนอกต้องบำบัดน้ำก่อนใช้ เพราะว่าการขุดบ่อน้ำ การสร้างคันดิน ใช้งบประมาณค่อนข้างสูง

ในมุมมองทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ การอบรมให้ความรู้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม คือ การสร้างกระบวนการหล่อหลอมทัศนคติ พฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค อาจต้องใช้เวลาและความเพียรของเกษตรกร และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเชื่อว่าการเรียนรู้เป็น กลุ่มเล็ก ๆ จะช่วยพัฒนาทักษะผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน โดยที่แนวคิดการรับรองแบบมีส่วนร่วม นั้น ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์แนวนราบ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน สังกัดกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2558) พบว่า สภาพปัญหาการบันทึกของเกษตรกรที่อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีเอกสารมากมาย เป็นข้อจำกัดสำหรับเกษตรกรรายย่อย บางรายล้มเลิกไป รวมทั้งสำราญ เชื้อเมืองพาน (2558) พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกรอินทรีย์ คือการพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการพื้นที่

แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร เข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ประมวลจากการสนทนากลุ่ม มีความเห็นให้แก้ไขนิยามศัพท์ข้อที่ 1 รวมถึงการปรับปรุงนิยามศัพท์เฉพาะ แนวปฏิบัติโดยภาพรวม อีกทั้งควรมีคัลปีวดีโอสำหรับศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เกษตรกรเห็นภาพจนที่ชัดเจนยิ่งขึ้นก่อนลงมือปฏิบัติ หลังประกาศใช้ PGS ควรเร่งประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเร่งการตรวจประเมินแปลง การสร้างทีมนักสื่อสารทางการตลาด และควรได้รับการเสนอเป็นนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น

ผลกระทบจากการวิจัยได้เกิดการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาเกณฑ์เข้าสู่การรับรองมาตรฐานให้เกิดการยอมรับและประกาศใช้ PGS ได้ในที่สุด คณะทำงานเริ่มการรับรองแปลงเป็นครั้งแรกในรอบ 4 ปี นับตั้งแต่มี PGS ในปี 2560 นอกจากนี้ได้เกิดการปรับปรุงคู่มือให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ จึงสามารถช่วยครูฝึกในการสอนเกษตรกรรุ่นต่อไป เป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพเกษตรกรให้เข้าสู่การรับรองมาตรฐาน ซึ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมเชื่อว่าการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยที่แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหลักการสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Robert Home et al. (2017) พบว่าการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ได้ส่งเสริมศักยภาพเกษตรกรบนฐานกระบวนการทางสังคมที่ยั่งยืน รวมทั้งสวรรค์ มณีโชติ และดุสิต อธิวัฒน์ (2562) พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการตรวจเยี่ยมฟาร์มเพื่อนสมาชิกทำให้เกิดความเข้าใจมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์อย่างถ่องแท้และการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ข้อเสนอแนะ ควรศึกษาการเลี้ยงสัตว์ด้วยระบบเกษตรกรอินทรีย์ฟาร์ม เพื่อให้เห็นถึงขอบเขตการใช้ยาปฏิชีวนะและสมุนไพรในการรักษา รวมถึงควรวิจัยพัฒนารูปแบบการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ในฟาร์มที่มีพื้นที่น้อย เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงทางอาหารและแนวกันชน

เอกสารอ้างอิง

กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2558).

คู่มือแนวทางการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (พีจีเอส). [ออนไลน์].

ได้จาก: <http://www.clinictech.most.go.th/online/filemanager/fileclinic/F1/files/pgs-manual.pdf> [สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2562]

กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2557). **สถานการณ์ปัญหาโรคและภัย**

สุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://envocc.ddc.moph.go.th/contents/view/404> [สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2562].

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกร**

อินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564. [ออนไลน์]. ได้จาก:

<http://planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2560/strategy11.pdf> [สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2562].

ณรงค์ฤทธิ์ จันทน์นาหวา และคณะ. (2561). กระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนธรรมาณูญ

สุขภาพประเด็นสารเคมีเกษตร ตำบลนาดี อำเภอสุวรรณคูหา

จังหวัดหนองบัวลำภู. หนองบัวลำภู: สำนักงานคณะกรรมการ

ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรอินทรีย์ตำบลท่ามะไฟหวาน. (2565). บันทึกปัจจัยการผลิต.

สวรค์ มณีโชติ และดุสิต อธิณัฐณ์. (2562). การประยุกต์ใช้ระบบการรับรอง

แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชนเกษตรกรรายย่อย.

Thai Journal of Science and Technology, 8(5), 454-467.

สำราญ เชื้อเมืองพาน. (2558). การพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มเกษตรกร

จังหวัดอุดรธานีในการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสุขภาพ

ด้วยระบบควบคุมคุณภาพภายใน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Home, R., Bouagnimbeck, H., Ugas, R., Arbenzand, M. & Stolze, M.

(2018). Participatory guarantee systems: organic certification

to empower farmers and strengthen communities.

Research Institute of Organic Agriculture.

.....

โครงการพัฒนาถนนจากไร่สู่ตลาด (FMR) ในสาธารณรัฐ ฟิลิปปินส์: วิเคราะห์สัญลักษณ์ในอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ ที่ครอบคลุมสังคมยุคหลังประธานาธิบดีมาคอส

มา โจซิฟิน เทเรส อิมลี จี ทีเวส
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Email: josephine.teves@uap.asia

วันที่รับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2565
วันที่แก้ไขบทความ: 5 พฤษภาคม 2565
วันที่ตอบรับบทความ: 11 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

โครงการสร้างถนนจากไร่สู่ตลาด Farm-to-Market Roads (FMRs) ถือเป็นโครงการที่ผู้นำในประเทศฟิลิปปินส์ใช้เป็นเครื่องมือสร้างเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ เนื่องจากโครงการนี้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก

การศึกษานี้เป็นไปเพื่อวิเคราะห์วาทกรรมของผู้นำฟิลิปปินส์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาถนนจากไร่สู่ตลาดในระหว่างปี 1986-2016 ที่เป็นดั่งเครื่องมือในการรับมือกับการลดความยากจน การพัฒนาการเกษตร และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แผนการลงทุน สุนทรพจน์ ประกาศจากทางราชการ เอกสารทางการที่สามารถสืบค้นได้ และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ

การศึกษานี้ใช้วิธีวิทยาในการวิเคราะห์วาทกรรมของผู้นำเป็นหลักเพื่อแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตและรายได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในแนวทางอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ และยังชี้ให้เห็นชัดถึงความตั้งใจที่จะใช้โครงการนี้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ที่ชี้มุ่งไปข้างหน้าด้วยการเจริญเติบโตภายใต้วาทกรรมการพัฒนา

คำสำคัญ: ผู้นำฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ ถนนจากไร่สู่ตลาด Farm-to-Market Roads (FMRs) ลดความยากจน การพัฒนาเกษตรกรรม อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ สัญลักษณ์นิยม

Farm-to-Market Road (FMR) Development Programs in the Republic of the Philippines: Analyzing the Prevailing Neoliberal Ideology Symbolisms in a Post Marcos-Era

Ma. Josephine Therese Emily G. Teves
Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
Email: josephine.teves@uap.asia

Received: February 4, 2022

Revised: May 5, 2022

Accepted: May 11, 2021

Abstract

Farm-to-Market Roads (FMRs) can emerge as a central element in which presidents build their neoliberal ideology to achieve the Philippines' overall poverty reduction and rural economic growth agenda due to its significant socio-economic impact among its beneficiaries. This study has two objectives. First, it shows the Republic of the Philippines' Presidents' narratives surrounding their respective FMR development programs from 1986 to 2016 as a panacea in increasing agricultural productivity and income to gain legitimacy and represent their neoliberal ideology. Second, it also scrutinizes how presidents used FMRs as a central technical solution to achieve overall poverty reduction, agricultural development, and economic growth, as manifested in their development and investment plans, public speeches, and official statements. Presidents have adopted images of growth and progress to frame FMRs as a symbol of political resources and signs of necessity, progress, and development.

Keywords: Philippine presidents, farm-to-market road, poverty reduction, agricultural development, ideology neoliberalism, symbolism

Introduction

The Republic of the Philippines' president occupies a powerful, cohesive, independent position, with little competition from countervailing power centers. Consequently, he has the most potent economic interest having significant social and political power using the formal organization as his primary source of political power. He can create programs and policies that can significantly affect the citizenry. Hence, a study that aims to contribute to the knowledge of how he builds support for major programs and uses those to show their ideology and increase their political capital should be considered.

Philippine Presidents from 1986 to 2016 supported Farm-to-Market Roads (FMRs) as a significant infrastructure development priority as it gives access to both markets for agricultural products, enabling the exchange of goods and services. Their initiatives aligned with Koch, and Movenzadeh's (1979) rural development objectives, which pertain to facilitating infrastructure development for productivity improvement and employment and income generation for target groups while reaching the remote rural poor. As shown in their various Philippine development plans, they facilitated FMR development initiatives to increase farmers' income and harness their farm-level productivity. Amid the existence of FMR projects, only President Fidel V. Ramos institutionalized FMRs as an agricultural development intervention via Republic Act No. 8435 "Agriculture and Fishery Modernization Act of 1997 (AFMA) that connects the agriculture and fisheries production sites to market and production centers. AFMA shows FMR as essential to rural areas' growth by linking agricultural surpluses to deficit areas, connecting farms to agriculture programs, facilitating optimum input use, and maximizing agrarian reform benefits. AFMA also manifests FMRs' performative and discursive effects as part of presidents' consistent discourse on pursuing market-oriented agricultural development and private investment-conducive environment. This study employed discourse analysis guided by Stephanie Lee Mudge's concept of neoliberalism. It focused on presidents and their neoliberal ideology facilitating their FMR development programs. First,

it showed the presidents' narratives surrounding their respective FMR development programs from 1986 to 2016 as a panacea in increasing agricultural productivity and income, legitimizing their neoliberal ideology. Second, it also scrutinized how presidents used FMRs as a central technical solution to achieve overall poverty reduction, agricultural development, and economic growth, as manifested in their development and investment plans, public speeches, and official statements. Hence, it addressed the current research gaps by facilitating a review of related literature and historical analysis of Philippine FMR development programs from 1986 to 2016, exploring FMRs' sociopolitical value and impact issues that have yet to be discussed and offering a critical view of FMRs given the deficiencies.

Research Method:

This study focused on five Republic of the Philippines presidents from 1986 to 2016. It used discourse analysis to scrutinize their rationalities, and narratives in their FMR development programs as manifested in their development and investment plans, public speeches and official statements. The sources include formal documents created by the government and academe to instill ideology in the masses, such as development and investment plans, public speeches, official statements, publicly available government documents, newspapers, and scholarly sources. Specifically, this includes the five Philippine development plans from 1986 to 2016 available on the National Economic and Development Authority website. In all periods, the study data collection method includes general search terms such as roads, road network, agriculture, FMRs, development, agricultural development, infrastructure development, poverty reduction, and economic growth, while subsequently scanning the results for further explanation. Sources show their thinking process helps uncover their ideologies.

Moreover, the study also used online semi-structured interviews with fourteen academic experts, former politicians, and non-government organization representatives from November 2020 to December 2021 to know

the rationale of the FMR development programs for every presidential term. They were selected based on their expertise, background, and availability. Adopting a qualitative approach created an opportunity to learn about FMRs as neoliberal governmentality holistically and comprehensively.

Data Analysis:

Neoliberalism is usually conveyed in economics, which encourages ‘the moral benefits of market society’ and identifies ‘markets as a necessary condition for freedom in other aspects of life. (Fourcade & Healy, 2007) It is a prevalent philosophy pervading public policies in developing countries, such as the Republic of the Philippines.

Moreover, Stephanie Lee Mudge (2008) has categorized neoliberalism into three faces. The first is its intellectual face, emphasizing the market as the source and arbiter of rights, rewards, and freedom. The second is its bureaucratic face that focuses on liberalization, deregulation, privatization, and monetarism processes, aiming to create mechanisms and initiatives that build forces of private market competition. Lastly, it has a political face that pushes for market-centric politics. It has become a common ideology that lies on the premise that unleashing market forces can create an unprecedented era of social well-being. Mudge’s concept surmises that neoliberalism favors the concepts of market participation and efficiency but somehow involves disproportionate accrual of benefits among the non-poor sector. Hence, provides a general framework for understanding politicians and their inclination for FMR development programs to simultaneously achieve poverty reduction, agricultural development, infrastructure development, and economic growth.

On the other hand, politicians create narratives framing their FMR development programs to legitimize their power and help them gain and maintain popular support while promoting neoliberal ideologies. Specifically, as Crawford (2000) denoted, those shapers of politics include their emotions and passions; this study scrutinized how they evoke their passion in enabling their FMR development program as a central component

in their neoliberal ideology. Specifically, it analyzed how the Republic of the Philippines' presidents from 1986 to 2016 disseminated their neoliberal ideology by using their FMR development programs as a symbol of political resource and signs of necessity, progress, and development.

Research Results:

Defining the Republic of the Philippines Presidents' Neoliberal Ideology in their FMR Development Programs

FMRs are part of the presidents' agricultural development strategy. Therefore, it is incorporated in the national development plans where the words, such as FMRs, roads, rural roads, and feeder roads, were used interchangeably. As stipulated: "Good roads are a great convenience in all civilized communities, but in the Philippine Islands, they are regarded as a necessity on which the tranquility of the people and their material progress largely depend." (Census of the Philippine Islands, 1921). Hence, the presidents had varying FMR initiatives, and their consistent discourse on pursuing market-oriented agricultural development and private investment-conducive environment shaped the FMR evolution in the Republic of the Philippines. Below are the presidents after Ferdinand E. Marcos (1965-1986) and their FMR development programs.

Corazon Aquino (1986-1992)

Corazon Aquino's national development strategy (1987-1992) showed her narrative that FMRs are necessary and sufficient conditions to facilitate market-oriented agricultural development. Specifically, she envisioned the infrastructure development supporting agricultural production by promoting industrial, rural development, and rural private sector investments, providing support to agricultural infrastructures and constructing irrigation, FMRs, and postharvest storage facilities. Her 1988 SONA pronouncements showed her inclination to pursue an FMR development program for multifunctional road use in an agricultural landscape, to wit:

By 1992 we intend that three-fourths of the entire road network will be all-weather compared to less than 50% at the beginning of this year... a multipurpose concrete road in each of the 46,000 barangays [village] in the country, serving not only as a road but as a grain drying surface; a recreation area as the first solid evidence in these difficult to reach places that here finally is a government truly their own. (Aquino, C., 1988: para. 62)

Moreover, she also showed that roads served as a vital linkage in a market-oriented economy and its expansion is inevitable, to wit:

We must go on building structures essential to the efficiency and productivity of the economy. The government has improved or constructed 1,124 kilometers of major roads and 7,821 kilometers of secondary and feeder roads to bring markets and producers closer to each other. (Aquino, C., 1989: para. 30)

Grants and budgetary support from Official Development Assistance (ODA) circles poured in during this period as donors subscribed to her narrative on the FMRs' role in economic growth. Her FMR development program was decentralized via the Rural Roads Program implemented by the Department of Interior and Local Government and Regional Industrial Centers of the Department of Trade and Industry to expand and assert her narrative. She also used FMRs to include the promise of interregional growth gap reduction and strengthen sectoral linkages by creating access from the countryside (e.g., production areas with excess) to those in deficit, to wit:

We are supporting our drive for greater productivity with a stream-lined but responsive infrastructure program that placed special emphasis on our countryside. Of the total 6,297 kilometers of roads we constructed last year, 95% were built in the provinces. We have also placed emphasis on infrastructures that would support livelihood in our rural areas. (Aquino, C., 1990: para. 101)

Though she institutionalized the Comprehensive Agrarian Reform Program (CARP), she failed to implement a genuine agrarian reform, a central issue of rural poverty and farmers' landlessness. In turn, her FMR projects only exacerbated the landlords' power and failed to exert a political will to address the needs of Filipino farmers. (Padilla, 1988). Her successor was inclined to a market-oriented FMR development program. However, President Fidel V. Ramos embraced FMRs as a symbol of economic development, progress, and modernity narratives and supplemented it with an Agrarian Reform Community (ARC) development strategy which was considered as an integrated approach of community development.

Fidel V. Ramos (1992-1998)

President Ramos' Philippines 2000 national development strategy (1993-1998) highlighted market reforms and private-sector-led development in his FMR development program. His strategy back then was to reduce the government's role to mere private sector participation framework provider by strengthening and linking market agents and accelerating development from industrial centers to other regions. His narratives show that FMRs were a vital component for agricultural productivity, to wit: "In agriculture, to guarantee productivity and profitability of our primary producers, we must speed up building irrigation systems, farm-to-market roads..." (Ramos, 1996, para.4).

Under his term, his FMR development program complemented the needs of land reform beneficiaries by including them in a market-oriented agricultural sector loop. He asserted that FMRs symbolize economic development, progress, and modernity narratives. His program called ARCs provided chosen rural communities with basic infrastructures, such as FMRs, to improve agrarian reform beneficiaries' productivity and income, to wit:

We increased agricultural support services and livelihood assistance to CARP beneficiaries. We encouraged them to organize cooperatives and

to take advantage of economies of scale to enhance their productivity... we launched 257 ARCs nationwide—with at least one in each congressional district in the countryside—where farmer-beneficiaries can better feel the impact of localized support services in terms of higher incomes. (Ramos, 1993: page.62)

He also projected FMRs as vital for agricultural development. Therefore, his agrarian reform included FMR construction, maintenance, and rehabilitation to create efficient agricultural transport systems and achieve agricultural competitiveness. For instance, in his 1996 SONA, he shared that: *“In agriculture, to guarantee productivity and profitability of our primary producers, we must speed up building...farm-to-market roads”* (Ramos, 1996: para.4).

To further assert his narrative, he also strengthened interregional and urban-rural linkages by upgrading national arterial and FMRs to all-weather roads and converting bridges into permanent structures (Llanto, 2002). However, the maintenance of the existing network was of primary concern over constructing new ones (National Economic and Development Authority, 1993). He invested forty percent of total public investment into road and road transport development yet remains insufficient as many regions still had road densities lower than the average. Therefore, in recognizing the need for additional funding, he crafted Agricultural Competitiveness Enhancement Fund (CEF) from the tariff proceeds of the Minimum Access Volumes (MAV) of the Department of Agriculture (DA).

Llanto (2002) shared that the road quality did not change despite hefty road investments under this administration. It is primarily crushed stone (macadam) type surfaces that cannot hold the wear and tear of a growing number of vehicles. As a result, most roads are no match to vehicles that have also increased. Moreover, though FMRs comprise most total roads, only around six percent were paved as of 2001. His successor was likewise inclined to a market-oriented FMR development program.

Joseph Estrada (1998-2000)¹

Like his predecessor, President Joseph Estrada embraced market-oriented FMRs as inevitable and vital in achieving social and economic development goals. However, he had a short-lived development plan (1998-2001). He justified his FMR development program by using it as a symbol of progress towards a better future, to wit:

We continued to lay the groundwork for future growth with continuing advances in the construction and completion of major roads...There are also development funds abroad that can be made available provided they are used for major road projects here in Luzon. (Estrada, 2000: para.94)

He also utilized FMRs as a vital tool in his poverty reduction initiatives. He implemented his FMR development program in a two-pronged approach; first via maintaining and improving existing ones while the second was via expanding the FMR network in far-flung areas, to wit:

Our war on poverty is also in the emphasis on expanding the linkages between farms and markets, and between rural and urban areas, through roads...Last year, we built or upgraded 582 kilometers of roads.... Our target is to see 100% of our national arterial roads paved and 100% of our bridges made permanent by the end of my term. (Estrada, 1999: para.71)

In addition, he recognized FMRs as the vital link for agriculture growth-rural industrialization, but, again, practice lagged his rhetoric. As a result, investment in social and physical capital in rural areas was nowhere as dramatic under his administration as its predecessor. His overall road network was 200,187 kilometers, increasing less than one percent from the previous administration at the same period and maintaining the road

¹President Estrada only stayed until January 2001 due to bribery and corruption charges

density at 0.67 kilometers per square kilometer or 2.62 kilometers of roads for every 1,000 inhabitants. Roads rehabilitated and upgraded were at 29,878 kilometers of the national road, increasing the national paved road ratio and all-weather roads compared to the previous administration at the same period (Llanto, 2002). His successor continued his narrative and enthusiastically aligned it with other social development programs.

Gloria Macapagal Arroyo (2001-2010)

Vice President Gloria Macapagal Arroyo immediately took over when President Estrada stepped down. She was known for her neoliberal economic philosophy. She supported neoliberal agricultural policy and vowed to deepen and widen such reforms as her Medium-Term Philippine Development Plan (2001-2004) emphasized her FMR development program narrative as a necessary tool for poverty alleviation by supporting agriculture modernization.

Accordingly, her road network plan was consistent with Agriculture and Fisheries Modernization Act for the recognized Strategic Agricultural and Fisheries Development Zones. It focused on FMR investments in regional growth centers, key tourism development areas, and economically lagging regions, especially Mindanao, where road densities and paved road ratios were below average. For instance, she also shared that FMRs increased its share in the budget pie; “Along with massive rice production, we are cutting costs through more efficient transport. For example, for our farm-to-market roads, we released P6 billion in 2007” (Arroyo, 2008: para.62).

She asserted that FMRs are significant component of rural development in stimulating local growth and helping integrate the rural economy into the whole economy. Her FMR development program was under the Rural Industrialization Program and Rural Road Network Development Project, so linking the production areas to major markets, to wit:

We are constructing farm-to-market roads across the archipelago to increase our agricultural produce and we would not need to import

from overseas. Due to the budget allocation for farm-to-market roads: two thousand kilometers in Mindanao; two thousand kilometers in north Luzon, since there are agricultural areas; one thousand kilometers in Central Philippines, Bicol and Visayas; one thousand kilometers here in Luzon, in Southern Luzon, Southern Tagalog and in Central Luzon in Bulacan. These farm-to-market roads will be constructed because we have allotted 7 billion pesos for farm-to-market roads. Moreover, to increase our harvest, we will invest 8 billion pesos for irrigation. The seven billion for farm-to-market roads and eight billion pesos for irrigation are included in the 23-billion-peso allocation for agricultural modernization. (Arroyo, 2008: para.15)

Moreover, she also used FMR as part of her BAYAN-ANIHAN concept² for facilitating agriculture development. She used it to efficiently deliver agrarian support services to farmers and their eventual transformation to agrarian reform zones and progressive farming. For instance, she prioritized agricultural FMR construction while maintaining the existing road network to promote her partnership and convergence strategy. It improved and constructed 1,300 kilometers of national roads and 19,771-meter line bridges. As a result, the agricultural sector expanded as the 2 million hectares of land were developed into agribusiness complemented by the regional road framework plans execution. In addition, the local and regional development councils, the Department of Agriculture (DA), and the Department of Agrarian Reform (DAR) constructed and rehabilitated FMRs that complemented the national roads to facilitate the agricultural produce market and distribute farm inputs. These initiatives supported the Philippine Road network expansion (Llanto, 2002).

²Bayan means people while Anihan means harvest and Bayanihan means working together. This program pertains to a united people working together for successful implementation of agrarian reform. It aimed for the transformation of the Philippine Countryside into vibrant and dynamic communities through focused intervention under the ARC development strategy.

Like Ferdinand E. Marcos, she also used FMRs as a political resource. She facilitated her FMR development program to support her “super regions” program. To demonstrate her inclination to give local politicians more options, she increased local government units’ Internal Revenue Allotment- local funds- with 20 percent devoted to development funds specifically for infrastructure and social services. Hence, giving them more incentives to pursue FMR development in their area, to wit, *“The Internal Revenue Allotment for local governments from the fiscal budget is P210.7 billion. I hope that local officials, including the different barangays, would utilize 20 percent of your development funds for infrastructure and social service”* (Arroyo, 2008: para.21).

Like past administrations repeatedly did in their respective initiatives for agrarian reform, President Macapagal- Arroyo found the instrumental worth of FMRs aligned with her BAYAN-ANIHAN concept as a means of the mass campaign for both national and local elections. This situation supports Wales & Wild’s (2012) claim that FMRs could facilitate new patron-client relations. It demonstrates its sociopolitical value as politicians used it to reward their supporters. It also enabled national and local politicians to reach remote areas while boosting their political capital by providing the project beneficiaries access to economic opportunities, state services, and political mobilization. On the other hand, it also manifests the Philippine politics’ “business-as-usual” mode fueled by patronage, clientelism, and traditional politics.

Despite her rhetoric, the income disparity between the rich and the poor widened. For example, in 2003, the top 10 percent received an average income 20 times greater than the income of the bottom 10 percent income deciles, higher than the 1994-level, leading to further marginalization of the poor (Philippine Statistics Authority, 2003). Moreover, she was jailed after her term due to several corruption cases, including misusing funds allocated to provide material assistance to farmers (Fertilizer Fund Scam) to conduct the 2004 elections.

Benigno Aquino (2010-2016)

Benigno Aquino's narratives continued his predecessors' market-oriented development strategy. He used FMRs as a vital tool for agricultural productivity and linkage with industry and services. He pinpointed that one of the constraints to agricultural productivity and market expansion was inefficient connectivity. He reiterated that FMRs are a vital part of a market-oriented agricultural development with a promise of economic growth. Hence, he developed the domestic market faster by constructing and rehabilitating FMRs to strategically connect rural and agricultural areas with markets and distribution centers and pursue agricultural efficiency, to wit:

Our government is also constructing the necessary infrastructure to facilitate the growth of agriculture in the country. For example, farm-to-market roads, or FMRs, constructed and rehabilitated from 2011 to June 2013, have linked 1,147 barangays to main road networks and markets, benefiting 300,000 farmers. (Aquino, B., 2013: para.8) Like previous administrations, the development strategy was also

towards infrastructure development regionalization. For example, the regional development plan in region IV-A recognized that FMRs have a critical role in the region's overall economic development as its absence has been a constraint on regional development, especially on rural development. Moreover, as of 2016, 477 kilometers out of 2,206 kilometers of national roads and FMRs in Mindanao were funded.

Road infrastructure was still included in the priority programs. As of 2015, 31,242 kilometers of national roads (97.19 percent), 15,377 kilometers of city roads (61.80 percent), and 31,075 kilometers of FMRs (28.65 percent) were paved. However, in terms of quality, the World Economic Forum-Global Competitiveness Report (WEF-GCR) 2015-2016 ranked the Philippines 97th out of 140 countries. In 2015, 6,549-kilometers of FMRs were constructed by the Department of Agriculture to enhance the inflow and outflow of agricultural produce.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

The Department of Public Works and Highways (DPWH) was officially designated as the principal agency in FMRs' outlays to decentralize its implementation while enhancing its technical designs to strengthen and expand the president's FMR narratives in the countryside, to wit:

We have fixed more than just roads; our DPWH has fixed its system. Just by following the right process of bidding and procurement, their agency saved a total of 10.6 billion pesos from 2011 to June of this year. Even our contractors are feeling the positive effects of our reforms in DPWH. According to the DPWH, "the top 40 contractors are now fully booked." I am hopeful that the development of our infrastructure continues unimpeded to facilitate the growth of our other industries. (Aquino, B., 2012: para.58)

As a result, FMRs were constructed and rehabilitated to strategically connect rural and agricultural areas to market towns and production areas. Lastly, he also justified his FMR development program to include the promise of economic growth while strengthening his anti-corruption measures, to wit:

We will not build our road network based on kickbacks or favoritism. We will build them according to a clear system. Now that resources for these projects are no longer allocated haphazardly, our plans will no longer end up unfulfilled—they will become tangible roads that benefit the Filipino people. When we assumed office, 7,239 kilometers of our national roads were not yet fixed. Right now, 1,569 kilometers of this has been fixed under the leadership of Secretary Babes Singson. In 2012, an additional 2,275 kilometers will be finished. We are even identifying and fixing dangerous roads with the use of modern technology. These are challenges we will continue to address every year so that, before the end of my term, every inch of our national road network will be fixed. (Aquino, B., 2012: para.57)

Discussion and Conclusion:

Farm-to-Market Road (FMR) supports the trade theory, which specifies that people who engage with the market through surplus selling on a comparative advantage benefit from the direct welfare and economies of scale production. It is one of the predominant program in the Philippine agriculture sector with at least 6.97 percent of the Philippine agriculture's budget is devoted to it. Based on the narratives, It emerged as a central element in which presidents built their neoliberal ideology to achieve the Philippines' overall poverty reduction and rural economic growth agenda due to its perceived significant socio-economic impact among its beneficiaries. The Philippine president's FMR narratives demonstrated a neoliberal ideology by facilitating a proactive involvement in the market of goods and services meant to reduce poverty and improve growth in the long run. They showed FMR's significance as it allowed smallholder farmers to efficiently use resources, goods, and services to derive benefits. They believed that smallholder farmers needed FMR to move out of poverty and increase income by commercializing farming activities, accessing cheap production inputs, and enhancing productivity and food security. Moreover, they also believed that it secured more jobs for those unwilling to participate in the farming sector by participating in other related sectors such as mining and industry.

The analysis of the presidents' narratives surrounding their respective FMR development programs from 1986 to 2016 showed that most tend to underscore their symbolic and sociopolitical value in recurring themes. For example, 1) FMRs as a symbol of progress, 2) FMRs as vital and inevitable, and 3) FMRs as a political source.

All Philippine presidents framed FMRs as vital and inevitable. They described their implementation as a panacea as it becomes necessary and sufficient condition to improving agricultural productivity and income, demonstrating their capabilities and achievements and legitimizing their image. They stipulated their narratives on their state documents such as development

and investment plans, public speeches, official statements, publicly available government documents, and scholarly sources. This situation aligns with what Molle et al. (2009) shared regarding the classical means of promoting projects by presenting meta-justifications such as national goals, modernization, and economic growth promise. For instance, presidents denoted FMR ‘as a critical enabling condition for market participation in isolated agricultural areas. Specifically, they highlighted FMR’s importance in addressing their agricultural challenges and achieving the Philippines’ overall poverty reduction, agricultural development, and economic growth. It is noteworthy that some such as Presidents Ramos and Macapagal Arroyo’s FMR development programs linked to their social development programs, enticing the citizenry to accept the program while strengthening the FMRs’ existential significance to a certain extent.

Second, some presidents framed FMRs as a symbol of national progress. They used the rhetoric of a functioning FMR as a symbol of effective spur of agriculture development and as a foundation of every agricultural community, signifying a modernism ideology marked by confidence in the development of scientific and technical knowledge. For instance, President Ramos assumed that FMRs paved the way for better transportation links and created businesses and jobs in profitable sectors, such as agriculture, forest, and mining, as stated in their development plans while President B. Aquino considered it a vital tool for agricultural productivity and linkage with industry and services addressing the agricultural productivity constraints. These observations support Scott’s (1989) observation that the common carriers of high modernism were powerful actors or state leaders who usually favored development planning.

Lastly, some presidents framed FMRs as a political resource. For example, President Macapagal- Arroyo boldly showed how she used FMRs to create political capital. It was aligned with Mark Thompson’s (2010) observation that patronage politics could exist by funneling government

patronage funds directly to local politicians, recentralizing clientelist networks, and directing funds to regions seen favorable to the state leader.

This study shows that the Republic of the Philippines' presidents learned to love their FMR development program through consistent and repetitive discussion of their neoliberal ideology on all platforms. Therefore, aside from providing a full review of related literature and historical analysis of FMR development programs in the Republic of the Philippines from 1986 to 2016, this could also serve as a foundation for understanding the sociopolitical value of FMRs that has received little attention and present critical view of FMRs given its deficiencies.

Acknowledgment

The author wishes to thank her professors from the Faculty of Political Science of Chulalongkorn University, especially Prof. Teewin Supputikun, Ph.D., Professor Naruemon Thabchumpon, Ph.D., Professor Carl Middleton, Ph.D., Prof. Bhanubhatra Jittiang, Ph.D., Prof. Antoinette Raquiza of the Philippines, and Ms. Sarah Grace L. Candelario, M.A.Ed. This study was made possible through the ASEAN Scholarship, Support of Overseas Research from the Graduate School, and Faculty of Political Science of Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

References

- Aquino, B. (2012). **Third State of the Nation Address Benigno C. Aquino.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/2012/07/23/english-translation-benigno-s-aquino-iii-third-state-of-the-nation-address-july-23-2012/> [Accessed 2 December 2021].
- _____. (2013). **Speech of President Aquino at the Livestock Philippines 2013 Expo and Conference.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/2013/08/07/speech-of-president-aquino-at-the-livestock-philippines-conference-2013-expo-and-conference/> [Accessed 2 December 2021].

- Aquino, C. (1988). **Second State of the Nation Address Corazon C. Aquino.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/1988/07/25/corazon-c-aquino-second-state-of-the-nation-address-july-25-1988/> [Accessed 2 December 2021].
- _____. (1989). **Third State of the Nation Address Corazon C. Aquino.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/1989/07/24/corazon-c-aquino-third-state-of-the-nation-address-july-24-1989/> [Accessed 4 December 2021].
- _____. (1990). **Fourth State of the Nation Address Corazon C. Aquino.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/1990/07/23/corazon-c-aquino-fourth-state-of-the-nation-address-july-23-1990/> [Accessed 4 December 2021].
- Arroyo, G. (2008). **Eight State of the Nation Address of Gloria Macapagal Arroyo.** [Online]. Available from: <http://www.mabuhayradio.com/rp-government-updates/president-gloria-macapagal-arroyo-s-8th-state-of-the-nation-address-sona> [Accessed 5 December 2021].
- _____. (2008). **Speech of President Arroyo during the Presentation of the 2008 Budget on the economy with the Liga ng mga Barangay and the Working Poor.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/2008/03/14/speech-of-president-arroyo-during-the-presentation-of-the-2008-budget-on-the-economy-with-the-liga-ng-mga-barangay-and-the-working-poor/> [Accessed 5 December 2021].
- Asian Development Bank. (2011). **Republic of the Philippines: Road Sector Improvement Project (Financed by the Japan Special Fund). Volume 2; Final Report [pdf file].** [Online]. Available from: <https://www.adb.org/sites/default/files/project-document/61897/41076-01-phi-tacr-02.pdf> [Accessed 10 November 2021].
- Boyce, J. (1993). The Political Economy of Growth and Impoverishment in the Marcos Era.” **Economic Development and Cultural change**, 43(4), 405-420.

- Census of the Philippine Islands. (1921). **The Census of the Philippine Islands. Volume III.** [Online]. Available from: <http://rsso08.psa.gov.ph/sites/default/files/1918%20CPH%20vol3.pdf> [Accessed 10 November 2021].
- Crawford, N. C. (2000). The passion of world politics: Propositions on emotion and emotional relationships. **International Security**, 24(4), 116-156. <https://doi.org/10.1162/016228800560327>
- Estrada, J. (1999). **Second State of the Nation Address of Joseph Estrada.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/1999/07/26/joseph-ejercito-estrada-second-state-of-the-nation-address-july-26-1999/> [Accessed 10 December 2021].
- _____. (2000). **Third State of the Nation Address of Joseph Estrada.** [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/2000/07/24/joseph-ejercito-estrada-third-state-of-the-nation-address-july-24-2000/> [Accessed 11 December 2021].
- Fourcade, M. & Healy, K. (2007). **Moral Views of Market Society. Annual Review of Sociology**, 33(14), 285-311.
- Koch, J. & Movenzadeh, F., (1979). **A Methodology for Evaluating Rural Roads in the Context of Development in Low Volume Roads; A Second International Conference.** Transportation Research Record, no. 702, National Academy of Sciences.
- De Lataillade, C., Dumontier, A., Grondard, N. & Dufumier, M. (2006). Farming Intensification and Diversification in the Philippines: The Case of the Pampanga Estuary. **Moussons**, 9(10), 281-297.
- Llanto, G. (2002). **Infrastructure Development; Experience and Policy Options for the Future.** [Online]. Available from: <https://dirp3.pids.gov.ph/ris/dps/pidsdps0226.pdf> [Accessed 11 December 2021].
- Molle, F. P., Floch, P., Promphakping, B., & Blake, D. (2009). **The ‘greening**

- of Isaan’: politics, ideology and irrigation development in the northeast of Thailand. In F. Molle, T. Foran, & M. Kakonen, M. (Eds.), **Contested waterscapes in the Mekong region: hydropower, livelihoods and governance**. London: Earthscan.
- Mudge, S. (2008). What is neo-liberalism? **Socio-Economic Review**, 6(4), 703-731.
- National Economic and Development Authority. (1987). **Highlights of the Medium-Term Philippine Development Plan (1987-1992)**. Manila, Philippines: National Economic and Development Authority.
- _____. (1993). **Medium-Term Philippine Development Plan (1993-1998)**. Manila, Philippines: National Economic and Development Authority.
- _____. (1999). **Medium-Term Philippine Development Plan (1999-2004)**. Manila, Philippines: National Economic and Development Authority.
- _____. (2001). **Medium-Term Philippine Development Plan (2001-2004)**. Manila, Philippines: National Economic and Development Authority.
- _____. (2004). **Medium-Term Philippine Development Plan (2004-2010)**. Manila, Philippines: National Economic and Development Authority.
- _____. (2011). **Philippine Development Plan (2011-2016) Midterm Update**. Manila, Philippines: National Economic and Development Authority.
- Newson, D. (1986). **Crisis in the Philippines; The Marcos Era and Beyond**. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Olano, J. (2004). **Philippines: Agrarian Reform Infrastructure Support Project. Setting Up Poverty Reduction: A Global Learning Process and Conference**. [Online]. Available from: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.606.8895&rep=rep1&type=pdf> [Accessed 4 December 2021].
- Padilla, S. (1988). Land Reform; Behind the Rhetoric of Aquino’s Davao

Promises. Asian Studies; **Journal of Critical Perspectives on Asia**, 25(26), 16-26.

Philippine Agriculture and Fisheries Modernization Act. (n.d.). **An Act of Prescribing Urgent Related Measures to Modernize the Agriculture and Fisheries Sectors of the Country in Order to Enhance their Profitability and Prepare the Said Sectors for the Challenge of the Globalization Through An Adequate, Focused and Rational Delivery pf Necessary Support Services, Appropriating Funds Therefore and For Other Purposes** . [Online]. Available from: https://lawphil.net/statutes/repacts/ra1997/ra_8435_1997.html [Accessed 12 November 2021].

Philippine Statistics Authority. (2003). **Family Income and Expenditure Survey Volume 1 Final Report**. [Online]. Available from: <https://psa.gov.ph/sites/default/files/2003%20%20FIES%20Volume%201.pdf>. [Accessed 12 November 2021].

Presidential Management Staff. (1992). **Office of the President. The Aquino Management of the Presidency. The President's Report. (1986-1992)**. [Online]. Available from: <http://www.coryaquino.ph/coryaquino/assets/images/HerPeoplesEmissary.pdf> [Accessed 12 November 2021].

Quinlan, J. (1992, July 2). **Cory Aquino - A Problematic Legacy**. [Online]. Available from: <https://www.csmonitor.com/1992/0702/02192.html> [Accessed 11 December 2021].

Ramos, F. (1996). **Fifth State of the Nation Address of Fidel Ramos. Philippine Official Gazette**. [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/1996/07/22/fidel-v-ramos-fifth-state-of-the-nation-address-july-22-1996/> [Accessed 12 December 2021].

Ramos, F. (1993). **Second State of the Nation Address of Fidel Ramos**. [Online]. Available from: <https://www.officialgazette.gov.ph/1993/07/26/fidel-v-ramos-second-state-of-the-nation-address-july-26-1993/> [Accessed 12 December 2021].

- Scott, J. (1998). **Seeing like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Conditions Have Failed.** New Haven, CT: Yale University Press.
- Smith, A. (1998). **Nationalism and modernism: A critical survey of recent theories of nations and nationalism.** London, New York: Routledge. D.
- Tadem, E. (2015). **Philippine Agrarian Reform in the 21st Century. Land grabbing, conflict and agrarian-environmental transformations; Perspectives from East and Southeast Asia.** [Online]. Available from: https://www.iss.nl/sites/corporate/files/CMCP_D2-Tadem.pdf [Accessed 12 December 2021].
- Thompson, M. (2010)., Populism and the Revival of Reform; Competing Political Narratives in the Philippines. **Contemporary Southeast Asia A Journal of International and Strategic Affairs**, 32(1), 1-28.
- Wales, J & Wild, L. (2012). **The Political Economy of Roads: An Overview and Analysis of Existing Literature.** [Online]. Available from: <https://odi.org/en/publications/the-political-economy-of-roads-an-overview-and-analysis-of-existing-literature> [Accessed 16 December 2021].
-

การศึกษาลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีความเสี่ยง ต่อการมีภาวะซึมเศร้าและแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย กรณีศึกษากลุ่ม นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม

สกวาใจ พุ่งจันทร์¹, ศศิวิภา เสริมศิริ², ศิริลักษณ์ เจริมจิตต์พรชัย³,
วิชญา รัตนเมธาวิ⁴, และสุจิตตา สุระภี⁵

ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2,3,4,5}

E-mail: janesakawjai@gmail.com¹, sasiwipa012@gmail.com², sjerm001@yahoo.com³,
witchaya.r@msu.ac.th⁴ and suraphee@hotmail.com⁵

วันที่รับบทความ: 28 กรกฎาคม 2564

วันแก้ไขบทความ: 11 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ: 17 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า และการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายและศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรเหล่านี้หรือไม่ รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบความเสี่ยง ต่อการมีภาวะซึมเศร้าและแนวโน้มจะฆ่าตัวตายจากผลของการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ โดยขนาดตัวอย่างทั้งหมด 376 คน ใช้การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิโดยการสุ่ม แบบมีระบบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า 1) นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ 6-9 ชั่วโมงต่อวัน มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ประเภท Facebook/Instagram และมีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อความบันเทิงมากที่สุด เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 83.78 มีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 41.49 มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายระดับรุนแรงร้อยละ 3.72 2) สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ภาวะซึมเศร้า และแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย และ 3) นักเรียนที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์มีความเสี่ยงที่จะมี ภาวะซึมเศร้าสูงกว่านักเรียนที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ และนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้า มีความเสี่ยงต่อการจะฆ่าตัวตายสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า คนที่มีภาวะซึมเศร้า ในกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่มีภาวะซึมเศร้า ในกลุ่มที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ภาวะซึมเศร้า แนวโน้มจะฆ่าตัวตาย ความเสี่ยง สัมพันธ์ อัตราร้อยต่อ

A study on the effects of using social media on the risk of depression and suicidal ideation for the case study of high school students of the extra-large schools in Mueang Maha Sarakham District

Sagowjai Thung-jan¹, Sasiwipa Sermsiri², Siriluck Jermjitpornchai³, Witchaya Rattanametawee⁴, and Sujitta Suraphee⁵

Department of Mathematics, Faculty of Science, Mahasarakham University^{1,2,3,4,5}

E-mail: janesakawjai@gmail.com¹, sasiwipa012@gmail.com², sjerm001@yahoo.com³, witchaya.r@msu.ac.th⁴ and suraphee@hotmail.com⁵

Received: July 28, 2021

Revised: May 11, 2022

Accepted: May 17, 2022

Abstract

The purposes of this research article were to study the behavior of using social media, having depression, and suicidal ideation and investigate the association between family relationships and all of them, including to compare the risk of depression and suicidal ideation as a result of social media addiction. A total sample size of 376 students was selected by stratified systematic sampling. The results from analysis of the data were as follows. 1) Most students spent 6 - 9 hours a day on social media via Facebook/Instagram. Their objective of using social media was for entertainment. The percentage of social media addiction and depression were 83.78 and 41.49 respectively. The students had a severe suicidal ideation accounted for 3.72%. 2) Family relationship was associated with social media addiction, depression, and suicidal ideation. 3) Students who were addicted to social media are at higher risk of depression than students who were not addicted to social media. Depressed students in the social media addict group were more likely to a chance of suicide than those with depression in the non-social media addict group.

Keywords: Social media addiction, Depression, Suicidal ideation, Relative risk, Odds ratio

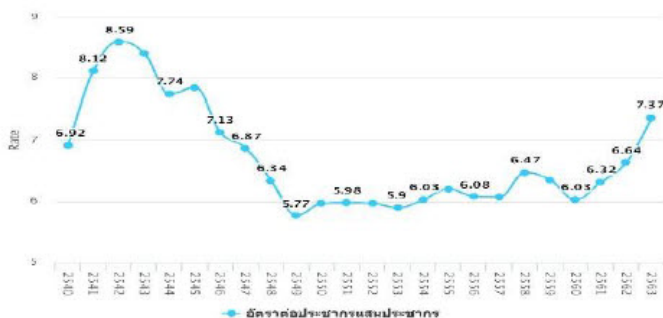
บทนำ

ในยุคปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนเราเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จำนวนมาก โดยแอปพลิเคชันของสื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้งานผ่านโทรศัพท์มือถือหรือสมาร์ทโฟนได้ ทำให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ผลของการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก่อให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ที่มีแนวโน้มหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและจะให้ความสนใจกับบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมออนไลน์มากกว่า จึงทำให้มีความเสี่ยงในการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ได้ง่ายขึ้น โดยผลจากการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ อาจก่อให้เกิดภาวะของโรคซึมเศร้า โรคเครียด วิตกกังวล สมาธิสั้น หรือปัญหาอื่นทางสุขภาพจิตได้

ภาวะซึมเศร้า จัดเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่มีอัตราการความชุกและอัตราการตายที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาจิตเวชอื่น ๆ โดยภาวะซึมเศร้าจะสูงขึ้นจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น และพบว่าวัยรุ่นตอนปลายจะมีความซึมเศร้ามากขึ้น จากข้อมูลสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ปัญหาหลัก ๆ ที่เด็กและเยาวชนโทรศัพท์มาขอคำปรึกษา ได้แก่ ความเครียดและวิตกกังวล ปัญหาความรัก ปัญหาซึมเศร้า และปัญหาครอบครัว และจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อความบน ระบาย ขอคำปรึกษาในทวิตเตอร์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ เกิดภาวะเครียดในหมู่วัยรุ่นมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ร้อยละ 60 หน้าที่การงาน/ความรับผิดชอบ ร้อยละ 32 และปัญหาการถูกกลั่นแกล้งร้อยละ 7 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นนั้นสามารถเกิดขึ้นได้บ่อยเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อที่จะเตรียมเป็นวัยผู้ใหญ่ในอนาคต แต่หากเกิดความไม่สมดุลด้านใดด้านหนึ่ง อาจมีผลทำให้วัยรุ่นเกิดภาวะซึมเศร้าได้ ซึ่งอาจไม่แสดงอาการออกมาโดยตรง แต่อาจแสดงออกมาในลักษณะหงุดหงิด ฉุนเฉียว โกรธ ก้าวร้าว ไม่มีสมาธิในการเรียน ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมลำบาก มีอาการซึม ชอบเก็บตัว แยกตัวอยู่คนเดียว ไม่ค่อยพูดกับใคร วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ต้องเฝ้าจับตามองเป็นพิเศษ เพราะบ่งบอกถึงอาการเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ส่งผลกระทบทางลบต่อด้านจิตสังคมของวัยรุ่นซึ่งจะขัดขวางการมีพัฒนาการที่เหมาะสมของวัยรุ่น อีกทั้งส่งผลกระทบระยะยาวต่อบุคคล ครอบครัว และสังคมในวงกว้างมากขึ้น (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558) การศึกษาวิจัยที่ทำให้ทราบถึงขนาดของปัญหา ภาวะซึมเศร้าและการคิดฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในบริบทโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อจะได้หาวิธีการดูแล ช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

จากการศึกษาทบทวนอย่างเป็นระบบในงานวิจัยของ Betul Keles, Niall McCrae & Annmarie Grealish (2020) ได้สืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์และการมีปัญหาด้านสุขภาพทั้งหมด 4,780 เรื่อง โดยสืบค้นจากฐานข้อมูล PsycINFO, Medline, Embase, CINAHL และ SSCI และสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อปัญหาด้านสุขภาพจิตในวัยรุ่นที่มีอายุ 13-18 ปี พบงานวิจัย 9 เรื่องที่ศึกษาครอบคลุมสื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมด ส่วนอีก 4 งานวิจัยจะศึกษาเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก และเป็นการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย 3 บทความ ในจีน 3 บทความ และในเซอร์เบีย อเมริกา มาเลเซีย เบลเยียม ไทย และแคนาดา อย่างละ 1 บทความและอีก 1 บทความ เป็นการศึกษาในวัยรุ่นในแถบทวีปยุโรป การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้การทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติในการพิจารณาความสัมพันธ์ โดยผลการวิจัยโดยสรุปพบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความทุกข์ทางจิตในวัยรุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการศึกษาในประเทศจีนซึ่งเป็นชาวเอเชียเพื่อนบ้านของไทย แสดงให้เห็นว่าการนอนไม่หลับมีผลมาจากการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์และภาวะซึมเศร้า และการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะซึมเศร้าและการด้อยค่าของตัวเอง ส่วนในประเทศไทย เป็นการศึกษาในปี พ.ศ. 2558 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเสพติดเฟซบุ๊กกับสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสุ่มตัวอย่างนักเรียน 972 คน ใน 4 จังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ อุบลราชธานี และสงขลา ผลการศึกษพบว่าความชุกของการเสพติดเฟซบุ๊กและสุขภาพจิตที่ผิดปกติคือ 41.9% และ 21.9% ตามลำดับ และการเสพติดเฟซบุ๊กของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสัมพันธ์กับอาการผิดปกติของร่างกาย ภาวะสุขภาพจิต ความวิตกกังวล การนอนไม่หลับ และภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรง (Nitt Hanprathet et al., 2015) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกหลายเรื่องที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการมีภาวะซึมเศร้ารวมถึงผลต่อการคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันไป เช่น เกลิมพล กำใจ และอรัญญา นามวงศ์ (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดเฟซบุ๊ก ภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนักศึกษาพยาบาล ยุคเจนเนอเรชันแซดในวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่ง ผลการศึกษพบว่า การติดเฟซบุ๊กมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อภาวะซึมเศร้า แต่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการคิดฆ่าตัวตาย และแน่นอนว่าผลการศึกษาเหล่านี้จะมีความคลาดเคลื่อนเล็กน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับขนาดตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ และที่สำคัญคือแบบประเมินที่จะเป็นสิ่งตัดสินว่าใครที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์หรือใครที่เป็นบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตใจหรือมีภาวะซึมเศร้า

ปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ปัจจัยเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในวัยรุ่นประกอบด้วย ภาวะซึมเศร้า โรคจิตเภท ความวิตกกังวล มีประวัติฆ่าตัวตายมาก่อน ความผิดปกติของบุคลิกภาพ การใช้สารเสพติด อยู่ในครอบครัวที่ขาดความผูกพัน พ่อแม่มีประวัติเคยฆ่าตัวตาย ความรู้สึกลด้อยค่า เหตุการณ์สำคัญในชีวิตที่นำมาสู่ความเครียดอย่างมาก (สุพัตรา สุขาวห และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล, 2560) จากรายงานอัตราการฆ่าตัวตายของคนไทยแยกตามปี พ.ศ. 2540-2563 ของกรมสุขภาพจิต พบว่ามีอัตราการฆ่าตัวตายสูงในปี พ.ศ. 2542 หลังจากนั้นจะมีแนวโน้มลดลงจนถึงปี 2561-2563 อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากรแสนคนจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากรแสนคนของคนไทยแยกตามปี พ.ศ. 2540-2563

ที่มา: https://www.dmh.go.th/report/suicide/stat_prov.asp, กรมสุขภาพจิต

ในปี พ.ศ. 2564 สถิติคนไทยพยายามฆ่าตัวตายชั่วโมงละ 6 คน หรือทั้งปีมากกว่า 53,000 คน และเสียชีวิตประมาณ 4,000 คน ถือเป็นสาเหตุการตายอันดับต้น ๆ ของไทย ข้อมูลของศูนย์โรคซึมเศร้าไทย กรมสุขภาพจิต ยังระบุว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าถึง 1.5 ล้านคน โดยผู้ป่วยจำนวน 100 คน สามารถเข้าถึงการรักษาเพียง 28 คนเท่านั้น และทำให้คนไทยกว่า 70 เปอร์เซ็นต์เสียชีวิตก่อนวัยอันควร

ดังนั้น การศึกษาเพื่อให้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีแนวคิดฆ่าตัวตาย จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นกลุ่มวัยที่มีความเปราะบางทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่นักเรียนเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว เพื่อนในสถานศึกษา หรือแม้กระทั่งสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งวัยรุ่นบางคนจะใช้เป็นสื่อในการกลั่นแกล้งหรือระบายอารมณ์เมื่อเกิดความขัดแย้งกันในกลุ่ม โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้

เทคโนโลยีร่วมกับการเรียนการสอน โดยโรงเรียนมีการอำนวยความสะดวกโดยติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนให้มีแหล่งเรียนรู้ในการสืบค้นข้อมูล และโรงเรียนยังได้มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความสนใจและใช้เทคโนโลยีได้ระดับดี แต่ความสนใจของนักเรียนส่วนใหญ่มักเน้นไปในเรื่องของความบันเทิงด้วยการใช้ Social network มากเกินไป (พัทธนันท์ เสนาจักร และลักขณา สรวิวัฒน์, 2563) อาจนำมาซึ่งการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์นั้นและอาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมาได้

คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า และแนวโน้มฆ่าตัวตายตามตัวแปรต่าง ๆ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้าและการคิดฆ่าตัวตาย รวมทั้งวิเคราะห์ค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์เพื่อพิจารณาว่าเมื่อตัวแปรมีความสัมพันธ์กันแล้ว จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ส่งผลต่อความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจอย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลจะเน้นการนำเสนอผลของการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ ซึ่งจะทำให้ได้ประเด็นที่สำคัญนำไปสู่การวางแผนในการป้องกันการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การเกิดภาวะซึมเศร้า รวมถึงเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัจจัยที่จะทำให้เด็กเรียนมีความคิดที่จะฆ่าตัวตายในอนาคตได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า และแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้าและการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเสี่ยงต่อการมีภาวะซึมเศร้าและแนวโน้มจะฆ่าตัวตายจากผลของการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์

สมมติฐานการวิจัย

1. การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการมีภาวะซึมเศร้า
2. การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์และการมีภาวะซึมเศร้าส่งผลต่อการคิดฆ่าตัวตาย
3. สัมพันธ์ภาพในครอบครัวส่งผลต่อการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์การมีภาวะซึมเศร้า และการคิดฆ่าตัวตาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า การมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน 2 โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ลงทะเบียนเรียนประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยมีนักเรียนทั้งหมด 3,405 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 ชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามโรงเรียนและเพศ คำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1963) ได้ขนาดตัวอย่าง 376 และในแต่ละชั้นภูมิใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีระบบโดยเรียงตามระดับชั้นและเกรดเฉลี่ยสะสม หน่วยตัวอย่างแต่ละหน่วยทำแบบสอบถามและแบบประเมินผ่าน Google Form โดยมีคำอธิบายไว้ที่หน้าแรกอย่างชัดเจน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการการศึกษานี้เป็นแบบสอบถามและแบบประเมิน โดยรวบรวมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้วิจัยได้ค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยและนำมาปรับปรุงสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจะใช้สอบถามลักษณะทางประชากร ระยะเวลาในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ต่อวัน ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้งานและวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ส่วนที่ 2 แบบวัดการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์มีทั้งหมด 6 ข้อ จะถามเกี่ยวกับความรู้สึก พฤติกรรม และผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยมีระดับการวัด 5 ระดับ คือ ระดับน้อยมาก คิดเป็น 1 คะแนน ไปจนถึงระดับบ่อยมาก คิดเป็น 5 คะแนน โดยคะแนนอยู่ในช่วงตั้งแต่ 6 ถึง 30 คะแนน เป็นแบบวัดที่อ้างอิงแบบวัดการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ของเบอร์เกน (Bergen Social Media Addiction Scale: BSMAS) (Andreassen et al., 2017) และจะถูกตัดสินว่าเสพติดสื่อสังคมออนไลน์เมื่อคะแนนอยู่ในช่วง 12-30 หรือมีอย่างน้อยสี่รายการที่มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 3 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบประเมินภาวะซึมเศร้า มีทั้งหมด 15 ข้อ มีคำตอบที่เป็นไปได้ 2 คำตอบ คือ มี และ ไม่มี (โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์, 2562) เกณฑ์การแปลความหมายของการให้คะแนน ดังนี้ คือ “มี” มากกว่า 6 ข้อขึ้นไป หมายถึง มีภาวะซึมเศร้า

ส่วนที่ 4 แบบประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย มีทั้งหมด 8 ข้อ มีคำตอบที่เป็นไปได้ 2 คำตอบคือ มี และ ไม่มี (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2562) เกณฑ์การแปลความหมายของการให้คะแนน คือ

คะแนน 0	หมายถึง ไม่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย
คะแนน 1-8	หมายถึง มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายระดับน้อย
คะแนน 9-16	หมายถึง มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายระดับปานกลาง
คะแนนมากกว่า 17	หมายถึง มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายระดับรุนแรง

ส่วนที่ 5 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว (สมิธ วุฒิสวัสดิ์, 2552) มีทั้งหมด 21 ข้อ มีระดับการวัด 4 ระดับคือ ไม่จริงเลยให้คะแนน 1 คะแนน ไปจนถึงจริงที่สุดให้ 4 คะแนน ใช้เกณฑ์การแปลความหมาย จากค่าเฉลี่ย ดังนี้

3.51-4.00	หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด
2.51-3.50	หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสม
1.51-2.50	หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต้องปรับปรุง
1.00-1.50	หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับต้องปรับปรุงมาก

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

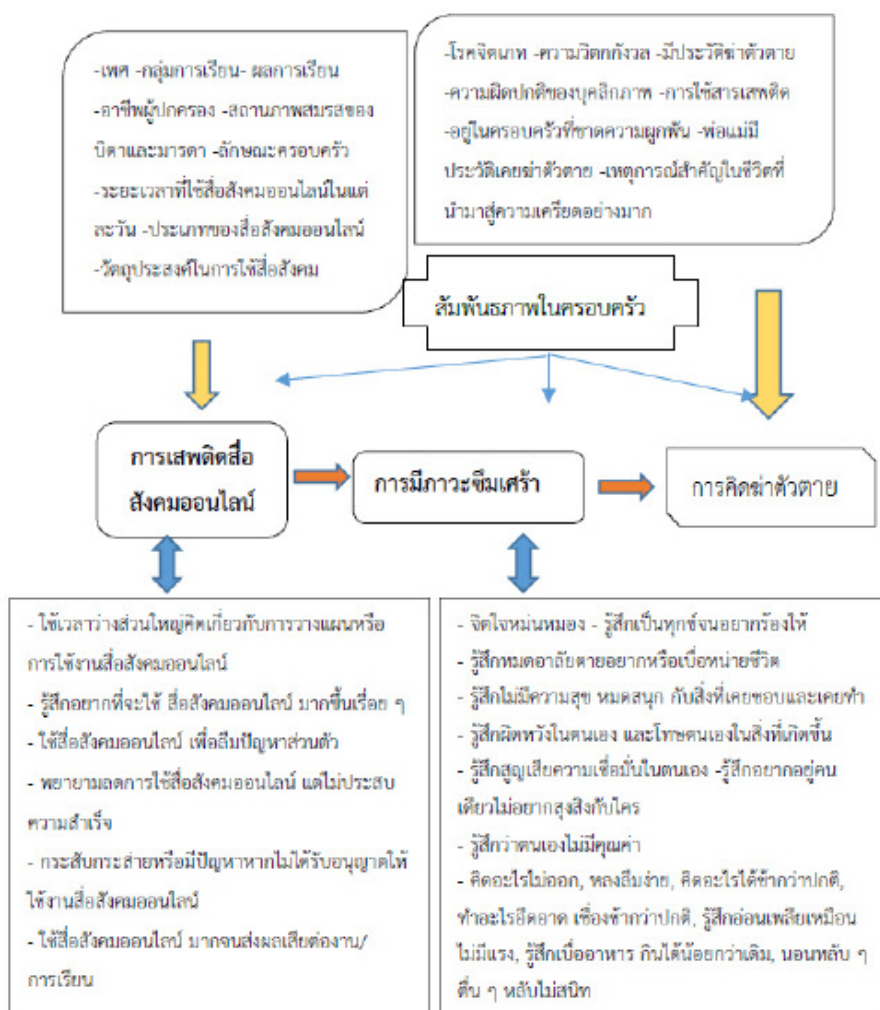
3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi Squared Test) หรือการทดสอบฟิชเชอร์ (Fisher Exact Test) ใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้าและการคิดฆ่าตัวตายตามตัวแปรลักษณะทางประชากร และการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อเกิดเหตุการณ์มีจำนวนเซลล์ที่มีความถี่คาดหวังน้อยกว่า 5 มีเกิน 20 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเซลล์ทั้งหมดจะใช้วิธีการของฟิชเชอร์ในการคำนวณค่าความน่าจะเป็นที่จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก

3.3 สถิติความเสี่ยงสัมพัทธ์ (Relative Risk) และอัตราส่วนออดส์ (Odds Ratio) และการประมาณค่าแบบช่วงของค่าสถิติทั้งสองตัว ใช้เพื่อเปรียบเทียบโอกาสของการเกิดสิ่งที่สนใจในประชากร 2 กลุ่ม ในงานวิจัยนี้จะใช้ในการวิเคราะห์ผลของการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อความเสี่ยงของการมีภาวะซึมเศร้า และผลของการมีภาวะซึมเศร้าที่มีต่อความเสี่ยงของการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย

แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า และแนวโน้มฆ่าตัวตายตามตัวแปรต่าง ๆ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้าและการคิดฆ่าตัวตาย โดยมีแนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.9 ส่วนใหญ่สังกัดกลุ่มการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ร้อยละ 60.5 มีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.50 ขึ้นไป ร้อยละ 44.4 อาชีพผู้ปกครองส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 41.8 และอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจการส่วนตัว ร้อยละ 24.7 ส่วนใหญ่ บิดา-มารดา อาศัยอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 70.0 และบิดา-มารดาหย่าร้าง ร้อยละ 16.0 มีลักษณะครอบครัวคืออาศัยอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 57.7 และอาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดา ร้อยละ 19.4 ใช้เวลาในการเล่นสื่อสังคมออนไลน์ 6-9 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 36.7 มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ประเภท Facebook/Instagram มากเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาจะเป็นการใช้ YouTube/TikTok คิดเป็นร้อยละ 46.8 และ 31.9 ตามลำดับ มีวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความบันเทิง ร้อยละ 45.0 และใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร ร้อยละ 19.4

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า และการมีแนวคิดฆ่าตัวตาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีนักเรียนที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ร้อยละ 83.78 มีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 41.49 ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบ พบว่า เพศ กลุ่มการเรียน เกรดเฉลี่ยสะสม อาชีพผู้ปกครอง สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา ลักษณะครอบครัว ระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกันจะไม่ส่งผลต่อการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ และไม่ส่งผลต่อการมีภาวะซึมเศร้า แต่การอยู่โรงเรียนที่แตกต่างกันจะมีสัดส่วนการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน และโรงเรียนและลักษณะครอบครัวที่ต่างกันจะมีความสัมพันธ์กับการมีภาวะซึมเศร้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีแนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย แต่ก็จะมีบางส่วนที่มีความคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย ในข้อที่มีน้ำหนักของคะแนนแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูง คือ คิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย มีแผนการที่จะฆ่าตัวตาย ได้เตรียมการที่จะทำร้ายตัวเองหรือเตรียมการที่จะฆ่าตัวตาย โดยตั้งใจว่าจะให้ตายจริง ๆ และได้พยายามฆ่าตัวตายโดยคาดหวังหรือตั้งใจที่จะให้ตาย ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับแนวโน้มจะฆ่าตัวตายพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย แต่จะมีบางส่วนที่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายระดับรุนแรง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.72 ระดับปานกลาง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.05

ระดับน้อย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.23 เมื่อพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า โรงเรียน เพศ กลุ่มการเรียนรู้ เกรดเฉลี่ยสะสม อาชีพผู้ปกครอง สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา ระยะเวลาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ และวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่แตกต่างกัน จะไม่มีผลต่อการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ภาวะซึมเศร้า และแนวโน้มฆ่าตัวตาย

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้ง 4 ตัวแปร พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวส่งผลต่อการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ (P-value = 0.016) ส่งผลต่อการมีภาวะซึมเศร้า (P-value < 0.001) และส่งผลต่อแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย (P-value = 0.002) และการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการมีภาวะซึมเศร้า (P-value = 0.002) แต่ไม่ส่งผลต่อแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย (P-value=0.511) นอกจากนี้ยังพบว่า การมีภาวะซึมเศร้าส่งผลต่อแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย (P-value < 0.001) จากความสัมพันธ์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำไปศึกษาอิทธิพลของการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อความเสี่ยงของการมีภาวะซึมเศร้า และอิทธิพลของการมีภาวะซึมเศร้าที่มีต่อความเสี่ยงของการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย โดยการพิจารณาที่ค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์และอัตราส่วนออดส์ ผลการวิเคราะห์ได้ค่าทางสถิติตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวน สัดส่วน ความเสี่ยงสัมพัทธ์ และอัตราส่วนออดส์ เพื่อเปรียบเทียบการมีภาวะซึมเศร้าในกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์เทียบกับกลุ่มที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์

การเสพติด สื่อสังคมออนไลน์	การมีภาวะซึมเศร้า		รวม
	มีภาวะซึมเศร้า	ไม่มีภาวะซึมเศร้า	
เสพติด	142 (0.449)	174 (0.551)	316 (1)
ไม่เสพติด	14 (0.233)	46 (0.767)	60 (1)
รวม	157 (0.714)	220 (0.286)	376
ค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์ ($\hat{RR}$ = 1.93) และ 95% [CI] คือ 1.198 < RR < 3.096			
ค่าอัตราส่วนออดส์ ($\hat{OR}$ = 2.681) และ 95% [CI] คือ 1.417 < OR < 5.075			

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บคือสัดส่วน

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนที่มีการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์และมีภาวะซึมเศร้า มีสัดส่วน 0.449 และนักเรียนที่ไม่มีการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์แต่มีภาวะซึมเศร้า คิดเป็นสัดส่วน 0.233 เมื่อพิจารณาที่ค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์ คือ 1.93 หมายความว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์มีความเสี่ยงต่อการมีภาวะซึมเศร้าสูงกว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์อยู่ 1.93 เท่า เมื่อประมาณค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์ ในประชากรพบว่าที่ระดับความเชื่อมั่น 95% นักเรียนที่มีการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ มีความเสี่ยงที่จะมีภาวะซึมเศร้าสูงกว่าคนที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์อยู่ 1.198 ถึง 3.096 เท่า เมื่อพิจารณาค่าอัตราส่วนออดส์ในตัวอย่างซึ่งมีค่า 2.681 และค่าประมาณแบบช่วงของ อัตราส่วนออดส์ในประชากร คือ 1.417 ถึง 5.075 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หมายความว่า นักเรียนที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์มีโอกาสที่จะมีภาวะซึมเศร้าสูงกว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อพิจารณาที่ค่าประมาณแบบช่วงทั้งความเสี่ยงสัมพัทธ์และ อัตราส่วนออดส์ ได้ว่า การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการมีภาวะซึมเศร้า

ตารางที่ 2 จำนวน สัดส่วน ความเสี่ยงสัมพัทธ์ และอัตราส่วนออดส์ เพื่อเปรียบเทียบการมีแนวโน้ม จะฆ่าตัวตายในกลุ่มที่มีภาวะซึมเศร้าเทียบกับกลุ่มที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า

การมีภาวะซึมเศร้า	การมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย		รวม
	มี	ไม่มี	
มีภาวะซึมเศร้า	63 (0.404)	93 (0.596)	156 (1)
ไม่มีภาวะซึมเศร้า	13 (0.059)	207 (0.941)	220 (1)
รวม	76 (0.253)	300 (0.747)	376
ค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์ ($\hat{RR} = 6.834$) และ 95% [C.I.] คือ $3.901 < RR < 11.973$			
ค่าอัตราส่วนออดส์ ($\hat{OR} = 10.787$) และ 95% [C.I.] คือ $5.658 < OR < 20.564$			

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บคือสัดส่วน

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าและมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย มีสัดส่วน 0.404 และนักเรียนที่ไม่มีภาวะซึมเศร้าแต่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย มีสัดส่วน 0.059 เมื่อพิจารณาที่ค่าความเสี่ยงสัมพัทธ์ในตัวอย่าง คือ 6.834 หมายความว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะซึมเศร้าจะมีความเสี่ยงต่อการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูงกว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีภาวะซึมเศร้าอยู่ 6.834 เท่า และจากการประมาณค่าพบว่า ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% นักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้ามีความเสี่ยงที่จะมีแนวโน้มฆ่าตัวตายสูงกว่า

นักเรียนที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า อยู่ 3.901 ถึง 11.973 เท่า พิจารณาค่าอัตราส่วนออตส์มีค่าเท่ากับ 10.787 มีค่าประมาณแบบช่วง คือ 5.658 ถึง 20.564 หมายความว่า นักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าจะมีโอกาสมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูงกว่านักเรียนที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า

ตารางที่ 3 ค่าอัตราส่วนออตส์เพื่อดูอิทธิพลของการมีภาวะซึมเศร้าที่มีต่อแนวโน้มจะฆ่าตัวตาย ทั้งในกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์และกลุ่มที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์

การเสพติด สื่อสังคมออนไลน์	การมีภาวะซึมเศร้า	อัตรา ส่วน ออตส์	ช่วงความเชื่อมั่นที่ 95%	
			ขีดจำกัดล่าง	ขีดจำกัดบน
เสพติด	มีภาวะซึมเศร้า	16.659	7.295	38.044
	ไม่มีภาวะซึมเศร้า			
ไม่เสพติด	มีภาวะซึมเศร้า	3.857	1.075	5.992
	ไม่มีภาวะซึมเศร้า			
ค่าอัตราส่วนออตส์รวม (Common odds ratio)		12.242	6.211	24.128
CMH = 69.147 และ P-value < 0.001				

จากตารางที่ 3 พบว่าในกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ค่าอัตราส่วนออตส์ของการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายในนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าเทียบกับคนที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า คือ 16.659 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าประมาณแบบช่วง ของอัตราส่วนออตส์ คือ 7.295 ถึง 38.044 (ไม่คลุม 1) สามารถอธิบายได้ว่า ในกลุ่มนักเรียนที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ คนที่มีภาวะซึมเศร้าจะมีโอกาสมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่ไม่มีความซึมเศร้า

ในกลุ่มที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ค่าอัตราส่วนออตส์ของการมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายของนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าเทียบกับคนที่ไม่มีความซึมเศร้า คือ 3.857 ค่าประมาณแบบช่วงที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ของอัตราส่วนออตส์ คือ 1.017 ถึง 14.622 (ไม่คลุม 1) อธิบายได้ว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ คนที่มีภาวะซึมเศร้าจะมีแนวโน้มที่จะคิดฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่ไม่มีความซึมเศร้าเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาที่ค่า สถิติ CMH ในการทดสอบสมมติฐาน จะได้ค่าสถิติ คือ 69.147 (P-value < 0.0001) สรุปได้ว่า คนที่มีภาวะซึมเศร้าในกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูงกว่าคนที่มีภาวะซึมเศร้าในกลุ่มที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ โดยอาการหรือพฤติกรรมที่พบส่วนใหญ่จะเป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เพื่อลี้ภัยส่วนตัวและจะใช้เวลาว่างส่วนใหญ่คิดเกี่ยวกับการวางแผนหรือการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนในหลากหลายพื้นที่ทั้งผลงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศตามที่กล่าวในส่วนของบทนำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในสถานะปัจจุบันที่การติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยรุ่นหรือวัยเรียน ซึ่งการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีทั้งคุณและโทษในเวลาเดียวกัน

จากผลสรุปเรื่องโรงเรียนและลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีภาวะซึมเศร้า รวมทั้งสัมพันธ์ภาพในครอบครัวส่งผลต่อการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ การมีภาวะซึมเศร้า และแนวโน้มฆ่าตัวตาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ade Ayu Harisdiane Putri and Hani Khairunnisa (2018) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของสถานภาพครอบครัวและการติดยาเสพติดในหมู่วัยรุ่น ซึ่งพบว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวที่ไม่ดี (poor family function) มักใช้โซเชียลมีเดียเล่าเรื่องหรือสื่อสารกับผู้อื่น และเป็นที่สังเกตจากผลการศึกษาว่านักเรียนกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ มีภาวะซึมเศร้า และมีแนวคิดฆ่าตัวตาย จะเป็นนักเรียนที่มาจากสัมพันธ์ภาพในครอบครัวอยู่ในระดับควรปรับปรุงมากกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังพบว่านักเรียนกลุ่มที่มีภาวะซึมเศร้าจะเป็นนักเรียนที่เรียนสายศิลป์-ภาษาต่างประเทศ อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และกลุ่มที่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บิดามารดาของตัวเอง

การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการมีภาวะซึมเศร้า โดยกลุ่มนักเรียนที่มีภาวะซึมเศร้าส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกผิดหวังในตนเอง และโทษตนเองในสิ่งที่เกิดขึ้น มีอาการหลงลืมง่าย คิดอะไรไม่ออก สูงกว่าอาการอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นไปได้ว่านักเรียนที่มีความรู้สึกและอาการดังกล่าว จะใช้วิธีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อลี้ภัย หรือหาที่ระบายความทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของ อังคณา ศิริอำพันธกุล (2561) เรื่องภาวะซึมเศร้ากับพฤติกรรมการใช้โซเชียล โดยปัจจุบันมีข้อค้นพบว่าการใช้การใช้โซเชียลมีเดียมากเกินไปเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้

การมีภาวะซึมเศร้าส่งผลต่อการคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย เพ็ชรพรประภาส (2562) ที่ศึกษาเรื่อง ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องระหว่าง การพยายามฆ่าตัวตายกับภาวะซึมเศร้าในโรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่ที่มาด้วยอาการพยายามฆ่าตัวตายและได้รับการรักษาแบบผู้ป่วยใน จะมีภาวะซึมเศร้าร่วมด้วย

จากผลการวิเคราะห์ คนที่มีภาวะซึมเศร้าในกลุ่มที่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายสูงกว่าในกลุ่มที่ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ โดยผลสรุปนี้ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของแพทย์หญิง มธุรดา สุวรรณโพธิ์ ผู้อำนวยการสถาบัน สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (ผู้จัดการออนไลน์, เผยแพร่ 20 กุมภาพันธ์ 2562) โดยกล่าวว่าเด็กยุคใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับ เทคโนโลยี หากใช้อย่างไม่ระวัง ไม่เหมาะสม หรือไม่ถูกต้อง อนาคตอาจจะมีปัญหาในเรื่อง ปัญหาสุขภาพจิตในหลาย ๆ เรื่อง ตั้งแต่ความรุนแรง ความเครียด และภาวะซึมเศร้าได้ หากผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าอยู่ก่อนแล้วมาเล่นสื่อสังคมออนไลน์ก็ค่อนข้างจะเป็นอันตราย อาจกระตุ้นให้แสดงออกทางอารมณ์ เพราะเกิดการรับสารมากเกินไป และจากการศึกษานี้ พบว่ามีนักเรียนมีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายระดับรุนแรงอยู่ 14 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักเรียนที่เรียนสายศิลป์-ภาษาต่างประเทศและสายวิทยาศาสตร์ อาศัยอยู่กับผู้ปกครอง ที่ไม่ใช่บิดา-มารดา เสพติดสื่อสังคมออนไลน์และมีภาวะซึมเศร้า โดยเมื่อพิจารณาในกลุ่มที่มี ภาวะซึมเศร้าพบว่านักเรียนเพศชายและเพศหญิงมีร้อยละของภาวะซึมเศร้าที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งแย้งกับงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่พบว่าผู้หญิงจะมีภาวะซึมเศร้าสูงกว่าผู้ชาย แต่พบว่ามีร้อยละ ของนักเรียนหญิงที่มีแนวคิดฆ่าตัวตายกลับสูงกว่าเพศชายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลวรรณ ปัญญาว่อง และคณะ (2563) แต่ต้องเผื่อระวังในเพศชายเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีรายงานการเปรียบเทียบข้อมูลการฆ่าตัวตายสำเร็จ ส่วนใหญ่ผู้ชายจะมีอัตราการ ฆ่าตัวตายสำเร็จมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นนักเรียนกลุ่มนี้ควรจะมีคนดูแลอย่างใกล้ชิดหรือ อาจต้องมีโปรแกรมในการดูแลเป็นพิเศษ โดยทางโรงเรียนควรมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา ที่มุ่งเน้นหรือหาวิธีการในการค้นหาปัญหาของนักเรียน รวมถึงควรประสานผู้ปกครอง เพื่อดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารเชิงบวกในครอบครัวหรือ โรงเรียน จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุด ต้องให้การยอมรับและตั้งใจรับฟัง สิ่งที่เขาบอกเล่า ต้องคิดทางบวกอยู่เสมอ ๆ ให้คำชื่นชมทุกครั้งในสิ่งดี ๆ ที่เขาทำแม้ความสำเร็จเพียงเล็กน้อย เพื่อให้เกิดการเปิดใจ มีปัญหาจะได้กล้าพูดคุ้ยซักถาม และทำให้เขาสะสมความภูมิใจ ในตัวเองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันอย่างดีในการป้องกันโรคซึมเศร้า ควรรับฟังสิ่งที่ เขาพูดอย่างตั้งใจ โดยมีผลการศึกษายืนยันว่า การที่มีผู้รับฟังปัญหาอย่างตั้งใจจะช่วย

ลดอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จได้ถึงร้อยละ 50 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) รวมทั้งผู้ปกครองควรหากิจกรรมที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตหรือกิจกรรมที่คนในครอบครัวได้ทำร่วมกันเพื่อเป็นเกราะป้องกันการเป็นโรคซึมเศร้าและความสูญเสียอันยิ่งใหญ่จากการคิดฆ่าตัวตายของนักเรียนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ทั้ง 2 โรงเรียน ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ครองรัตน์ ดุลลาพันธ์. (2561). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และปัจจัยทางจิตที่พยากรณ์ภาวะโรคซึมเศร้า. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

จุฑามาศ ทองประดับ ทศนา ทวีคุณ และพัชรินทร์ นินทจันทร์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะติดเฟกบุ๊กกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและภาวะซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารพยาบาลสภาวิชาชีพไทย, 12(2), 116-133.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). Thaihealth Watch 2022 จับาติคทางสุขภาพคนไทยปี 2563. [ออนไลน์]. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. ได้จาก: <https://bit.ly/3GjjFGL> [สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564].

เฉลิมพล กำใจ และอรรณญา นามวงศ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการติดเฟกบุ๊กภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนักศึกษาพยาบาลยุคเจนเนอเรชันแซด. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 33(2), 33-47.

ตันติกร ชื่นเกษม. (2562). ความสัมพันธ์ของการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการใช้เวลากับครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา.

ผู้จัดการออนไลน์. (2562). เมื่อสื่อโซเชียลเป็นต้นเหตุโรคซึมเศร้า. ได้จาก: <https://mgronline.com/infographic/detail/9620000017907> [สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564].

- พัทธนันท์ เสนาจักร และลักขณา สรวิวัฒน์. (2563). การศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลใน
ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนโรงเรียนสารคาม
พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. **วารสารการบริหารและ
นิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 11(1), 31-44.
- สมิธ วุฒิสวัสดิ์. (2552). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.
สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาพวัยรุ่งและเยาวชนไทย. (2563). **โครงการสุขภาพคนไทย 2563**. สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภัตตรา สุขาวห และสุวรรณา อรุณพงศ์ไพศาล. (2560). ปัจจัยเสี่ยงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
กับการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น: การทบทวนวรรณกรรมเชิงลึก.
วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 62(4), 359-378.
- วิมลวรรณ ปัญญาอ่อน และคณะ. (2563). ความชุกของภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยง
ฆ่าตัวตายในวัยรุ่นไทย: การสำรวจโรงเรียนใน 13 เขตสุขภาพ.
วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 28(2), 136-149.
- อังคณา ศิริอำพันกุล. (2561). ภาวะซึมเศร้ากับพฤติกรรมใช้สื่อโซเชียล.
วารสารปัญญาภิวัฒน์, 10(ฉบับพิเศษ), 327-337.
- เอกชัย เพ็ชรพรประภาส. (2563). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างการทำ
ฆ่าตัวตายกับภาวะซึมเศร้าในโรงพยาบาลบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.
วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 65(2), 167-178.
- Ade Ayu Harisdiane Putri and Hani Khairunnisa. (2018). The Relationship of
Family Function and Social Media Addiction among Adolescents.
**Advances in Social Science, Education and Humanities Research
(ASSEHR)**, volume 304, 4th ASEAN Conference on Psychology,
Counselling, and Humanities.
- Betul Keles & other. (2020). A systematic review: the influence of social
media on depression, anxiety and psychological distress in
adolescents. **INTERNATIONAL JOURNAL OF ADOLESCENCE AND
YOUTH**, 25(1), 79-93.
- Nitt Hanprathet & other. (2015). Facebook Addiction and Its Relationship
with Mental Health among Thai High School Students.
J Med Assoc Thai, 98(3), S81-S90.

ความตระหนักของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

พนารัตน์ มาศมมาดล
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
E-mail: panaratm@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 28 พฤศจิกายน 2564

วันแก้ไขบทความ: 9 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ: 10 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตระหนักของเจ้าหน้าที่รัฐต่อพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ต่อหลักการบริหารราชการใน 7 ด้าน เนื่องจากส่วนราชการและเจ้าหน้าที่รัฐต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้ หากเจ้าหน้าที่รัฐไม่ตระหนักรู้ต่อหน้าที่ของตนย่อมเป็นผลทำให้กฎหมายไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวมกับการวิจัยเอกสารและแบบสอบถามเจ้าหน้าที่รัฐสังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคามจำนวน 100 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยประมวลผลโดยใช้สูตรร้อยละทางสถิติ ควบคู่กับการหาค่าเฉลี่ย และทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test และ one-way ANOVA และการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่รัฐมีความตระหนักรู้ต่อการบริหารราชการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 7 ด้าน มีค่าความตระหนักรู้เฉลี่ยร้อยละ 92.57 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมจัดทำแผนปฏิบัติราชการและสายการปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการมีค่าความตระหนักรู้ที่สูงกว่าสายวิชาการ ส่วนอายุในการปฏิบัติราชการนานไม่มีผลต่อความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ ด้านปัญหาและอุปสรรคต่อการตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐของส่วนราชการมักเกิดจากการไม่ได้เข้าร่วมภารกิจในขั้นของการกำหนดนโยบาย การวางแผนปฏิบัติราชการ การทบทวนแผนปฏิบัติราชการ การแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยนี้ ควรให้เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับได้รับรู้กระบวนการทำงานทุกระดับ หรือ มีกระบวนการในการชี้แจงทำความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนร่วมต่อภารกิจของส่วนราชการในลำดับแรกเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ร่วมกัน อันจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชกฤษฎีกา เพื่อให้เกิดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการและเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติราชการให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

คำสำคัญ: การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนราชการ

Awareness of Government Officials towards on Good Governance and Administrative Procedures

Panarat Machamadol
Faculty of Law, Mahasarakham University
E-mail: panaratm@hotmail.com

Received: November 28, 2021

Revised: March 9, 2022

Accepted: March 10, 2022

Abstract

The awareness of government officials to work efficiently was studied in accordance with the Administration of the Royal Decree on Good Governance and Administrative Procedures, 2003. Seven principal fields of public administration for government agencies and government officials were assessed. State officials must recognize their duties and abide by the law to achieve their objectives. The qualitative research methodology was conducted using a literature review and questionnaire for 100 government officials at Mahasarakham University. Results were expressed as mean statistical percentages, with hypothesis testing using t-test, one-way ANOVA and paired mean test by the LSD method.

Findings showed that government officials were aware of public administration to achieve the seven fields, with an average awareness value of 92.57%. Factors affecting the awareness of government officials included the experience of participating in the preparation of government action plans. Awareness at the operational level was higher than at the academic level. Long service did not affect the awareness of government officials. Problems and obstacles that impacted the awareness of government officials in government agencies included not participating in the mission at the policy-making stage for government planning and solving problems.

Suggestions were posited that all government officials should be aware of the work processes at all levels, and be actively involved in processes to clarify the mission of government agencies to create mutual understanding and awareness. This will achieve the objectives stated in the decree and establish rules and procedures for government agencies and government officials to deliver good public administration.

Keyword: Good Governance, Government Officials, The awareness of government officials

บทนำ

คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดให้มีแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนนิติบัญญัติขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการบริหารราชการแผ่นดินให้มีความชัดเจน แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ขึ้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดทำกรอบในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนไว้ในรูปยุทธศาสตร์ชาติซึ่งทุกหน่วยงานมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามประกอบกับได้มีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อเป็นกลไกวิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ขึ้นแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนนิติบัญญัติให้ซ้ำซ้อนกันอีก สมควรยกเลิกการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนนิติบัญญัติ และปรับปรุงการจัดทำแผนปฏิปัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทแผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง

การประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งกำหนดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ จึงมีผลทำให้กฎหมายฉบับนี้กลายเป็นกรอบให้ส่วนราชการต้องทบทวนภารกิจของหน่วยงานตนควบคู่กับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกำลังเงินงบประมาณของประเทศ ความคุ้มค่าของภารกิจและสถานการณ์อื่นประกอบกัน

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้ดำเนินการสร้างกรอบตัวชี้วัดและประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่าง ๆ มาโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่น่าสนใจคือ ผลการประเมินการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่าง ๆ

มักมีผลการประเมินที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกิจที่แต่ละส่วนราชการมีในการบริหารจัดการ และการเน้นหนักในการกิจที่ต่าง ๆ กัน จึงเกิดเป็นคำถามที่ว่า เมื่อกฎหมายกำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานภายใต้กรอบของกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการเหล่านั้นเรียนรู้และเข้าใจกรอบในการปฏิบัติราชการตามหลักเกณฑ์วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ ตามกรอบของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 อันนำไปสู่การศึกษาวิจัยถึงความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐในการกิจของตนนั้น ว่ามีความรู้ความเข้าใจต่อการกิจของส่วนราชการมากน้อยเพียงใด และหากเจ้าหน้าที่รัฐตระหนักรู้นั้นหมายความว่าภารกิจในการปฏิบัติราชการจะสามารถดำเนินตามกรอบของหลักกฎหมายอันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นการประเมินความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อันเป็นสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หลายระดับ ทั้งยังถือเป็นส่วนราชการภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546
2. เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแตกต่างกัน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

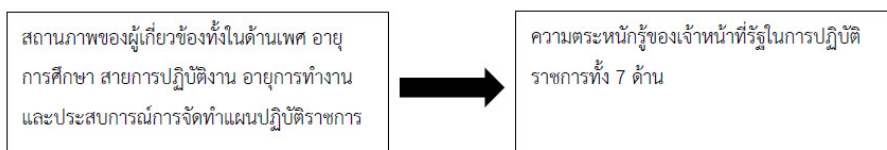
สมมติฐานการวิจัย

1. เจ้าหน้าที่รัฐที่ตอบแบบสอบถามที่สถานภาพแตกต่างกันจะมีความตระหนักรู้ต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของมหาวิทยาลัยมหาสารคามแตกต่างกัน
2. เจ้าหน้าที่รัฐตระหนักรู้ต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่อบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน 5) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่อปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ 6) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่ออำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน และ 7) ตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการด้านการประเมินผลการปฏิบัติราชการ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาศึกษากับกลุ่มประชากรตัวอย่างเจ้าหน้าที่รัฐที่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากสถานภาพของผู้เกี่ยวข้องทั้งในด้านเพศ อายุ การศึกษา สายการปฏิบัติงาน อายุการทำงาน และประสบการณ์การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ ว่ามีผลต่อความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติราชการทั้ง 7 ด้านตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบเชิงผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ อันประกอบด้วยข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างสังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 100 คน โดยใช้เกณฑ์ของ Taro Yamane ในการกำหนดจำนวนประชากร ค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 ได้จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 98 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือ 0.05 โดยทำการทดสอบความแปรปรวนของแต่ละกลุ่มก่อน

โดยใช้ตาราง Test of Homogeneity of Variance ถ้าความแปรปรวนแต่ละกลุ่มเท่ากัน จึงนำไปเปรียบเทียบเชิงซ้อนแบบ Multiple Comparison โดยใช้วิธีทดสอบ Least-Significant Different (LSD) เพื่อหาค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ แบบสอบถามได้เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วน ในส่วนของสถานภาพทั่วไป และในส่วนของข้อมูลต่อความตระหนักรู้ต่อการปฏิบัติราชการ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เริ่มจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นมาทดสอบหาความเที่ยง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิสายต่าง ๆ เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถิติ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาทดสอบคุณภาพของเครื่องมือในเชิงโครงสร้างและความครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนลักษณะของถ้อยคำภาษาที่ใช้เหมาะสมกับความเป็นจริง จากนั้นผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลในการตอบแบบสอบถามโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มหลายขั้นตอนสำหรับผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้างสังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม แล้วนำข้อมูลที่รับมาวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการรับรู้ (Theory of Perception)

การรับรู้ถือเป็นกระบวนการที่ต้องประมวลผลการรับรู้ โดยเริ่มจากการรับรู้ที่ผ่านประสาทสัมผัส และตีความหรือแปลความหมายออกมาของแต่ละบุคคล ซึ่งการตีความหมายของการรับรู้จะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล เนื่องจากความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ที่แตกต่างในแต่ละบุคคล ในกระบวนการรับรู้ประกอบด้วยกระบวนการรับรู้ที่ซับซ้อนอันเกิดจากสิ่งเร้าหลายอย่าง ดังนี้ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2524) เช่น การเลือกที่จะรับสิ่งเร้าต่าง ๆ การจัดระบบภายหลังจากที่ได้เลือกรับสิ่งเร้านั้น โดยแสดงออกมาทางภาพและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดถึงการทำงานและการแปลความหมายเพื่อช่วยพิจารณาสิ่งเร้ากับคุณสมบัติอื่น ๆ กับอวัยวะของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีการรับรู้ (Theory of Perception) คือ การทำความเข้าใจโครงสร้างแนวคิดภายในที่ระบบการรับรู้ของเราได้รับ โครงสร้างแนวความคิดที่เป็นรากฐานของความแตกต่างเชิงความหมาย ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะของผลลัพธ์ของระบบการรับรู้ โดยความจำเป็นทางแนวคิด สามารถแสดงได้ด้วยภาษาตรรกะที่มีพลังมากกว่าความคิดทางประสาทสัมผัสสามารถแสดงออก ด้วยเหตุนี้ โครงสร้างภายในที่เป็นรากฐานของ

ความหมายในการรับรู้ – รวมถึงแนวคิดหลักแห่งการรับรู้ (Perceptual Object) ย่อมไม่สามารถได้มาโดยกลไกอุปนัยทั่วไปจากการป้อนข้อมูลทางประสาทสัมผัส หรือจากประสบการณ์โดยทั่วไป (Dieter Heyer & Rainer Mausfeld, 2002) ความสามารถในการรับรู้ของเราเป็นผลจากวิวัฒนาการและถูกกำหนดโดยการคัดเลือกโดยธรรมชาติ มักสันนิษฐานว่าการคัดเลือกโดยธรรมชาติสนับสนุนการรับรู้เพื่อความอยู่รอดในธรรมชาติ ของมนุษย์ การวิเคราะห์วิวัฒนาการการรับรู้โดยใช้ทฤษฎีเกมวิวัฒนาการเผยให้เห็นว่า การรับรู้ที่ไม่เท่ากัน เจตนาของทฤษฎีการรับรู้ถูกเสนอว่าการรับรู้ของมนุษย์ถูกหล่อหลอม โดยการคัดเลือกโดยธรรมชาติเพื่อซ่อนความเป็นจริงเชิงวัตถุ (Donald D. Hoffman, 2018)

2. ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติว่า คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ครอบคลุมกิจกรรม ของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ทั้งในระบบราชการหรือระบบเอกชน เพื่อให้บรรลุผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ Horn (Donald S. Van Meter & Carl E. Van Horn, 1975) การนำนโยบายไปปฏิบัติงานเป็นการตัดสินความสามารถขององค์การว่า สามารถที่จะรวบรวมคน ทรัพยากรในหน่วยงานนั้น ๆ และเป็นการกระตุ้นให้บุคลากร เกิดการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จดังวัตถุประสงค์ตามที่องค์การนั้น ๆ ได้ตั้งไว้ (Williams, 1975: 531-566) นอกจากนี้ การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะ ขององค์การนั้นเองว่ามีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่นั้น บรรลุเป้าหมายของนโยบายที่รัฐกำหนดได้กำหนดไว้หรือไม่ (Kerr, อ้างถึงใน ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒิพงษ์, 2539: 282) เป็นการศึกษาถึงความสามารถที่ผลักดันให้กลไกทั้งหมด ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้นเอง (Pressman & Widavsky, อ้างถึงใน ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒิพงษ์, 2539: 297)

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในทุก ๆ นโยบายย่อมมีผู้เข้ามา เกี่ยวข้อง (วรเดช จันทรศร, 2548: 45-50) ดังนี้ 1) ฝ่ายการเมือง (Politics) 2) ระบบราชการ (Bureaucracy) คือ หน่วยงานราชการ 3) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐ (Bureaucrats) โดยผู้บริหารระดับสูงจะมีส่วนที่สำคัญในการสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย อันเปรียบเสมือน “หัวจักรหรือหัวเรือใหญ่ที่จะนำขบวนรถไฟไปสู่จุดหมายปลายทาง ได้สำเร็จ” ทั้งนี้ ข้าราชการระดับล่างจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการตีความกฎหรือระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติของนโยบายด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้านโยบายนั้นขาดความชัดเจน หรือมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตน ย่อมอาจจะทำให้ข้าราชการระดับล่างเหล่านั้น ไม่อาจยอมรับนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ 4) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย (Clients) คือ ประชาชน หรือผู้รับบริการ อันเป็นผู้ที่อาจได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์เพราะเป็นผู้ที่มี ส่วนได้เสียจากนโยบายนั้น ๆ

3. ทฤษฎีหลักความได้สัดส่วน

แนวคิดในเรื่องหลักความได้สัดส่วนได้ถูกนำมาใช้ในทางวิชาการโดยเฉพาะในส่วนของการดำเนินการของส่วนราชการที่ต้องใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจดำเนินการในด้านต่าง ๆ โดยบรรเจิด สิงคะเนติ ให้ความหมายของ “หลักความได้สัดส่วน” ว่าเป็นหลักการที่สำคัญในการตรวจสอบการกระทำของรัฐทั้งหลาย อันมีผลสมบูรณ์ หรือความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐนั้น ๆ โดยมีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ หลักความเหมาะสม หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2522: 274)

4. หลักการควบคุมแบบบังคับบัญชาและกำกับดูแล

หลักการควบคุมแบบบังคับบัญชาและกำกับดูแลจึงถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการของประเทศไทย เพื่อการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง โดยหากปฏิบัติราชการไม่เป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ นโยบายที่กำหนดโดยผู้บังคับบัญชาย่อมมีสภาพบังคับตามลักษณะของผลการดำเนินงานและการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือกรอบของกฎหมายต่อไป

5. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานในองค์กร

ในองค์กรทุกองค์กรหรือทุกหน่วยงานที่ประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานนั้น ย่อมเกิดปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากการทำงานขึ้นได้ เพราะการทำงานทุกอย่างย่อมเกิดปัญหาอุปสรรคขึ้นมาได้ทั้งสิ้น กล่าวได้ว่า ไม่มีองค์กรใดที่การดำเนินงานนั้นปราศจากซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพียงแต่การดำเนินงานจะให้ผ่านพ้นหรือราบรื่นไปได้นั้น แต่ละองค์กรหรือแต่ละหน่วยงาน แต่ละบุคคลนั้นจะดำเนินการในการขจัดปัดเป่าปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไรสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า (วรเดช จันทรศร, 2548: 45-50)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ภายใต้มาตรา 3 วรรคสอง “*รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของ ประชาชนโดยรวม*” สะท้อนเตือนให้เห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม ซึ่งมีความหมายว่า ประเทศไทยจะต้องบริหารกิจการบ้านเมืองให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันก็ได้นำหลักแนวคิดเรื่องการพัฒนากระบวนการราชการ

แผ่นดินกำหนดไว้ในหมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐมาตรา 76 รัฐมีหน้าที่วางแผนทาง การพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดินในทุกภาคส่วนโดยให้ยึดหลักการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี ตามพระราชกฤษฎีกาวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พุทธศักราช 2546 โดยผลของมาตรา 164(3) กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นผลให้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เป็นผลให้ยังคง

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (และที่แก้ไข เพิ่มเติม)

เนื่องจากการจำเป็นต้องกำหนด ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ต่าง ๆ ให้ชัดเจนเพื่อมิให้มีการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกันระหว่าง ส่วนราชการต่าง ๆ และเพื่อให้ การบริหารงานในระดับกระทรวงมีเอกภาพสามารถดำเนินการให้ เป็นไปตามนโยบาย ที่รัฐมนตรีกำหนดได้ ในการปรับปรุงกฎหมายฉบับที่ 5 ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการแต่งตั้ง “ก.พ.ร.” ให้โอนงบประมาณและบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ พลเรือน ตามที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ไปเป็นของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ พร้อมทั้งมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ ก.พ.ร. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลการจัดส่วนราชการและการปรับปรุงระบบการทำงาน ของภาคราชการ จึงเป็นผลให้ ก.พ.ร. เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์ตัวชี้วัด ในการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่าง ๆ

3. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม 2562)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการ และข้าราชการปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกระทำ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนอง ต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการนี้ ต้องใช้วิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก และได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่าง สม่ำเสมอการบริหารราชการจะต้องกำหนดเป้าหมายเพื่อให้บรรลุการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี 7 ประการ ดังนี้

(มาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546)

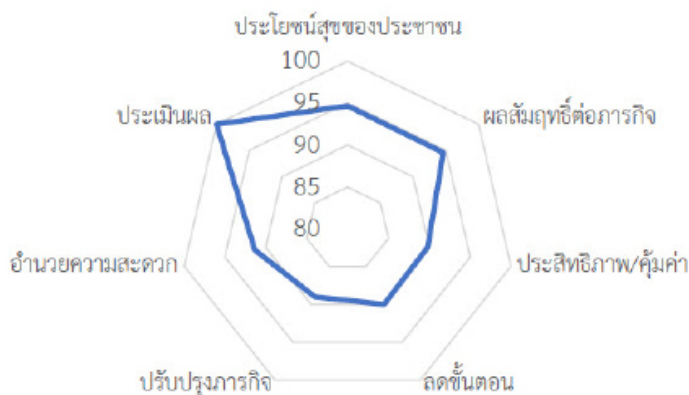
- 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อภารกิจทั้ง 7 ด้าน พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63 มีช่วงอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 50 และเป็นพนักงานสายสนับสนุนตอบแบบสอบถามสูงสุดร้อยละ 53 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติราชการมากกว่า 16 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 56 และมีประสบการณ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการมากถึงร้อยละ 66

2. ผลการวิเคราะห์ความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการบริหารกิจการที่ดีของส่วนราชการมีค่าเฉลี่ยความรับรู้ที่ร้อยละ 92.77 โดยความตระหนักรู้ด้านการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนมีค่าความตระหนักรู้ที่ร้อยละ 94.67 ด้านการบริหารเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีค่าความตระหนักรู้ที่ร้อยละ 94.60 ด้านการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐมีค่าความตระหนักรู้ร้อยละ 89.80 ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานมีค่าความตระหนักรู้ร้อยละ 90.00 ด้านการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการมีค่าความตระหนักรู้ที่ร้อยละ 89.00 ด้านอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชนมีค่าความตระหนักรู้ที่ร้อยละ 91.33 และด้านการประเมินผลการปฏิบัติราชการมีค่าความตระหนักรู้ที่ร้อยละ 100 แสดงดังภาพที่ 2

ค่าความตระหนักของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการกิจการบริหารราชการตามกฎหมาย
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ภาพที่ 2 แผนภูมิเรดาร์แสดงค่าความตระหนักของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการกิจการบริหารราชการตามกฎหมายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3. ผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบเชิงซ้อนแบบ Multiple Comparison โดยใช้วิธีทดสอบ Least-Significant Different (LSD) พบว่า

3.1 สายการปฏิบัติงานต่อความตระหนักของเจ้าหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พบว่า ในตำแหน่งสายวิชาการมีค่าความตระหนักในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 83.50 มีสัดส่วนความตระหนักที่ต่ำกว่าสายการปฏิบัติงาน ด้านสนับสนุนการเรียนการสอนที่ค่าเฉลี่ย 96.20 และเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นลูกจ้างชั่วคราวที่ค่าเฉลี่ย 92.90 เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐสายวิชาการปฏิบัติภารกิจหลักในการให้บริการสาธารณะประเภทการสอน วิจัย การให้บริการทางวิชาการ ดังนั้น ในหลักเกณฑ์วิธีการในการประเมินการปฏิบัติราชการที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงสามารถนำมาปรับใช้กับเจ้าหน้าที่รัฐสายวิชาการได้เพียงหลักเกณฑ์จึงทำให้ค่าความตระหนักของเจ้าหน้าที่รัฐสายวิชาการมีค่าน้อยกว่าเจ้าหน้าที่รัฐสายสนับสนุนและลูกจ้างที่ทำหน้าที่รับผิดชอบตัวชี้วัดในการปฏิบัติราชการ

3.2 ประสพการณ์ในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการต่อความตระหนักของเจ้าหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พบว่า เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานด้านการจัดทำแผนปฏิบัติราชการเพื่อดำเนินการตามตัวชี้วัดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ส่วนราชการกำหนดมีค่าความตระหนักที่ต่ำ มีค่าเฉลี่ยที่ 78.10

เมื่อเทียบกับเจ้าหน้าที่รัฐที่มีประสบการณ์มากกว่า 1 ปีขึ้นไปมีค่าความตระหนักรู้ถึง 94.76 เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐที่มีประสบการณ์การจัดทำแผนปฏิบัติราชการเพียง 1 ปี มีค่าความตระหนักรู้ที่เพิ่มมากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีประสบการณ์เลย โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 93.81 ดังนั้น การสร้างความตระหนักรู้ต้องให้เจ้าหน้าที่รัฐได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการทุกคน เพื่อให้เกิดประสบการณ์ในการปฏิบัติและการรับรู้หลักเกณฑ์แนวทาง วิธีการในการบริหารราชการที่ดีต่อไป

3.3 อายุในการปฏิบัติราชการต่อความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พบว่ามีค่าความตระหนักรู้อยู่ในบริเวณยอมรับ H0 หมายความว่า ค่าความตระหนักรู้เฉลี่ยของเจ้าหน้าที่รัฐทุกกลุ่ม ๆ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า อายุการปฏิบัติราชการไม่มีผลต่อการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้น เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอายุการปฏิบัติงานน้อยกว่า 2 ปี มีค่าความตระหนักรู้ที่ 95.24 เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอายุราชการระหว่าง 3-10 ปี มีค่าเฉลี่ย 90.66 รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอายุราชการตั้งแต่ 11-15 ปี มีค่าความตระหนักรู้เฉลี่ย 93.89 และ อายุราชการตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้ 92.81 ดังนั้น เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอายุราชการแตกต่างกันจึงมีความตระหนักรู้ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ด้านที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐด้านการประเมินผลการปฏิบัติราชการมีค่าความรับรู้ถึงร้อยละร้อย นั้นหมายความว่า เจ้าหน้าที่รัฐมีความตระหนักรู้ว่าส่วนราชการที่ตนปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการเพื่อให้บริการแก่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียทั้งสิ้น แต่เมื่อมีการสอบถามถึงความตระหนักรู้ในส่วนของการรายละเอียดของการปฏิบัติราชการกลับพบว่า เจ้าหน้าที่รัฐมีระดับค่าความตระหนักรู้ที่แตกต่างกันไปในส่วนของการกิจแต่ละด้าน โดยค่าความตระหนักรู้ที่ได้น้อยสุด (รูน้อยที่สุด) คือ ด้านการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ มีค่าความไม่รับรู้ต่อการกิจถึงร้อยละ 11 สอดคล้องกับที่ (Dieter Heyer & Rainer Mausfeld, 2002) ได้กล่าวว่า โครงสร้างแนวความคิดที่ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างเชิงความหมาย ซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะของผลลัพธ์ของระบบการรับรู้ ที่มีวิวัฒนาการในเชิงธรรมชาติของมนุษย์แตกต่างกันไป (Donald D. Hoffman, 2018) จึงขึ้นอยู่กับอัตวิสัยของแต่ละบุคคล (สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2524) ที่สะท้อนออกมาในรูปของการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีการตอบไม่รู้ในภารกิจบางประการของหน่วยงาน จึงสะท้อนผล

ในทางตรงกันข้ามกับการตอบที่เจ้าหน้าที่รัฐตอบสรุปว่าหน่วยงานของตนมีการประเมินผล การปฏิบัติราชการ

ประเด็นที่เจ้าหน้าที่รัฐมีความไม่รู้ในการกิจของรัฐ เช่น ความไม่รู้ ต่อเพื่อนร่วมงานของตนคอยรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลรอบข้างร้อยละ 10 ความไม่รู้ ในเรื่องการรับดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของหน่วยงานโดยเร็วร้อยละ 10 ความไม่รู้ต่อการกำหนดเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงาน ร้อยละ 12 ความไม่รู้ถึงการจัดทำบัญชีต้นทุนในการดำเนินงานของหน่วยงาน ของตนเองร้อยละ 19 ความไม่รู้ต่อการจัดทำแผนภูมิแสดงขั้นตอนการให้บริการ และ ระยะเวลาในการดำเนินการแก่ผู้มารับบริการร้อยละ 17 ความไม่รู้ต่อการทบทวน โครงการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องหรือโครงการที่ไม่ต้องดำเนินการต่อร้อยละ 13 เมื่อคัดแยกประเด็นที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่รู้ออกเป็นหัวข้อแบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ด้านหลัก คือ

1. ปัจจัยอัตรวิสัยส่วนบุคคล เป็นการประเมินผลการรับรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนบุคคลที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อระยะเวลาการให้บริการ เช่น ระดับความรวดเร็ว ของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน

2. ปัจจัยของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นผู้บริหารระดับสูงส่วนราชการในระดับ การกำหนดนโยบาย เช่น การกำหนดเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ การจัดทำบัญชีต้นทุน การทบทวนโครงการกิจกรรม

สอดคล้องกับตัวแบบกระบวนการของระบบราชการสมาชิกทุกคนล้วนแต่ มีอำนาจในการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่ว่าจะควบคุม ได้ ดังนั้น หากมีการดำเนินโครงการใหม่ ๆ ที่เจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติการไม่ทราบที่มา ของการดำเนินโครงการนั้น อาจส่งผลกระทบหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่อการปฏิบัติงาน ในวิถีชีวิตประจำวันของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐอันเป็นสมาชิกขององค์กรเหล่านี้ โครงการใหม่ ๆ เหล่านั้น ย่อมจะไร้ผล เว้นเสียแต่การนำนโยบายเหล่านั้นเข้ามาปฏิบัติ จะต้องได้รับการยอมรับหรือปรับนโยบายแนวทางการปฏิบัติงานเหล่านั้นให้เข้าเป็น ส่วนหนึ่งของหน้าที่ประจำวันของสมาชิกในองค์กร (วรเดช จันทรศร, 2548: 45-50) ทั้งนี้ ระดับของความเข้าใจและตระหนักรู้ของผู้บังคับบัญชาต่อการกำหนดนโยบาย จึงต้องสอดคล้องกับระดับของการยอมรับนโยบายของเจ้าหน้าที่รัฐจึงจะทำให้ นโยบายได้รับการปฏิบัติตามสายบังคับบัญชา (Line of Authority) โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่รัฐในระดับปฏิบัติการที่มีงานใกล้ชิดกับประชาชนผู้มาใช้บริการหรือ กลุ่มผู้รับประโยชน์จากนโยบายโดยตรง หากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการมีความจริงใจ และจริงจังในการปฏิบัติงานย่อมจะส่งผลดีและก่อประโยชน์ให้แก่ประชาชน

ได้เป็นอย่างดีอื่นทำให้การนำนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกฎหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ได้แน่นอน หรือ กล่าวอีกนัยคือ ความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ มีส่วนเกิดจากระดับความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาด้วย ดังนั้น หากความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้บังคับบัญชาย่อมทำให้วัตถุประสงค์ ของกฎหมายการบริหารราชการที่ดีไม่สามารถบรรลุผลได้เป็นแน่แท้ สิ่งสำคัญคือ การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในทุกะดับในการร่วมรับรู้และขับเคลื่อนการ ปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เกิดความคุ้มค่าและสามารถให้บริการแก่ประชาชน โดยเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าหน่วยงานควรใช้อำนาจเพื่อการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง โดยหากเจ้าหน้าที่รัฐผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติราชการไม่เป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ นโยบายที่กำหนดโดยผู้บังคับบัญชาย่อมมี สภาพบังคับตามลักษณะของผลการดำเนินงานและถือเป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชาหรือกรอบของกฎหมาย

ในองค์กรทุกระดับหรือทุกหน่วยงานที่ประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานนั้น ย่อมเกิด ปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากการทำงานขึ้นได้ เพราะการทำงานทุกอย่างย่อมเกิดปัญหา อุปสรรคขึ้นมาได้ทั้งสิ้น กล่าวได้ว่า ไม่มีองค์กรใดที่การดำเนินงานนั้นปราศจากซึ่งปัญหา และอุปสรรคเพียงแต่การดำเนินงานจะให้ผ่านพ้นหรือราบรื่นไปได้ แต่ละหน่วยงาน จะดำเนินการในการขจัดปัดเป่าปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไรสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่า งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าปัญหาในการปฏิบัติราชการคือการขาดความชัดเจนของระเบียบ จึงสะท้อนถึงความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการและความเชื่อมั่นในคุณภาพการให้บริการ ของหน่วยงาน (จันทร์เพ็ญ ชุนพิลึก, 2557) และเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา หรืออุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการภายใต้หลักนิติธรรม การกำหนดนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติราชการสัมฤทธิ์ผล เจ้าหน้าที่รัฐระดับผู้บริหารควรนำหลักความ ได้สัดส่วนเข้ามาใช้ กล่าวคือ การออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ต้องสัมพันธ์และได้สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป้าหมายและ การตัดสินใจ

ปัจจัยที่มีผลผลักดันต่อการเสริมสร้างความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือ

1. ความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพ ส่งผลให้เกิดการสร้างความสะดวกหรือร่น ในการสร้างพลังผลักดันให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความสนใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น และถือเป็นการให้รางวัลแก่เจ้าหน้าที่รัฐตอบแทนการปฏิบัติราชการด้วยศักยภาพ ที่เต็มเปี่ยม ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการให้บริการ เช่น การประเมินผล

ขึ้นเงินเดือน การให้รางวัลพิเศษตอบแทนการปฏิบัติตามนโยบายของส่วนราชการ
อันนำผลไปสู่ความสัมฤทธิ์โดยไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายตามแผน รวมถึงสามารถลดค่าใช้จ่าย
ได้ตามแผน เป็นต้น

2. การกำหนดตัวชี้วัดและประเมินผลโดยส่วนราชการที่เหนือกว่า
ภายใต้หลักการควบคุมแบบบังคับบัญชา หรือ การกำกับดูแลให้ส่วนราชการปฏิบัติราชการ
ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมี ก.พ.ร. เป็นองค์กรหลักในการกำหนด
ตัวชี้วัดของส่วนราชการทั่วประเทศ

3. การนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นตัววัดคุณสมบัติ
ของผู้ที่จะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ กล่าวคือ การสอบเพื่อวัดความรู้ความสามารถทั่วไป (สอบ ก.พ.)
เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความต้องการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐในส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้ การนำ
หลักเกณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
พ.ศ. 2546 แลที่แก้ไขเพิ่มเติมมาเป็นความรู้ในการออกข้อสอบเพื่อวัดประเมินผล
จะช่วยให้เกิดการประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีให้เจ้าหน้าที่
เจ้าหน้าที่รัฐได้ตระหนักรู้เพื่อให้เมื่อได้ปฏิบัติราชการแล้วเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวได้ทราบแนวทาง
ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด อันส่งผลให้กฎหมายบรรลุดุผลประสงฆ์ที่สำคัญได้

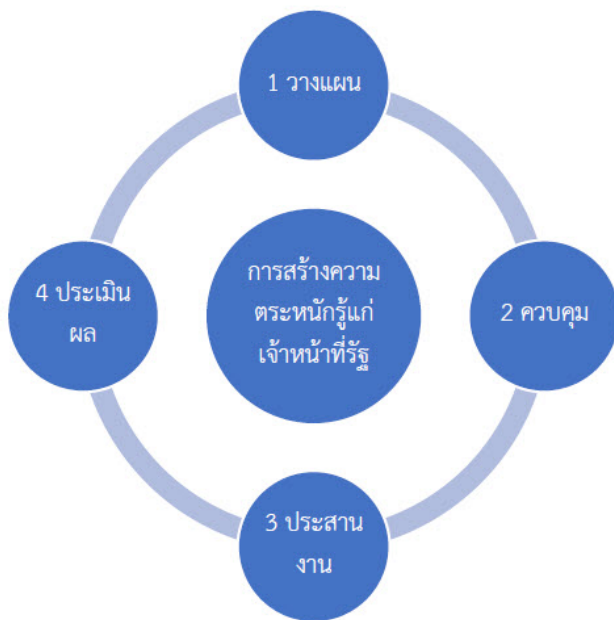
4. การลดปัจจัยอัตรวิสัยส่วนบุคคลให้เกิดความสนใจอยากเรียนรู้ หรือ
ศึกษาเพิ่มเติมการต่อยอดการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การให้ส่งเสริม
การพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่รัฐ การกำหนดหลักสูตรระยะสั้นเพื่ออบรมการปฏิบัติ
ราชการของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้พร้อมกับการ
เปลี่ยนแปลงไปสู่ภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เป็นต้น

5. ส่วนราชการต้องตระหนักให้มีการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจอันดี
ในกรอบกฎหมาย และการปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม การสร้างจิตสำนึกในการบริหาร
จัดการให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับให้เกิดการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุข
ทั้งภายในองค์กรและแก่ประชาชน เพิ่มการมีส่วนร่วมในเชิงการสร้างความรอบแนวความคิด
สร้างความตระหนักรู้ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นในการร่วมวางนโยบาย ร่วมปฏิบัติ
และร่วมประเมินผล

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยนี้

จากการศึกษาการสร้างความรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการบริหารกิจการ
บ้านเมืองที่ดี ต้องประกอบด้วยหลักการ 4 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์
นโยบาย กฎ ระเบียบ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป 2) การควบคุม เป็นการควบคุม

แบบบังคับบัญชา รวมถึงการกำกับดูแลเจ้าหน้าที่รัฐให้ปฏิบัติราชการภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนด 3) การประสานงาน (การถ่ายทอดงาน) เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยการถ่ายทอดนโยบายให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรับทราบในรายละเอียดในทุกส่วนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และลดข้อวิสัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐนำไปสู่การรับรู้และร่วมปฏิบัติราชการตามนโยบายที่กำหนด และ 4) การประเมินภาพรวมของผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับของส่วนราชการเพื่อให้การบริหารมีคุณภาพและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดรวมทั้งเป็นที่พึงพอใจแก่ประชาชน สอดคล้องกับหลักการและรูปแบบการบริหารของ ก.พ.ร. ที่มุ่งเน้นให้ส่วนราชการบริหารงานบุคคลและให้บริการประชาชนด้วยหลักเกณฑ์ที่ดี โดยเสนอเป็นรูปแบบดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 หลักการสร้างความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการบริหารราชการ
บ้านเมืองที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้นำข้อสำคัญของการวิจัยมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารส่วนราชการภายในหน่วยงาน เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร ประกอบกับต้องสอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการองค์กร เพื่อความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหาร

กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ส่วนราชการต้องปฏิบัติราชการตามหลัก นิติธรรมและตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และเป็นไปตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยในภาพรวมผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ให้ส่วนราชการควรเพิ่มการรับรู้ต่อกฎหมาย ขั้นตอน หลักเกณฑ์ วิธีการในการปฏิบัติ ราชการตามแนวทางของกฎหมาย กำหนดสัดส่วนในการทำงานให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ให้มีความชัดเจน เพิ่มผลตอบแทนการปฏิบัติราชการที่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารราชการให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐที่มีความสนใจและใส่ใจการปฏิบัติ ราชการเป็นรางวัลพิเศษตอบแทน ควรกำหนดนโยบายการบริหารที่มีความชัดเจน เชื่อถือได้ มีมาตรฐาน และต้องให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ในขั้นการวางแผน นโยบาย การปฏิบัติ และการประเมินผล เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาค่าตัวแปรเพิ่มเติม ในแง่ของระดับของความตระหนักรู้เพิ่มเติม พร้อมกับการตรวจสอบคุณภาพของ การทำงานต่อระดับของความตระหนักรู้ต่อไป เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน เกิดความคุ้มค่า ในเชิงภารกิจ สามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดมพงษ์. (2539). **การนำนโยบายไปปฏิบัติ**. เอกสารประกอบการสอน วิชา รศ. 740 การนำนโยบายไปปฏิบัติ ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2522). **หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (แก้ไข เพิ่มเติม 2562). (2546, 9 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก. หน้า 1.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม). (2553, 7 ธันวาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 127 ตอนที่ 75 ก. หน้า 51.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

วรเดช จันทรศร. (2548). ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สหยาบล้อกและการพิมพ์.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2524). จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

Heyer, D and Mausfeld, R. (2002). **Perception and the Physical World**. [Online]. Available form: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/0470013427> [accessed 7 March 2022].

Hoffman, D. D. (2018). The Interface Theory of Perception. **Wiley Online Library**, Volume 2, Abstract.

Donald, S., Van Meter and Carl, E., Van Horn (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. **Administration and Society**, 6(4), 445-448.

Walter, W. (1975). Implementation Analysis and Assessment Policy Analysis. **Public policy paper, University of Washington Institute of**

บทวิจารณ์หนังสือ สงครามเย็น (ใน) ระหว่าง โบว์ขาว

ผู้วิจารณ์: สมชัย ภัทรธนานันท์

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
กนกรัตน์ เลิศชูสกุล เขียน

ข้อมูลหนังสือ: กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). การเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน

การรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ได้นำสังคมไทยเข้าสู่วังวนของความขัดแย้งทางการเมืองครั้งใหญ่ ที่ยืดเยื้อยาวนานมาร่วม 16 ปีแล้ว ในความขัดแย้งดังกล่าว เราได้เห็นการปรากฏตัวของตัวแสดงทางการเมืองอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นกลาง และชนชั้นสูงอนุรักษนิยม ชาวชนบทผู้สนับสนุนประชาธิปไตยอย่างแข็งขัน และล่าสุด ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ค่อยมีผู้คนคิดว่าจะมีบทบาททางการเมืองในยุคสมัยปัจจุบัน อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้เข้ามา มีบทบาททางการเมือง ?

หนังสือ สงครามเย็น (ใน) ระหว่าง โบว์ขาว ตอบคำถามดังกล่าวผ่านการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรุ่นคน (generation) ที่เติบโตภายใต้สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พวกเขามีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน ผู้เขียนหนังสือ (ผศ.ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้เก็บข้อมูลการเคลื่อนไหวของเยาวชนด้วยการสัมภาษณ์ในพื้นที่การชุมนุมตั้งแต่ต้นปี 2563 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวจนถึงช่วงปลายปีเดียวกัน โดยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลจากผู้คนประมาณ 350 คน ในพื้นที่การชุมนุม 27 แห่ง และกลุ่มพูดคุย 2 กลุ่ม ใน 10 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ นครปฐม สมุทรสงคราม ราชบุรี เชียงใหม่ สงขลา สุรินทร์ กาฬสินธุ์ เพชรบุรี และปัตตานี โดยเน้นความหลากหลายของผู้ให้สัมภาษณ์ทางด้านระดับการศึกษา สาขาวิชาที่เรียน ประเภทของสถาบันการศึกษา ความเป็นเมือง-ชนบท ความตื่นตัวและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพศวิถี และเพศสภาวะ

เนื้อหาของหนังสือมีทั้งหมด 6 บท บทที่ 1 เป็นการศึกษาคนรุ่นสงครามเย็นว่าโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ในยุคนั้นส่งผลต่อความคิดและจุดยืนทางการเมืองของพวกเขาอย่างไร กนกรัตน์ชี้ว่าเศรษฐกิจหลักในยุคสงครามเย็นอยู่ที่ภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน การผลิตจึงเน้นการใช้แรงงาน ผลิตสินค้าซ้ำ ๆ กัน ความสามารถในการแข่งขันคือความสามารถในการผลิตสินค้าในปริมาณมาก รวดเร็ว ด้วยต้นทุนที่ถูกที่สุด ทำให้ธุรกิจต้องการแรงงานที่ทำตามคำสั่ง บริหารงานโดยการสั่งการของผู้เชี่ยวชาญจากบนลงล่าง ภาคเอกชนไม่ต้องการบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นตัวของตัวเองแต่ต้องการคนที่พร้อมทำตามคำสั่งของ หัวหน้างาน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเน้นการสร้างคนที่มีความจำดี มีทักษะในการแก้ปัญหาที่มีคำตอบอยู่แล้วได้อย่างรวดเร็ว และอดทนต่อการทำงานซ้ำ ๆ ติดต่อกันเป็นเวลายาวนาน กนกรัตน์สรุปว่าคติประจำใจของคนทำงาน ในยุคสงครามเย็นคือ ‘อดทน มีวินัย ใฝ่ท่องจำ ทำให้ถูก’ นอกจากนี้คนยุคสงครามเย็นยังอยู่ภายใต้การศึกษาและสื่อที่กำกับควบคุมโดยรัฐภายใต้กรอบคิดแบบอนุรักษ์นิยม

สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้คนยุคสงครามเย็นมีโลกทัศน์ที่สำคัญ 4 ประการ

1. หวาดกลัวความเปลี่ยนแปลง สังคมยุคสงครามเย็นที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจเติบโตสม่ำเสมอ ทำให้คนรุ่นสงครามเย็นยึดติดกับความสำเร็จในอดีต หวาดกลัวการเปลี่ยนแปลง และไม่คิดว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ชีวิตของคนรุ่นนี้ไม่มีแรงกดดันหรือท้าทายพวกเขาถึงขั้นพลิกฟ้าคว่ำแผ่นดิน ทำให้พวกเขายึดติดกับความสำเร็จในอดีต

2. **เชื่อมั่นในกฎระเบียบ** คนรุ่นสงครามเย็นเน้นการแก้ปัญหาแบบอำนาจนิยม ชอบใช้คำสั่งและการบังคับ มองว่าการใช้อำนาจของทหาร ตำรวจเพื่อควบคุมคนในสังคม เป็นสิ่งจำเป็น ส่วนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งที่อาจทำให้เกิดความวุ่นวาย

3. **ยึดมั่นในสายบังคับบัญชา** ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวาต่างก็เชื่อมั่น ในโครงสร้างสังคมและการเมืองแบบลำดับชั้น

4. **เป็นพวกชาตินิยม** ฝ่ายขวาใช้ความคิดชาตินิยมมาต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม โดยกล่าวหาว่าเป็นพวกทรยศชาติหรือเป็นคนต่างชาตินิยมที่มุ่งทำลายศาสนา และพระมหากษัตริย์ ฝ่ายซ้ายใช้ชาตินิยมมาต่อต้านจักรวรรดินิยม ผู้รุกรานที่มาสมคบกับ รัฐบาลเผด็จการทหาร

5. **ไม่ไว้วางใจประชาธิปไตย** ทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายไม่เชื่อมั่นใน ระบอบประชาธิปไตย ขณะที่ฝ่ายขวา ชื่นชอบการปกครองของคนที่ ผู้มีการศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญ เปี่ยมไปด้วยศีลธรรม และมารยาทงาม ส่วนฝ่ายซ้ายก็เชื่อมั่นในเผด็จการ ชนชั้นกรรมาชีพ

บทที่ 2 เป็นการวิเคราะห์คนรุ่นโบว์ขาว (Gen Z) คนรุ่นนี้เติบโตในยุคการปฏิวัติ เทคโนโลยีครั้งที่ 3 อันเป็นการปฏิวัติทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การปฏิวัติครั้งนี้ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างไม่เคยมาก่อน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในระดับสูง เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ส่งผลต่อธุรกิจอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับธุรกิจดิจิทัล ตลาดออนไลน์ ที่ทำให้ธุรกิจแบบเดิม ๆ ต้องปิดกิจการ ในขณะที่ธุรกิจ แบบใหม่ประสบความสำเร็จแบบก้าวกระโดด นอกจากแทนที่เครื่องจักรแบบเก่าแล้ว เทคโนโลยีใหม่ยังทำหน้าที่แทนคนในหลายด้านด้วย อาชีพที่มั่นคงในอดีต (นักบัญชี หมอ เกษกร ฯลฯ) กลับกลายเป็นอาชีพที่ไม่มีความมั่นคง การสร้างฐานะด้วยความขยัน อย่างเช่นคนรุ่นสงครามเย็นเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอสำหรับคนรุ่นนี้

ครอบครัวของคนรุ่นโบว์ขาวต่างก็ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว บางส่วนได้พยายามปรับตัวเพื่อความอยู่รอด พวกเขาตระหนักว่าลูก ๆ ของพวกเขา จำเป็นต้องมีการศึกษาแบบใหม่ที่รู้จักคิด วิเคราะห์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ จึงจะอยู่รอด ในโลกยุคปัจจุบัน ผู้ปกครองจำนวนมากได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนที่เปิดกว้างเสรี ที่กระตุ้นให้เกิดจินตนาการและการถกเถียง แต่ส่วนใหญ่แล้วเด็กรุ่นนี้ยังคงศึกษาในโรงเรียน แบบดั้งเดิมที่หลักสูตรไม่ทันสมัย เน้นระเบียบ วินัย และการใช้อำนาจควบคุมนักเรียน ทำให้เกิดความไม่พอใจและผิดหวังกับระบบการศึกษาที่เป็นอยู่

หลังการรัฐประหาร 2557 ทำให้เกิดความคาดหวังในหมู่คนรุ่นโบว์ขาวว่าจะมีการปฏิรูปประเทศให้ดีขึ้น แต่เวลาผ่านไป 6 ปียังไม่มียะไรดีขึ้น รัฐบาลไม่ได้ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ ไม่มีความสามารถในการบริหารประเทศ และใช้กำลังปราบปรามผู้เห็นต่าง รวมทั้งพยายามสืบทอดอำนาจอีกด้วย ทำให้คนรุ่นโบว์ขาวเห็นว่าการอยู่ในอำนาจของรัฐบาลประยุทธ์เป็นการทำลายอนาคตและความหวังของพวกเขา

ความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมานี้ทำให้คนรุ่นโบว์ขาวมีโลกทัศน์ที่แตกต่างจากคนรุ่นสงครามเย็น ดังนี้

1. นิยมความเป็นประชาธิปไตยคนรุ่นโบว์ขาวมีความสลับซับซ้อนกว่าคนรุ่นสงครามเย็น ขณะที่คนรุ่นสงครามเย็นมีความคิดต่อต้านประชาธิปไตยเน้นระเบียบวินัยเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว คนรุ่นโบว์ขาวเชื่อในความหลากหลายแตกต่าง เชื่อในเสรีภาพ และความเท่าเทียม ชอบความสัมพันธ์แบบแนวราบ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน

2. เป็นอิสระจากพรรคการเมืองและแกนนำ แม้ว่าพวกเขาจะสนับสนุนพรรคการเมืองแต่ก็เป็นอิสระจากพรรค พวกเขาสนับสนุนพรรคเพราะเห็นว่ายโยบายพรรคตอบสนองความต้องการของพวกเขา ไม่ใช่มาจากความจงรักภักดีต่อพรรคหรือคำสั่งของแกนนำ ส่วนแกนนำเป็นเพียงคนที่ออกมาปราศรัยคนแรก ๆ เท่านั้น ไม่ใช่ตัวแทนหรือผู้นำของพวกเขา

3. ทศนะต่อคนเสื้อเหลือง-เสื้อแดง คนรุ่นโบว์ขาวเห็นอกเห็นใจคนเสื้อแดงและมีทัศนคติลบต่อคนเสื้อเหลือง กนกรัตน์สรุพบว่าคนสองรุ่นมีแนวคิดแบบคู่ขนานที่เข้ากันไม่ได้ ขณะที่คนรุ่นสงครามเย็นเป็นผู้ปกครองอนุรักษนิยมที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง คนรุ่นโบว์ขาวกลับเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น

บทที่ 3 และ บทที่ 4 วิเคราะห์การเคลื่อนไหวของคนรุ่นโบว์ขาวจากการเป็นผู้เฝ้ามองในโลกออนไลน์ สู่การสนับสนุนพรรคการเมือง (พรรคอนาคตใหม่) เมื่อพรรคถูกยุบทำให้เกิดความไม่พอใจ การอุ้มหายวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ นักเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งลี้ภัยในกัมพูชาเป็นอีกกรณีหนึ่งที่สร้างความไม่พอใจในหมู่คนรุ่นโบว์ขาว รวมทั้งความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลทำให้พวกเขาออกมาประท้วงบนท้องถนน การเคลื่อนไหวของพวกเขาช่วงแรกเป็นการเคลื่อนไหวอย่างกระจัดกระจาย ช่วงที่สองเป็นช่วงของการขยายตัวของการชุมนุม การเคลื่อนไหวอย่างกระจัดกระจายค่อย ๆ ก่อตัวเป็นเครือข่ายแบบหลวม ๆ ในขณะเดียวกันก็มีการโต้แย้งเกี่ยวกับแนวทางในการต่อสู้ด้วย

ช่วงที่สามเป็นช่วงการเคลื่อนไหวแบบไร้แกนนำ หลังการจับกุมแกนนำครั้งใหญ่ และการสลายการชุมนุมด้วยความรุนแรง การชุมนุมก็ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน และไม่มีแกนนำ หรือผู้ปราศรัยหลัก ช่วงที่สี่เป็นช่วงที่มีการชุมนุมที่หลากหลาย

บทที่ 5 เป็นการศึกษาบทเรียนจากประเทศอื่น ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้ง ระหว่างรุ่นคนเป็นเรื่องปกติสามารถพบเห็นได้ทั่วโลก บทที่ 6 เป็นการศึกษาคนระหว่าง รุ่นคือคนที่เลี้ยงดูโดยคนรุ่นสงครามเย็นในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ให้กำเนิดคนรุ่นโบว์ขาว คนรุ่นนี้แม้ว่าจะรับเอาความคิดคนรุ่นสงครามเย็นที่ยึดมั่นในสถานะดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แต่พวกเขาก็เผชิญกับความผันผวนในสังคมทำให้วิตกกังวลสับสน พวกเขาจึงตระหนักถึง ความจำเป็นในการปรับตัวเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะคนระหว่างรุ่นจะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่เกิดได้ยาก ในสังคมไทย แต่ก็เปิดรับความคิดของคนรุ่นโบว์ขาว ด้วยเหตุนี้พวกเขา จึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงร่วมกับคนรุ่นโบว์ขาว

ไม่ว่าเราจะเห็นด้วยหรือไม่กับข้อสรุปที่กล่าวมาข้างต้น หนังสือเล่มนี้ก็เป็น แหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์มากในการทำความเข้าใจความคิดของเยาวชนที่ออกมาผลักดัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในขณะนี้

.....

ข้อกำหนดการเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยกับสังคม

1. เป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พร้อมบทความย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ระบุชื่อบทความ และชื่อ-นามสกุลจริงของผู้เขียนบทความ พร้อมวุฒิการศึกษาตำแหน่งและสถานที่ทำงานอย่างชัดเจน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทความมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 15 หน้าตามรูปแบบที่วารสารฯ กำหนด
4. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
5. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน
6. การอ้างอิงให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา โดยวงเล็บเฉพาะชื่อ-สกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิงต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้าง (ชื่อ-สกุลผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) หรือการอ้างอิงผู้แต่งก่อนข้อความอ้างอิง ให้วงเล็บหลังชื่อ-สกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ดังนี้ ชื่อ-สกุลผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) ต่อด้วยข้อความที่อ้างอิง
7. รูปแบบบรรณานุกรม มีลักษณะดังนี้

ตัวอย่างบรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

บุญชม ศรีสะอาด. (2539). **การวิจัยเบื้องต้น**. มหาสารคาม: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Bayber, J. (1960). **The Process of education**. New York: Vintage.

หนังสือแปล

นิวเบิล, เดวิด และ แคนนอน, โรเบิร์ต. (2535). **เทคนิคการสอนครบวงจร**.

(สุนทร โคตรบรรเทา, ผู้แปล). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Kireev, V. (1979). **Physical chemistry**. (G. Peck and F. Leib, Trans.) 2nd ed. Moscow: Mir.

บทความจากหนังสือ

อุกฤษณ์ แพทย์น้อย. (2536). หลักการที่แท้จริงของทฤษฎีสัญญาประชาคม.

ใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา (บรรณาธิการ). **รัฐศาสตร์สาร; ปรัชญาและความคิด.** (เล่มที่ 2, หน้า 55-75). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.

Shuman, R. B. (2003). Aggression. In Piotrowski, N. A. (Ed.). **Magill's encyclopedia of social science: Psychology** (Vol. 1, p. 71). 2nd ed. Pasadena, CA: Salem Press.

บทความในหนังสือพิมพ์

ต่อเวลา (นามแฝง). (2542, 12 ตุลาคม). ศูนย์สารสนเทศ กกท. แหล่งข้อมูลกีฬาไทย. **มติชน**, หน้า 22.

Ames, P. (1993, May 1). EC Urge China to open markets. **The Nation**. pp. 35.

บทความในสารานุกรม

ลีนา ผู้พัฒนาพงศ์. (2533). มะเกลือ. ใน บุญพฤกษ์ จาภูมาระ บรรณาธิการ.

สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (เล่มที่ 22, หน้า 14615-14616). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

Steffe, L. (1990). Overview of the action group A 1 : Early childhood years. In Steffe, L. and Wood, T. (Eds.). **Transforming Early Childhood Mathematics Education.** (Vol.11, pp.80-83). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Press.

วารสาร

สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2540). การสร้างองค์ความรู้: ศึกษาจากปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิตภาค พิเศษมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2535-2538. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 1(1), 24-41.

Chibber, P.K. and Majumdar, S.K. (1999). Foreign ownership and profit ability: Property rights, control, and the performance of firms in Indian industry. **Journal of Law & Economics**, 42(1), 209-238.

อ้างอิงจากบทนิพนธ์/งานวิจัย

- ธีรนนท์ ตานนท์. (2536). ปัญหาของครูผู้สอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- Wongchoo, K. (1998). **The relationship between self-concept, basic personal and family factors with self-care behaviors of HIV and AIDS person.** Master Thesis in Family Nursing The Graduate School, Khon Kaen University. [In Thai].
- Boonmathya, R. (1997). **Contested concepts of development in rural northeastern Thailand.** Ph.D. Dissertation, Department of Anthropology, University of Washington, U.S.A.

การสัมภาษณ์

- มี ภูเขาใหญ่. (14 เมษายน 2546). **สัมภาษณ์.** ราชภัฏ. ที่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 4 บ้านโนนทอง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด.
- Stueart, R. (2009, March 25). **Interview.** President. Academic Resource Center, Mahasarakham University.

จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ

- กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). **ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทเวศร์วัชรปการ.** เลขที่ 3/198.
- หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). **จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3.** เลขที่ 12.
- มหาวิทยาลัยบูรพา. (2533, 13 กุมภาพันธ์). **เรื่อง กำหนดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา 2534.** ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2533, 13 กุมภาพันธ์). **เรื่อง เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง.** คำสั่งที่ ศธ. 030303/1462.

ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พุทธศักราช 2533. (2533, 29 กรกฎาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 131. หน้า 1-20.

เว็บไซต์ทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2553). **เพลงประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. [ออนไลน์].

ได้จาก: <http://www.web.msu.ac.th/aboutmsu.php> [สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2553].

European Space Agency. (2008). **ESA: Missions, Earth Observation: ENVISAT**.

[Online]. Available from: <http://envisat.esa.int/> [accessed 3 July 2008].

8. ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 Point

รูปแบบการพิมพ์

- ด้านบน 2.5 เซนติเมตร ด้านซ้าย 2.5 เซนติเมตร
- ด้านล่าง 2 เซนติเมตร ด้านขวา 2 เซนติเมตร

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กึ่งกลาง	18
ชื่อผู้แต่ง	ปกติ	กึ่งกลาง	13
บทคัดย่อ	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16
เนื้อหาบทความ	ปกติ	-	16
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	14
ข้อความอ้างอิง	เอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	ชิดซ้าย	16

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงาน

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
4. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในบทความของตัวเอง เช่น ภาพ ตาราง เป็นต้น
5. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา
6. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับบทความตามรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามแบบฟอร์ม (Template) ของวารสาร
7. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการเขียนบทความจริง
8. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
9. ผู้เขียนไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในเอกสารอ้างอิง
10. การกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิตติกรรมประกาศนั้น หากสามารถทำได้ผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้องจะขอบคุณเสียก่อน
11. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่งหรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
12. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการ วารสารฯ ถือเป็นที่สุด

